

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Io. Francisci Leonis Eporediensis I. V. D. Episcopi Thelesini Thesaurus Fori Ecclesiastici

Leoni, Giovanni Francesco

Coloniae Agrippinae, 1682

Pars Tertia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10316

IO. FRANCISCI

LEONIS

EPOREDIENSIS

V. I. D.

EPISCOPI THELESINI.

THESAURI

FORI ECCLESIASTICI.

Pars Tertia.

DE MALA BENEFICIORVM COLLATIONE.

Cap. I.

S V M M A R I V M.

1 Beneficia ecclesiastica sine canonica institutione licite obtineri non possunt.	6 Fructus canonicatum ex consuetudine heredibus spectare possunt.
2 Beneficiorum collatores nihil pro collatione accipere possunt.	7 Beneficia omni pacto, & conventionione cessante debent obtineri.
3 Beneficiorum possessionem tradentes, quando simoniae poenam incurrunt.	8 Simonia manu, lingua, & obsequio committi potest.
4 Fructus canonicatum pro traditione possessionis, quando dimidia fabrica ecclesiae, vel sacristia debeatur.	9 Simonia pro ingressu religionis, quomodo committi possit.
5 Fructus canonicatum pro possessione tradenda indebitè percipientes, quam poenam incurrant.	10 Simonia commissæ mediatores excommunicationis poenam incurrunt.
	11 Simoniacus celebrans irregularitatis poenam incurrit.

Eee 3

11 Si-

- 22 Simoniacè beneficium impetrans est illo privatus ipso jure, & inhabilis ad illud, & alia obtinenda.
- 23 Beneficium simoniacè obtentum possidens ad omnium fructuum perceptorum restitutionem tenetur.
- 24 Simonia est, triplex, realis conventionalis & mentalis.
- 25 Simonia est crimen gravissimum.
- 26 Confidentia pluribus modis committitur.
- 27 Beneficia in confidentiam retinentes, plures pœnas incurrunt.
- 28 Confidentia octo conjecturis probatur.
- 29 Beneficia per resignationem vacantia consanguineis conferentes, & illa impetrantes, quam pœnam incurrant.
- 30 Collatio facta à Papa consanguineo resignantis est valida.
- 31 Possessionem beneficii vigore supplicationis acquirens, graves pœnas incurrit.
- 32 Beneficium unum, uni est conferendum, & ad summum duo.
- 33 Parochus aliam parochialem impetrans, prima vacat ipso jure.
- 34 Parochiales duas retinens graves pœnas incurrit.
- 35 Beneficia duo quando auctoritate ordinaria conferri possint.
- 36 Beneficia plura quàm duo, auctoritate ordinaria obtinens, quas pœnas incurrat.
- 37 Parochiales ecclesia vacantes per concursum sunt conferenda.
- 38 Parochiales ecclesia sine concursu collata, nullum tribuunt titulum possidendi.
- 39 Collatoribus beneficiorum non currit tempus ad conferendum nisi à discreti.
- 40 Ordinario collatore negligente, ad quem cursus haberi debebat.
- 41 Appellatur ab Ordinario ad metropolitanum à gravamine in concursu illato.
- 42 Parochiales per obitum, aut resignationem vacantes à quibuscunque Papa inferioribus sine concursu conferri non possunt.
- 43 Decretum irritans omnia in contrarium gesta annullat ipso jure.
- 44 Parochialem obtinens sine concursu dicitur intrusus, & non facit fructus suos.
- 45 Fructus beneficiorum indebitè percipiens, pœnam inhabilitatis incurrit.
- 46 Rehabilitas ob malam fructuum perceptionem datur mediante fructuum compositione.
- 47 Dispensatio ab irregularitate, & absolutio ab excommunicatione, quomodo datur.
- 48 Beneficia viventium non sunt impetranda.
- 49 Intrudens se in beneficio viventis, plures pœnas incurrit.
- 50 Filij presbyterorum ex fornicatione ad quavis parentum beneficia non admittuntur.
- 51 Examini se pro alijs in beneficiorum collatione supponentes, quibus pœnis plectantur.
- 52 Collationes beneficiorum personis hæresis, aut apostasia, seu propriis, seu cognationis vitio contaminatis facta, sunt nulla.

PLURA de ijs, quæ ad Episcopos, parochosque pertineant, & quæ circa ecclesias præstanda sint, hæcenus discussimus. Cæterum, quia in beneficiorum collatione, si quid peccatur, maximè admittitur piaculum, multaque inde, tanquam ex male jacto fundamento, ecclesiarum, sacrarumque rerum oritur pernicies, de hac re nonnulla digna, quæ notentur, adducam.

Beneficia ecclesiastica † non possunt licitè sine canonica collatione obtineri, *cap. 1. de reg. jur. in 6. & Dom. in cap. non potest, de præb.* Vnde pluribus ex causis, tam collatores, quam provisores pœnas incurrunt.

Primo, † collatores beneficiorum nihil pro collationibus, aut institutionibus, vel confirmationibus accipere possunt, alioquin tam dantes, quam recipientes, simoniæ pœnam incurrunt, *cap. presbyter, cap. quos constituit, 1. q. cap. sanctum, 7. quæst. 1. cap. tuanos, cap. in tantum, in fin. de simon. & conc. Trid. cap. 14. de resor. sess. 24.* Eandem que pœnam incurrunt, eligentes, nominantes, † præsentantes, & possessionem tradentes cathedralis ecclesie, vel beneficii, canonicatum, præbendarum, vel partis proventuum, seu distributionum quotidianarum, *cap. non satis, cap. cum Ecclesia, de sim. c. cum super, de confess. & conc. Trid. c. 14.* Nec fructus primi anni, vel quidquam aliud pro possessione tradenda percipi potest, etiam vigore statuti jurati ab habente auctoritatem facti nisi † statuo caveatur, quòd dicti fructus fabricæ ecclesie aut sacristie, vel alio pio loco applicentur, quo casu dimidia fabricæ, sacristie, aut pio loco, & alia dimidia beneficiato debetur: † contrafaci-

entes verò capitula interdicto ecclesiastico subijciuntur, & singulares personæ sententiam excommunicationis incurrunt, à qua nisi in mortis articulo, præterquam à Romano Pontifice absolutionis beneficium obtinere non possunt, ut in constitut. Pii V. incip. *Durum nimis*, &c. in Bull. Roman. cap. 106. qua attentata, cujusvis statuti prætextu, etiam ex urgente causa facti pro bono ecclesie, non potest canonicus novus cogi aliquid solvere pro debitis antiquis suæ ecclesie, etià pro reparatione, aut melioratione factis, ut per sacram congregationem fuit decisum *super eodem cap. 14. de res. sess. 24. ut in decis. sub. tit. Mediol.*

Sed, si in aliqua ecclesia sit consuetudo, ut duobus primis annis, † quibus quis fuit canonicus, fructus canonicatus sint hæredum antecessoris, dictus casus non comprehenditur in dicto decreto concilii nec constit. Pii V. *ut super eodem cap. 14. in decis. 2. sub tit. Mediolanen.*

Pro beneficijs † obtinendis omnis pactio omnisque conventio debet omninò cessare, *cap. fin. de pact. c. tuanos, de simon. & cap. quam pio, in fin. 1. quæst. 2.* ita, quòd pro pinguiori & digniori beneficio medio favore tertij obtinendo, non potest quis promittere de dimittendo, vel renunciando minorem, vel minus dignum. Nec etiam inter partes, aut alias personas, licet favor non requireretur pro obtinendo beneficio, potest sine scientia, atque consensu Pontificis promitti de alio beneficio alteri renunciando, vel reservationi pensionis consentiendo absque incurfu simoniæ, *cap. quæsum de rer. perm. Tolet. in instruct. sacerdot. cap. 5. post med. l. 5.* qua etiam committitur in jure ad beneficium competente cessionalem, *To-*

- 8 Tolet. *cap. 90. numer. 2. vers. tertio dicto* lib. 5. † Quia simonia manu, lingua & obsequio committitur. *gl. in aurb. quom. po. Boife. §. 1. in ver. pecuniis col. 3. cap. sunt nonnulli, i. quast. 1. cap. cum essent, & cap. ex diligenti, de simon.*
- 9 Nec pro † ingressu religionis quidquam ab ingrediente recipi potest, *d. cap. non satis & pactione interveniente, transigentes simoniae poenam incurrunt, cap. praeterea, de trans. & d. cap. tuanos, & qui, quomodo libet dando, vel recipiendo, simoniam committunt, † aut, quod illa fiat, mediatores existunt, aut procurant, excommunicationis sententiam incurrunt, à qua non nisi à Romano Pontifice possunt absolui, praeterquam in mortis articulo constituti, cap. 2. §. statuens, in extr. com. de sim. & Navar. cons. 34. numer. 2. eod. tit. & Graff. decis. aur. cap. 98. numer. 1. par. 1. lib. 2.*
- 10
- 11 Simoniacus † autem celebrans, tanquam excommunicatus, irregularis efficitur, *Borgal. de regul. par. 1. quast. 7. numer. 31. Abb. in cap. 2. numer. 7. de cler. excomm. min. Navar. cap. 27. numer. 244. tom. 3. &*
- 12 *Graff. d. cap. 98. numer. 1. † Et simoniacus beneficium simoniacè obtentum non acquirit, sed est illo privatus ipso jure, inhabilisque ad illud, & alia in posterum obtinenda, Pius V. in conslit. cum primum §. & ut simoniacè, in Bull. Ro. cap. 5. & Navar. cap. 23. numer. 105. vers. porro, de simon. d. tom. 3. Nec solum est privatus ipso jure, & aliàs poenas supra expressas incurrit, † sed tenetur etiam ad restitutionem omnium fructuum per ipsum perceptorum, ut ibi Navar. & extravag. com. 2. §. per electiones, de simo. & vii V. eo, §. & ut simoniacè quæ poenæ locum sibi vendicant*
- in simonia reali, de qua in locis supracitatis. Collatores vero simoniaci cuiuscunque gradus existant, poenis à jure statutis sunt puniendi, *ut in eod. §. & ut simoniacè, vers. qui verò:*
- 14 Simonia † tres habet species, quarum vna est realis, altera conventionalis, tertia mentalis, de quibus, & earum poenis, ac quando in poenam non incurritur, omnes Scribentes & praesertim Navar. *d. cap. 23. à num. 94. usque ad numer. 100. Tolet. in cap. 93. per tot. eo. lib. 5. Diaz pract. crim. c. 92. per tot. & in annot. sub lit. D. & Graff. in decis. aur. cap. 96. 97. & 98. par. 1. lib. 2. diffusè tractarunt, † & omnia crimina, ad comparisonem simoniacæ hæresis, quasi pro nihilo reputantur, cap. tanta, de simo. cap. cito, §. qui ergo, i. quast. 1. cap. fin. 1. quast. 7. & Rebuff. practica. benefic. de simon. in resignan. numer. 12. par. 2.*
- 16 Secundo, † acquirens beneficium per confidentiam, quæ pluribus modis committitur, nempe, cum ipsa beneficia jure retinere nequeunt, vel ne cogantur ad residentiam, vel ad sacros ordines suscipiendos, ac habitum, ac tonsuram deferre, ut ad bellum proficiscantur, ac inimicos occidant, vel ut alieno nomine lites agant, aut defendant, seu propter crimina incapaces, ut purgato delicto, vel absolute consequuta, illa repetant, eadem in alios deponunt, & plerunque fructus ipsorum administrant, aut, quibus ipsi statuunt saepe laicis, & inhabilibus, & quandoque senes, vel infirmi, ut beneficia in domibus suis perpetuent, illa renunciant in alios, in quos confidunt, qui, vel profanam familiam resignantium de fructibus ecclesiasticis alant, vel illa infantibus, vel nascituris, donec ad legitimam
- per.

per venerint aratem, afferent, facto interdum circuitu retrocessionis cum fructu reservatione, vel incapaces, aut alijs beneficiis incompatibilibus onusti, aut mere laici beneficia ecclesiastica alijs conferri procurant, ut de illis postmodum ad eorum libitum disponatur, fructus etiam illorum percipientes. Ordinarij etiam, & alij collatores, ac etiam patroni laici, qui curant beneficia deponi, ut fructus, seu pensiones capiant eorundem, & alijs faciunt ministrari, & beneficia conferri, aut pensiones, & fructus reservari: Si quis, quacunq[ue] auctoritate ecclesiam, vel monasterium, aut aliud quaecunq[ue] beneficium ecclesiasticum ex resignatione, vel cessione cujuscunq[ue] personæ simpliciter, aut cum circuitu retrocessionis, etiam sola dimittentis intentione, receperit, ut illa, vel illud eidem dimittenti, vel alteri postea conferatur, aut illius fructus, vel eorum pars, alij, aut alijs concedantur, vel pensiones ex iisdem persolvantur, aut si collator conferat beneficium ecclesiasticum quovismodo vacans, ea conditione tacita, vel expressa, ut postea in alterum arbitrio collatoris, seu alterius relinquat, aut remittat, seu pensionem illi, vel illis, quem, vel quos collator, aut cedens, vel alius per se, vel alium scripto, aut verbo jussit, seu significaverit, persolvat: vel si à patrono etiam laico, vel alteri presentatori, aut electori id fieri contingat, in quovis dictorum casuum confidentiæ pravitatis erit contracta, ut per const. Pij VII. intollerabilis, §. quare nos, in Bull. Roma, cap. 87. & Diaz pract. crim. eo. c. 92. in annot. vers. nec circa.

17 Navar. dist. 6. 23. numer. 110.

† Qui vero beneficia quæcunq[ue], fructus, pensiones, aliaq[ue] res, intercedente

hoc confidentiæ vitio, receperunt, & retinent, omnibus, & singulis alijs dignitatibus, administrationibus, & beneficijs obtentis, fructibusq[ue], & pensionibus, & alijs rebus ecclesiasticis, ac etiam Romanæ curiæ, & alijs officijs temporalibus, privationis, & inhabilitatis ad alia in posterum obtinenda pœnam incurrunt, & in subsidium, excommunicationis sententia innotantur, à qua, nisi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constituti, absolutionis beneficium obtinere non possunt, ut eadem consti: ut in fin: sub eodem numero, & ibi per eundem Navar. vers. nota decimò. & vers. undecimò quod subn. III.

Nam dicta confidentia † octo conjecturis probatur, ut per eundem Navar. eo. numer. 110. vers. septimò nota, dicitur etiam simonia conventionalis, confidentia beneficialis, ut per Grass. dist. cap. 96. numer. 28. par. 1. lib. 2.

19 Tertiò, † beneficia per resignationem vacantia consanguineis, affinibus, vel familiaribus auctoritate ordinaria conferri non possunt, aliàs de hujusmodi beneficiis sic provisi carent titulo, qui vires, & effectum habere non potest, & contrafacientes, tam collatores, quàm provisi in eo, in quo delinquent, puniuntur, quia à jure conferendi suspensionis pœnam ipso facto incurrunt, donec remissionem à Romano Pontifice meruerint obtinere, & taliter provisi titulo carent, & alias pœnas incurrunt, ut in constitut. vii V. quarta Ecclesia, §. cæterum, & §. qui verò, in Bull. cap. 58. Auctoritate tamen Apostolica per resignationem beneficia consanguineis, affinibus, & familiaribus resignantium conferuntur, † quia dicta constitutio non habet locum in provisionibus

FFF

Apo-

Apostolicis, sed tantum in auctoritate ordinaria factis, ad tollendam suspicionem fraudis, ut ibi legitur, quæ in Papa cessat, cum ipse sit dominus omnium beneficiorum, & de illis arbitrio suo disponere possit, & eidem (dummodò non sit contra fidem) omnia liceant, & suis constitutionibus non ligetur, Abb. in cap. *magne num. cr. 17. de vot. & vot. redempti.*

21 Quartò, † auctoritate Apostolica provisi non sine vigore litterarum Apostolicarum titulum, & possessionem acquirere possunt, & eorundem beneficiorum possessionem supplicationis vigore apprehendentes fructus, quos ex illis pro tempore accipiunt, non faciunt suos, sed ad beneficia in eisdem supplicationibus expressa, obtinenda, perpetuò inhabiles ipso facto efficiuntur, & ad fructuum ex illis perceptorum restitutionem in utroque foro tenentur, ut in *extravag. Pauli III. cum nobis, §. nec non partes, in eodem Bull. cap. 5.*

22 Quintò, † plura beneficia habere non licet, sed vnum tantum beneficium ecclesiasticum singulis est conferendum, quòd si ad vitam ejus, cui confertur, non sufficiat, licitum erit, ut aliud simplex sufficiens (dummodum utrumque personalem residentiam non requirat) eidem conferatur, concil. Trid. cap. 17. de reformat. sess. 24. cap. vno, 10. q. 3. c. 1. 2. & 3. 21. q. 1. cap. sanctorum, 70. distinct. Diaz. pract. crimin. cap. 48. n. 5. & Ioan. de Lig. in tract. de plu. benef. col. 2. Propterea parochialem ecclesiam obtinens; † si ei alia parochialis auctoritate ordinaria conferatur, habita secundæ parochialis pacifica possessione, prima vacat ipso jure, c. de multa, & ibi Abb. numer. 1. & nu. 16. de prob. Staphil.

in tractat. de grat. expect. tit. de qual. & stat. benef. num. 2. & nu. 40. & Diaz ubi supra, circa fin. Si † verò cum secunda parochiali, aut alio beneficio curam animarum annexam habenti primum parochialem quis retinere præsumit, incurrit pœnam, quòd utraque est ipso jure privatus, & inhabilis ad sacros ordines, & alia beneficia obtinenda, *extravag. execrabilis, §. qui verò deinceps, & ibi glos. in verb. ipso jure, de prob. & dignit. conc. Trid. in cap. 4. de reform. sess. 7. & Mandos. in addit. ad Lap. alleg. 48. in ver. ipso jure.*

23 Habenti † simplex beneficium, quòd ad vnius non sufficiat sustentationem, poterit Ordinarius aliud beneficium conferre, ex disposit. conc. eod. c. 17. non autem plura, quàm duo, etiam quòd tenuis sint redditus, nec ad vnius sufficiant sustentationem, ut à sacra congregat. Card. super declaratione decretorum eiusdem conc. Trident. fuit super eodem cap. 19. decisum, ut in decis. sub tit. *Ravennaten. & alia sub tit. Veronen.* † Plura autem beneficia simplicia ultra duo auctoritate ordinaria obtinens, quia illa possidet contra ejusdem sacri concil. Trid. dispositionem, & sic sine titulo, dicitur intrusus, & non facit fructus suos, sed illos, uti fur, restituere tenetur, ut post plures citatos, tenet Grassi. decis. aur. cap. 97. numer. 48. par. 1. & incidit in pœnam, quòd poterit tunc alius ultra duo jure privari, & etiam ultra unum si illud ad sustentationem sufficiat, quia cœtera sine Papæ dispensatione absque mortali peccato retinere non valet, cap. conquirente, & ibi Abb. numer. 2. de cler. non residem. Navar. cap. 25. numer. 127. & Grassi. d. cap. 97. numer. 17.

27 Sexto, ¶ parochiales ecclesiæ per obitum, aut per resignationem simplicem vacantes, ordinaria auctoritate per concursum, prævio examine coram Episcopo, seu ejus Vicario & examinatore. synodalibus tribus, non paucioribus & parimodo à S. R. E. Card. etiam vigore indulti sunt conferendæ, concil. Trident. *cap. 18. de reformat. sess. 24.* & Pius V. in conferendis, in *Bull. constit. 32.* Provisi ¶ etiam de parochialibus, non præcedente concursu, & dicto examine, nullum acquirunt titulum possidendi, nec coloratum, sed ut prius ante collationem vacabant, adhuc vacante noscuntur, & Sedis Apostolicæ, seu ijs, quibus jus conferendi eas præterquam Episcopis, & Archiepiscopis, qui curam dicti examinis juxta dictum decretum concilij habere debent, competit, sunt reservatæ, ut in *ead. const. §. nos ad quorum, in fin.* Nam S. R. E. Cardinales, qui vigore indulti conferunt, ut plurimum sunt in curia Romana, & pro aliis sanctæ Sedis Apostolicæ negotiis in aliis Regnis aut Provinciis Legati. Vnde quæri potest, nunquid, & ipsi formam examinis per concursum coram Episcopo, seu Vicario residentibus saltem examinatore servare debeant, cum possit dubitari, quod negligentia Episcoporum in non publicando concursu, si induceretur devolutio ad Sedem Apostolicam sine eorum culpa, illis posset præjudicare, sed ad illius formam servandam ipsi pari modo teneri declarantur, cum in dicto decreto conc. Trid. *paulo post prius. & d. constit. 32. eod. §. nos ad quorum,* sint ad eandem formam servandam expressè comprehensi, nec negligentia ¶ Episcoporum illis potest præjudicare, quia collatoribus beneficiorum non cur-

rit tempus, nisi à die scientiæ vacationis, c. licet, de *suppl. negl. pralat. c. quia diversitatem, in fi. de concess. prab.* Rebuff. de *vol. n. 10.* Rot. *decis. 7. n. 4. de prab. in antiq.* & tunc negligente Ordinario, in cujus diocesi indultum quis habet conferendi, illum familiaribus litteris requirere potest de publicando concursu, & concurrentibus examinandis attestatoneque & approbatione illius, quem magis idoneum Ordinarius judicavit, ut fieri debet, transmissa, sic approbato, est parochialis à Cardinali eadem magis idoneo judicato, & non alteri conferenda, *dict. cap. 18. §. per. ulto, & eadem constit. 32. §. ut autem*

Recusante ¶ autem Ordinario, vel negligente prædicta executioni debite demandare, vltra quod cogi posset à Cardinalibus. sacre congregationis Ordinariorum & aliis modis legitimis, posset etiam ad metropolitanum, quoad Episcopos, haberi recursus, ¶ ut in simili, à gravamine ab Ordinario in concursu illato appellatur ad Metropol. & à Metropolitano ad Ordinarium viciniorum, vel Sedem Apost. ubi coram iudice appellationis, & ejus examinatore examinatur. Sed appellatio hujusmodi habet locum tantum ad effectum devolutivum, non autem suspensivum, quia non suspendit judicatum, ut in *eadem constit. §. ut autem.* ¶ Parochiales quoque omnes per obitum, aut resignationem, non tamen ex causa permutationis, quomodolibet vacantes, exceptis his, quæ juris patronatus laicorum existunt, & quæ a Papa per devolutionem, resignationem, aut aliam causam sibi benè visam conferuntur ab aliis quibuscunque collatoribus, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & Sedis Apostolicæ legatis,

per concursum, prævio dicto examine, ab
examinatoribus faciendo, sunt confe-
rendæ, aliàs collationes sunt nullæ, & nul-
lum tribuunt titulum coloratum, *ut in dict.*
constit. s. nos, ad quorum, qua habent decre-
tum irritans, circa sim. ibi si secus, &c.

† Quod decretum omnia in contrari-
um golta annullat ipso jure, *cap. si eo tem-*
pore, de elect. in 6. cap. quodam, cum gloss.
de præb. eod. lib. Et cum parochialis
tunc tunc vacet, ut prius, taliter pro-
visus † caret ipso jure titulo, quem nun-
quam habuit, & dicitur intrusus, *glos. in*
verb. sed dumtaxat, in cap. nisi cum pridem,
s. propter, de renunc. & Felin. in cap. in
nostra, num. 13. vers. & in effectu, eodem
tit. & in cap. veniens, numor. 2. vers. pri-
mo si de accus. & uti vacans, ut prius, potest
jure impetrari, & hic est vnus modus
vacandi propter formam sacri con-
cilij, & dict. constituit. minimè ser-
vatum, & percipiendo fructus be-
neficij sine concursu impetrati, illos inju-
stè percipit, & tanquam intrusus non
facit illos suos, *Cassac. de caus. poss. & pro-*
pr. decis. 1. n. 2. & Graff. d. cap. 97.
n. 48.

Fructus † autem indebitè percipiens
incurrit pœnam inhabilitatis ad quæcun-
que beneficia obtinenda, *cap. cum jam*
dudum, & ibi Abb. n. 4. de præb. & dign. &
Rebuff. de dispens. cum reg. fac. nu. 6. Vn-40
de indiget rehabilitatione, † quæ non da-
tur nisi in dataria, facta de fructibus inde-
bitè perceptis compositione, qua facta
conceditur nova provisio cum dispensa-
tione † ab irregularitate, quæ fructus inde-
bitè percipiens contraxit, & absolutione ab
excommunicatione, quam quis irregularis
celebrando incurrit: & hic est stylus De-

tariæ, & Cancellariæ, de quo per Rebuff,
ubi supra, n. 67. & ante novam provisio-
neis ob indebitam fructuum perceptio-
ne, & irregularitatem contractam pote-
runt in odium irregularis beneficia, uti
vacantia impetrari.

Beneficia † viventium non sunt impe-
tranda, quia contra similes impetrantes
omnes leges divinæ & humanæ Insurgunt,
l. stipulatio, hoc modo, ff. de verb. oblig. l. fin.
C. de pact. cap. 2. de concess. præbend. & Go-
mes. de impetr. benef. Viu. quest. 1. num. 2.
Propterea quilibet Papa in principio sui
Pontificatus inter alias constituit regu-
lam, qua ordinatur, ut si quis supplicave-
rit sibi de beneficio quocunque, tanquam
per obitum alicujus tunc viventis vacante,
provideri, & postea per obitum ejus vacet,
provisio, & quævis dispositio dicto sup-
plicanti per obitum hujusmodi de novo
faciendæ nullius sint robotis, vel momenti,
adèd quòd supplicans de beneficio viven-
tis sibi provideri pœnam inhabilitatis ad
aliud post illius obitum impetrandum in-
currit ipso facto, *ut in regul. Clem. VIII.*
reg. 20. Gomef. super ead. reg. q. 3. n. 2. si quis
autem in beneficio viventis se intrudit ec-
clesiastica communione est privandus, ab
eodem beneficio repellendus, & ad illud
obtinendum in futurum inhabilis efficitur,
c. 1. de concess. præb. & Diaz præf. crim. q. 45.
Presbyterorum † filii ex fornicatione
nati, ecclesiâs cathedrales etiam metropo-
litanas, ac monasteria, quibus eorum pa-
tres præfuerunt seu illa, & illas dignita-
tes etiam majores, & principales, perso-
natus, administrationes, & officia, etiam
curata, & electiva, & alia quæcunque be-
neficia eccl. cum cura, & sine cura secula-
ria, & quorumvis ordinum regularia, quæ
pres-

presbyteri, & clerici, ac religiosi eorum patres in titulum vel commendam, aut administrationem ad tempus, seu in perpetuum aliquando obtinuerunt, nullo unquam tempore quoquo modo obtinere possunt, nec cum eis super hoc præsumitur dispensata, ut statuit Clem. VIII. in litteris, de quibus in Bull. Rom. c. 26, in eod. Bull. pag. 339.

41 Beneficiorum † obtinendorum occasione se pro aliis in examine supponens, aut beneficia pro personis id ignorantibus, seu pro se, vel pro aliis, cum oblatione alicujus pensionis annuæ, aut cum spe pensionem annuam, aut aliud quantumvis modicum, temporale commodum ab eis consequendi, vel pro se ipsis principaliter, animo & intentione, ut postmodum in favorem aliorum, etiam quantumvis idoneorum, & benemeritorum, cum simili pensione, aut commo, aut etiam sine eo resignandi obtinere procuraverit, cujuscunque status, gradus, ordinis,

& conditionis existat, etiam si Episcopali, vel alia majori dignitate ecclesiastica præfulgeat, inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda poenam eo ipso absque alia desuper facienda declaratione incurrit, præter excommunicationis anathematis, ac maledictionis æternæ sententiam, qua innodantur, ut in litteris Paul. Papæ IV. de quibus in Bull. Rom. c. 33. §. nos prævisis.

42 Collationes † beneficiorum sunt etiam nullæ in illis personis, quæ propter genus, aut hæresim, aut à fide apostasiam, sive proprio, sive stirpis, sive cognatorum vitio, contaminari, per canonicas factiones, aut statuta à Sede Apostolica firmata, aut Apostolica privilegia ab ecclesiis prohibentur, ita quod provisiones eisdem quacunque auctoritate factæ vires, & effectum habere non possunt, sed Sedi Apostolicæ sunt expresse reservata, & affecta, ut in litteris Gregor. Papæ XII. de quibus in Bull. Rom. cap. 68.

DE POENA NON RESIDENTIVM.

Cap. II.

S V M M A R I V M.

1 Residere tenentur parochi sub poena privationis. 2 Beneficia simplicia, an personalem residentiam requirant. 3 Vagabundi beneficijs simplicibus possunt iure privari. 4 Residere tenentur Episcopi, alioquin poenam incurrun.	5 Episcopi residere negligentes, quando Papa sint denunciandi. 6 Episcopus diu à sua residentia sine legitima causa absens, potest jure privari. 7 Absesse non possunt Episcopi ultra trimestre singulis annis. 8 Absesse quando possint Episcopi à residentia,

F f f 3

Parochi

- 9 Parochi ultra bimestre abesse non possunt, & neque per id tempus absque licentia scriptis obtenta.
- 10 Episcopi à residentia ultra duos menses parochos dispensare non possunt.
- 11 Abesse non possunt canonici à residentia ultra tres menses.
- 12 Residentia debita quando debeat publicari.
- 13 Absens ex causa, quomodo beneficio debeat providere.
- 14 Absens elapso termino licentia sibi concessa, quomodo beneficio privari possit.
- 15 Parochi sine causa, & licentia non residentes, quam pœnam incurrant.
- 16 Fructus, in quibus ob non residentiam quis condemnatur, fabrica ecclesie sunt applicandi.
- 17 Residentia præcipuè debetur in parochiali.
- 18 Parochi ad residentiam in domo parochiali sunt cogendi, & ea deficiente, in domo parochiali propinqua.
- 19 Canonici ultra tres menses non residentes qua pœna sint puniendi.
- 20 Absentes sine legitima causa, si distributiones quotidianas percipiunt, ad illarum restitutionem tenentur.
- 21 Canonici quomodo per tres menses abesse possint.
- 22 Canonici, gaudentes privilegio trium mensium absentia, distributiones quotidianas amittunt.
- 23 Canonici missi ad limina Apostolorum, vel ad eadem limina Episcopos comitantes distributiones quotidianas non amittunt.
- 24 Distributiones quotidianas quando non amittant canonici, inservientes clericis Parochialibus canonicatibus annexis.
- 25 Distributiones quotidiana pluribus casibus non amittuntur.
- 26 Distributiones quotidianas non amittunt absentes à choro pro utilitate ecclesie.
- 27 Distributiones quotidianas non amittunt infirmi, & senio confecti.
- 28 Distributiones non amittunt, Episcopi in visitatione inservientes.
- 29 Absentes in Apostolica Sedis, aut Episcopi servitio fructus præbendarum integre percipere possunt.
- 30 Residere negligentes ultra pœnas privationis fructuum, alijs etiam pœnis plerumque possunt.
- 31 Residere recusantes, ac extra residentiam decedentes pœnam incurrunt, quod eorum bona spolio Camera Apostolica cedunt.
- 32 Parochi epidemia tempore ad residentiam, & ad ecclesiastica sacramenta administranda tenentur.
- 33 Absentes ultra tres menses, quomodo sint movendi.

BENEFICIA † curam animarum habentia, aut aliàs personalem residentiam requirentia obtinentes, ob non residentiam, pœnam privationis incurrunt c. conquerente. & ibi Innoc. & Abb. num. 1. de cler. non resid. & cap. inter quatuor. eod. tit. † Simplicia autem beneficia de jure communi requirebant etiam

residentiam personalem, ut trad. Abb. in c. quia nonnulli. n. 6. & n. 7. eo tit. sed contra hodie viget consuetudo, quæ habet vim legis, quod beneficia simplicia residentiam non requirant personalem, ut ibi Abb. Navar. de hor. can. c. 44. n. 1. & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. c. 97. n. 59. nihilominus etiam quoddam beneficia non requirant residentiam.

residentiam, si clerici vagantur, ob delictum vagationis, servatis de iure servandis, legitimo contra ipsos formato processu, possunt illis iure privari gl. ut inc. non oportet. de consecr. dist. 5. Innoc. in c. ex tua devotionis. n. 4. & Abb. nu. 14 de cler. non resid. Corlet in sing. in verb. vagabundus, & Diaz. pract. crim. c. 53. nu. 4.

Episcopi si autem, qui propriæ salutis immemores, terrena cœlestibus, ac divinis humana præferentes, in diversis curiis vagantur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine, ovili derelicto, atque ovium sibi commissarum cura neglecta, se detinent occupati: si quis ipsorum, sex mensibus continuis, extra suam diœcesim, legitimo impedimento, seu iustis, & rationabilibus causis cessantibus, morando abfuerit, quartæ partis fructuum unius anni, fabricæ ecclesiæ, seu pauperibus loci, per superiorem ecclesiasticum applicandorum pœnam ipse iure incurrit: quod si per alios sex menses in huiusmodi absentia perseveraverit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittit: & crescente contumacia, ut severiori sacrorum canonum censuræ subijciatur, metropolitanus suffraganeos Episcopos absentes, metropolitanum verò absentem, suffraganeus Episcopus antiquior residens, sub pœna interdicti ingressus ecclesiæ eo ipso incurrenda, intra tres menses per litteras, seu nuncium Romano Pontifici denunciare tenetur, quin in ipso absentes, prout cuiusque major, aut minor contumacia exegerit, suæ supremæ sedis auctoritate animadvertere, & ecclesiis ipsis de pastorebus utilioribus providere possit, sicut in Domino noverit salubriter expedire, conc. Trident. c. 1. §. ac nihilominus, & §. si quis, de re-

form. sess. 6. & ante concil. Tridentinum etiam ad residentiam tenebantur. cap. per venit. & cap. 1. & 2. de cler. non resid. ad quam per concil. Trident. in cap. 1. de re-form. sess. 23. inquit Navar. Episcopos, & Parochos iure divino teneri: ut in cap. 25. numer. 121. circa. med. ver. secundò. prædictum concilium.

Episcopus enim si diu à sua residentia absens iure privari potest. c. 2. & c. qualiter. de cler. non resid. præcipue autem Dominici adventus, Resurrectionis Domini, Pentecostes, & Corporis Christi diebus Episcopi à residentia abesse non possunt c. si quis in clero. 7. q. 1. nec quadragesimali tempore. concil. Trident. in c. 1. circa. med. de re-form. sess. 23. Nec ultra trimestre singulis annis, sive continuum, sive interruptum, (quod etiam æqua ex causa, & absque ullo gregis detrimento fieri debet) nunquam abesse possunt; quod quidem temporis spacium conceditur, cum Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, & evidens ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitas exposcit: quæ causæ à dicto concilio uti legitimæ fuerunt approbatæ eod. c. 1. §. nam cum sess. 23. c. ad supplicationem de veneno. c. relatum. c. de cœtero. c. inter quatuor, & c. tua, de cler. non resid. & c. quorundam. 74. dist.

Abesse si cupientes licitas causas, à Papa, aut à Metropolitano, vel Metropolitano absente, à suffraganeo Episcopo antiquiore residente, qui ejusdem Metropolitanus absentiam approbare debet, ut in scriptis approbentur, debent obtinere: nisi cum absentia incidit propter aliquod munus, & reipublicæ officium Episcopatibus adjunctum, cujus, quoniam causæ sunt notoriæ & interdum repentinae, non

- non erit necesse illud Metropolitano renunciare, ad quem tamen cum concilio Provinciae spectabit judicare de licentiis à se, vel suffraganeo datis, & videre, ne quis eo jure abutatur, & ut pœnis canonicis errantes puniantur. *ead. c. 1. §. nam cum* † Parochis autem sine licentia in scriptis habitata, quæ gratis, & nisi ex gravi causa, ultra bimestre concedi non debet, & idoneo Vicario ab Ordinario approbato, qui parochiali ecclesiæ interim inserviat, cum debita mercedis assignatione deputato, abesse non licet. *eo. cap. 1. §. eadem omnino. ver. descendendi. sess. 23. & cap. 2. in fin. sess. 5. de reform.* † Nec aliter Ordinarii habent facultatem quavis ratione à residentia dispensandi. *congreg. conc. super eo. cap. 2. in decis. sub tit. Pistorien.* Causa enim studiorum dispensatio à residentia concedi non potest, cum hodie per concil. Tridentin. non admittantur ad parochiales, nisi qui per concursum magis idonei sunt iudicati, ut per sacram eöngr. sub die 22. Februarii 1590. fuit decilum, *ut in decis. super eo. cap. 1. §. congregatio censuit* † dignitates, canonicatus, præbendas, aut portiones in cathedralibus, aut collegiatis ecclesiis obtinentes ultra tres menses ab eisdem ecclesiis quolibet anno abesse non possunt, salvo tamen earum ecclesiarum constitutionibus, quæ longius servitij tempus requirant. *cap. 12. §. hortatur. de refor. sess. 24.*
- † decreta autem à concil. Tridentin. edita super residentia in concil. Provin. & synod. diœcesana debent publicari & frequenter omnium auribus, mentibusque infigi, ut in posterum, Deo iuvante, nulla temporum injuria, aut hominum oblivione, aut desuetudine aboleantur. *eo. cap. 1. in fin. sess. 23* † Ex his enim causis nec potest quis abesse, nisi provisio, quod interim de absentium beneficiatoribus fructibus ita provideatur, quod propter absentiam ecclesia nullum patiatur damnum in divinis. *cap. 2. in fin. de reform. sess. 5. & prædicto. cap. 1. sess. 25. cap. cum ex eodem §. porro. de elect. in 6. & cap. beneficium de regul. cœn. lib.*
- Elapso termino † licentiæ concessæ, aut contra non residentes licentia non perita, nec impetrata per edictum publicum, servatis legitimis processibus, Ordinarius procedere potest, quacunque exemptione, & inhibitione etiam vigore Eugeanæ constitutionis non obstante. *dict. cap. 2. sess. 6. & cap. 11. sess. 24. de reform.* usque ad privationem inclusivè, dum tamen præcesserint trina edicta publica, & lapsi sint sex menses juxta *cap. extus. de cler. non resid.* Congreg. Conc. *super cap. 1. in ver. privationem. de reform. sess. 23.*
- Parochi † autem, qui sine causa & licentia absunt, mortalis peccati reatum incurunt, & pro rata temporis absentia fructus suos non faciunt, qui fabricæ ecclesiarum, aut in pauperum usus à superioribus sunt erogandi. *dict. cap. 1. §. si quis autem, sess. 23.* ac præterea moniti, nisi redierint, possunt jure privari. *cap. inter quatuor. & cap. fin. de cler. non resid. cum alijs supra allegatis.* Fructus autem † prædicti per ordinarium fabricæ ecclesiæ parochialis debent applicari, etiam si non indigeat, nec pauperes intra ejus limites reperiantur, cum tamen indies possit indigere, saltem quo ad paramenta, & alia ad ecclesiæ ornatum necessaria. *congregat. concil. super eodem cap. 1. sess. 23. in verb. fructus non residentium.* Et † cum prima, & præcipua debeat esse cura animarum

- marum & ad residendum in ecclesia parochiali, & ibi in divinis deservendum, debitoque eorum officio fungendum teneri, & obligatos esse, ac id per Episcopos, & aliorum locorum ordinarios tanquam Sedis Apostolicæ delegatos sub sententiis, & censuris Ecclesiasticis, & pecuniariis arbitrio eorum declarandis, ac etiam privationis dictarum parochialium, & aliorum quorumcunque beneficiorum pen-
 21 nis, quacunque appellatione remota, & quamvis alia habeat beneficia personalem residentiam requirentia, cogi & compelli possunt, ac debent, *ub in const. Pij. V. cupientes, & cap. 1. in Bull. cap. 64.*
- 22 ¶ Et sunt cogendi ad habitandum in domo ecclesiæ, vel si ecclesia domum non habeat in propinquire intra limites parochiæ, alias tenetur ad restitutionem fructuum, *de quibus in eodem cap. 1. sess. 23.* & ita censuit congreg. concil. *super eodem cap. 5. congreg. censuit.*
- 23 Dignitates, & ¶ canonicatus in cathedralibus, vel collegiatis ecclesiis obtinentes, & ultra tres menses contra conc. Trid. dispositionem non residentes, primo anno dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ, & residentiæ suos fecissent, sunt privandi; de distributionibus quotidianis ¶ absentes adeo sunt privandi, ut si quis de eisdem quicquam percipere præsumit, excepta infirmitatis, aut alia iusta, & rationabili corporali necessitate, aut ecclesiæ evidenti utilitate debeat excusari, eisdem fructus non faciat suos, sed ad omnium sic perceptorum restitutionem teneatur, *c. unic. de cler. & resid. in 6. conc. Trid. cap. 12. de reform. sess. 24.* & pluribus de causis canonici à residentia excusantur.
- 24 Primò, ¶ enim legis permissione, qua per tres menses abesse possunt, conc. Trid. *in dict. c. 1. §. quoniam autem, sess. 23. de refor.* non tamen canonici omnes, vel maxima eorum pars possunt abesse eodem tempore, ne ecclesia suo debito servitio destituatur, sed tantum ea quota pars canonicorum, quæ videbitur arbitrio Episcopi, & capituli. congreg. conc. *super eod. c. 12. in ver. tres menses,* ¶ Et licet impunè abesse possent, distributiones tamen non percipiunt, sed illas amittunt, *congr. conc. super d. c. 12. in decis. sub tit. Mediolanen. Gadicen.* Quæ illæ temporibus vacationum esse debent pro canonicis, qui servire volunt, *ut in eisdem declarat, sub verb. tres menses, §. & distributiones.*
- 25 Secundò, ¶ canonici missi ab eorum Episcopis ad limina Apostolorum eorum nomine, vel, comitantes ipsos Episcopos ad eadem limina, qui ex decreto Sixti Papæ V. distributiones quotidianas lucrantur, ut testatur congreg. concil. *in declarat. super eodem c. 12. in verb. fructuum, §. canonici.*
- 26 Tertio, ¶ lucrantur etiam distributiones quotidianas, qui curam animarum exercent, quæ illi ecclesiæ imminet, dum tamen sunt in actu administrandi sacramenta, vel alia exercendi, quæ spectant ad ipsam curam, quia, tanquam præsentis in choro habentur, ut per eandem sac. congreg. fuit declaratum *super eod. c. 12. in ver. recipiant.*
- 27 Quarto, ¶ qui ex causa legitima comprehensa *in cap. unic. de cler. non resid. in 6.* ab Episcopo excusatur à residentia chori sine consensu capituli, de cujus interesse agitur, sive sit canonicus, sive capellanus, *ut in declarat. super eodem cap. 12.*

in dec. sub tit. Veronen. & alia sub tit. Mediolanen. erit enim causa legitima, si deficientibus tuncaliis Missis, dum divina officia in choro recitantur, canonico concedatur, ut dimisso choro fidelibus Missam celebret, vel fidelium confessiones audiat, aut alia sacramenta ecclesiastica in casu necessitatis ministret, quia præmissa concernunt evidentem ecclesiæ utilitatem, quibus casibus distributiones quotidianæ legitimè percipiuntur, *dict. c. unic. §. qui vero, de cleric. non residen.* Quodque ²⁶ absentes † pro utilitate ecclesiæ distributiones quotidianas non amittant, fuit etiam decisum per eandem sacr. congreg. *super dict. c. 12. in decis. sub tit. Tudertin. que incipit, absentes pro utilitate,* & idè bene, & jure Gregor. XIII. sanctæ mem. Carolo Borromeo Archiepiscopo Mediol. ac omnibus Episcopis, & ecclesiis ejusdem provinciæ perpetuè concessit, & indulgit, quòd, quicumque canonici metropolitana, cathedralisvè ecclesiæ, aut dignitatem in ea obtinentes, alique chori officii adstricti, Archiepiscopo, vel Episcopo, in civitate etiam extra ecclesiam metropolitana, vel cathedralem consecranti, vel ²⁷ reconcilianti ecclesias, cœmeteria, aut sacros ordines, aut confirmationis sacramentum, aut sanctissimam Eucharistiam frequenti populo ministranti, aut alia Pontificalia munera exercenti, ejus jussu astiterint, ministraverint, vel inservierint, quique Archiepiscopi, vel Episcopi jussu in metropolitana cathedrali, aut collegiata ecclesia ²⁸ sua curata in sacramentorum pœnitentiæ, aut sanctissimæ Eucharistiæ administratione operam, ministeriumvè præstiterint, dum in ea occupatione versantur in ipsa ecclesia, ita præsentem in choro cense-

antur, ut distributionum quarumcunque æquè participes sint atque illi, qui missarum solemnibus, & horis, canonicisque officii in choro intersunt, quodque præfato Archiepiscopo, & cuilibet Episcopo dictæ Provinciæ liceat, quandoocunque sibi videbitur, permittere, & ordinare, ut aliquot ex canonicis, dignitatevè obtinentibus, ac alius choris officio adstrictis Missæ sacrum, sive ex sua solùm devotione, sive ex onere suscepto, vel sibi imposto, aut elemosinæ nomine celebraturis, illud in sua quisque ecclesia, in qua choro adstricti sunt, quo tempore divina officia in choro aguntur, tã festis, quàm ferialibus diebus, paragere liceat; & nihilominus, quod ad distributiones capiendas attinet, præsentem in choro censeantur. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac ecclesiarum statutis, ac consuetudinibus, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, *ut in litteris sub annulo Piscatoris die 20. Octobris. 1579. expeditis, in synodo diœcesana prima Casaris Speciani Episcopi Cremonensis impressis.*

²⁷ Quintò, † distributiones percipiant infirmi, & senio confecti, qui residere non possunt, si aliàs residere consueverunt, & debentur etiam detentis in carceribus, non tamen ob propriam culpam, ex trad. per Io. Andr. *in eod. c. unic. de cleric. non resid.* & congreg. concilij *super eod. c. 12. in decis. sub tit. Ravennaten.*

²⁸ Sècundò, † duo canonici, qui inserviant Episcopo in visitatione, absentes dici non debent, sed præsentem, ipsi enim eum Episcopo pro suo, & ipsius ecclesiæ servitio commorantur, *cap. de cœtero, & ibi gloss. 1. & cap. ad audientiam, §. decoramus, ubi*

ubi etiam gl. fin. & Abb. nu. 1. de cleric. non resid. non tamen percipiunt victualia, quæ non consueverunt absentibus exhiberi, sed presentibus tantum dantur, ut in eod. c. de cætero, in fine, & ibi glo. fin. congreg. conc. super eod. c. 12. in decis. sub tit. Tudertin. Ra. 31 pennat. & etiam canonici, pœnitentiarius, & theologus, ac alij, de quibus supra in cap. dispers.

29 Si vero † in Apostolicæ Sedis, aut Episcopi servitio duo canonici fuerint, fructus præbendarum integrè percipere possunt, quia absentes dici non debent, ita quod, quo ad præbendam, pœnam incurrant, sed præsentibus, qui pro Episcopi, aut suæ ecclesiæ servitio commorantur, et ad audientiam, de cler. non resid. & ibi Abb. numer. 3.

30 Contra † non residentes ultra pœnas privationis fructuum, debet præterea etiam per edictum publicum, quando ad ipsos citatio pervenire non potest, servatis de jure servandis, ad suspensionis, & excommunicationis sententiam, ac dignitatum, canonicatum, parochialium, & aliorum beneficiorum residentiam requirentium personalem privationem procedi, cap. ex tua devotionis & ibi Abb. numer. 10. eodem tit. & ultra prædictas pœnas Pius Quartus motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnibus, & singulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis quibuscunque ecclesias in commendam, vel administrationem, aut alio quovis modo obtinentibus, & quibuscunque beneficiatis curam animarum habentibus, qui juxta decreti super residentia in concilio præfato promulgati tenorem, personalem in suis ecclesiis residentiam

facere tenentur, ultra pœnas in d. decret. conc. contentas, etiam sub privationis ecclesiarum suarum, & aliis arbitrariis pœnis juxta formam, & tenorem dicti decreti residere mandavit, ac statuit, ordinavitque † quod deinceps omnia, & singula mobilia, & immobilia etiam in urbe, vel ejus districtu existentia, & se moventia, res, & bona, jura, & actiones cujuscunque qualitatis, & valoris, ac ubicunque locorum consistant, ad Patriarchas, & primates Archiepiscopos, Episcopos, & alios quoscunque, etiam quavis auctoritate, dignitate, gradu, & præminentia fulgentes, ecclesias præfatas in titulum, vel commendam, sive administrationem, aut alio quovis nomine obtinentes, & alios quoscunque beneficiatos curam animarum habentes, qui extra prædictas ecclesias, ac diœceses etiam in Romana Curia, aut alibi degentes, & juxta decretum, & formam concilij hujusmodi non residentes decesserint, pertinentia, & per illos quarumcunque suarum ecclesiarum, & beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura secularium, & regularium, quæ illi quomodolibet obtinuerint, ac fructuum, reddituum, & proventuum ecclesiasticorum, pensionumque annuarum, ipsis super similibus fructibus, redditibus, & proventibus reservatorum, & assignatorum occasione quaesita, etiam si facultatem specialem, de illis, aut eorum parte testandi, & aliàs liberè disponendi, à quibuscunque Romanis Pontificibus cum quibusvis clausulis, & irritantibus decretis obtinuerint, tanquam spolia, ad Camera Apostolicam legitimo jure pertineant. Ita quod Thesaurario, seu Commissario generali, & ejusdem Camera deputatis in eventum decessus beneficiorum,

solitum inventarium super rebus, & bonis prædictis conficere, illaque prout de reliquis clericorum spoliis fieri solet, ad pro tempore existentem Thesaurarium dictæ Cameræ Apostolicæ, nulla cuiusvis desuper licentia requisita, redigi mandavit, ut in eisdem Pij 17. constit. 115. quæ incipit in summa militantis. Quid verò importet verbum, residere, qui residere teneantur, & quæ sint causæ iustæ non residendi, trad. Graff. decis. aur. c. 97. num. 57 59. 60. 61. & 2. par. 1. lib. 2. c. 15. nu. 6. & 7. par. 2. lib. 3. & optime Diaz. junct. addit. Mand. in quoque tempore parochi ad residentiam, & sacramenta administranda omninò sunt obligati. congreg. concil. super c. 1. de refor. sess. 23. sub tit. Mediolanen. Et canonici absentes ultra tres menses non sunt citandi, aut monendi ad residentiam, sed ad allegandum causam legitimam absentiae, & quare non debeant puniri, ut in decis. super eo. 12. sess. 24. sub tit. V. excellen. quæ incipit canonici absentes.

DE SPOLIIS CLERICORVM.

Cap. III.

S U M M A R I U M.

1. Episcopi bona propria, quæ ante assumptionem ad Episcopatum habebant testamento relinquere possunt.
2. Clericorum spolia olim habebant ecclesiæ, cui beneficiati inserviebant.
3. Ecclesia an succedat in pœnam, qua plebitur interficiens presbyterum.
4. Iuris secundum temporum varietatem, varie processerunt.
5. Spolia clericorum ad Cameram Apostolicam spectant.
6. Spolia ecclesiastica, quæ dicantur.
7. Bonorum ecclesiasticorum omnium administratio spectat ad Papam.
8. Bonorum ecclesiasticorum quatuor sũnt species.
9. Spoliorum ecclesiasticorum nomine sacramenta venire non possunt.
10. Paramenta, ornamenta, & vasa sacra non cadunt in spolium.
11. Scamna, mensæ, dolia, & huiusmodi in spolio non includuntur.
12. Patrimonialia, & causa donationis, vel successionis quæ sita, non cadunt in spolio.
13. Clerici ab intestato, & sine legitimis successoribus decedentibus, bona ecclesiæ, quibus præfuerunt incorporantur.
14. Bona acquisita ratione clericali ordinis, vel officij, sunt quasi patrimonialia, & non faciunt spolium.
15. Bona acquisita ratione ordinis clericali à quatuor ex redditibus ecclesiasticis differunt.
16. Bona acquisita de huius, quæ beneficiarius parcius vivendo servavit, non cadunt in spolium.

Bona.

17. Bona acquisita alios litteras docendo, non cadunt in spoliū.
18. Bona donata per clericum inter vivos, qua non faciant spoliū.
19. Obligatio antidotalis, quando locum habeat.
20. Bona acquisita beneficiario, qui non habet redditus ultra summam ducatorum triginta, non cadunt sub spolio.
21. Presumitur in meliorem partem, quando factum potest sapere delictum, & non delictum.
22. Bona per clericum acquisita, quando de redditibus ecclesiasticis acquisita presumantur.
23. Presumptio magis in iure fundata, contrariam presumptionem edidit.
24. Reus in excipiendo, quando ejus exceptionem probare teneatur.
25. Hares beneficiarii, & possessor bonorum non est possessione privandus, donec constet bona cadere sub spolio.
26. Bona ex redditibus ecclesie à beneficiario empta, & alicui ecclesie aut pijs locis ipso vivente sine fraude tradita, non cadunt sub spolio.
27. Distributiones quotidiana non faciunt spoliū.
28. Bona Romanam curiam sequentium, qua non faciant spoliū.
29. Illegitimi quorum bonorum sint incapaces.
30. Testandi facultas, non condito testamento regulariter minime prodest.
31. Testandi facultatem solus Papa tribuere potest.
32. Bonorum ecclesiasticorum dominium est Dei.
33. Negotiatio est duplex, licita, & illicita.
34. Negotiatio ecclesiasticis est illicita.
35. Negotiantur illicitè ecclesiastici possessiones conducendo.
36. Ordinari prohibentur cupidi.
37. Negotiatio necessitatis causa clericis est permissa.
38. Clerici causas criminales, aut civiles secularium suscipere non possunt.
39. Clericis officium procuratoris exercere non licet.
40. Clerici pluribus modis bona iure legitime acquirunt.
41. Episcopis servitus principum secularium est interdicta.
42. Fructus omnium beneficiorum generaliter vel specialiter Sedi Apostolica reservatorum à die vacationis usque ad diem provisionis cadunt sub spolio.
43. Fructus beneficiorum non reservatorum, nec affectorum, à die vacationis citra non ad cameram, nec ad heredes, sed successoribus debentur.
44. Decretum irritans, & clausula, sublatas, &c. quid operetur.
45. Fructus beneficiorum juris patronatus non cadunt sub spolio.
46. Fructus beneficiorum vacantium ad collationem Ordinariorum non cadunt sub spolio.
47. Bona clericorum, qui dum viverent, scandalosè se gerebant, an veniant in spolio.
48. Actiones descendentes ex quasi delicto, non transeunt ad heredes.
49. Probandi onus quando camera Apostolica incumbat.
50. Spolium committitur ob non residentiam in pœnam non residentis.
51. Apostatarum extra claustra degenantium bona, camera Apostolica sunt applicata.

- 52 Ordinis fratrum Humiliatorum extinctio
 53 Fratribus extincti ordinis Humiliatorum, alimentorum assignatio.
 54 Reservata sunt omnia beneficia extincti, ordinis Humiliatorum.
 55 Fratres extincti ordinis Humiliatorum

an comprehendantur sub constitutionibus contra Apost. tas editis.

56 Fratrum extincti ordinis Humiliatorum bona, quando ad cameram Apostolicam spectent.

57 Fratres ordinis Humiliatorum, an de bonis per ipsos acquisitis disponere possint

QUOMODO bona ecclesiastica dividendi, distribui, & dispensari debeant, fuit supra tractatum. Sed, quia Gregorius III. super expositione sibi facta decrevit, † quod Episcopus condito testamento hoc solum, quod eum ante Episcopatus ordinem proprium habuisse constitit, relinquere possit, quicquid verò ecclesie ante ipsius consecrationem fuisse constaret, vel in Episcopatus ordine Episcopum acquisivisse, in eisdem ecclesie dominio conservaretur, *cap. i. ext. de testam. cum Episcopis, & aliis ecclesiasticis viris decedentibus super eorundem bonis sæpius graves lites soleant exoriri; ipsis defunctis, quibus bona devolvantur, infra demonstrabitur.*

2 Episcopis † enim decedentibus, de jure communi eorum bona, præsertim post consecrationem acquisita, penes earum ecclesias debent remanere, *cap. cum in officio, eod. tit. cap. sicubi. & cap. quicumque. 12. quest. 5. & etiam in personalibus succedit ecclesia; quia pœna, † qua interficiens presbyterum est plectendus, pars ecclesie, cui præfuit, & alia pars pro ejus anima est distribuenda, cap. presbyteri, ext. de pœn. postea tempore procedente conservari debebat successoribus, vel in ecclesiarum utilitatem converti, cap. quia sæpe, de elect. in 6. cap. presenti, eod. lib. & Navar. in comm. de spol. cleric. §. 10. numer. 1. & 2.*

Sed, quoniam † secundum temporum diversitatem jura variè processerunt, ut trad. Abb. in q. 4. ante fin. Romani Pontifices pro tempore existentes bonorum Episcoporum, & beneficiorum decedentium, diversorum spoliatorum, † ut ad cameram Apostolicam spectantium, & pertinentium, collectores, vel exactores in variis Provinciis, & locis deputarunt, & constituerunt; qui de illis, tanquam de rebus ad cameram præfate spectantibus donando, & transigendo, ac alias diversimode disposuerunt, ut per extravag. Paul. III. circa princip. de anno 1552. editam, in Bull. Rom. cap. 31. & per Navar. comm. de spol. cleric. §. 5. post princip. ubi idem Paul. motu proprio, testatur ab antiquissimo tempore cetera, dicta spolia cameræ Apostolicæ nomine exacta, & inter jura ipsius cameræ connumerata fuisse: ubi ad amputandas difficultates, quæ in medium afferbantur, motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, declaravit, res, & bona, spolia nuncupata, & in quibuscunque regnis, & dominiis tam citrà, quam ultra montes, & maria consistentia. quæ pro tempore post obitum Prelatorum, & personarum quantumcunque, & quomodolibet qualificatarum, etiam Cardinalatus honore fulgentium, qui, vel nullo condito testamento, vel absque sufficienti facultate, aut,

at ultra quantitatem, de qua facultatem habuerunt, condito, decesserunt & decesserunt, ad cameram Apostolicam, non ad alios, etiam in quibusvis aliis ecclesiis, monasteriis, cæterisque beneficiis ecclesiasticis, cum cura, & sine cura secularibus, & quorumvis ordinum regularibus, spectare, illaque, tanquam ad ipsam cameram spectantia perpetuò colligi ac recuperari posse, & debere, ut in ead. extravag. Paul. 111. ibi motu proprio eod. Bull Rom pag. 420. eod. cap. 32.

6 Spolia ¶ enim hoc casu sunt bona ecclesiastica persona quæ sita, immediate, vel mediate ex bonis ecclesiasticis, quæ non fuerunt ante mortem eius iustè impensa, nec facta jure patrimonialia, nec quæ sita alii irrevocabiliter, vel, quæ sunt ex illicita ejus negotiatione comparata, eorundemque beneficiorum fructus, seu redditus debiti, & inexacti. Navar. dict. comment. de spol. cleric. §. 1. num. 2. quæ spolia, ut bene refert Paulus in d. extravag. antiquis temporibus à camera Apostolica recipiebantur, ut per Rot. decis. 41. in principio. de probat. in antiq. Calder. decis. 1. de pecul. cler. Guid. Pap. decis. 110. Boer. decis. 224. & alios quos citat Navar. in eod. comment. de spol. cleric. §. 9. num. 1. vers. tertii; ex quibus satis constat de reservatione ¶ facta à Papa, cui omnium bonorum ecclesiasticorum spectat administratio, etiam de jure divino. S. Thom. 2. 2. quest. 100. art. 1: Innoc. in cap. noverit, num. 2. de sentent. excom. Card. in cap. perpendimus, numer. 12. eod. tit. & Navar. in d. comment. §. 9. num. 2.

8 Bonorum ¶ ecclesiasticorum quatuor sunt species, scilicet, sacramenta, vasa sacra, ornamenta sacra, & bona ecclesiasti-

ca deputata pro hominum sacrorum sustentatione. S. Thom. 2. 2. quest. 99. art. 3. & quolib. 6. art. 12. & 2. 2. quest. 135. art. 4. & Navar. de red. eccles. mon. 18. num. 1. & 2. quest. 1.

Quorum prima, ¶ videlicet, sacramenta, uti spolia, cameræ Apostolicæ applicari non possunt, cum sacramentum sit invisibilis gratiæ visibilis forma, cujus similitudinem gerit, & causa existit cap. sacrificium, de consecrat. dist. 2. & Grass. decis. aur. cap. 1. num. 4. par. 2. lib. 1. Vnde in bonis nostris sacramenta esse non possunt, Nullius autem sunt res sacræ, & religiosæ, & sanctæ. Quod enim divini juris est, id nullius in bonis est, s. nullius. insit. de rer. divis. Nec ultima species, quia bona ecclesiastica pro clericorum sustentatione deputata non cadunt in spolio, ut tot. tit. de reb. eccles. non alien. Et, cum dubitaretur, nunquid vasa sacra, & ornamenta sacra secundæ, & tertiæ speciei venerint in spolium, Pius V. sancto zelo ductus, quò ab usibus, scandalisque provideret, & beneficiorum indemnitati, animatumque quorumlibet saluti consuleret, quænam sub spolio cadant, motu proprio, ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine sua perpetuò valitura constitutione statuit, & ordinavit, ac decernendo declaravit.

10 Primò, ¶ quòd omnia, & singula ornamenta, & paramenta, ac vasa, nec non missalia, & gradualia, ac cantus firmi, & musicæ, aliisque quomodolibet nuncupati libri, & aliæ res sacræ, etiam auri, & argenti, ac quæcunq; alia bona per quoscunq; prælatos, & alios quoscunq; beneficia ecclesiastica, cum cura, & sine cura, secularia, & quorumvis ordinum regularia, quomodo

modolibet obtinentes, ad usum, & cultum
divinum, etiam in eorum privatis ædibus,
& capellis, vel oratoriii distincta, tempo-
re eorum obitus ex testamento, vel ab in-
testato relicta spoliatorum appellatione
non veniant, sed eadem ad ecclesias, qui-
bus defuncti præfuerunt, spectare, & per-
tinerere decrevit, ut in ead. constitut. Pij V.
sub dat. Roma anno 1567. in Bull. Rom.
cap. 44. & per Navar. in §. 8. num. 2. de
spol. cleric.

11. Secundò, † nec cadunt in spolio, quæ-
cunque scamna, cathedræ arcæ, & et-
iam lignæ, vel lapidæ, etiam
marmoræ mensæ & tapulæ, ac quæcun-
q; dolia, seu vasa vinaria vacua, & alia simi-
lia supellectilia domestica, ut idem Pius
V. statuit in ead. constitut. §. in super Et si-
milium appellatione, omnia alia lignami-
num mobilia cujuscunque qualitatis ex-
istentia comprehensa censentur, & hæc
expresse sunt exclusa, & ecclesiis incor-
porata, per dictam Pij V. constitutionem,
ibi, eo ipso applicata, & incorporata sunt,
& esse censentur, quæ significant sen-
tentiam juris, gloss. in cap. in pœnis, de re-
gul. jur. in 6. Felin. post alios, quos citat.
in cap. Rodolphus, num. 28. de rescript. &
Navar. eod. comment. de spol. cleric. §. 8.
numer. 5.

12. Tertio, † præter exempta per dictam
constitutionem, sunt etiam à numero spo-
liatorum exempta omnia bona patrimonialia,
vel causa donationis, successione, seu
legatorum, aut ex fructibus eorundem
honorum patrimonialium, & donationum,
vel successioneum acquirita, de quibus be-
neficiati liberè testamento, donatione, vel
quocunque alio modo, & titulo disponere
possunt, cap. quia nos, & cap. relatum in 2.

de testam. cap. 1. de success. ab intestat.
Innoc. in cap. cum in officiis, num. 2. vers. si
autem, eod. titul. Bald. in auth. licentiam,
C. de episc. & cler. Alexaud. in conf. 101.
num. 2. lib. 7. Corn. conf. 314. num. 2. vel 3.
& in conf. 79. num. 3. vers. tamen secus est
in aliunde quasitis, &c. volum. 4. Navar.
eodem. com. de spol. clericor. in princip. nu. 2.
vers. dixi. Quæ sita ex bonis ecclesiasticis,
Ab intestato autem decedentibus, dicta
bona ad consanguineos, qui eis legitime
succedunt devolvuntur, Rot. decis. 41.
num. 2. de probat. in antiq. quæ conclusio
procedit etiam in Episcopo patrimonium
habente, quod bona hæreditaria præter-
mittuntur potius quæ sita ex redditibus pa-
trimonialibus Episcopi, quam ecclesiæ, ut
tenuit Rota, quæ plures allegat. in par.
3. divers. lib. 3. 3. decis. 582. num. ... quibus †
sine legitimis successoribus decedentibus,
ecclesiis, quibus defuncti præfuerunt, in-
corporantur, ut in authen. de eccles. tit. §.
interdiximus, vers. si quis autem Episcopus,
colum. 9. cap. final. 12. quæ sita §. gloss. fin.
in cap. requisiti, ext. de testam. & in cap.
1. de success. ab intestat. & Innoc. in d. cap.
cum in officiis, num. 5.

14. Quarto, † bona quasi patrimonialia,
quæ sunt quæ sita ratione clericalis ordi-
nis, vel officii, alia ratione, quam juris per-
cipiendi fructus beneficiales, ut quæ sa-
cerdotes pro elemosyna recipiunt, Missas
celebrando, capellanos agendo, prædica-
toris, confessorijvè munera, aut alios spi-
rituales actus exercendo, & Vicarij ge-
neralis aut aliud officium ecclesiasticum
temporale administrando, cap. quia
nos. & ibi Innoc. de testam. cap. re-
latum. §. caterum. eod. tit. & post Abb.
Hostiens. Card. & Franc. tenet Navar.
in di.

tract. de red. eccles. quest. 1. mon. 19. n. 1. 18

Ratio autem differentiae, quod redditus beneficiorum cadunt sub spolio, non autem quaesita ratione ordinis clericalis, ea est, quod bona beneficiorum habent onus dandi superflua pauperibus, & ratione ordinis quaesita tribuuntur eis sine vlllo onere. Navar. *eod. mon. 19. in fin.* sunt namque eorum propria, ut inquit B. Thom. 2. 2. *quest. 185. art. 7.* & post Oldr. & alios plures citatos Pagn. *super Direct. Inquisitor. par. 3. lib. 3. Schol. 154. §. postremo quaedam.*

16 Quinto, quod beneficiati de his, quae de suo honesto victu parcius vivendo servant, licite disponere possunt, quia commodo sua quasi industria, & labore quaesita censentur patrimonialia, quae propterea in spolio venire non possunt, ut sentit, S. Thom. 2. 2. *quest. 185. art. 7.* Major in 4. *dist. 24. quest. 17.* probant Adria. in 4. *de rest. quest. 12.* & Sot. *lib. 50. quest. 4. art. 3. de iust. & iur.* quos sequitur aprobando, tenendo, & firmando, dictam conclusionem Navar. *d. tract. de redd. eccles. mon. 36. numer. 2. tom. 1.*

17 Sexto, quod quaesita, alios litteras docendo publice, vel private legendo (dummodo sine praedictio residentiae, quo ad beneficiatos obligatos ad residentiam personalem) quae dicuntur etiam quasi patrimonialia, & praesertim, si ob tenuitatem beneficiorum, ac necessitatem, vel inopiam insurgentem haec officia exercentur, l. *legatis, §. si ex officio,* & ibi gloss. *in ver. officium,* & Bart. *numer. 2. de leg. 3.* & Innoc. in *cap. cum in officiis, numer. 4. de testam.* quia ex legitimo artificio quaesita dicuntur, d. *cap. relatum, §. ceterum, cum aliis supra allegatis.*

Septimo, quod donata in vita saltem, quae juste donantur, loco eorum, quae de proprio pro expeditione Bullarum Episcopatuuum, vel aliorum beneficiorum; & in paramentis ecclesiasticis, ac mobilibus, in paranda domo ante fructuum beneficiorum perceptionem exponuntur, quae proculdubio exposita non fuerunt ex redditibus ecclesiasticis, & tunc loco eorum, quae ecclesiae acquiruntur, ac sub spolio cadunt, beneficiarius poterit tantundem tuta conscientia, & legitime in vita donare, *cap. injustum, §. item, & cap. seq. 12. quest. 2. Navar. eod. com. de spol. cleric. §. 6. numer. 2. ante vers. tertio noto.* & titul. *de reddit. eccles. quest. 1. mon. 27. numer. 3. circa fin.* eademque ratione, titulo donationis possunt legitime sacerdotes fratribus, aut aliis consanguineis rusticis, aut aliis pauperibus donare, qui (ut ferè fit) labore, sudore industria, ac expensis fratrum, vel parentum rusticorum laborantium in scholis ad ediscendum, quod donec ordinem sacerdotalem suscipiant, manentur, quia ad attendenda sunt obligati, & donant ad extinctionem debiti praecedentis.

Octavo, quod nullum spolium camerae fieri, nec quidemquam a quibusvis spoliatorum camerae collectoribus, vel subcollectoribus exigi, vel percipi potest per obitum eorum, qui dum viverent, unum, vel plura beneficia ecclesiastica obtinebant, cuius vel quorum omnium fructus, redditus, & proventus, una computati triginta ducatorum auri de camera, secundum communem aestimationem, valorem annum non excedebant, aut, qui pensiones annuas super quibusvis fructibus ecclesiasticis usque ad dictum valorem annuatim, & non ultra, perceperint, ut in d. *constit.*

- Pij V. in Bull. Rom. cap. 43. & in d. com. de spol. clericor. §. 8. num. 1. vers. *præerea*, & 24 num. 7. Quia cum ex similibus beneficiis, & redditibus vix possit quis propter eorum tenuitatem sustentari, si quis, non excedens dictos annuos redditus, nihilominus post obitum relinquat bona acquisita, pecunias, aut mobilia, præsumuntur acquisita ratione ordinis clericalis, officij ecclesiastici, aut alterius legitimi exercitij, 25
- 31 † quia, quando factum potest se habere ad delictum, & non delictum, præsumitur in meliorem partem, Bart. in l. non solum, §. sed. ut probari, ff. de nov. oper. nunci. Abb. in cap. auditu & ibi. Felin. num. 33. de præscrip. & in cap. in præsentia, num. 13. vers. sed ultra. de probat. & Gabr. in cons. 275. num. 2. vol. 1. 16
- 32 Nec obstat, † quod res, quas clericus post clericatum acquisivit, præsumuntur de redditibus ecclesiæ acquisita, ut per Innoc. eod. cap. cum in officiis, num. 3. de testam. quia Innocentius loquitur, & ejus dicta procedunt in bonis à Prælati defunctis relictis, qui amplos redditus habebant. Sed hoc casu, quo beneficiati, juri novo per dictam constitutionem inducto, habent legem certam, & favorabilem, qua non excedentes annum redditum ecclesiasticum triginta ducatorum non faciunt spoliū, si acquirunt, præsumuntur legitime acquisivisse, ut sentit Innocentius in d. cap. cum in officiis. num. 3. ver. quidam tamen. 27
- 33 Et hæc † præsumptio in jure, & majori verisimilitudine fundata contrariam præsumptionem excludit, cap. quia, & cap. litteras, ext. de præsumptionibus, & ibi Innoc. eod. num. 3.
- Cum enim fundamentum intentionis camerae consistat in illicitis, quæ præteruntur ab ecclesiastico gestis, illud probare tenetur, cum † etiam reus in excipiendo efficiatur actor, & ejus exceptionem probare teneatur, l. 1. ff. de except. Felin. in cap. auditu, num. 33. de præscrip.
- Maximè, si hæres reperiatur in possessione, quia tunc non est privandus, donec probetur bona cadere sub spolio, & camerae onus probandi incumbit, cap. nulli junct. gloss. 12. quest. 5. gloss. in cap. sine manifest. in ver. probatur, in fin. ead. cau. quest. 1. & Pau. de Castr. in l. si quis presbyter. n. 4. C. de episc. & cler.
- Nonò, † nec cadunt sub spolio, quæ beneficiatus, dum viveret, emit ex redditibus ecclesiasticis pro sua ecclesiā, vel ei, aut aliis ecclesiis vel locis piis tradidit sine fraude: ut si quis fundaret beneficium ecclesiasticum, & emeret redditus pro dotandis amore Dei puellis, aut ad alia opera pia erogaret, dummodo, ipso vivente, dominium fuerit translatum: quia tali casu tempore mortis ecclesiā, seu alia loca pia habent dominium, & possessionem, & tunc beneficiatus est eisdem bonis exutus, quæ propterea non vacant, nec in spolio cadere possunt Navar. d. com. de spol. cleric. §. 1. nu. 4. & §. 6. nu. 2. junct. vers. tertio noto.
- Decimò, † nec fit spoliū de distributionibus quotidianis, quia efficiuntur bona propria clericorum, & uti quæ sita ratione laboris, & legitimi servitij, de illis ecclesiastici disponere possunt Gemin. in cap. presenti, de offic. ord. in 6. Dec. in cons. 280. cotum. v. Covar. in cap. cum in officiis, numer. 4. de test. Redo. in tract. de spoli. eccles. quest. 1. numer. 27. vers. ulto.

ulterius canones permittunt, & Paris. qui de communi testatur in *conf. 33. col. 2. vol. 4.*

28 Undecimò, ¶ non cadunt sub spolio bona à quibuscuque Urbis incolis, seu curiam Romanam sequentibus, mobilia, immobilia, se moventia, pecunie, iocelia sive monilia, actiones, res, & jura, quæcunque ab eisdem incolis, & curiam Romanam sequentibus in dicta Urbe, & eius districtu consistentibus empta, aut aliàs quovis modo quæsita, si eos in dicta curia, seu eius districtu decedere contigerit, de quibus testamento, aut alio titulo disponi potest, & decedentibus ab intestato proximiores agnati succedunt, ut in *extravagante Pauli III. sub dat. Romæ 1549. sexto Idus Martij ut per Nauarrim. eodem comment. §. 6. n. 1. 31* quam extravagantem novissime Paulus Papa Quintus innovavit.

29 Sed, ¶ quia dictæ extravag. vigore fuerat concessa facultas testandi in favorem propriorum filiorum illegitimos, seu spurcorum, ac de jure incapacium, seu aliàs prohibitorum, Pius V. sex causis adductis facultates testandi, aut quovis alio modo disponendi de acquisitis ex bonis ecclesiasticis, ac de aliis rebus etiam proprio labore partis ad commodum illegitimos, etiam legitimatorum, & habitationes illegitimas ad succedendum in bonis feudilibus, & emphyteuticis ecclesiasticis concessas revocavit. ut in *conf. sub dat. Romæ anno 1570. sexto Kal. Februarii, in Bull. Rom. cap. 120. Ac demum revocationem ampliando, illam procedere voluit, etiam quò ad bona patrimonialia ecclesiasticorum, in quibus illegitimi, aut aliàs de jure*

incapaces ne hæredes institui, nec succedere posse decrevit; ut in *litteris sub annulo piscatoris expeditis dat. Romæ die septima Martij 1572. in eodem. Bull. cap. 152.*

30 Ultimò, ¶ non cadunt sub spolio bona ecclesiasticorum decedentium, condito testamento, modò legitima facultate testandi suffulti, quæ tamen non suffragatur, si qui illam obtinuit, non testetur arg. *l. hac consultissima, & l. ex imperfecto, C. de testamen. & Navar. d. com. §. 7. num: 6. nisi in eadem facultate caveatur, quòd etiam ab intestato proximiores in gradu succedant; quia tunc contra cameram Apostolicam lata interpretatio est efficienda argum. text. in l. 3 ff. de const. princ. quem sequitur Bart. in l. si quando. num. 1. C. de inof. testament.*

Et ¶ solus Papa facultatem testandi concedere potest, Navar. *eod. com. §. 9. n. 3.* quia ipsi soli, uti vniuersali bonorum ecclesiæ administratori, est immediatè à Deo commissa bonorum omnium ecclesiasticorum administratio, & omnium ¶ bonorum ecclesiasticorum dominum esse Domini Nostri JESU CHRISTI, non solum ea ratione generalis; Domini est terra, & plenitudo eius, sed etiam speciali censura, & dispositione hominum, licet superflua, fuerit, & hoc esse certum, & de fide, tenet Nava. in *tract. de reddit. eccles. quest. 1. mon. 40. num. 8. & in d. com. de spol. cler. §. 9. num: 4.* & quocunque casu hæc omnia procedunt duobus concurrentibus, vno in abstinendo, videlicet, ab illicita negotiatione, & aliis à sacris canonibus prohibitis, & altero in faciendo, nempe residendo, si ipsi habeant beneficia personalem residentiam requirentia, ex alibi allegatis.

- 33 Negotiatio ¶ enim est duplex, licita, & illicita; licite negotiari licet, antequam quis sit ecclesiasticus, sed murato statu laicali in ecclesiasticum negotiari non licet, *cap. fornicari, & cap. ejiciens, 82. dist.*
- 34 ¶ Nam negotiatio ecclesiasticis est interdicta, *cap. decrevit, cap. consequens, cap. Episcopus, cap. perlatum: & cap. negotiatorem, ead. dist.* quia difficile est, inter ementis, vendentisque commercium non intervenire peccatum, *cap. qualitas, de pœnit. dist. 5.* & pluribus modis ecclesiastici illicitè negotiantur.
- 35 Primò, ¶ possessiones conducendo, ut *cap. fin. 87. dist. & d. cap. decrevit.* quia semper intelligitur causa cupiditatis hoc fieri, nisi necessitas probetur, *gloss. in eod. cap. decrevit, in ver. conducere est enim cupiditas mater vsurarum, c. virum, 47. dist.*
- 36 Quapropter cupidi ordinari prohibentur; quia tales de facili deviant à vero, *dist. cap. virum, & cap. dilectissimi, 8. quast. 2.*
- 37 Sed, quando ¶ negotiatio non sit lucri causa, sed, ut necessitati subveniatur, non est clericis prohibita, ex traditis per Abb. *in cap. secundum, num. 1. ne cler. vel mon. & Navar. eod. commen. de spol. cleric. §. 7. num. 5. vers. quæ omnia.*
- 38 Secundò, ¶ nec causas criminales, aut civiles secularium suscipere, aut pro illis coram iudicibus secularibus advocare possunt, *d. cap. fin. & gloss. in cap. 1. 15. quast. 2. cap. 1. & ibi Abb. num. 5. ne cler. vel mon. neg. sec. se immisc. & cap. 1. ext. de postul.*
- 39 Tertio, ¶ nec officium procuratoris exercere, quod ars nuncupatur, *cap. qui Episcopi, in fin. 1. quast. 3. d. cap. 1.*
- ne cler. vel mon. & gloss. in cap. 1. in ver. artem, eod. tit. in 6. & hæc procedunt regulariter, quò ad lites coram iudicibus secularibus, cessante necessitate, sed coram iudicibus ecclesiasticis possunt omnes advocare, licet, si sunt in sacris, salarium petere non possunt, cap. observandum, & d. gloss. in cap. 1. 15. quast. 2. & etiam pro te ipso, pro ecclesia, & si necessitas imminet, pro personis conjunctis aut miserabilibus, potest quis advocare, & procurare, cap. 1. & cap. fin. ext. de postul. cap. 1. & ibi Abb. num. 5. ne cler. vel mon.*
- 40 Quarto ¶ acquisita ex artificio, vel servitio per modos ecclesiasticis personis per sacros canones prohibitos, etiam aliter, quam per illegitimam negotiatioinem, ut toto tit. *ne cler. vel mon. & de cler. venat. & ex arte medica, & chirurgia, vel alia eis prohibita, atque ex obsequiis indecenter Regibus, Principibus, & aliis secularibus personis contra statuta canonum exhibitis, ut per eundem Navar. eod. commen. de spol. cleric. §. 7. num. 9.*
- 41 Episcopis eum, ¶ ne minus dignè loco cedant, aut Regum ministris, regulis, & Baronibus, personaliter interviant, per sac. concil. Trident. cum antiquorum canonum renovatione fuit expressè interdictum ut c. 17 de reform. sess. 25 & eisdè quidquid pro similibus obsequiis Principum largione acquirunt spolio cedit.
- 42 Sub spolio ¶ etiam cadunt omnes fructus, redditus, & provenus, ac jura, obventiones, & emolumenta quæcunque quomodolibet, & qualitercunque nuncupata omnium, & singulorum beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura secularium, & quorumvis ordinum regularium, & menasteriorum etiam

gore alternativæ ipsi concessis, in quibus cessat reservatio; quia, cum constitutio spoliatorum sit limitata pro fructibus beneficiorum reservatorum, non potest extendi ad non reservata, quia limitata causa limitatum parit effectum *l. cancellaverat ff. de h. quæ in test. del.* & Menoch. *cons. 24. num. 19. lib. 1.* Spolium enim est odiosum, & in odiosis non fit extensio, *c. odia de reg. jur. in 6.*

47 An autem bona ꝑ decedentium beneficiatorum, qui, dum in humanis agerent, aleatorum, concubinatorum, sanguinolentorum, tabernariorum, venatorum, aut alias lascivam, & damnatam vitam agebant, veniant in spolio, stante, quod acquisita per modos ecclesiasticis per sacros canones prohibitos cedunt spolio ex allegatis supra, sub num. 40. est distinguendum, quod ad patrimonialia, aut ex donatione, testamento, vel ab intestato acquisita non venire; quia cum prædicta sint prohibita, & criminosa, mortua persona, extinguitur actio; ꝑ quoniam actiones descendentes ex quasi delicto non transeunt ad hæredes, *Bart. in l. si filius familias iudex, num. 1. ff. de judic.* Et pari modo, si beneficiatus habet amplos redditus bonorum stabilium laicalium, & tenues ecclesiasticos non excedentes summam triginta ducatorum. Quia, si bona acquisita relinquit, præsumuntur ex redditibus bonorum laicalium quæ sita, cum à communiter accidentibus aleatores, concubinatorij, tabernas frequentantes, venatores, aut aliàs vitam malè, & contra sacros canones ducentes, bona non acquirant, sed consumant; quapropter præsumuntur licitè, & non illicitè acquisita.

49 Unde ꝑ cameræ alleganti contrariam

onus probandi incumbit, quia præsumptio transfert onus probandi in adversarium, *l. generaliter, § si petitur. ff. de fideicommiss. liber.* & Menoch. *cons. 54. num. 6. lib. 1.*

50 Ob non residentiam ꝑ Pius IV. sua constitutione perpetuè valitè statuit, & ordinavit, quod omnia, & singula bona mobilia, immobilia, & se moventia, res bona, jura, & actiones cujuscunque qualitatis, & valoris ac ubicunque locorum consistentia, ad quoscunque ecclesiasticos, quavis auctoritate, dignitate, gradu, & præminentia, extra residentiam decedentes, pertinentia, etiam si facultatem specialem de illis, aut eorum parte testandi, & aliàs liberè disponendi obtinuerunt, ac de bonis, & rebus hujusmodi disposuerint, tanquam spolia ad cameram Apostolicam legitimè pertinere, *ut in eadem constitutione sub datò Romæ 1564. septimò Kal. Decembris, in eadem Bull. Rom. c. 115. clausula, sublata, & decreto irritanti, de super adjectis, & in pœnam non residentium, ultra alias pœnas contra non residentes, à sacro concilio Tridentino inflictas, ut in c. 1. § 2. de reform. sess. 6.*

51 Apostatarum ꝑ etiam Regularium extra claustra degentium bona quæcunque per dictos regulares extra claustra ecclesiarum, monasteriorum, domorum, & quorumcunque regularium locorum degentes, quocunque jure, & actione, sive ea causa testati, sive intestati acquisita, & in posterum acquirenda, vel ad eos delata in quibusvis Provinciis, dominiis, Regnis, & locis consistentibus, nisi iidem, ad quos illa spectarent, sufficienti essent testandi, aut de illis disponendi facultate suffulti, eaque legitimè usi fuissent, ad cameram Apostolicam

postolicam pleno jure pertinere, & spectare, ac bona quæcunque eorundem sub spoliatorum nomine comprehensa, per ipsam cameram, ejusque nomine à quibuscunque illa, quandoque occupantibus, & detinentibus recuperari ac vendicari posse, ac juxta Pauli Papæ III. & aliorum Pontificum litteras eadem camera Apostolica in hujusmodi bonis spolia nancupatis verè, & universaliter succedere Greg. Papa XIII. Apostolica auctoritate declaravit, *ut in litteris ejusdem Gregorij sub die 21. Januarij 1577. expeditis, de quibus in Bull. Rom. c. 44.*

Et Pius V. de sanct. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consensu, & de potestatis plenitudine, † extinxit, & abolevit ordinem fratrum Hamiliatorum, & officium Præpositi generalis, ac provincialium, & quæcunque alia ministeria ordinis sic suppressi, nec non omnia, & quæcunque statuta, consuetudines, & decreta ejusdem, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel alia quacunque firmitate munita, privavitque Generalem, ac cæteros omnes Præpositos, & fratres, omnibus Præposituris, dignitatibus, administrationibus, officiis, & beneficiis ecclesiasticis, cum cura & sine cura, nec non domibus, conventibus, locis, & bonis, immobilibus, mobilibus, & se moventibus ubicunque gentium constitutis, sacra quoque, & communi suppellectile, ac ipsorum omnium usufructu, administratione, ac possessione spirituali, & temporalis, ac etiam jure, & actione, sive per statuta Apostolica, sive aliàs quomodolibet pertinente, ac eis abstulit omnimodam facultatem, usum, & auctoritatem, generalia, provincialia, & alia capitula de cætero ce-

lebrandi, *ut in constit. ejusdem Pij V. de qua in Bull. Roman. c. 122. & idem Pius præpositus, ac aliis ejusdem extincti ordinis dignitatibus, & beneficiis aliis ecclesijs, & pijs locis unitis, ac aliàs de illis dispositio, † fratribus ejusdem extincti ordinis singulorum eorundem fratrum alimentis pensionem annuam liberam immunem, & exemptam scutorum quadraginta auri annis singulis percipiendam, eorum vita durante, super eorumdem beneficiorum fructibus distribuit, & auctoritate Apostolica assignavit, † ac omnia beneficia ejusdem ordinis sic suppressi Sedi Apostolicæ duntaxat specialiter, & expressè in perpetuum reservavit, ut in litteris, de quibus in Bull. Roman. ejusdem Pij V. c. 123.* Et, quoniam quampluribus dicti extincti ordinis fratribus fuit postea Apostolica, aut alia auctoritate de aliis beneficiis provisum;

Quæritur, & numquid bona eorundem decedentium, post ejusdem ordinis extinctionem ex redditibus ecclesiasticis acquisita, cadant sub eodem spolio, sub quo cadunt alia bona per apostatas extra eorum ordines & religionis acquisita: & ratio dubitandi oritur, quia, cum ipsi postmodum extra claustra, & obedientiam religionis vixerint, videtur, quod sub constitutione ejusdem Gregorij XIII. & aliorum Pontificum contra apostatas editas comprehendantur; at tamen, cum dicta constitutio Gregorij Papæ XIII. de qua in Bull. c. 44. & aliorum Pontificum suorum prædecessorum contra apostatas edita expressis verbis comprehendant regulares professos extra claustra suorum regularium locorum, etiam de licentia suorum superiorum degentes, *ut in d. constit.*

lit. 44. in proem: quod denotat causam finalem, ut l. fin. ff. de hered. inst. & Jas. in l. si pacto, quo pariam, nu. 14. C. de pact. Puto distinguendum, quia aut dicti fratres extincti ordinis habebant monasteria cum claustris, aut alias domus pro eorum habitatione, & communi vita, loca claustris assignatas, ut in dict. Bull. Pij V. S. hanc autem.

56 Et ꝑ hoc casu, qui aliò se transtulerunt sine legitima Sedis Apostolicæ licentia speciali, sub constitutionibus contra apostatas editis comprehenduntur, & bona eorundem extra loca pro eorum residentia assignata postea acquisita, post eorum obitum ad cameram Apostolicam spectant, quia loca, de quibus in eod. S. hanc autem, loco monasteriorum, & claustrorum fuerunt subrogata, & subrogatus capit naturam ejus, in cujus locum subrogatur, l. eum, S. qui injuriarum. ff. si quis, caut. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ il. 1. junct. gloss. ut lit. pendens, & Bart. in l. 1. §. hi qui- bus, nu. 2 ff. de leg. 3.

Si verò Apostolica auctoritate de aliis beneficiis præcipuè personalem residentiam requirentibus fuerint provisus, & à vinculo communis vitæ, & habitus gestationis soluti, tunc sub dictis constitutionibus contra apostatas editis non censen-

tur comprehensi, quia, cum ordo Humiliatorum penitus fuerit extinctus, nec fratres habeant monasteria; provisiones contra apostatas factæ, cessante dicta subrogatione, non comprehendunt fratres ordinum suppressorum, & extinctorum, argum. text. sac. conc. in c. 11. de reform. sess. 14. & cap. 19. de regul. & monial. sess. 25.

Hoc enim casu inter alios clericos seculares sunt connumerandi, quò ad bona per ipsos acquisita post ordinis Humiliatorum extinctionem, & cessante facultate testandi, eorum bona ad Cameram Apostolicam spoliatorum nomine devolvuntur.

57 Si autem habent facultatem ꝑ particularem, & specialem testandi, aut in facultatibus generalibus, quæ pluribus in locis clero media compositione cum camera Apostolica facta, fuerant concessæ, incorporati reperiuntur, non video rationem diversitatis, quare eadem facultate gaudere non debeant. Cum enim, & sit eadem ratio, idem jus statui debet. Grav. conf. 183, numer. 3. & de eisdem bonis testamento, aut alias disponere valent, quemadmodum clerici seculares disponere possunt, ex supra à numer. 12. usque ad num. 13. allegatis.

DE PROHIBITIONIBVS, ET POENIS.

Cap. IV.

S V M M A R I V M.

1 Clericis negotiari est prohibitum, & quare, & quam pœnam contravenientes incurrant.

2 Mediatores clericis illicitorum contractuum esse non possunt.

3 Mediatores contractuum usurariorum usurari

- suras reddere tenentur, ac si ipsi accepissent.
- 4 Tabellionatus officium clerici exercere nequeunt, & quare.
- 5 Tabellionatus officium est vile, & tabellio dicitur servus publicus.
- 6 Clericus, si efficiatur tabellio, non perdit privilegium clericatus, nec beneficium.
- 7 Clericus, quibus casibus officium tabellionatus exercere possit.
- 8 Clericus non potest esse fideijussor, tamen si fideijubeas remanet obligatus.
- 9 Sanguinis iudicium clericus exercere non potest, & nu. 13. & nu. 20.
- 10 Episcopi Principibus inservire prohibentur.
Episcopi dignitatem suam conservare debent, ibidem.
- 11 Clerici, vel prelati possunt esse consiliarij Principum secularium.
Iurisdictio Papæ est distincta à jurisdictione Imperij, ibidem.
- 12 Principes seculares adhibentes sibi consiliarios ecclesiasticos optimè faciunt.
- 13 Episcopatus, & presbyteratus officium, quàm sit grave.
- 14 Clericus auctoritatem, vel consilium præstans in causa ultimi supplicij efficitur irregularis.
- 15 Venatio clericis est prohibita, & quare.
- 16 Histriones sunt infames.
- 17 Clericus histrionicam artem exercens, qua pœna sit multandus.
Clerici, an propter venationem possint à iudicibus secularibus puniri, ibidem.
- 18 Clerici publicè macelliariorum, & tabernariorum officium exercentes, qua pœna puniantur.
- 19 Advocati, vel procuratoris officium, an, & quando clerici exercere possint.
- 20 Clericus, cui ecclesia non sufficit, ex artificio, & opere rurali, potest sibi victum querere.
- 21 Advocati dicuntur defendere rempublicam, sicut milites armata militia.
- 22 Clerici, à quibus alijs rebus se abstinere debeant.
Ebrietas, quid producat, ibidem.
- 23 Mulieres, aut concubina cum clericis habitare prohibentur.
- 24 Concubinarijs qua pœna sint inflicta, & numeris. seqq.
- 25 Clericus cum muliere in peccato perseverans, qua pœna sit plectendus.
- 26 Ordinarij locorum in principio sui regimini debent publicare edictum contra concubinarios.
- 27 Ordinarij possunt edicta publicare, & proponere.
- 28 Fornicatione simplici clericus non est deponendus, sed est pœna arbitraria puniendus, nisi fornicatio sit scandalosa.
Fornicarij regnum Dei non possidebunt, ibidem.
- 29 Sodomita clericus, quibus, & qualibus pœna puniri debeant.
- 30 Episcopi pro quolibet delicto statim non debent fulminare.
- 31 Adulter clericus, qua pœna sit multandus.
- 32 Spiritualem filiam cognoscens deponendus venit, secus autem, si reus non est convictus per testes.
- 33 Confitenti, an, & quando minuatur pœna.

- 34 *Conmatrem cognoscens est deponendus.*
- 35 *Virginem stuprans est deponendus.*
- 36 *Monialem stuprans est deponendus.*
- 37 *Monialem corrumpens triplex peccatum committit, & cum ea matrimonium contrahens, efficitur inhabilis ad cum alia contrahendum.*
- 38 *Homicidiarius non amittit beneficium ipso jure, sed est privandus per sententiam.*
- 39 *Beneficiatus, quando agitur ad privationem, potest renunciare, antequam privetur.*
- 40 *Periurus est etiam deponendus.*
- 41 *Sacrilegus item, & num. 48.*
- 42 *Sacrilegium, quid sit, & unde dicatur.*
- 43 *Sacrilegium, quot modis committatur, & num. 48.*
- 44 *Percutiens clericum est excommunicatus, & à nemine potest absolvi, præterquam à Romano Pontifice, item, & mandans percusis, præbens auxilium, favorem, &c.*
- 45 *Excommunicatio non fertur, nisi propter culpam mortalem.*
- 46 *Clericorum appellatione, qui veniunt.*
- 47 *Monachi etiam appellatione, qui veniunt.*
- 48 *Ecclesiasticis injuriam violenter inferens, de jure civili capitaliter puniuntur.*
- 49 *Monialem carnaliter clericus cognoscens, sacrilegium committit, laicus vero est excommunicandus, & de jure civili capite plendendus.*
- 50 *Sacrilegium committit, qui locum sacrum, vel illius cimiterium violat destruendo, devastando, vel occupando, aut ejus immunitates effringendo.*
- 51 *Benedictio duplex, altera constitutiva sacri, altera invocativa.*
- 52 *Dicere res semel Deo, non est ad usum humanum transferenda.*
- 53 *Consecrata benedictionis constitutiva sacri, nullus Prælatum profanare potest, antequam desinant esse talia.*
- 54 *Ecclesiam infringens gravi pœna puniuntur.*
- 55 *Sacrilegium committitur, auferendo sacrum de sacro, & non sacrum de sacro, sive sacrum de sacro.*
- 56 *Clericus ministrans in ordine, quem non habet, est deponendus.*
- 57 *Laicus Missam celebrans, aut in aliquo ex ordinibus sacris ministrans, falsarum pœna puniuntur.*
- 58 *Laico se Episcopum falso proficenti mors infligenda.*
Laicus, vel non presbyter Missam celebrans, vel penitentia sacramentum administrans, qua pœna plendendus.
- 59 *Missam non jejunus celebrans pœnam excommunicationis incurrit.*
- 60 *Ebrius non præmissa digestionem celebrans, est beneficium privandus.*
- 61 *Excommunicatus majori excommunicatione, suspensus vel interdictus Missam celebrans depositionis pœnam incurrit.*
- 62 *Missam unam tantum regulariter, una die sacerdos debet celebrare.*
- 63 *Missæ plures una die in quibus casibus possint ab uno sacerdote celebrari.*
- 64 *Missæ tres, quæ in die Nativitatis Domini celebrantur, quid significent.*

- Sacerdos quando iterum in uno die celebrare potest.
- 65 Missa super altari consecrato celebrari debet.
- 66 Missam super altari non consecrato celebrans arbitrio Ordinarij est puniendus.
- 67 Missam celebrans sine aqua, & igne, aut in pane fermentato, & calice indecenti, est deponendus.
- 68 Missam celebrans sine paramentis sacerdotalibus, qua pœna sit plerendum.
- 69 Horas recitare omittens ex oblivione, mortaliter non peccat.
- 70 Missam latenter celebrans sine paramentis solitis ob metum hæreticorum, non peccat.
- 71 Missa, an sine duorum presentia possit celebrari.
- 72 Missa in locis privatis celebrari non debet.
- 73 Sacerdos maxima cum attentione, & diligentia Missam celebrare debet.
- 74 Sacerdos qui per negligentiam aliquid de sanguine in terram cadere sinit, quid præstare teneatur.
- 75 Missa omne aliud opus superat in sanctitate.
- 76 Sacerdos super rebus aptis ad sortilegia celebrans, ut quis mortis periculum incurrat, est deponendus.
- 77 Sacerdos superstitiosus est deponendus.
- 78 Sacerdos celebrans, & non sumens corpus, & sanguinem Domini, pœnam suspensionis à communione per annum incurrit.
- 79 Civitates, quæ Episcopos necare præsumunt, in posterum Episcopalis dignitatis carere debent.
- 80 Missa cum omni munditia debet celebrari, & cum immunditia celebrans mortaliter peccat.
- 81 Missam matutina non solum celebrans, quando mortaliter peccat.
- 82 Officium divinum omnes beneficiati recitare tenentur.
- 83 Officium divinum, legitimo cessante impedimento, recitare omittens, non facit fructus & mortaliter peccat.
- 84 Horas canonicas recitare omittens pro rata omissionis fructuum partem amittit.
- 85 Officium divinum recitare tenentur omnes sacri ordinibus initiati.
- 86 Officium divinum lege naturali, & divina debet recitari.
- 87 Officium Romanum recitare non tenentur milites regulares.
- 88 Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam milites regulares loco horarum recitare tenentur, aliàs mortaliter peccant.
- 89 Hora sunt septem, sicut septem dona Spiritus sancti.
- 90 Horas canonicas officij Beatae Mariae pensionarij recitare tenentur.
- 91 Pensionarij ad officij Romani recitationem obligati non tenentur etiam recitare officium Beatae Mariae.
- 92 Laici pensionarij ad horas canonicas recitandas non tenentur.
- 93 Clerici regulariter torqueri possunt.
- 94 Tortura in clericis mitior esse debet, quàm in laicis.
- 95 Clerici omnibus laicis digniores.
- 96 Laici publice, & solemniter pœnitentes, quid facere teneantur.
- 97 Clerici ad solemnem pœnitentiam non adiguntur.

- 97 Clerici regnum in Deo habent, quod clericale tonsura designat.
- 99 Sacerdotes sunt regum, Principum, fideliumque patres, ac magistri.
- 100 Clerici maximè à laicis differunt.
- 101 Doctores, advocati, & milites an torqueri possint.
- 102 Sacerdotes habent privilegium fori à Deo.
- 103 Clerici, an torqueri possint.
- 104 Consuetudo est legum interpretis.
- 105 Clerici à laicis privilegiati inferiores esse non possunt.
- 106 Clerici, quando torqueri possint.
- 107 Copia iudiciorum ante torturam, an reo danda.
- 108 Statutum Urbis, extra Urbem non extenditur.
- 109 Dicitio semper, quid importet.
- 110 Condemnari nemo potest nisi prius datus defensionibus, etiam parte non petente.
- 111 Torqueri, quando possit reus, etiam denegatis defensionibus petitis.
- 112 Iudaei poenis ecclesiasticis subiunguntur.
- 113 Iudaei nutrices, aut alios Christianos illis servientes habere non possunt.
- 114 Iudaei de precepto festis diebus in publico labore, seu laborari facere non possunt.
- 115 Iudaei cum Christianis ludere, aut comedere non possunt.
- 116 Iudaeorum libri rationum, quando contra Christianos fitem faciant.
- 117 Iudaei mercaturam frumenti, aut aliarum rerum, usui humano necessariarum facere nequeunt.
- 118 Iudaei, & alij infirmos medici, Christianos aegros curare non possunt.
- 119 Medicati à medicis hebraeis, vel infidelibus, si decesserint, carere debent sacramentis, & ecclesiastica sepultura.
- 120 Iudaei signum patens glauci coloris deferre tenentur.
- 121 Iudaei, an dispensari possint à delatione signi glauci coloris.
- 122 Iudaei statuta locorum, in quibus habitant, observare tenentur.
- 123 Iudaei puniuntur iuxta formam jurum, & locorum constitutionem.
- 124 Iudaei, Thalmud scripta, blasphemis, & erroribus plena, semper amplexi fuerunt, & quare.
- 125 Thalmud, & alij hebraeorum libri plures prohibiti.
- 126 Revocatio facultatum legendi libros Thalmud, & alios prohibitos.
- 127 Prohibitio retinendi Thalmud, & alios libros prohibitos sub gravibus poenis.
- 128 Thalmud, & alij libri prohibiti hebraeorum sunt diligentissimè perquirendi, & illis habentes graviter puniendi.
- 129 Iudaeorum voracitas in usuris extorquendis, qua.
- 130 Iudaeorum scelera, & flagitia quamplura.
- 131 Iudaeorum expulsio à statu Ecclesiastico.
- 132 Iudaei in Urbe Roma, Arinonensi, & Anconitana habitare possunt.
- 133 Iudaei edicta, & constitutiones praecipue Pontificum, & alias Apostolicas servare tenentur.
- 134 Iudaei licentia contra constitutiones Apostolicas non sunt concedenda.
- 135 Iudaei filijs effectis Christianis alimenta prestare tenentur.
- 136 Iudaei filijs ad Christi fidem conversis legitimam dare tenentur.

ECCELESIAS TICÆ personæ negotiorum causa plures pœnas incurrit: & quia supra de spoliis clericorum egimus, quæ in genere pœnarum versantur, non absonum est, ut de aliis pœnis nunc agamus.

1 Primò enim ꝑ lucris causa clericis est negotiari prohibitum, cap. secundum instituta, ne cleric. vel mon. Nam qui Deo interviunt, & annexi sunt clero, accedere non debent ad actiones, seu administrationes, vel ad procuraciones domorum secularium, cum nemo militans Deo negotiis secularibus se debeat implicare, cap. credo. cum seq. 21. quest. 3. & si occasione administrationis propter pecuniariam causam deprehendantur in fraude, subeunt pœnam, quòd eis ab Ecclesia subveniri non debet, cap. sacerdotibus. & ibi gloss. final. in fin. & Abb. num. 1. ne cleric. vel mon. gloss. in cap. quanta, in ver. principium, de off. ord. 7 & Diaz. pract. crim. cap. 57. alias 50. n. 1.

2 Secundò, ꝑ clericis illicitorum contractuum mediatores esse non possunt, cum mediator, criminis ipsius delictum committere dicatur, cap. 1. de testi. in 6.

3 Et clericus mediator ꝑ in contractibus usurariis vsuras restituere teneretur, gloss. in l. si sciente ff. de parric. Mediator autè ut quis simoniacè ordinetur, à proprio gradu decidit, cap. si quis Episcopus. §. si quis verò, 1. quest. 1. infamiaeque pœnam incurrit, gloss. 1. in d. cap. 1. de testi. & cap. fin. cum ibi allegat per gloss. in ver. percussantur, 1. quest. 3.

4 Tertio, tabellionatus ꝑ officium clerici in sacris constituti exercere non debent, & contrafacientes per beneficiorum subtractionem, appellauone postposita, ab officio huiusmodi sunt interdiciendi, cap. si ut, ne cleric. vel mon. & ibi Abb. n. 2:

quia illud officium extraneum est officio clericorum, præsertim in ordine sacro constitutorum.

Est enim officium ꝑ vile, cum tabellio dicatur servus publicus: & seculare, quia dicitur servus à serviendo omnibus; & idè decurionibus est prohibitum, l. universos decuriones. C. de decur. lib. 10. gloss. in d. cap. sicut, & ibi Abb. num. 5.

Estque officium clerico ꝑ interdiciendum; tamen clericatus, vel beneficium per supervenientiam tabellionatus non perditur ipso facto, sicut, nec per clericatum perditur officium tabellionatus, d. cap. sicut, ubi etiam Abb. num. 3. & cap. officium, §. ad conscribendas, de heres. in 6. Possunt nihilominus clerici tam seculares, quàm regulares, etiam in sacris ordinibus constituti, qui ante ordinum susceptionem officium susceperant, tabellionatus illud in causis ꝑ hæresis exercere, d. §. ad conscribendas, & Abb. in d. cap. sicut. num. 6. & etiam in foro ecclesiastico præsertim in Urbe, ut sunt Protonotarii, qui Papæ notarii dicuntur, & notarii curiæ Auditoris Camere & Camere Apostolicæ, ac sacre Rotæ, qui omnes eiusdem Papæ sunt notarii, à quo fuerunt tribuna- lia prædicta erecta. Nam tam laicis, quàm clericis etiam beneficiatis titulo oneroso officia notariatus huiusmodi ad vitam conceduntur, propterea licitè exercere, & notarii quoque episcoporum esse possunt, ut post Joan. Andr. Philipp. & Goff. tenet Abb. in d. cap. sicut, n. 6. Quandoque etiam vigente iurisdictionis ecclesiæ necessitate, & oppressione, cum pluries acciderit, quòd aliqui magistratus in memores salutis æternæ verbo, factò,

facto, aut signis, excommunicationis, aliasque sententias censuras, & pœnas ecclesiasticas etiam in Bulla cœnæ Domini contentas contemnendo, prohibeat, ne laici ecclesiasticæ interviant jurisdictioni; quapropter ecclesiarum Prælati clericis, etiam in sacris, & presbyteratus ordinibus constitutus in procuratoris fiscalis, & notariatus officio uti coguntur, & ipsi de servire tenentur, quicquid agunt, est validum. Bart. in l. universos, num. 2. C. de decur. lib. 10. & Rom. cons. 409. numer. 7. & 8. prout, licet clericus ꝑ a fidei iurisdictione prohibitus, cap. te quidem. 11. quest. 1. tamen fidei iurisdictione tenet fidei iurisdictione. gloss. in d. cap. quidem, in fin.

Quartò, ꝑ sacerdotes à Christo ad ministerium salutis sunt electi, & propterea Regum, aut aliorum Principum, ubi sanguinis sententia præparatur, iudices esse non possunt: & si quis sacerdotum discussor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis apud CHRISTUM, & depositionis pœnam incurrit, cap. sapienter. 23. quest. 8. cap. cler. vel. mon. & ibi Abb. num. 1.

Nec Episcopi Principibus debent inservire, sed se à Principum servitute abstinere, & tam in ecclesia, quam foris suum gradum, & ordinem præ oculis habere, ac ubique, se patres, & pastores esse noscere debent. Concil. Trident. cap. 17. sess. 15. de reform. cap. Valentinianus, 63. dist. cap. duo sunt, & cap. si Imperator. 96. dist.

Possunt ꝑ tamen Prælati, & clerici esse consilarii Principum secularium, Abb. in d. cap. clericis, numer. 10. & ita in pluribus Regum, & Principum curiis servatur, & optima quidem ratione: nam

cùm regia potestas sit longè inferior ordinis sacerdotali, d. cap. duo sunt, cap. si Imperator, in fine. licet ministeria Papæ, & Imperatoris sint distincta; auth. quomodo oportet. eod. cap. duo sunt. & cap. solita. de maior. & obed. in concernentibus tamen animarum salutem, de quibus ubique tractatur, piè agunt ꝑ Imperator, Reges, & Principes, qui inter alios, etiam Præfules ecclesiasticos sibi consiliarios adhibent, cum Imperatores Christiani subdere debent executiones suas ecclesiasticis Præfules, dist. cap. si Imperator, in fin. & ipsi Præfules, ubicunque pro animarum salute sunt vocati, laborem recusare non debent, quia licet, ut scripsit D. August. ad Valentinianum, nihil ꝑ apud Deum, sit miserabilius, tristius, & damnabilius, nihilque in hac vita difficilius, laboriosius, & periculosius, Episcopi, Presbyteri, aut Diaconi officio, nihilominus apud Deum nihil beatius est, si eo modo militetur, quo debet militari, cap. ante omnia, 40. dist. sed ubi tractatur de sententia ꝑ ultimi supplicij promulganda, interesse, nec consentire debent, alias pœnam irregularitatis incurrunt, & sunt deponendi, cap. ex litteris s. nos autem. & ibi gloss. in ver. corporalem & in ver. cedat. de excess. prælat. nisi sint dispensatione, aut privilegio Papæ suffulti.

Quintò, venatio ꝑ est prohibita, cum Episcopis, presbyteris, aut diaconis canes ad venandum, aut accipitres, vel alia similia habere non liceat, & si qui talium personarum in hac voluptate sæpius deventi fuerint, si Episcopus, tribus mensibus, presbyter duobus, à communione sunt suspendendi, diaconus verò ab omni officio, & communione suspendi debet,

cap. quorundam, in princip. Episcopum, 34. dist. cap. 1. & 2. de cler. venar. & ibi Abb. numer. 1. est etiam clericis in minoribus ordinibus constitutis venatio prohibita, ut ibi gloss. in dict. cap. 2. Sed, quoniam illis certa pœna nulla imponitur, arbitrio Episcopi sunt puniendi, ut trad. Ioann. And. & Hostien. in dict. cap. 1. de clem. venat. in fi. eoque magis clericis est prohibita venatio, quia Esau venator erat, quoniam peccator erat, & penitus non invenitur in scripturis sanctis, sanctum aliquem venatorem, piscatores autem non paucos cap. Esau. 86. distinct. Et non solum est clericis venatio prohibita, sed graviter delinquent, qui venatoribus donant, ut testatur. D. August. relatus in cap. qui venatoribus, & c. vident homines, eadem distinct. quoniam, qui primo diluculo non ad Ecclesiam vigilat, non Beatorum Martyrum loca sancta perquirat, sed surgens congregat servulos, disponit retia, canes producit, salutas sylvasque perlustrat. servulos, inquam, secum pettrahit, fortasse magis ad ecclesiam festinantes, & voluptatibus suis peccata accumulatur aliena, nesciens, ream se futuram tam de suo delicto, quam de perdizione servorum, à jejunis alienus est, nec aliis piis operibus, ut Christianum decet, vacare potest, cap. an putatis, eadem distinct. 86. & de pœna venatorum, trad. Diaz. pract. crim. c. 69. alia 61. & August. in psalm. cap. 2. relatus, in c. qui venatoribus, 86. distinct. inquit. Qui venatoribus donat, quare donent dicant mihi; quare dant venatori, hoc in illo amant, in quo nequissimus est: hoc in illo pacunt: hoc in illo vestiunt, ipsam nequitiam publicant, spectaculis hominum. qui dant histrionibus; qui donat mere-

tribus; quare donant? nunquid non & ipsa hominibus donantur? non tantum naturam ibi attendant operis Dei: sed nequitiam operis humani.

16 Sexto, histriones ¶ sunt infames, l. 2. §. sit p̄ator. ff. de his qui not. in fa. cap. 2. junct. gloss. in ver. histriones, 4. quæst. 1. & cap. pro dilectione, de consecr. distin. 2. clerici vero, qui tales se faciunt, artem illam ignominiosam per annum exercendo ipso jure, ¶ si autem tempore breviori, & tertio moniti non resipuerint, carent omni privilegio clericali, c. 1. de vit. & honest. cler. in 6. quod procedit etiam in regularibus, & aliis in factis constitutis, ut ibi trad. Ioann. Andr. Dom. & Philipp. Franc. An autem propter hoc crimen, possint clerici à iudicibus secularibus puniri, scripsit Diaz. in d. pract. crim. cap. 70. nu. 3. alias 62. circ. med.

18 Eandemque pœnam ¶ amissionis privilegij clericalis incurrunt, macellariorum, aut tabernariorum officium exercentes, clem. 1. de vit. & honest. cler. monitione tamen de desistendo præcedente, quia propter exercitium artis prohibite ante monitionem clericus, etiam si sit tantum in minoribus constitutus, vel conjugatus, non perdit privilegium clericale, dict. clem. 1. §. quis taliter moniti, & ibi Imol. cap. ex litteris, & ibi gloss. in ver. tertio. de vit. & honest. cleric. & Diaz. dict. pract. cap. 63. alias 72.

19 Septimo, clerico ¶ non licet advocari, vel procuratoris officium contra ecclesiam, in qua beneficiatus existit, exercere, aliàs, tanquam ingratus, potest ejusdem ecclesie beneficio spoliari, c. fin. in fin. & ibi, etiam gloss. in vers. contra ecclesiam, de postul. gloss. final. in cap. nulli 3. qu. 1. & Grass. decis.

decis. aur. cap. 4. par. 1. lib. 3. num. 2. Nec etiam in duabus ecclesiis beneficiatus pro una contra aliam patrocinium præstare potest, gloss. ult. in cap. II. quest. 7. & latè per Diaz. *dict. pract. crimin. c. 69. al. 57.* An autem clerici in aliis causis possint advocati, vel procuratoris officium exercere, regulariter non possunt, quia generaliter in omnibus causis procuratoris, & advocati officium exercere clericis est prohibitum, *cap. 1. in §. contentiones, ne cler. vel mon. c. 1. de postul. Innoc. in c. unis. in fin. de oblig. ad rat. ord. Abb. in c. in nostr. numer. 1. vers. postmodum, de pro cur. & Rom. conf. 384. num. 3. quæ regula*

Fallit primò, in causa ecclesiæ, & curia ecclesiastica, *Abb. in dict. c. in nostr. nu. 1.* in qua curia possunt clerici etiam in lacris constituti, & beneficiati procuratoris, & advocati officium exercere, *c. per venerabilem, ubi Archiepiscopus pro rege postulat, qui fil. sint leg. Abb. in eodem cap. in nostr. num. 1. & Fed. de Sea. conf. 70. eodem nu. 1. præsertim in curia Romana, ut post Abb. anti. tenet Abb. Panormit. in §. 2. cum essent. nu. 2. de symon.*

Fallit secundò, quod licet clericus non possit esse procurator laici, *l. placet. C. de episc. & cler. ad unam tamen causam clericus procurator laici esse potest. Innoc. in dict. c. unis. in fin. & advocacionis officium exercere. Abb. in dict. cap. cum essent. n. 2. Fed. de Sen. d. conf. 270. num. 1. & Rom. qui plures citat in sing. 273. & ibi in add. & in causis monasterij de mandato Abbatis monachus procurator esse potest, & quilibet regularis in negotiis monasterij, & propriis Abbatis, procuratoris officium potest exercere, *Innoc. in cap. cum L. & A.**

numer. 1. & 2. de re jud. clem. religiosus, de procur. Rot. decis. 2. eodem tit. in antiqu. & Roma. sing. 274.

Fallit tertò, in causis pupillorum, orphanorum, viduarum, peregrinorum, & miserabilium personarum, *cap. 1. 2. cap. Episcopus gubernationem, 88. distinct. c. 1. ne cler. vel mon. cap. 1. & ibi Abb. num. 2. & c. fin. de postul. quæ gratis facere debent, cum hoc eis ex pietate sit permissum, ut post Hostiens. tenet Abb. in eodem cap. 1. num. 5. ne cler. vel mon. & cap. fin. num. 5. de postul.*

Quæ procedunt † in clericis in sacris ordinibus constitutis, qui aliunde habent, unde commode vivere possunt, aliàs, si quis egeret, advocando, posset sibi victum quærere, ut post Hostiens. Abb. in d. cap. 1. num. 4. de postul.

Cum autem clerico indigenti liceat opus rurale exercere, *cap. 1. de celeb. Misse, cap. clericus victum, 91. distinct. & aliena prædia conducere, cap. dilecti, & ibi gloss. 1. & Abb. num. 3. de aecsm. & Diaz. in pract. crim. c. 57. in annot. in fin. multò magis sibi licere debet † advocacionis officium exercere, quia plus congruit dignitati: cum advocati rempublicam, sicut milites armatæ militiæ defendere dicantur, ut per Abb. numer. 4.*

Si verò, clericus non est sacris initiatus, sed tantum in minoribus ordinibus constitutus, & sic competenter beneficiatus, unde se commode possit sustentare, tunc sacerdoti æquiparatur, & gravatis patrocinium præstare debet, alias in utroque foro licitè cum licentia, scilicet, Ordinarij stipendia percipere potest, tamen à criminalibus causis, in quibus pœna sanguinis venit imponenda, quilibet clerici-

clericus etiam non beneficiatus, nec sacris ordinibus initiatus, propter periculum irregularitatis ad offensam à procuratoris, & advocati officio debet abstinere, *cap. sententiam, ne cler. vel mon. cap. 1. § 1. dist. & Abb. d. cap. 1. num. 4. in fin. de postul. ubi ac tot. tit. ne cler. vel mon. lector plura videre potest.*

22 Clerico officia, & commercia secularia exercere minis, ioculatoribus, & histrionibus intendere, tabernas frequentare, nisi forte causa necessitatis in itinere constitutis, alea, & taxillis ludere, aut ludis huiusmodi interesse, pannis rubeis, aut vitidibus, manicisque, aut sotularibus confariciis, frænis, sellis, pectoralibus, calcariibus deauratis aut aliam superfluitatem gerentibus uti, fibulas, corrigias, auri, vel argenti ornatum habentes, vel annulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis, deferre, est de iure prohibitum: ac à crapula, & ebrietate, debent clerici abstinere, cum ebrietas, mentis inducat exilium, & 25 & libidinis provocet incentivum, *ut cap. cum decorem. c. à crapula, & cap. clerici. de vit. & honest. cleric. & contrafacientes sunt puniendi, Concil. Trid. in cap. 4. de resor. sess. 14. cap. 6. §. eos verò, sess. 21. & melius in cap. 1. §. cum igitur, sess. 22. ubique de resor. ubi his casibus puniri possunt omni appellatione remota,*

23 Incontinentiam etiam & plures penas incurunt, & quam turpe, ac clericorum nomine, quo se divino cultui addixerunt, sit indignum in impudicitiam sordibus, immundoque concubinato versari, satis res ipsa eommuni fidelium omnium offensio- ne, summoque clericali militiam dedecore, Conc. Trid. testatur, *ut in cap. 14. in princip. de resor. sess. 25. quapropter prohi-*

betur quibuscunque clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus haberi possit suspicio in domo, vel extra detinere, aut cum ipsis ullam consuetudinem habere audeant, alioquin pœnis à sacris canonibus, vel statutis, ecclesiarum impositis, sunt puniendi, *ut in eod. cap. 14. c. volumus. cap. in omnibus. c. cum omnibus § 1. dist. cap. 1. & fere per tot. de cohab. & cap. sceminas, cler. & mul.*

24 Non se abstinentes, & si à superioribus muniti fuerint, tertia parte fructuum, obventionum, ac proventuum beneficiorum suorum quorumcunque, & pensionum ipso facto sunt privati, quæ fabricæ ecclesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio Episcopi est applicanda, & multæ ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, contra quoscunque, etiam laicos, eo ipso, quo exactæ fuerint, locis pijs sunt assignandæ, *ut cap. 3. §. in causis verò, ead. sess. 25.*

Si verò in delicto & cum eadem, vel alia scemina quis perseveraverit, secundæ monitioni non parendo, omnes fructus, ac proventus suorum beneficiorum, & pensiones eo ipso amittit, & ab Ordinario, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, à beneficiorum ipsorum administratione arbitrio eiusdem Ordinarii est suspensus.

Si verò ita suspensus concubinam non expulerit, & cum ea etiam versetur, aut semel dimissam intermissam consortium repetierit, aut aliàs huiusmodi scandalosas mulieres, sibi adungere ausus fuerit, beneficiis, & pensionibus quibuscunque ecclesiasticis perpetuò est privandus, & inhabilitatis pœnam incurrit, ac etiam excommunicationis gladio plecti potest, *d. cap. 14. §. quod si, & §. si verò, sess. 25.*

K k k

Cle-

Clerici verò beneficia ecclesiastica, aut pensiones non habentes carceris pœnas suspensione ab ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda sunt puniendi, ut d. cap. 14. §. clericis vero.

Quod decretum non procedit in simplici incontinentia, sed in concubinato, & ut habeat locum, requiritur, quòd clericus secundò delinquat, & specialiter moneatur, ut fuit à sacra congreg. decretum, super eodem cap. subtit. Mediolanen. cap. 1. & 2.

26 Sed ordinarii locorum ad amputandas fraudes, & diffugia eorum, qui scandalosè vivunt, in principio eorum regiminis edictum contra concubenarios edant, & publicari curant; quo moneantur omnes concubinarij pro primò, secundò, tertio, & peremptorio termino, monitione canonica præmissa, quatenus debeant sub pœnis in eodem edicto comminatis & inflictis de cætero à concubinato abstinuisse, & ipsius edicti vigore, nulla alia monitione præmissa, procedere, & non parentes ad pœnas in eod. edicto contentas, condemnare possunt.

27 Episcopi enim ꝑ contra plures, & incertas personas ordinaria auctoritate possunt edicta publicare, quæ afficiunt, *auth. qui semel, junct gloss in rer. judiciaria, C. quom. quand. jud. Bart. in const. ad reprimendum. §. per edictum, num. 1. & num. 3. & cap. de illicita, & ibi gloss. in verb. peremptorio. 24. quest. 3.* Sed illa verba fructuum, obventionum, & proventuum in d. cap. 14. apposita. non includant distributiones quotidianas.

Si autem reus fuerit secundò monitus, & non paruerit, tunc est suspendendus, & ab administratione beneficiorum, ut cho-

ro inservire non possit, & distributiones quotidianas amittit, ut in eisdem decis. super eodem cap. 1. t. §. illa verba, & §. suspensivi vigore. Licet enim de jure civili ad effectum concubinatus videatur requiri, quòd concubina sit retenta in domo, ut per gloss. & Bart. in l. concubinam, ff. de concub. Præpos. in rub. de spons. num. 5.

Et regulariter plura concurrere debent, ad constituendum concubinatum, de quibus per Rot. in novis. decis. 254. n. 1. & 2. par. 2. clericus tamen retinens mulierem in domo, sive extra domum, cum qua habeat consuetudinem, pro concubinario habetur, ut in d. cap. 14. circa princip. Quando autem clericus tenet concubinam, sicut uxorem, & publicè nutrit filios, ita, quòd etiam ipse non audet diffiteri, tunc sine aliqua monitione superioris, talis est suspensus ab officio, & beneficio, ita quòd, si celebret, incurrat irregularitatem, Abb. in c. vestra, nu. 7. de cohab. cler. & mul. & Diaz. pract. crimin. cap. 73. vers. advertetamen aliàs, cap. 80. num. 2. & illi testamento, aut alio contractu donare, vel legare est prohibitum, ita quòd donatio causa mortis, aut legatum factum per clericum suæ concubinæ, seu alteri mulieri, in quam turpis suspicio cadere possit, non valet, ut l. 2. ubi etiam Bald. C. de donat. inter vir. & vxor. l. miles ita, §. mulier, & ibi Bart. num. 1. & 2. ff. de milit. testam. & l. affectionis. Ubi etiam, glo. in ver. meretrices ff. de donat. quæ procedunt, non solum in clerico, sed in milite, avvocato, & minore, glo. h. in l. 2. quæ communiter est approbata, C. de donat. inter vir. & ux. & Bar. in d. l. affectionis. ff. de don.

28 Simples autem ꝑ fornicarii clerici, etiam in sacris constituti, non incurrunt

pæ.

pœnam depositionis, gloss. in cap. Maximianus, in ver. removeantur, 81. distinct. gloss. 1. in cap. presbyter, 82. distinct. & in cap. lator, in ver. incorporati, 2. quast. 7. & quod pœnam depositionis non incurrant, facit, dist. cap. presbyter. videndum, & temendum, & Felyn, qui hanc dicit esse communem opinionem, in c. at si clerici, numer. 14. vers. tamen communis opinio, de jud. sed erit pœna judici arbitraria, ut tenet Gril. de pœnitent. omif. coit. quast. 9. numer. 3. & Diaz. in eadem præf. crim. c. 79. alias 72.

Nihilominus est grave crimen, quia neque fornicarii, neque idolis servientes, neque molles, neque masculorum concubitores, neque avari, neque adulteri, neque ebriosi Regnum Dei possidebunt, Paul. 1. ad Corinth. cap. 6. nisi fornicatio sit notoria, & scâdalosa, vel diu continuata, quia tunc inducit pœnam depositionis, cap. ex parte Ada, de test. & Abb. in c. at si clerici, numer. 25. de re judic.

29 Masculorum t̄ verò concubitores presbyteri, & clerici seculares, seu regulares cujuscunque gradus, & dignitatis, tam durum nefas sodomix exercentes omni privilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio ecclesiastico de jure communi sunt privandi, cap. ut clericorum, in princip. de vit. & honest. cleric. cap. clericus, de excess. oralat. & Gril. de pœn. omif. coit. §. octavo quæro. numer. 3. sed hodie sunt privati, ita quod per judicem ecclesiasticum degradati, potestati seculari sunt tradendi, ut in constitut. Pii V. quæ incipit. cum primum, cap. 5. si quis, & 32

30 Quæ procedit, & t̄ habet locum, ut dicta pœnâ incurratur, quando quis dictum

crimen non vnica vice commisit, sed exercet, ut ponderando dictum verbum exercentes, tenet Navar. de irregul. ex delicto, cap. 27. num. 249. vers. ad quod dico. com. 3. quoniam, ut gentilis quidam dixit:

Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat Jupiter, exiguo tempore inermis erit, Ovid. apud gloss. penult. in cap. Episcopus 35. dist. ob criminis tamen gravitatem, etiam quod vnica tantum vice clericus commiserit est beneficis privandus, & à loco commissi criminis, ac tota diocesi, perpetud baniendus, d. cap. ut clericum, cum aliis supra deductis.

31 Clerici autem adulteri t̄ sunt quoque deponendi, cap. si quis clericus, 82. dist. gloss. in cap. lator. 2. quast. 7. & est communis opinio, de qua testatur Gril. de pœnit. omif. coit. §. sexto declaranda, numer. 11. vers. nihilominus in consulendo. Ego tamen puto de jure canonico dictam opinionem rigorosam par text. in cap. ac clericus, §. de adulteriis, & ibi Bal. nu. 2. de jud. ubi adulterium connumeratur inter minora crimina, quapropter mitior pœna est infligenda, ut per eundem Gril. ubi supra numer. 4. 6. 7. 8. 9. 10. & 11. Quibus in locis, ad contraria respondendo tenet, quod pro adulterio clericus non veniat deponendus, & hanc opinionem æquiozem, & probabiliorem esse, quam ego in judicando, nisi aliis circumstantiis adulterium gravaretur, uti æquiozem, puto esse sequendâ, sed pluribus aliis ex causis propter incontinentiâ clericus pœnam depositionis incurrunt:

32 Primum enim sacerdos, t̄ qui cum filia spiritali, quàm de sacro fonte levavit, vel cujus sacramentalem confessionem audivit, fuerit fornicatus, pœnana

- depositionis incurrit, ut cap. penult. & in cap. per venerabilem ult. not: qui
 ult. 30. quest. 1. & Diaz. pract. crim. cap. fil. sin. leg. & Cassan. conf. 1. part. 5,
 24. alias 76. in princ. ubi indistinctè tenet, num. 17.
- clericum de hoc crimine per testes convi-
 ctum, ob malum exemplum, quoddam ho-
 minibus dederit, absque ulla exceptione
 esse deponendum, & alicui carceri per ali-
 quot annos mancipandam, ut ibi.
 in ver. unde ego, Abb. in cap. at si cleri-
 ci, num. 8. & Felyn. num. 14. de jud. &
 Graff. decis. aur. c. 48. numer. 16. par. 1. lib. 2.
- 33 Sed si crimen ¶ non est testibus proba-
 tum, & reus non convictus, nisi post ali-
 quas informationes non concludentes per
 suam confessionem, pœna posset mitiga-
 ri; non tamen ad locum, in quo deliquit,
 pro residentia faciendâ habitari: quia
 contenti, etiam, quod astrictus probatio-
 nibus faciendis confiteatur, debet sibi pœ-
 na mitigari, Abb. in d. cap. at si clerici,
 num. 8. de jud. Felyn. post Hostiens. in d.
 cap. de hoc. num. 6. de simon. & Tiraquell. de
 pœn. temp. remitt. cau. 33. num. 13.
- 34 Secundò cognoscens ¶ eam, quæ sibi
 est conjuncta in cognatione spiritali, quia
 delicta hujusmodi etiam in opinione po-
 puli gravia judicantur, eidem pœnæ sub-
 iicitur, & hoc de commatre tenet Felyn:
 in cap. at si clerici, numer. 14. in fin. de
 jud. & Diaz. ead. pract. crim. d. cap. 84.
 alias 76. in fin.
- 35 Tertiò, clericus ¶ stuprans virginem
 venit deponendus, Abb. in cap. at. cleri-
 ci. num. 35. de jud. Geil. de pœn. omnis. coit.
 s. septimò videndum. num. 1. Clar. in s. stupri
 sub num. 3. vers. sed. quæro, & Diaz. d. pract.
 crim. cap. 85. in princip. Laicus autem vir-
 ginem stuprans de jure canonico excom-
 municationis sententia potest innodari S.
 Tho. 2. 2. quest. 99. par. ult. Abb.
- in cap. per venerabilem ult. not: qui
 fil. sin. leg. & Cassan. conf. 1. part. 5,
 num. 17.
- 36 Quartò, stuprans ¶ monialem gravilo-
 simè peccat, & pœnam dispositionis in-
 currit, quia sponsam Christi corrumpit,
 & committit, tria peccata ¶ videlicet adul-
 terium, quia cum sponsa Dei rem habet,
 sacrilegium, quia lædit sacrum, incestum,
 quia est consanguinea nostra, quoniam
 filii Dei sumus; & de quolibet istorum
 potest acculari, gloss. in cap. virginib.
 c. 7. quest. 1. Abb. dicto nu. 35. Diaz. in ead.
 pract. cap. 83. in princ.
- Copula enim cum moniali est aded
 damnata, ut si quis cum moniali contra-
 hat matrimonium, ultra, quod est nul-
 lum, præter aliàs pœnas contra similia
 committentes inflictas, est etiam perpetuò
 inhabilis ad matrimonium cum alia
 muliere contrahendum, & à sacra com-
 munionem est privandus, ut c. hi ergo, & s.
 virginibus, 27. q. 1.
- 38 Homicida ¶ voluntarius ipso jure be-
 neficio non est privatus, sed per senten-
 tiam venit privandus, cap. clericis, ne cle-
 ricus vel mon. Innoc. in c. cum nostris, n. 1. ver-
 nam in homicidas de concess. præbend. & hæc
 est communis opinio, quam sequitur A-
 nan. & Felix in c. Inquisitionis, num. 3. de
 accusat. Corsett. in sing. in ver. sententia, s.
 clericus homicida. Capell. Tolos. decis. 208.
 & Diaz. in pract. crim. ead. 95. alias 88. vers.
 item etiam.
- 39 Interim autem adhuc ¶ pendente ac-
 cusatione, priusquam condemnatur, vel
 per impetrationem alteri jus quæratum,
 eidem beneficio potest renunciare, gloss.
 in cap. 2. in ver. finita, vt lit. pend. in 6. Fe-
 lin. in d. cap. Inquisitionis, num. 5. Rot. de-
 cis.

et de re jud. in antiq. & Gomef. in regul. de anna. poss. quest. 42. n. 3.

Solent autem de stylo Romanæ curiæ concedi literæ Apostolicæ, quibus Ordinario committitur, quod si supplicans sibi de beneficio per delictum homicidii commissum provideri, si in forma juris se inscribere velit, & per eventum litis constiterit de homicidio; tunc Ordinarius, cui regulariter causæ in prima instantia committuntur, ad privationem procedat, & beneficium per privationem sic vacantem, eidem proviso auctoritate Apostolica conferat, ipsumque in possessionem mittat, iuxta trad. per Felin. in dicto cap. Inquisitionis, nu. 8. vers. secundò nota, Gemin. in cons. 105. incipien. ad supplicationem, quem sequitur Gomef. in eadem regul. de anna. quest. 42. num. 4. vers. sed modo.

Dummodò literæ Apostolicæ cum introductione litis contra homicidam fuerint intimatæ: quia tunc, si renunciaret, non valeret resignatio, & est regulare, quod nunquam aliquis est privatus beneficio, ipso jure, nisi sit jure expressum, Innoc. in d. cap. cum nostris, quem sequitur, Abb. in capit. querelam, num. 3. de jurejur. Felin. post alios in dicto cap. inquisitionis, num. 7.

Eandem etiam pœnam incurrit perjurus qui ab ordine, & beneficio deponi potest, cap. presbyter, 81. distinct. Abb. in dicto cap. querelam, 2. not. de jurejur. Gomef. de anna. poss. dicta quest. 42. n. 3. & Diaz. ead. pract. crim. quest. 86. alias 44.

Quarto, † sacrilegi veniunt deponendi, & sacrilegium est sacræ rei violatio, vel ejusdem usurpatio, Sanct. Thom. in sum. 2. 2. quest. 99. art. 3. Azo. in sum. de

furt. & gloss. in cap. sacrilegium, 17. quest. 4.

Dicitur enim † sacrilegium, quasi sacrilegium, quia per illud res, aut persona sacræ læditur, Bald. in l. 3. C. de furt. & Azo. ubi supra. Sacrilegij autem multæ sunt species secundum Card. in clem. 1. de pœn. tamen communiter tenetur, quod tribus † modis committatur sacrilegium, videlicet, cum sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro, vel non sacrum de sacro aufertur, c. quisque, & gloss. in d. c. sacrilegium, 17. qu. 4. Lap. alleg. 66. nu. 10. Et, quod quatuor sint species sacrilegij, tenet Paul. Gril. in lib. 3. de pœnit. omnif. coit.

Quarum prima est, quæ † committitur personam violando, nempe percutiendo, vulnerando, & occidendo clericum, vel monachum, seu alium religiosum, vel personam ecclesiasticam, ut cap. si quis suadente Diabolo. 17. quest. 4. & l. si quis, in hoc genus, C. de Episc. & cler. Et de jure canonico imponens manum volentam in clericum pœnam majoris excommunicationis incurrit, à quanti à Summo Pontifice, præterquam in mortis articulo, absolvi non potest, ut dicto cap. si quis suadente diabolo, & cap. cum illorum, de sentent. excommunic. ultra quod pro hoc crimine potest laicus à iudice ecclesiastico carcerari. Lopez in annotat. ad pract. crim. Diaz. cap. mihi 89. vers. apud Hispanos.

Pœnam verò prædictam † incurrunt principaliter, qui manus violentas in clericum iniiciunt, mandantes, auxiliarii, consilium, vel favorem ad hujusmodi manuum violentam injectionem præbentes, c. sicut dignum, de homicid. cap. mulieres, 6.

- illi verò, & c. *quanta, de sentent. excommun.* & Navar. c. 17. n. 51. Et tam viri, quam feminæ, & tam senes quàm juvenes, & denique omnes habentes iudicium ad peccatum mortale committendum aliquem actum prædictorum committentes, dictam censuram incurrunt, gloss. in dicto c. *si quis suadente, in verb. si quis, 17. quest. 4.* At deficiente iudicio, ad peccatum mortale committendum, non incurritur, quia nisi ob peccatum mortale non incurritur in excommunicationem cap. *nemo, 11. quest. 3.* & Navar. eodem cap. 27. num. 9. & num. 76.
- 46 Appellatione autem † clericorum veniunt, omnes ordinem ecclesiasticum habentes, etiam clerici primæ tonsuræ, cap. *cleros, 21. distinct. c. cum contingat. de etat. & qualitat.* sicut appellatione monachi † veniunt omnes professi, & professæ in religione approbata, etiam novitij, & novitiæ, ac conversi, & conversæ religionis approbatae, qui omnes privilegio canonis gaudent, c. *Monachi, c. parochianos, cap. de monialibus, & cap. cum illorum. extra de sentent. excommun. & cap. religiosa, §. fin. & ibi gloss. in ver. non possit, eodem tit. in 6.* Navar. in cap. 17. num. 79. & Greg. Sayr. *Thes. cas. consien. par. 1. lib. 3. cap. 26. num. 1. 2. 3. 4. & 5.*
- 48 De iure autem civili † Sacerdotibus, & ministris ecclesiæ injuriam inferentes capitaliter puniri debent, *l. si quis in hoc genus, & ibi Bald. & Salic. C. de Episc. & cler.* Qui verò dictam excommunicationis sententiam, ob violentam manuum injectionem in clericos incurrant: qui dicta de causa excommunicati ab alio, quam à Romano Pontifice absolvi possint, & in quibus non contrahatur dicta excommunicatione optime scripsit Card. Tolet. in *Instruct. sacerdot. lib. 1. c. 31. & seq. & Consl. in tractatu de fact. scil. & igno. Centu. 2. distinct. 13.*
- 49 Secundò, † committitur sacrilegium per coitum cum moniali sacra, c. *impudicus, 27. quest. 1.* Et est peccatum gravissimum, ut supra dixi, pro quo clericus cuiuscunque sit gradus, & dignitatis, est deponendus, & ab omnibus ordinibus sacris, officiis, & beneficiis priandus, ac in arctum monasterium ad perpetuam pœnitentiam peragendam est tradendus, & laicus excommunicandus, ut c. *si quis Episcopus, & c. si qua monachatum, 27. quest. 1.* & de iure civili pœna mortis plebendendus, ut *distal. si quis in hoc genus, l. si quis, non dicam, C. de Episc. & cler.* Quæ generaliter loquitur de quacunque injuria illata ecclesiæ, monasterio, vel personis ecclesiasticis, & cum in hoc peccato tria concurrant videlicet, sacrilegium, adulterium, & incestus, pro dictis criminibus pœna capitalis incurritur, ut *l. si adulterium cum incestu, ff. de adult. l. quamvis §. fin. C. eodem tit. Gril. in suo tractat. lib. 3. de pœnit. omis. coit. quest. 1. numer. 23. in fin. & numer. 24.*
- 50 Tertiò, † committitur sacrilegium circa locum sacrum, quando locus publicus sacer, ut est ecclesiæ, violatur, etiam inter laicos, præsertim cum sanguinis effusione, Farinac. in *prax crim. quest. 20. num. 22.* Vel illius cœmeterium, in destruendo, deystando, vel occupando, aut ejus iramunitates infringendo, ut cap. *frater, 17. quest. 4.*
- Et hoc casu præsupponendum est, quòd una est benedictio † constitutiva sacri, qualis est benedictio, & consecratio eccle-

ecclesiæ; altaris, calicis, & corporalis, & alia est benedictio invocativa, qua res non fit sacra, qualis est benedictio mensæ, navis, ignis, domus, & similibus, quæ non benedicuntur, ut sint sacra, ac proinde nullius, sed ut per invocationem Dei obtineatur assistentia ejus specialis, ut declarat Cajet in 2. 2. quest. 88. art. 11. & Navar. in comment. de spoliis cler. §. 18. nu. 9. in princ. & vers. secundò insertur, to. 1.

52 Sacriligium † circa hanc benedictionem constitutivam versatur, quoniam semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum, c. semel. & ibi glos. in verb. humanos, de reg. jur. in 6. c. comperimus, & ibi glo. 14. qu. 6. & Navar. eo. nu. 4. vers. secundò insertur.

53 Et nullus Prælati † potest sine causa ecclesiam, altare, calicem, vel aliam rem benedictione constitutiva sacro dicatam, sive sacratam, in sua forma, & esse artificiali permanentem profanare, & usibus profanis applicare, per. dist. c. comperimus. Tum, quia id videtur esse jure divino, vel naturali prohibitum, ut sentit S. Thom. in 2. 2. qu. 88. artic. 10. ad primum, per c. fin. Levit. Tum, quia id affirmat Cajet. ubi supra artic. 11. & S. Thom. ibidem, & in d. artic. 10. ad primum, quos sequitur Navar. d. vers. secundò insertur.

54 Pœna † autem infringentis ecclesiam est, ut damnum novies cõponat, & immunitatem tripliciter, & velut sacrilegus canonice sententiæ subjugetur, c. quisquis in su. & ibi gloss. in ver. novies, & verb. tripliciter, 17. qu. 4.

55 Quartò, † committitur sacrilegium circa res: & hoc casu tribus modis de jure canonico committitur sacrilegium, sacrum de sacro, vel sacrum de non

sacro, aut non sacrum de sacro auferendo, ut in dicto cap. quisquis vers. similiter sacrilegium, & his casibus, qui variè contingere possunt, ita diversa erit delinquentium punitio, ut tradit Diaz. in pract. crim. 89. alias 81. circa fin. alijsque pluribus casibus ecclesiastici pœnam depositionis incurrunt, ut per Abb. in c. at si clerici, nu. 35. de jud. & Diaz. in pract. crim. cap. 74. alias 81. cum pluribus sequent.

Deponendus † etiam venit ministrans solemniter in ordine, quem non habet, & ulterius non est ordinandus, cap. 1. & 2. de cleric. non ordin. ministran. Et omnes qui absque dispensatione canonica, aut sine legitima licentia, sive extra tempora à jure statuta, sive ante ætatem legitimam, vel absque dimissorijs litteris ordinantur à suorum ordinum executione sunt ipso jure suspensi, & si hujusmodi suspensione durante in eisdem ordinibus ministrare audent, eo ipso irregularitatem incurrunt, ac beneficijs ecclesiasticis possunt jure privari, Pius, 11. in Bull. Rom. c. 6.

57 Laicus † verò Missam celebrans, vel in aliquo alio sacro ordine ministrans falsum committit, & uti falsarius est puniendus, Bald. in l. qui sub pretextu, in fin. C. de sacrosanct. Eccles. Abb. in dicto cap. 1. num. 1. de cler. novo ordine ministr. & Felyn. in c. tertio loco, numer. 1. vers. idem in clerico de probat. sive potius puniendus, ut hæreticus, accidit enim Greg. Papæ Pij XIII. tempore:

58 Quòd quidam † filius perditionis, satis peritus in arte scribendi, habitis præ manibus quampluribus familiaribus litteris, per quamplures Cardinales alius personis scriptis, manum alienam ad eò imitatus fuit, ut litteras diversis Prælati, & alijs gravi-

gravibus viris sub nomine Cardinalium, præsertim Cardinalis Guastavilliani ipsius Gregorij nepotis scriberet; ac illis fretus, pluribus in locis se Episcopum Manfredonia nominaret: & sacris ordinibus carens, Missas quamplures, præsertim transferrere in Hispaniarum regnis, Pontificali-ter celebrare, ac quamplura beneficia vacantia conferre, ausus fuit. Dispensationes etiam concessit pro nuncio Sanctæ Sedis Apostolicæ se gerendo, & fratrem germanum prædicti Cardinalis Guastavilliani se esse jactando, donec fraude detecta, carceratus, ab Hispania ad Urbem captivus transmissus, in carceribus sanctæ, & supremæ Inquisitionis positus fuit, indeque fabricato, & perfecto ejus processu, pœnas luit, laqueo scilicet deaurato suspensus, ut etiam de visu ipse testari possum.

Deinde ad nefariam, & sacrilegam similitudinem hominum temeritatem coercendam, qui ad sacrum presbyteratus ordinem minimè promoti sint, sacerdotis tamen auctoritatem sibi temerè assumentes Missarum celebrationem usurpare, & sacramentum pœnitentiæ ministrare audent, Clemens Papa VIII. motu proprio, & ex certa scientia, Sanctæ Inquisitionis judicium conscientiam consulere, & ne in futurum de pœna hisce delinquentibus imponenda dubitari possit, providere volens, sua perpetuè valitura constitutione decrevit, atque statuit; ut quicumque non promotus ad sacrum presbyteratus ordinem repertus fuerit Missarum celebrationem usurpasse, vel sacramentum pœnitentiæ ministrasse, ab iudicibus Sanctæ Inquisitionis, vel locorum Ordinariis, tanquam ecclesiæ misericordia indi-

gnus, à foro abijciendum esse statuit, & ab ordinibus ecclesiasticis, si quos habuerit, ritè degradatum, statim curiæ seculari per iudices seculares debitis pœnis plectendum tradi mandavit, ut in litteris sub die prima Decembris 1601. desuper expeditis.

Secundò, † Missa notæ, nisi à jejunis sacerdotibus debet celebrari, quod fuit decisum in conc. Carth. ut in c. *Sacramenta de consecr. distinct. 1.* qui post cibum, vel potum etiam minimum, divina celebrat, est excommunicatus, c. *nihil, d. nullus, 7. quest. 1. Hostiens. in sum. §. & qualiter jejunio, nu. 13. de consecr. Eccles. vel Alta.* † Ebrivus verò non præmissa digestionem celebrans, est beneficio privandus cap. *si constiterit, de accus. & ibi Abb. num. 1.* non tamen alias solum propter ebrietatem potest quis beneficio privari, ut ibi Abb. numer. 3.

Tertiò † majori excommunicatione excommunicatus, vel interdictus, aut ab homine à divinis suspensus Missam celebrare prohibetur, & celebrans depositionis pœnam incurrit, cap. *penult. 11. quest. 3. c. clerici, cap. latorcs, de cler. excom. ministr.* & ibi Abb. num. 1. & Host. in sum. numer. 1. *vers. excommunicatus igitur, edemtit.*

Quartò, sacerdos regulariter unam tantum Missam in die potest celebrare. *sufficit, de consecr. distinct. 1. cap. consult. isti, cap. te referente, de celeb. miss. & contrafaciens mortaliter peccat. Navar. capit. 25. numer. 87. tom. 3.* Quæ regula limitatur per eundem Navar. ibi in septem casibus.

Primò, ut non † habeat locum in die Nativitatis Domini, qua tres dici possunt,

sunt, cap. nocte. junct. gloss. 2. de consecr. distinct.

64 Et prima, quæ ¶ media nocte celebratur, quo tempore Christus natus est significat tempus ante legem, quando eramus in tenebris: secunda in aurora, tempus in lege, quando nondum plena cognitio habita fuit. Noctē prior, sub luce sequens, in luce suprema, sub Noë, sub David, sub cruce, d. gloss. 2. & communiter loquendo Missa dici debet in die, & non in nocte; quia hoc sacramentum ad tempus gratiæ pertinet, quod per diem significatur, nox præcessit dies autem appropinquavit. Paul. ad Rom. c. 13. cir. fi. Secundò, fallit dicta regula deficiente alio sacerdote, qui Missam possit celebrare in adventu alicujus magni Principis, aut Episcopi, quos decet singulis diebus Missam audire, vel Episcopum dicere, cap. su. de privil. lib. 6. & eadem ratione, supervenientibus peregrinis, etiam quod non essent personæ notabiles, si sub præcepto illo die ad audiendam Missam teneantur. Tertiò, cum statim dicta Missa corpus defuncti occurrit sepeliendum & viget consuetudo, ne sine Missa sepeliatur. Quartò, quando aliquis ita ægrotat, ut necessario sit communicandus & deficiat Eucharistia. Quintò, cum quis præest duabus ecclesiis unitis, duabus Missis indigentibus, & non est, qui alteram dicat. Sextò, ob nuptiarum benedictionem. Septimò, cum occurrit causa, quæ arbitrio boni viri justa judicatur; quia est licitum celebrare bis, urgente necessitate, ex tradit. per Navarr. ubi supra. Sed cautius putarem abstinendum, duobus casibus exceptis, in adventu principis, seu Episcopi, & quando necessario quis esset communicandus, &

utroque casu, si ante purificationem fuisset requisitus, & calicis digitorumque purificationem sumere distulisset, quæ impedit secundæ Missæ celebrationem, cap. ex parte, de celebrat. Miss. & gloss. fin. in cap. sufficit, de consecrat. distinct. 1. In reliquis autem casibus, dictis duobus exceptis, puto à regula non esse recedendum, sed unicam tantum missam in die celebrari licere, per dictum cap. sufficit, cum alijs supra, n. 62. allegatis.

65 Quintò, ¶ missa debet celebrari super altari consecrato, & licet de jure communi non caveatur, qua pœna contrafaciens sit puniendus, cum sit omnibus notorium, Eucharistiæ sacramentum super altari non consecrato, confici non debere, altariaque, ubique lapidibus sacratis munita esse; pœna hujusmodi ¶ pro qualitate personæ, & loci, arbitrio Ordinarij videtur instigenda; quia non poterit contrafaciens evitare, quin deprehensus sit in negligentia crassa, & punibili, ultra quod fere ubique à conciliis provincialibus, & synodalibus, fuit in similibus apposita pœna, & facit tex. in c. nullus presbyter. il. 2. de consecr. distinct. 1. & concil. Tridentin. decret. de obser. & evit. in 6. celebr. Miss. sess. 22. & concurrentibus alijs, quod veraretur in maxima negligentia, ¶ cum alias celebrans, etiam sine aqua, & igne, aut in pane fermentato, & calice indecenti, esset ab officio, & beneficio deponendus, cap. fin. de celebrat. Miss. & ibi Abb. numer. 1. Quia hæc esset supina ignorantia, quæ dolo æquiparatur ad depositionis pœnam ineurendam ut ibi Abb. numer. 2. Et pro dilicto enormi potest fieri depositio, cap. tua, & ibi gloss. & Abb. n. 1. de pœn.

L II

Sextò,

- 68 Sexto, † Missam celebraturus debet vestibus factis, quibus tempore ordinationis fuit consecratus, paratus esse, videlicet, amictu, alba, ciagulo, manipulo, stola, & calula, & contrafaciens excommunicationi subjacet, *cap. ecclesia, 23. dist.* Sed primo est admonendus, ut ibi Archid. & inde ab tempore arbitrio iudicis suspendendus, Diaz. *pract. crim. cap. 38. alias 33. in fin.* Si autem non ex contemptu, aut prava consuetudine, sed semel, oblivionis causa, sine stola, aut manipulo quis celebraret; putarem ipsum verbaliter tantum monendum, & corripiendum, cum memoria sit labilis: 69 & tunc non peccat mortaliter † argumento horarum, quas non recitans peccat mortaliter, & tamen, si per oblivionem, venialiter tantum, ut trad. Navarr. post alios per ipsum citatos *de orat. & hor. can. c. 10. nu. 48.* Quid autem, si in Regno Angliæ, & alijs provinciis in quibus sacerdotes, & Christi fideles ab hæreticis persecutionem patiuntur; aded quod Missæ † 70 in publico celebrare non possuat, sed latenter in locis remotis, ut tempore primitivæ Ecclesiæ, quam plures, qui propterea palmam martyrij sunt consecuti in cryptis, & subterraneis locis celebrabant, celebrari contingat? tali casu celebrans sine paramentis altaris nullam pœnam incurrit, *c. concedimus, de consecr. dist. 1. Graff. desif. 74. aur. c. 42. nu. 8. par. 1. lib. 2.*
- 71 Nul us † enim sacerdos Missarum solemnium debet celebrare, nisi duobus presentibus, quia cum pluraliter ab eo dicitur *Dominus vobiscum*, & in secretis: *orate pro me fratres*, &c. apertissimè convenit, ut plures respondeant salutationi, *cap. hoc quoque, de consecr. 1. dist. 1.* Sed minister representat universum populum, Tam in urgente necessitate, si magnum esset festum, & celebrans alium sacerdotem celebrantem audire non posset, solus in eremo absque ministro posset celebrare, Ant. de Buttr. *cap. 2. num. 11. de vit. & honest. cleric.* præsertim eum dispensatione, ut tenet. Sor. *dist. 13. quest. 10. art. 5. col. 10. relat. per Graff. in decis. aur. c. 43. n. 3. dict. lib. 2.*
- 72 Septimo † in privatis locis Missas celebrare, aut sacrificia offerre non licet, nisi urgente necessitate, *c. sicut, c. Missarum, cap. hic ergo, de consecr. dist. 1. & conc. Trid. de observ. & evit. in celebr. Miss. s. neminem prater ea, sess. 22.* Et contrafaciens sine Episcopi consensu est deponendus, *c. clericus, eadem dist. 1.* Quia satius est Missam non cantare, aut non audire, quam in locis, ubi ministrare non oportet, nisi pro summa necessitate contingat celebrare. *Deut. c. 12. circ. med. vers. cave ne offeras, & d. c. sicut, ead. dist. 1.*
- 73 Octavo, † sacerdos debet maxima cum attentione, & diligentia Missam celebrare, quia maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter, *conc. Trid. de observ. & evit. sess. 22.* Et si ob ebrietatem, vel voracitatem, Eucharistiam vomeret, septuaginta diebus debet pœnitere, *c. si quis per ebrietatem, de consecr. dist. 2.*
- 74 † Si verò per negligentiam aliquid de sanguine caderet in terram, lingua lambi, & tabula radi debet: si non fuerit tabula, ne conculcetur, locus corradi, & igne consumi, cinisque in altari condi, & sacerdos quadraginta diebus pœnitere debet, *c. si per negligentiam, ead. dist. 1.* Sed hodie, ultra pœnitentiam salutarem, arbitrio ordinarij corrigi, & puniri potest, *conc. Trident. in d. decr. de observ. & evit. in fin.*

Nonò,

75 Nondò, † nullum aliud opus adedò sanctum, ac divinum à Christi fidelibus tractari potest; quam hoc ipsum tremendum mysterium quo vivifica illa hostia, qua Deo patri reconciliati sumus, in altari quotidie per sacerdotes immolatur, ut per concil, in dict. decret. de observ. & evit.

76 Idedò, † si quis sacerdos super rebus apertis ad sortilegia, adhibitis verbis superstitionis, & nefarijs precibus, aut dolo Misfam pro requie defunctorum promulgatam, fallaci voto pro vivis celebraverit hominibus, ut is, pro quo offert sacrificium, mortis periculum incurrat, est deponendus, cap. quicumque, 26. quest. 1. Abb. in cap. quidam, numer. 2. de celebr. Miss & Gril. de sortil. quest. 14. num. 1 & 2. Et licet distinguatur circa qualitatem personæ celebrantis, ut per eundem Gril. ibi n. 3. hisce temporibus post sacra concil. Trid. plura edicta contra talia patrantur fuerunt edita & ab Ordinarijs locorum, & Inquisitoribus publicata ad mentem ejusdem concilij eodem decr. de observ. & evit. §. postremo.

77 Quapropter sacerdotem, quem purâ, & mundâ conscientia esse decet, de hujusmodi crimine convictum, Ordinarius arbitrio suo punire potest, ut in dict. decreto de observ. & evit. in fin. Arbitrium verò ad depositionem potest exercere, & est sententia Theologorum quòd supersticiosus clericus sit deponendus & in monasterium tradendus, ut tenet Sylvest. in summa, in verb. superstitio §. undecimò⁸¹ quaritur.

78 Decimò † sacerdos in Missæ celebratione sacrificium offert, non solum pro se ipso, sed pro vivis, & defunctis, cap. pen. de

consecratione, distinct. 1. Et qui celebrat, & non sumit corpus, & sanguinem Domini, in eo, in quo deliquit, punitur, quia per annum est à communione suspensus, capitulo relatum, §. nonne, de consecratione distinct. 2. aliisque pœnis juris, juxta qualitatem causæ, quia motus fuit ad hujusmodi delictum committendum, est plectendus, † Et in simili, in quo delinquant, civitates puniuntur, quæ Præsules necare præsumunt, quia Episcopali dignitate in posterum carere debent, cap. ult. §. egeat, 25. quest. 2.

80 Undecimò, † cum omni munditia sacrificium Missæ debet celebrari, & calices, corporalia, & purificatoria ne interdum aliquibus sint horrore, munda esse debent, cap. 2. de cust. Eucharist. Celebrans autem cum calice, & corporali, vel purificatorio immundo, inquit Graff. quod mortaliter peccat, ut in decis. aur. 6. 42. n. 3. par. 1. lib. 2.

Cujus opinionem non puto veram, quia in montanis, & villis à civitatibus valde remotis, quandoque sine sacerdotum culpa purificatoria, & corporalia munda haberi non possunt, & sine culpa mortale peccatum non committitur. Quando autem obligentur sacerdotes, & an, ac quando eadem die plures Missas possint celebrare, & de defectibus Missæ copiose scriptum idem Graff. in decis. c. 39. 40. 41. cum pluribus sequ. d. par. 1. lib. 2. & Navar. de pec. cl. quoad. ord. c. 25. tit. 3.

† Celebrare enim missam non licet, nisi matutinis solutis, aliàs celebrans peccat, nisi ex aliqua legitima causa illis non solutis, quis celebraret, ut si Parochus adedò in audiendis pœnitentium confessioni-

- omissionibus, aut aliis necessariis impeditus in die festo mane illa persolvere non potuisset, aut aliis de causis, de quibus per Graff. *decis. aur. dict. capis. 40. numer. 5.* & matutinum, aliasque horas canonicas plures recitare tenentur.
- 82 Primò, ¶ omnes beneficiati ad officii recitationem tenentur, *cap. fin. 92. distinct. c. quod à te, c. diversis fallacijs, de cler. conjug. & Navar. de orat. cap. 7. numer. 3. lib. 3.* quia propter officium datur beneficium, *c. fin. de resc. in 6.*
- 83 Aliàs, legitimo impedimento ¶ cessante, pro rata omissionis officij horas non recitans non facit fructus suos: sed illos, tanquam injustè perceptos, restituere tenetur, ultra quod mortaliter peccat, *Dec. in cap. cum omnes, in 2. lect. num. 16. de const. Co. var. var. resolut. c. 3. num. 10. lib. 3. Navar. in manual. c. 25. nu. 122. Graff. decis. aur. c. 51. nu. 2. par. 1. conc. Trident. c. 1. §. si quis autem, s. ff. 23.*
- 84 Qui verò ¶ omnes horas canonicas, uno, vel pluribus diebus intermiserit omnes beneficij, seu beneficiorum fructus quos illo, vel illis diebus responderent, si quotidie dividerentur, qui verò matutinum tantum, dimidiam, qui cæteras omnes alias horas, aliam dimidiam, qui harum singulas sextam partem fructuum ejusdem diei amittunt, ut statuit Pius V. *in constit. 138. quæ incipit: Ex proximo Lateranen. de qua in Bull. Roma. pag. 1134.* Tenentur etiam ad horarum recitationem sacerdotes, *ut in c. presbyter, 91. distinct. & cap. 1. de celebrat. Miss.*
- 85 ¶ Et etiam alij sacris ordinibus initiati non beneficiati, *gloss. fin. in capit. 1. de celebr. Miss. & ibi Abb. numer. 4.* non tam jure humano scripto, quam lege naturali divina declarata, & quasi determinata per universalem consuetudinem, ob tantum honorem susceptum, ¶ jure naturali ad referendum Deo gratias ad eas recitandas sunt obligati, ut trad. *Navar. de orat. dict. c. 7. nu. 2. & Graff. decis. aur. c. 53. num. 1. par. 1. lib. 2.* Et omnes regulares sacris ordinibus initiati, & aliqui ex statuto regulæ religionis, quam profitentur, vel ex consuetudine, si talis vigat, ut omnes professi teneantur, ac, si ordines sacros suscepissent, *Navar. dict. c. 7. & Graff. decis. aur. de reg. c. 4. nu. 89. par. 1. lib. 3.*
- 87 Milites ¶ ordinis S. Joannis Hierosolymitani, & aliarum Militiarum non tenentur ad officij Romani recitationem, nec ad aliud, cum nullum particulare habeant, ¶ quia, nisi ex mera devotione aliquod officium velint recitare, solummodo tenentur ad multoties quotlibet die orationem Dominicalem, & Angelicam salutationem ad præscriptum ejusdem religionis regulæ recitare, ut post. *Navar. tenet Graff. decis. aur. c. 50. nu. 6. par. 1. lib. 2.*
- Et, quòd beneficiati sacerdotes, ac tam seculares, quam regulares sacris ordinibus initiati horas canonicas, aut earum partem notabilem sine justa causa, & etiam milites dicti ordinis Sancti Joannis Hierosolymitani orationes, quas ex regulæ præcepto recitare tenentur omittere mortaliter peccent, post *Henric. de Grand. Cardin. Turrecrem. Palud. & Sylvestr. tenet Navar. & attestatur de communi, eod. c. 7. num. 5. de hor. canon. & Graff. dicto c. 7. numer. 89.*
- 89 Horæ ¶ sunt septem, sicut septem dona Spiritus sancti, septem dies seculi, septem ætates, quibus completus fuit mundus

mundus, septem petitiones in oratione Dominicali, septem Psalini penitenciales septem diaconi, & septem candelabra, & dicitur septem horæ ab ecclesiasticis in memoriam passionis Domini Nostri Jesu Christi, sunt recitandæ, unde versus.

Hæc sunt septenis, propter quæ psallimus 33 horis,

scatutina ligat Christum, qui crimina purgat.

Prima replet spolis, causam dat Tertio mortis.

Sexta cruci nectit, latus eius Nonabi-partit.

Vespera deponit, tumulo Completa reponit.

d. gloss. fin. in cap. 1. de celebr. Miss. & optime declarat Graff. decis. aur. de hor. can. d. cap. 50. num. 3.

90 Tenentur etiam ad horarum recitationem pensionarii, quibus uti clericis, fuerunt pensiones assignatæ, seu officii Beatissimæ Virginis Mariæ, aliàs mortaliter peccant, & ad fructuum restitutionem sunt obligati, per suprad. constit. Pij V. in Bull. Rom. cap. 138. §. at quicumque adverbium relatum per Navar. in manual. cap. 25. num. 22. & Graff. eod. cap. 50. num. 8. & 9.

91 Dummodo tamen alia de causa ad officii Romani recitationem non sint obligati, cum tunc sufficiat dominicum officium recitare, ut concludit Navar. de celebr. Miss. conf. 18. lib. 3. & Graff. d. num. 9.

92 tamen non tenentur laici, quibus uti viris bene meritis, quandoque reservantur pensiones, ut reservari possunt: quia dicta constitutio loquitur tantum de percipientibus pensiones, uti clericis, in d. §. at quicumque: quapropter non obligat laicos, ut eod. cap. 50. num. 9. 10. Et de horis cano-

nici, & qui illas recitare teneantur, de pœnis non recitantium, qualiter, & quomodo sint dicendæ, & qui ab earum recitatione excusentur, copiose scripserunt Navar. de hor. canon. tom. 3. & Graff. in decis. d. cap. 50. cum quatuor seq. par. 1. lib. 2.

Cum tamen supra pluribus actum fuerit de delictis clericorum, quæritur, an torqueri possint. Et regulariter clerici, & sacerdotes pro delictis possunt torqueri, ut cap. 1. & ibi gloss. penult. de depos. Abb. in cap. cum in contemplatione, num. 6. de reg. iur. Alciat. in cap. 1. num. 43. vers. advertas tamen, de officio Ordinarii, & Bosl. in tit. de ind. aut. tort. num. 103.

94 Tortura tamen non debet esse ita severa in clericis, sicut in laicis. Diaz pract. crim. cap. 127. num. 6. & in Lap. in addit. ubi testatur hanc esse communem opinionem, quæ contradictorem non habet, & Direct. Inquisit. in 3. par. lib. 3. Schol. 118. vers. de clericis. Unde non debent supponi aculeis, vel fideiculis, seu virgis, aut corrigiatis, ut inquit Abb. d. num. 6. in fin. Clar. in pract. crim. §. fin. quest. 64. num. 23. ubi post Abb. Diaz. & Vivi. per ipsum citatos, dicit hanc esse communem opinionem; & eadem tenent alii, quos citat Farinac. in sua pract. crim. q. 47. nr. p. 1. tom. 2.

Contraria tamen opinio, quam ibi num. 12. & 13. Farinac. sustinere conatur, est contra communem opinionem, & cum ipse redarguat Doctores supra citatos, uti non multum accurate loquentes, ibi n. 3. in fin. puto ipsum parum accurate loqui, dum inquit, nescire videre rationem diversitatis, cur scilicet clerici debeant levius torqueri, & minus, quam laici: Ratio autem diversitatis est, quia clerici sunt omnibus laicis digniores, ut infra patebit.

Laici ¶ enim publicè pœnitentes coram Episcopo civitatis sacco induti, nudis pedibus, & aliis solemnitatibus servatis, de quibus, *in cap. pœnitentes, & cap. in capite. 50. dist.* pœnitentiam peragere tenentur; id tamen minime procedit in clericis, 97 ¶ qui nisi fuerint depositi, ad pœnitentiam solemnem publicè peragendam non sunt admittendi, *ut cap. confirmandum ead. dist. 50* & hanc esse communem, opinionem testatur Abb. *in cap. 2. de maled.* quem sequitur Clar. *lib. 5. sentent. §. blasphemis, vers. sed quæd.* Et cum clerici quibuscunque laicis sint majores, sintque Reges se, & alios in virtutibus, regem 107 & in Deo regnum habentes, quòd designat ¶ corona, quàm in capite gerunt, *ut cap. duo sunt genera. 12. quest. 1. & cap. vni. §. quia vero, de sacr. vnt. & sacerdotes quandoque dij, quandoque Angeli appellantur. Exod. cap. 22. cap. sacerdotibus, 11. quest. 1.*

99 ¶ Sintque Regum, & Principum, omniumque fidelium patres, & magistri, *ut cap. quis dubitet, 96. dist.* & à Deo constituti super gentes, & regna, ut evellant, dissipent, & plantent. *Jerem. cap. 2. & cap. solite, §. posuisses & ibi Abb. num. 5 de maior. & obed. non sunt laicis æquandi.*

100 Cum ¶ enim sacerdotes sint Regum, & Principum patres, & magistri, *ut d. cap. quis debitet & à Deo constituti super gentes, & regna, ut d. c. sol. r. cum aliis supra allegatis;* non est dubitandi locus, quin inter laicos, & clericos maxima sit differentia

101 Præterea ¶ si doctores, advocati, & milites de jure torqueri non possunt, ut tenet Marfil. *in pract. §. expedita, num. 37.* & Boss. *in tit. de indic. & considerat. ant. tortur. num. 109. & 111. nec decuriones,*

ut l. fin. C. de decur. lib. 10. l. divo Marco, vers. si. C. de quest. & Brun. de indic. & tort. 2. par. quest. 4. num. 20. in princ. minusque rectores civitatum. Marfil. in l. edictum, nu. 19. ff. de quest. & Carter. in pract. crim. in 2. tract. de indic. & tort. §. circa tertium que persone, num. 40 Clar. sentent. lib. 5. §. fin. quest. 64. num. 17. neque nobiles, per text. in l. nullus C. ad l. iul. de adult. multò minus sacerdotes, qui, ut supra demonstratum fuit, his omnibus digniores sunt, & longè majores, quos, & Deus ipse in infligendis pœnis manifestè distinxit.

107 ¶ Cum enim Aaron, & eius soror Maria detraxissent Moysi, ab irato domino easola fuit lepræ morbo percussa. Aaron verò ob sacerdotii dignitatem Deus ignovit. *Num. 12.* Quapropter habent privilegium fori à Deo: ex alibi etiam deductis.

103 Quòd autem sacerdotes ¶ torqueri non possint, propter sacerdotalem dignitatem, cui semper, & ubique reverentia debetur, tenet Corrad. *in sua pract. tit. de negat. crim. canon. cap. 117. nu. 5. Vivi commun. opin. vers. clerici non possunt torqueri. in si. ubi de communi opinione testatur, Clar. in §. fin. quest. 64. num. 23. inquit, quòd clerici non torquentur, nisi infames, & Boer. decis. 163. num. 6.*

104 Sed, licet ¶ contraria consuetudine, quæ est legum interpres privilegium, quòd doctores, advocati, nobiles, civitatum rectores, clerici, sacerdotes, & alii supra nominati habent, non servetur, ut per Abb. & alios supra citatos, quòd ferè omnes Criminalistæ testantur; clerici tamen, ac sacerdotes non sunt ita indifferenter inter omnes laicos connumerandi, ut

Nullum inter eos discrimen esse videatur.
 105 † Nam, licet pro eorum delictis torqueri possint, nobilibus, doctoribus, & aliis privilegiatis non sunt postponendi, in idiplos laicis omnibus esse preferendos probatur auctoritate Constantini Imperatoris, qui cum clericorum quorundam querelam coram se defendendam conspiceret; vos, ait, à nemine iudicari potestis, quia solius Dei iudicio reservamini. Dij etenim vocati estis, & idcirco non potestis ab hominibus iudicari, cap. continua, 11. quest. 1. & c. futuram, §. idem verò, 12. quest. 6. Ideò nullo pacto possunt esse inferioris conditionis aliorum privilegiatorum

106 † Non enim possunt torqueri, nisi graviora, & urgentiora proferantur indicia, per l. presbyteri, ubi etiam glossa & Bald. C. de episc. & cler. Boss. in tit. de tortur. test. quest. 10. num. 6. & Farinac. pract. crimin. quest. 41. num. 8. Et in processibus criminalibus in nihilo deterioris conditionis aliorum privilegiatorum sunt habendi ex supra deductis.

107 Sæpe † queritur, an reus possit torqueri nullis datis defensionibus, Et distinguendum est, nam, aut loquimur de causa principali, nempe super dictis principalibus, de quibus agitur, & tunc aut petit copiam indiciorum cum termino ad faciendum defensiones, & copia est danda cum termino competentis, per text. in l. vnus §. cognituram, ibi, postulante reo, ff. de quest. & tres dilationes reo sunt concedendæ, ut l. fin. ff. de ser. las. in l. properandum, num. 16. C. de iudic. & Clar. in pract. crimin. §. si. quest. 48. num. 2.

Cop. à autem indiciorum non petita, potest ad torturam procedi non datis pri-

us defensionibus, per text. in d. l. vnus §. cognituram; ibi postulante reo, ff. de quest. Atet. in cap. qualiter, & quando, il. 2. §. debet col. 2. vers. sed dubitatur, de accusat. Abb. in cap. cum in contemplatione, nu. 3. de reg. iur. Gand. in tit. de quest. & torm. col. 5. vers. sed. quid erit de questione de facto, quæ quotidie occurrit? Ang. in ver. fama publica, char. 3. vers. item aduersas, de c. 2. de deposit. & post. supra relatos Boss. in tit. de indic. num. 74. & in tract. de cens. ff. num. 16. Paris. de put. in tract. syndic. fol. 88. col. 2. vers. cum iudex, & idem probat in tit. de indic. ant. tort. nu. 79. ubi testatur, hanc esse communem mentem doct. & communem opinionem, & ita communiter practiceri, & hanc opinionem sequitur Clar. in pract. crimin. §. fin. lib. 5. q. 64. n. 27. vers. si verò eamque comprobatur Farina; in sua prax. tom. 1. par. 1. de indic. & tortur. quest. 39. n. 1. & 2. licet postea, ut mox dicam contrarium sustinere conetur.

108 Contrariam † autem opinionem, quod, scilicet, reo etiam non petenti copia iudiciorum antequam deveniatur ad torturam sit danda cum termino ad faciendas defensiones, post Boss. in tit. de indic. & consider. ante tort. numer. 74. & Clar. in pract. crimin. quest. 48. in fin. principii, quest. 64. sub ver. sed quid stille, & §. fin. q. 49. in prin. & plures alios quos citat, tenet Farinac. in dicta quest. 39. numer. 2. & numer. 99. & 100. quam præcipue fundat super const. Pauli III. de qua in Bull. Ro. cap. 58. pag. 471. & Pij IV. cap. 74. pag. 755. & statuta Urbis. Sed dictæ constit. Pauli III. & Pij IV. non constituunt jus universale, sed particulare; fuerunt enim particulariter editæ

pro reformatione Tribunalium Romanæ curiæ, ut in illis expressè legitur. Quo casu extra Romanam curiam non extenduntur, & statutum Urbis, extra Urbem non habet vigorem, *l. cunctos populos*, ubi doctores omnes, *C. de summa Trin. & sid. Cath.*

Quinimò, si attendantur verba dictæ constitutionis Pii IV. in §. *insuper presertim Auditor*, ibi, dare copias indiciorum reo, vel petentibus pro eo, ergo non petentibus ante torturam necessariò non sunt dandæ, quia, cum verba constitutionis sint clara, non sunt contra eorum sensum extendenda. Illa enim ponderatio dictionis: semper in eodem cap. 39. num. 100. facta à Farinac. quòd importet idem, quòd omnicastru, & omni tempore, ut extendatur etiam contra expressa verba Bullæ, ibi, petentibus pro eo, non sub-
109 sistent, quia dicitio, † semper, potiùs denotat continuationem, seu perpetuitatem, ut *l. Cato, §. Imperator, ff. de alim. & cib. leg. & Bar ab eod. Farin. allega. in l. 1. n. 21. ff. sol. matr. & quòd diversimodè etiam in Urbe fuerit observatum, testatur idem Farinac. ead. q. 39. num. 97.*

Doctores autem pro hac parte allegati,
110 ferè omnes concludunt, † quòd in criminalibus nemo debet condemnari, nisi prius dato termino ad faciendum suas defensiones, & ita post alios plures per ipsum citatos testatur Clar. *recep. sentent. lib. 5. §. fin. quæst. 49. num. 13. & num. 14.* Aded, quòd ante sententiam definitivam etiam parte non petente, tenetur iudex rei
113 defensiones quærere, ac veritatem investigare, per text. in *l. si non defendantur, ff. de poenitent. & auth. qui semel. C. quomodo, & quand. iud.* Et in his terminis procedunt

allegata per Farinac, *locis supra citatis*, & ita distinguit Boss. per eundem Farinac. *alleg. de indic. & consid. an. tor. num. 74 juncto num. 79.* ubi de communi testatur.

Pro præcisa responsione habenda super circumstantiis substantialibus, & pertinentibus ad delictum dummodò sint tales, de quibus verisimile sit, reum recordari, ut si interrogetur de facto proprio, de modico tempore, & de rebus, de quibus solent homines recordari, arbitrio iudicis, considerata facti, & personarum qualitate, sine dubio, reo † non petenti, non sunt dandæ copias indiciorum, nec termini ad faciendas defensiones, ut per Clar. in *pract. crim. quæst. 45. num. 6.* & Farinac. *de indic. & tort. q. 37. n. 184.* Quinimò hoc casu, etiam petentibus, possunt denegari, præsertim si sunt viles personæ, iudicis arbitrio, ut per Boss. *de tort. test. num. 39. vers. non tamen semper*, Clar. in *pract. crim. §. fin. quæst. 25. num. 9.* & Farinac. *de indic. & tort. quæst. 29. num. 125. 146. & 147.*

112 Foro ecclesiastico, de quo ab huius operis initio tractare cœpi, sunt quoque in plaribus suppositi Iudæi, de quibus per Innoc. in *c. quod. super n. 3. & n. 5. de vot. & vot. redempti*; imò potiùs in omnibus.

Ipsi enim pluries pœnis ecclesiasticis subijciuntur, & eorum causas in Urbe regulariter Vicarius Papæ cognoscit, ut statuit Paul. Papa III. in literis Apostolicis, de quibus in Bull. Rom. cap. 32. pag. 421. circa fi. & Iul. III. in eod. Bull. cap. 59. pag. 562.

113 Pluraque † sunt illis per Bullas Apostolicas prohibita. Nutrices, seu ancillas, aut alios vtriusque sexus servientes Christianos habere, vel eorum infantes per mulieres Christianas lactari, aut nutririi face-

114 facere seu Dominicis, † vel aliis de præcepto Ecclesiæ festis diebus in publico laborare, aut laborari facere, seu Christianos quoquomodo gravare, aut contractus fictos, vel simulatos celebrare, seu † cum ipsis Christianis ludere, aut comedere, vel familiaritatem, seu conversationem habere nullatenus possunt. Et est ratio, quia Judæi, & hæretici sunt Christianis inimici, & odiosi ratione sectæ, Bar. in l. cum mulier, numer. 9. ff. sol. matr. & facit optimè tex. in cap. Iudæi, de jud. & Sarrac. Et pari modo, Sarracenis cum Christianis est prohibita conversatio, eod. c. Iudæi, ubi etiam gloss. de jud.

116 Minusque † in libris rationum, & computorum, quæ Judæi cum Christianis pro tempore habebunt, aliis quàm latinis litteris, & alio, quàm vulgari Italico sermone uti possunt: & si utantur, libri hujusmodi contra Christianos nullam fidem faciunt, eis enim fides adhiberi non debet, ut inquit Bar. dict. l. cum mulier in fin. ff. de sol. matr.

117 † Mercaturam autem frumenti, vel hordei, aut aliarum rerum usui humano necessariorum facere nequeunt, ut in litteris Pauli Papæ IV. de quibus in Bull. c. 5. §. Nutrices quoque, pag. 575.

118 Medici quoque hebræi, † & alij infideles, ad Christianorum ægotantium, & infirmorum curam vocari, seu admitti minime possunt. Quinimò univèrsis Patriarchis Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, alijsq; locorum Ordinariis, & quibulvis parochis, alijsvè animarum curam habentibus, & exercentibus præcipitur, & mandatur, quatenus in civitatibus, & diocesis, in quibus Hebræi, & alij infideles moram trahunt, prohibitionem hujus-

modi annis singulis publicandam cureat. 119 † Si quis autem post publicationem, etiam quomodolibet exemptus, ac cujuscunque status, gradus, ordinis, conditionis & præminentie existens, contra prædicta facere ausus fuerit, sacramenta ecclesiastica illi nullatenus sunt ministranda, nec etiam à regularibus exemptis, & sic decedens, ecclesiastica carere debet sepultura, pœnis contra non parentes inflictis, & & comminatis, de quibus in constit. Greg. Papæ XII. de qua in Bull. Rom. cap. 71. pag. 1303.

Tenentur præterea Judæi tam masculi, quàm feminae † signum patens ita, ut nullo modo celari, aut abscondi possit, glauci coloris palam deferre † nec super signi hujusmodi delatione prætextu cujusvis gradus, præminentie, seu tolerantie exculari valent, aut per Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Camerarium, vel cameræ Apostolicæ clericos seu alijs illi præsidentes personas, aut Sedis Apostolicæ Legatos, vel eorum Vicelegatos, quovis modo dispensari potest, ut in dicta constit. Pauli IV. cap. 5. §. & ad hoc pag. 575. Contrafacientes verò gravibus pœnis sunt plectendi, ut in eadem constit. §. & si circa pag. 576.

122 Præterea † statuta civitatum, terrarum, & locorum, in quibus pro tempore dicti Hebræi habitaverint, favorem Christianorum concernentia inviolabiliter observare tenentur, ut in ead. constit. §. & statuta, ea, pag. 576.

123 † Puniantur autem in criminalibus juxta formam juris, ac provinciarum, civitatum, & locorum constitutionum, ut per constitutionem Iulij Papæ III. in eodem Bull. Rom. cap. 15. §. decernentes pag. 515.

M m m

Et

Et quoniam impia Judæorum perfidia,
 324 † nequissima, impuraque scripta thal-
 mud semper amplexa fuit, in quo sunt blas-
 phemiæ in Deum, & Christum ejus, ac Bea-
 tam Virginem manifestæ, inextricabiles fa-
 bulæ, abusiones erroneæ, stultitiæ inau-
 ditæ, quas filios suos docent, ac in illis
 nutriunt, & à legis & Prophetarum do-
 ctrina reddunt ipsos pœnitens alienos, ve-
 rentes ne veritate, quæ in eisdem lege, ac
 Prophetis est intellecta, apertè de unigeni-
 to Filio Dei venturo in carnem testimoni-
 um perhibente, convertantur ad fidem, &
 ad Redemptorem suum humiliter rever-
 tantur. Innocentius Papa IV. libros eiusdè
 125 thalmudi † cum glossis desuper factis,
 igne cremari mandavit, ut testatur idem
 Innoc. in cap. quod super num. 4. de vot. &
 vot. red. ejisdemque Hebræis nutrices, &
 ancillas Christianas habere prohibuit, ut
 in litteris, de quibus in eo. Bul. pag. 5. cap. 1.
 & Clemens Papa VIII. exemplo ejisdem
 Innocentii Papæ IV. & quamplurimum alio-
 rum Pontificum suorum prædecessorum
 motus, omnibus, & quibuscumque uni-
 versitatibus Hebræorum, eorumque sin-
 gulis, tam in temporali Sanctæ Romanæ
 Ecclesiæ ditione, quam etiam extra eam
 ubivis locorum & in quibusvis Christiani
 orbis partibus constitutis perpetuè pro-
 hibuit, ne quosvis libros & codices impios
 thalmudicos sæpè damnatos, vanissimos,
 cabalisticos, atque alios nefarios à præde-
 cessoribus suis prohibitos, & condemna-
 tos, nec non opera, commentaria, tracta-
 tus, volumina, & scripta quæcumque, tam
 lingua Hebraica, quam quavis alia ha-
 stenus conscripta, aut versâ edita, & im-
 126 pressa, ac in posterum conscribenda, aut
 vertenda, edenda, vel imprimenda, conti-

nentia, seu continentes tacitè, vel expressè
 hæreses, vel errores contra sacras veteris le-
 gis, & testamenti scripturas nec non contu-
 melias, impietates, blasphemias contra De-
 ù, sanctissimam Trinitatem, & Salvatorè
 N. D. Jesum Christum, eiusque sanctam
 Christianam fidem, ac Beatissimam ipsius
 genetricem Virginem Mariam, & Beatos
 Angelos, Patriarchas, Prophetas, Aposto-
 los aliosq; Sanctos Dei, sanctissimam cru-
 cem, sacramenta novæ legis, sacras ima-
 gines, & sanctam Catholicam Ecclesiam,
 & Sedem Apostolicam, ac contra Christi-
 fideles præsertim Episcopos, sacerdos, &
 alias ecclesiasticas personas, atque etiam
 contra nuper ad ejisdem Christi fidem
 conversos, ac neophytos, & aliàs contra
 religionem Catholicam, vel in quibus et-
 jam, impudicæ, & obscenæ narrationes
 memorantur, etiam sub prætextu, quod
 expurgatæ fuerint, vel donec expurgentur,
 sive quod de novo typis excussæ fuerint,
 mutatis nominibus: vel etiam sub obten-
 ti, seu tolerantia aut permissione (ut præ-
 tendunt) Secretarij, aut cujusvis, personæ
 sacri concilii Tridentini, aut Indicis libro-
 rum prohibitorum, vel cujusvis indulti
 Apostolici, aut licentiæ per S. R. E. Car-
 dinales etiam Legatos, aut Camerariam,
 seu cameram Apostolicam, vel Nuncios,
 etiam cum potestate Legati de latere, aut
 locorum Ordinarios, seu Inquisitores hæ-
 reticæ pravitatis forsitan quomodolibet
 concessæ, aut quovis alio quæsito colore
 legere, habere, vel retinere, emere, vel ven-
 dere aut evulgare villo modo audeant, vel
 præsumant.

Facultates, † permissiones, & toleran-
 tias quascunque penitus, & omninò evo-
 cando, præcipiendo tam ipsas hebræis,
 quam

quam quibuscunque typographis, bibliopolis, seu mercatoribus, & aliis quibuscunque Christi fidelibus, † sub pœnis amissionis librorum, & publicationis omnium bonorum fisco ejus Principis, in cuius ditione libri reperti fuerint, applicandorum, ac alijs, etiam gravioribus, & corporis afflictivis arbitrio diœcesani, ac etiam Inquisitoris statuendis, ac moderandis, necnon, quo ad Christianos, etiam excommunicationis majoris latæ sententiæ per unumquemque contrafacientem eo ipso incurrendæ, ne hujusmodi libros, & alia scripta superius prohibita, ut præfertur, retinere, habere, legere, edere, typis excudere seu imprimere, describere, vel exemplare, advehere, emere, vendere, donare, commutare, aut aliàs quomodolibet distrahere, vel alienare præsumant. S. R. E.

127 Cardinalibus adversus hæreticam pravita-
128 tem † in toto terrarum orbe generalibus Inquisitorib⁹, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, cœterisq; locorum Ordinariis, & Inquisitoribus quibuscunq; ejusdem hæreticæ pravitatis, in quibusvis Regnis, Provincijs, & civitatibus pro tempore existentibus, Apostolica auctoritate mandavit, quatenus sic prohibitos libros, & scripta diligentissimè perquirant: & contra eos qui super retentione hujusmodi culpabiles reperirent, ad prædictatum, & aliarum etiam graviorum eorum arbitrio pœnarum executionem procederent, *ut in litteris Apostolicis pridie cal. Martii, anno 1592. expeditis, & de more publicatis.*

129 Quamplures Romani Pontifices † pro tempore existentes maximè etiam invigilarunt, ut voracitates, ac flagitia Hebræorum in usuris præsertim extorquendis

omni vi, & via cohiberentur, quibus licet mansuetudo Christianæ pietatis aliquando dignis de causis per Summos Pontifices denegata non fuerit, nihilominus contra piam eorundem mentem, & intentionem indultis pravè abutentes, eò tandem sunt progressi ut adversus divinas, naturales, humanasque leges magnis, & gravibus pecuniarum vsuris, quas præsertim à pauperibus, & egenis exigunt monopolis illicitis, & fœneratiis pactis, fraudibus, dolis in contrahendo, ac fallacijs plurimos cives, & incolas ditionis temporalis ecclesiasticæ, ubi commorantur, miserè exhaurerint, circumvenerint, bonis spoliaverint, ac tenuis potissimum fortunæ homines, præsertim rusticos, & simplices, non solum ad extremam inopiam, & mendicitatē, seu propemodum in servitutem redegerint.

130 Multa præterea, † quidem graviora scelera, & flagitia, & ipsi commiserint, & perditio cuiq; ac nequissimo in facinorib. patrandis suam libentissimè operam & quamcunque potuerunt, opem præstiterint. Quapropter idem Clemens Papa VIII. prædecessorum suorum vestigiis in hærendo; primùm quidem constitutiones Pauli, & Pii, eorundemque litteras innovavit, illisque perpetuæ inviolabilis, & inconcussæ firmitatis robur adiecit, litterasque Pii Papæ IV. & Sixti V. quatenus eorundem litterarum Pauli IV. & Pii V. adversantur, revocavit, cassavit, abolevit, & annullavit, irritaque cassi & nulla decrevit, ac sua perpetuò valitura
131 constitutione præcepit, & mandavit, † ut omnes, & quicumque Iudæi utriuslibet sexus, qui in quibusvis ditionis suæ temporalis universæ civitatibus, etiam Bononicæ, & Beneventan. oppidis, ter-

ris, castris, & locis, etiam sub eadem ditione consistentium, Baronum, & Dominicellorum quamcunque jurisdictionem, præminentiam, titulum, seu exemptionem habentium, & ejusdem ditionis temporalis, & status ecclesiastici finibus discedere, & aliò commigrare deberent. Et tam illos, quàm alios, si qui fortasse, ad prædictum statum accedent, jussit in posterum à tota ditione præfata perpetuis futuris temporibus sine ulla spe redditus exulare, ita ut quicumque Judæi, sive incolæ, sive peregrini, præsentis, aut futuri, in quovis dictæ ditionis loco, quando cunque post terminum eidem præfixum, jam elapsum inventi fuerint, rebus omnibus spoliari, & que fisci juribus applicari, & qui ex ijs ætate, & corpore viribus satis firmis ad eam pœnam sustinendam reperti fuerint, ad triremes, quò ad vixerint, damnari voluit:

Quòd quidè in toto prædicto statu ubi
 132 que servari præcepit, † Urbe Roma, Avinionen. atque Anconitan. dumtaxat excep-
 tis, in quibus Judæos incolas, vel eò commigrantes dignis de causis censuit tolerandos, ea tamen lege, ut civitatum prædictarum statuta favorem Christianorum con-
 133 cernentia, † nec non edicta ordinari-
 rum magistratuum, præcipuè verò Pontificum, & aliàs Apostolicas, & canonicas, quæ circa ipsos Judæos aliquid disponunt, constitutiones observent. Mandando, præterea, tam almæ Urbis Vicario, & S. R. E. Camerario, quàm universis omnium locorum ditionis Ecclesiasticæ Ordinariis, Legatis, Vice legatis, Præsilibus, & Gubernatoribus pro tem-
 134 pore existentibus: † quatenus eorum unufquisque ea inviolabiliter observari

curet: nec quidquam super ijs tolerare, indulgere, aut permittere, vel licentias alias quas concedere præsumant: sed contra quoscunque inobedientes, ac transgressores omni severitate animadvertant; contra traditores per opportuna juris, & facti remedia appellatione postposita compescendo, ut in litteris ejusdem Clementis Papa VIII. v. Kal. Martii 1592. expeditis, & impressis, ac de more publicatis.

Sæpè quæri solet, an Judæi filii ad Christi fidem conversi, teneantur alimenta præstare; Et responderetur affirmative, quia pater, & mater infideles † tenentur filix fidei dotem, & filio Christiano donationem propter nuptias, & utriusque alimenta secundum facultatem patrimonii præstare, per text. in l. cognovimus, ubi etiam Salic. C. de heret. & manich. glol. in l. neque matri pro filia, C. de jur. dot. & ibi Bald. numer. 2. Quinimo quia donatio propter nuptias non est hodie communiter in usu, loco ejusdem donationis † Judæus pater tenetur dare filio effecto Christiano legitimam, quæ illius loco succedit, pro qua facit text. in cap. Judæi, de Jud. & Sarrac. & deducta per Franc. Aret. in repert. in vers. Judæi filius, in fin.

Quòdque Judæorum filii familias, & in patria potestate constituti legitimi, & quacunque alia portione bonorum patrum, aut maternorum: de jure, seu successione bonorum eis aliàs debitorum per eorum parentes fraudari, aut privati non possint, neque debeant, sed eis integrè, etiam si contra voluntatem parentum suorum ad fidem conversi fuerint, etià eorum parentibus viventibus, debeantur, statuit Paul.

Paul. III. in constitutione motu proprio edita, de qua in Bull. Rom. cap. 29. post princip. pro qua etiam idem probat Felyn.

in eodem cap. Iudai, num. 2. Ferrer. caut. 24. quem citat. & sequitur Urfill. ad Afflict. decis. 151. nu. 10.

DE SORTILEGIIS.

Cap. V.

S V M M A R I V M.

1	Sortilegium quid sit.	Sortilegiorum non haereticorum poena est arbitraria, ibidem.
2	Sortilegiorum professio est duplex, tacita, & expressa.	
3	Professio tacita sortilegiorum, quae sit. Professio expressa sortilegiorum, quae sit.	14. Astrologorum causa ad forum ecclesiasticum spectant.
4	Professio expressa duplex, sollemnis publica, & privata.	15. Libri à Sixto V. prohibiti, qui.
5	Professio sollemnis & publica sortilegiorum, quae sit.	16. Inquisitores de sortilegijs, & superstitionibus, cognoscere possunt.
6	Expressam professionem demonibus facientes, quem cultum illis exhibeant.	17. Episcopi liberè de sortilegijs, & superstitionibus cognoscere possunt.
7	Professio privata, quomodo demoni fiat.	18. Divinatio est prima species sortilegij.
8	Latria honorem demonibus exhibentes, quando uti haeretici sint habendi.	19. Divinationum species sunt quatuor.
9	Sortilegia, quae haesim manifestant, quomodo cognoscantur.	20. Sortilegia per personas rucita demonis professionibus pluribus modis fiunt.
10	Idololatriam, & haesim manifestant, quae sortilegia sapiant, & quae non.	21. Sortilegia ad amorem sunt in corpore, & extra corpus.
11	Striges à sancta ecclesia Dei sunt expellende.	22. Sortilegia extra corpus, quomodo fiant.
12	Striges effectualiter de loco ad locum corporaliter deferri an possint.	23. Maleficia à quibus destrui valeant.
13	Sortilegiorum causa ad forum ecclesiasticum spectant.	24. Maleficiati difficilius curantur, quam energumeni.
		25. Maleficia maleficijs curare non licet.
		26. Mala non sunt facienda, ut inde eveniant bona.
		28. Maleficiorum curatio à Deo est impetranda, qui omnia potest.
		28. Maleficia licitis orationibus curantur.

M. m. m. 3) PLUR. A.

PLURA sunt genera criminum, & de quibus proximè egimus, & inter alia obiter de sortilegio verba fecimus, quod cum gravissimum sit crimen, ac plurius, variisque modis committatur, de eo juxta illius gravitatem particulariter est ageandum.

1 Sortilegium ¶ est superstitio quædam illusoria, & summè noxia, quæ regulariter utitur homo dæmonis ministerio, *cap. qui sine Salvatore, 26. quest. 2. capit. 1. eadem quest. 5. capit. 1. & 2. de sortil. & Gril. tract. de sortileg. numer. 1. & numer. 5.* Professionemque etiam plures cum dæmone faciunt.

2 Professio ¶ autem sortilegorum est duplex, tacita, & expressa, intelligendo de professis cujuscunque speciei.

3 Tacita ¶ est promissio quædam, quam quis facit alicui sortilego magistro hanc professionem nomine dæmonis recipienti de observando, quæ sibi mandaverit, sub promissione, quod grandia faciet, & mirabilia, futuram in vita sua cognoscer, dummodò fidem catholicam abijciat, & omnia ecclesiastica sacramenta conculcet, quodque totis ejus viribus adhærebit cultui, & obedientiæ sui magistri, ac illum, tanquam verum Principem, adorabit, cultum veræ adorationis sub idolorum forma sibi præstando, cunctaque opera per ipsum facienda sub illius nomine, & devotione conficiet, *Gril. de sortileg. lib. 2. c. 3. num. 2. & 3. & facit text. in cap. nec mirum, §. hidromantici, vers. ad hæc omnia, 26. quest. 5. & sum. confess. de sortileg. quest. 3. & 6.*

4 Expressa ¶ professio illa est, quæ fit expressè cum proprio dæmone, aut solemniter, & publicè, aut privatè; solemniter, &

publica est illa, ¶ quæ fit cum dæmone, dum publicè residet in folio majestatis, more Principis, quando fiunt universales congregationes omnium strigum, & maleficorum necromantum cujuscunque generis professorum, certis nocturnis horis, locis, & temporibus dæmonis arbitrio constitutis, ubi universis astantibus, fit ista professio.

Qui ¶ autem expressam professionem cum ipso dæmone fecerunt, eidem etiam reddunt expressum adorationis cultum per solemnia sacrificia, quæ ipsi faciunt diabolo, imitantes in omnibus divinum cultum, cum paramentis, luminaribus, thurificatione, ac præcibus quibusdam, & orationibus, quibus instructi sunt, assiduis, illum non secus ferè colunt, & adorant, quàm nos verum creatorem, *cap. contra idolorum, 26. quest. 5. gloss. in c. accusatus, §. sanè, in verb. sapient, de heret. in 6. Gril. eadem quest. 3. numer. 4. & 5.* per quæ honor latræ dæmonibus exhibetur. Direct. Inquisitor. *quest. 43. numer. 2.* quæ latræ est cultus, & servitus, quæ soli Deo debetur, *gloss. in clem. unic. in verb. seipsum, de reliq. & venerat san. gloss. in c. venerabiles, de consecr. distinct. 3. S. Thom. 2. 2. qu. 84. artic. 1. ad 1. arg. & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. c. 2. num. 1.*

7 Privata autem professio ¶ est illa, quæ fit privatè ipsi dæmoni solùm, absque illa universali sortilegorum congregatione & multitudine, ut per eundem Gril. *d. qu. 3. lib. 2. & Farinac. in pract. criminal. c. 20. numer. 77.* apud quem plura de sortileg. videri possunt.

8 Dæmonibus ¶ honorem latræ exhibentes, seu eorum nomina inter nomina spirituum Beatorum; vel Sanctorum in suis

ſuis nefarijs orationibus miſcendo, mediatores in illis orationibus à Deo exaudien- dis ponendo, cereos accendendo, & Deum per eorum nomina, vel merita obſecrando, non ut ſortilegi, ſed, ut hæretici, iudicio eccleſiæ ſunt habendi, ut in eodem Direct. Inquiſ. q. 47. numer. 10. & 11.

9 Et regulariter omnia ꝛ illa ſortilegia ſapiunt hæreſim manifeſtam, quæcum aliquo dicto, vel factò hæreticali exercen- tur, ut ſi quis in ſortilegio amatorio De- um, aut eccleſiaſtica ſacramenta abnega- ret, aut in eodem ſortilegio eccleſiæ ſacra- menta admiceret. Sapiunt etiam hære- ſim manifeſtam illa ſortilegia, & divinatio- nes, ſeu maleſicia, in quibus admiscen- tur ſacramentalia, ut aqua, vel cera benedi- cta, & his ſimilia, ſive verba, & Evangelium, Symbolum fidei, Pater noſter, Ave Ma- ria, aut Pſalmus aliquis Davidicus, ſeu verba ſacræ ſcripturæ, aut aliæ ſanctæ ora- tiones, quibus fit ſortilegium qualifica- tum. Et generaliter omnia crimina, quæ natura ſua præ ſe ferunt aliquid, quod eſt hæreſis manifeſta, ut baptizare imagines, vel animalia irrationalia, puerum rebapti- zare, preces nefarias dæmonibus fundere, 10 ꝛ aut illis ſacrificare, idolis genua flecte- re, & ſimilia, quæ præ ſe ferunt idololatri- am, manifeſtam hæreſim ſapiunt, quamvis nullum factum per ſe fit hæreſis. Sylveſt. in ſumm. in verb. hæreſis, 2. num. 4. Alkonſ. Caſſ. lib. 1. cap. 15. circ. ſin. de juſt. hæretic. punit. Simanc. de cathol. inſtit. tit. 30. num. 15. Direct. Irquiſit. part. 2. cap. 24. numer. 2, 3, 4 & 5. & ibi Pegn. com. 67. ver- ſum primò ergo. uſque ad verſ. quantum ad ſecundum.

Illæ enim ſortilegia non dicuntur hære-

ſim manifeſtè ſapere, in quibus dæmon invocatur ad faciendum, ſeu cognoscen- dum ea, quæ ipſe facere, & cognoscere poteſt, divina virtute non reprimente, pro ut homines, ad peccata, & libidines ten- tare, naturalium, & ſuperiorum virtutes cognoscere, & quibus medicamenta ad ſanandum, & atrociam beneficia ad cauſan- dum diverſas infirmitates confici poſſunt, ut per D. Thom. in 2. 2. diſtinct. 96. quaſt. 2. & in tract. qq. 1. par. quaſt. 7. de mir. & eodem lib. qu. 16. art. 7. de demon. Præſentiaque occulta, & præterita ſcite, & ſic furta jam facta revelare, his caſibus, & ſimilibus, ſi dæmonis in ſcrti' egis implo- ratur auxilium, ſortilegium non dicitur hæreticale, ut poſt D. Thom. Abb. & plures alios per ipſum citatos, tenet Farinac. in præſ. crim. quaſt. 20. numer. 80, & Clar. in §. hæreſis, numer. 23. Quæ pro- cedunt, niſi ratione comiſtionis ſacra- mentorum, ſacramentalium, aut verbo- rum aliter ſit iudicandum, ex ſupra allega- tis, aut, quòd talia patrant eſſent de ex- preſſa dæmonis profeſſione, quo caſu om- nia ſortilegia, quæ ab illis ſunt, reſpectu operantis erunt hæreticalia, ut poſt plures alios per ipſum citatos. Farinac. ead. qu. 20. nu. 81. & 82.

11 Ideò ſtriges ꝛ cùm præcipuè expreſſam profeſſionem, & ſolemne dæmoni in univerſalibus congregationibus faciant, expreſſum cultum adorationis dæmoni reddendo, preceſſeque fundendo, & illis ſacrificando in eorum ſortilegio ſunt vio- lenter ſuſpectæ de hæreſi, & omne extra gremium Eccleſiæ, & à communionem fide- lium penitus alienæ. Subverſæ enim ſunt, & à diabolo captivæ tenentur perſonæ, quæ relicto ſuo creatore, diaboli ſuffragia
quæ-

quærent & ideo Sancta Ecclesia à tali pe-
ste mundari debet, *cap. quis sine Salvato-
re, 26. quest. 2. cap. Episcopi, in princ.
eadem quest. 5. & Gril. lib. 2. de sortileg. q. 7.
numer. 4.*

12 † Quapropter à dæmonibus effectuali-
ter deferri possunt de loco ad locum motu
locali verè, & corporaliter, Deo tamen
permittente, & non aliter, & hæc est com-
munis sententia theologorum, de qua post
S. Bonav. *in 3. sent. distinct. 19. quest. 3.*
S. August. *in lib. 20. & 21. de Civit. Dei*
S. Thom. *in sum. 22. quest. 95. art. 5. in tit.
de superst. & in dict. tract. 99. primæ part.
quest. 8. in tit. de mira. & quest. 16. artic. 5.
& 6. in tit. de demon. & alios, quos citat,
testatur. Gril. lib. 2. de sortileg. dict. qu. 7.
numer. 3. Alphons. Castr. de just. heret.
punit. lib. 1. cap. 16. & Pegn. in Direct. In-
quisit. part. 2. com. 68. vers. sed à maligno; Et
licet huic communi opinioni videatur re-
pugnare text. in dict. cap. Episcopi, 26. qu. 5.
ubi habetur, quòd quædam sceleratæ
mulieres retro post satanam conversæ dæ-
monum illusionibus, & phantasmatibus,
tam graviter seductæ sunt, ut credant, &
profiteantur se cum Diana Dea paga-
norum, nocturnis horis, vel cum Hero-
diade, vel cum innumera multitudine
mulierum equitare super quasdam bestias, 13
& multarum terrarum spacia intempestæ
noctis silentio pertransire, ejusque iussio-
nibus obedire, velut dominæ, & certis no-
ctibus ad ejus servitium evocari. Et
in §. si quidem ipse satanas habetur, quòd
dæmon ubi primùm mentem cujuscua-
que mulieris reperierit, & illam per in-
fidelitatem subjugaverit, illico transfor-
mat se in diversarum species personarum,
& mentem, quam captivatam tenet, in*

somnis deludens, per quæque divia dedu-
cit, & cum solus spiritus hæc patitur, in-
fidelis hæc non in spiritu sive anima, sed
in corpore evenite opinatur. Ac deinde,
quis enim in somnis, & nocturnis visio-
nibus non extra seipsum deducitur, & mul-
ta videt dormiendo, quæ nunquam vigi-
lando viderat? Quis verò tam stultus,
& hæbes fit, qui hæc omnia, quæ in sole
spiritu fiunt, etiam in corpore fieri ar-
bitretur?

Unde hoc tex. freti quamplures docto-
res tenuerunt, quòd non deferuntur in cor-
pore, sed duntaxat deluduntur in spiritu,
ut refert Gril. *ead. qu. 7. in princip. & tenet
Franc. Ponzonib. in tract. de lam. num. 45.
& plurib. seq.*

Communem tamen opinionem ef-
se quod deferantur, & contrarium
sentientibus, pluribus rationibus respon-
det, idem Gril. *eadem quest. 7. numer. 28.*
quem post alios per ipsum citatos sequitur
Pegn. *eadem com. 68. vers. tertio eadem.* Et
quòd dæmones Deo permittente, possint
hominem deferre verè & corporaliter
de loco ad locum motu locali, pluri-
mis exemplis relatis tam per eundem Gril.
quàm alios graves doctores demonstrare
conantur.

Sortilegiorum † causæ eo modo, quo
causæ hereticorum, tam in procedendo,
quam definiendo spectant ad forum Epi-
scoporum, & Inquisitorum, quando sapi-
unt hæresim: & tunc eadem pœna, qua
ceteri de hæresi suspecti sunt condemnan-
di. Sed, quando non sapiunt hæresim, &
est dubium, in aliqua admista hæresim
sapiant: ut si qui ad orientem se conver-
tant, aliqua verba iausitata, & non intel-
ligibilia proferant, vel similia: tunc vide-
tur,

tur, quod Inquisitores debeant tales ad suos iudices dimittere puniendos, *cap. accusatus, §. sanè*, & ibi gloss. *in verb. manifeste*. Archid. Joann. Andr. & Jo. Monach. *de haret. in 6.*

Pœna autem sortilegorum non hæreticalium est tam de jure civili, quam canonico arbitraria. Abb. *in c. 2. num. 4. de sortileg.* & post Gril. & alios Franc. *in prax. crimin. qu. 20. nu. 84. 89. & 94.*

Sed, quando constat, hæresim sapere, si amplius dubitetur, an hæresim sapiant, si tunc ipsi Episcopi, & inquisitores de hoc cognoscere possunt, & judicare, ac pronunciare se iudices, Abb. *in c. 1. nu. 4. in fin. de sortileg.* Carrer. *in tract. de haret. nu. 24.* gloss. & DD. *in dict. c. accusatus, §. sanè*. per Pagn. allegati *in Direct. Inquisit. com. 76. in fin.*

Et hæc distinctio, quod Inquisitores de sortilegijs non sapientibus hæresim cognoscere non possint, procedit, & habet locum de jure communi, quod fuit correctum per Sixtum V. qui suâ perpetuâ valitura constitutione Apostolica auctoritate statuit, & mandavit, ¶ ut tam contra astrologos, mathematicos, & alios quoscunque judiciaræ astrologiæ artem, præterquam circa agriculturam, navigationem, & rem medicam in posterum exercentes aut facientes judicia, & nativitates hominum, quibus de futuris contingentibus successibus, fortunisque casibus aut rationibus, & ex humana voluntate pendentibus aliquid eventurum affirmare asserant, aut protestantur, quàm contra alios utriusque sexus, qui supradictas damnatas, vanas, fallaces, & perniciosas divinandi artes sive scientias exercent, profitentur, docent, aut discunt, quivè hujusmodi divinationes,

sortilegia, superstitiones, veneficia, incantationes, ac præmissa detestanda scelera, & delicta, ut præfertur, faciunt, aut in eis quomodolibet se intromittunt: cujuscunque dignitatis, gradus, & conditionis existant, tam Episcopi, & Prælati superiores, ac alij Ordinarij locorum, quàm Inquisitores hæreticæ pravitatis, ubique gentium deputati; etiam si in plerisque ex his casibus antea non procedebant, cognoscere valeant.

Prohibuitque ¶ omnes, & singulos libros, opera, & tractatus judiciaræ astrologiæ, geomantiæ, hydromantiæ, pyromantiæ, onomantiæ, chiromantiæ, necromantiæ, artis magicæ, aut in quibus sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes, ac superstitiones continentur, quos Ordinarijs locorum, vel Inquisitoribus voluit consignari, & contra scienter legentes, aut retinentes libros, seu scripta hujusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter per eosdem Inquisitores procedi posse decrevit, *ut in dict. constit. sub dat. Roma anno 1585.* ubi latius de sortilegorum, incantationum, & divinationum prohibitionibus videre licet, *in pecul. suo Bullario, par. 2. fol. mibi. 52.*

Dictæ constitutionis ¶ vigore possunt Inquisitores cognoscere de sortilegijs, non tamen privativè quo ad Episcopos; imò causas superstitionum, incantationum, veneficiorum, & blasphemiarum, & contra eos, apud quos reperiuntur libri prohibiti, Episcopi cognoscere, & nisi sapiant manifestè hæresim, absque Inquisitorum interventu, illas possunt decidere, definire, & terminare; per textu. *in dict. cap. accusatus, de haret.*

haeret. in 6. Abb. in dict. cap. 1. numer. 4. vers. & advertit, de sortileg. & Eymer. in Direct. Inquisit. quest. 42. numer. 2. & ita censuit sacra generalis congreg. S. Rom. & universalis inquisitionis, sub die 21. Decembris anni 1602.

- 17 Quamvis † enim per dictam constit. Sixti Papæ V. fuerit Inquisitoribus attributa iurisdicção cognoscendi de causis sortilegiorum, superstitionum, veneficiorum, & incantationum, etiam quòd aliàs de præmissis non cognosceret, ut supra numer. 29. non tamen fuit Ordinariis restricta facultas, quin liberè in causis huiusmodi, ut prius, dummodò non hæresim manifestè redoleant, procedere possint, cum id ex iuris communis dispensatione illis sit attributum, ex deductis per Abb. eodem num. 4. & Clar. in pract. crim. §. hæresis, nu. 23.
- 18 Divinatio † est prima species sortilegij, quæ inter cæteras obtinet principatum, in quam plures homines incidunt, ut per Gril. eodem tract. de sortileg. c. 2. num. 5.
- 19 Et quatuor sunt † species divinationum, sicut quatuor sunt elementa, quæ consistunt in hydromantia, pyromantia, geomantia, æromantia. Et aliqui ex dæmonum professoribus vocantur incantatores, quidam arioli, alij aruspices, alij augures, quidam phitonici, & mulieres, phytonissæ, alij genethliaci, quidam salitores, & alij magi, de quibus in cap. igitur genus, 26. quest. 4. cap. nec mirum, eodem quest. 5. & Gril. in dict. tractat. de sortileg. quest. 2. numer. 7.
- 20 In sortilegijs, † quæ fiunt per personas tacitæ dæmonis professionis, diversa

interveniunt instrumenta, & fiunt quandoque in aqua per hydromantiam: quandoque in igne per phytomantiam: interdum in terra per geomantiam: aliquando utuntur aère, & ea faciunt per æromantiam: quandoque illa faciunt ex inspectione intestinorum avium, animalium, aut per eorum voces, garrulum, occursum, & similia, ut habetur, in dict. cap. igitur genus, & cap. nec mirum. Hostiens. in sum. de sortileg. §. 2. & Gril. quest. 5. num. 2. eodem tit. & aliqui respiciunt in astrolabio, ut in cap. 1. ext. eodem tit.

21 Alia est species † sortilegiorum, quæ fiunt ad amorem, aut incorpore, vel extra corpus: in corpore enim communiter fieri solent, per cibum, vel potum, ut l. 3. §. hæc adjectio. ff. ad l. Corn. de sicca. l. si quis aliquid, §. qui abortionis, ff. de pæn. l. eorum, in princip. & l. multi. C. de malis. & mathem.

22 Extra corpus † autem, id est, extra intestina fiunt per aliquas mixturas, compositas ex herbarum folijs, vel radicibus, metallis, reptilibus terræ, avium plumis, vel membris, seu intestinis eorundem animalium, vel piscium, aliarumque similiarum rerum nostratium, illaque quandoque consuunt in chlamide personæ ad amorem maleficiandæ, vel sub capite lecti, super quo personæ ipsa dormit, abscondunt, aut sub limine ostij cameræ, aut alterius, super quo ipse maleficiandus vit, aut mulier transitur, sicut. Apponuntur etiam imagines cereæ juxta ignem ardentem completis dæmoniacis sacrificijs, de quibus supra, adhibitis nefariis precibus, & turpibus verbis, ut quemadmodum imago illa igne consumi-

sumitur, & liquefcit, eodem modo cor mulieris, amoris calore talis viri ferventer ardeat, & ut plurimum, admittis ecclesiarum sacramentis, sicut est hostia sacra, ut per gloss. in cap. accusatus, §. sanè, de heret. in 6. & aliis modis, ac rebus admittis de quibus per Gril. eodem tract. de sortileg. qu. 3. num. 11. & ferè per tot.

23 Maleficæ artes, † impedimenta, & infirmitates, (exceptis factis cum aliquibus nodis, vel solutionibus, quæ reperta nō dis fractis, aut combinatione materiæ soluta de facto destruantur, & solvantur,) scientia humana destrui non solent: nisi per ejusdem artis magistros, vel, qui sint diabolicæ professionis benè instructi, aut aliquo modo participes: quia maleficia ipsa absque ministerio, & suffragio dæmonis, tam rebus ipsis quàm verbis, communiter inferri non solent in corporibus, pariter, nec tolli: quoniam medicina naturalis, & omnium physicorum, & chirurgorum ars tota communiter non sufficeret ad sanandum corpora ipsa, & removendum dæmonis opera, sed solum per eosdem, qui sub eadem professione morantur, & qui maleficia ipsa facere solent, arte, & instructione dæmonis destrui, ac tolli possunt. S. Thom. in 2. 2. qu. 92. art. 6. & tenet Gril. eod. tract. de sortil. qu. 2. nu. 2. & 3.

24 Maleficiati † enim difficilius curantur, quàm energumanti, & à dæmone obsessi. Mal. malef. Spreng par. 2. quest. 2. capit. 6. vers. expedit lectorem. Omissis tamen diversitatibus opinionum, an licitum sit nec ne maleficia tollere per alia maleficia, &

opera supersticiosa, quas recenset, quamplura exempla deducendo Mal. malef. dist. par. 2. quest. 2. secunda par. princip.

† Non est licitum, uti magicis artibus, vel aliis quibuscunque superstitionibus à Deo, & Ecclesiâ prohibitis pro quocunque bono fine, nec permittendum maleficia maleficiis repelli, aut dispensandum quocunque casu, ut talibus licitè quis uti possit. Pegna in Direct. Inquisit. comm. 68. circ. fin.

† Nec sunt facienda mala, ut inde eveniant bona, ut inquit Apostolus, & contra dictos articulos profitentes, judicio Inquisitorum hæreticæ pravitatis subijciuntur, ut per eundem Pegnam ibi in fin.

† Sed ad Deum est recurrendum, qui omnia novit, & cujus oculis omnia subijciuntur, cap. fundamenta, §. proinde, de elect. in 6. & Navar. in relect. cap. novit. de ind. not. 1. nu. 1. tom. 2. & omnia potest, in cujus nomine dæmonia eijciuntur. Marc cap. ult. Nam licitis orationibus maleficia curantur, ut d. cap. 6. per tot. & flagel. dæmon. per tot.

† Ubi de modo Deo auctore fugandi dæmones à corporibus obsessis, & quomodo exorcista se debeat preparare satis diffusè habetur, ad quæ lectorem remississe sufficiat.

* * *

DE CRIMINE HÆRESIS.

Cap. VI.

S V M M A R I V M.

1. Hæresis quid sit.
2. Hæresis crimen est mere Ecclesiasticum.
3. Hæreticus quis dicatur.
4. Imagines baptizare, & alia huiusmodi gravia delicta, an faciant hominem hæreticum.
5. Demonum invocatio ad sciendum futura, est hæresis vera.
6. Hæreticus, ut quis sit, quæ requirantur.
7. Pertinax quis dicatur.
8. Hæreticus pluribus de causis, quis efficiatur.
9. Sedi Apostolica obedire contemnens plura scelera committit.
10. Hæreticalia verba iocose proferens poenitentia hæreticorum non subicitur, potest tamen puniri.
11. Episcopus, & Inquisitor parimodo causas ad officium Inquisitionis spectantes cognoscere possunt.
Ordinarius edicta super libris prohibitis publicare potest.
Ordinarius libros, quos collegerit suspectos, ut ad Inquisitorem deferantur, curare debet.
12. Processus contra hæreticos, quomodo sit formandus.
13. Hæresis criminis gravitas, quomodo consideretur.
14. Hæresis suspicio est triplex, levis, vehementis, & maxima seu violenta.
15. Suspicio levis juxta qualitatem personarum est attendenda.
16. Purgatio canonica, etiam ab ignobilibus est recipienda.
17. Purgatio canonica, quid sit.
18. Purgatio suspicionis hæresis, quomodo fieri debeat.
19. Episcopi suspecti, quomodo canonici purgantur.
20. Sacerdotes cum septem socijs, & diaconum tribus ejusdem ordinis canonicè purgantur.
21. Papa Leo se purgavit, licet Pontifex se purgare non teneatur.
22. Regina Sophia se de stupro purgavit.
23. Purgatio fit etiam per venerabilis Sacramenti Eucharistia sumptionem.
24. Papa Adrianus à Rege Lothario purgationem per venerabilis sacramenti sumptionem suscepit.
25. Papa Gregorius Septimus sacramento Eucharistia se purgavit.
26. Purgatio canonica Episcopis, & presbyteris est etiam per Missarum celebrationem permissa.
27. Purgatio vulgaris est prohibita.
28. Purgatio à suspicionem hæresis, quomodo fieri debeat.

Suspicio

- 29 Suspicio vehemens, seu maxima de hæresi, qua dicatur.
- 30 Suspectus vehementer de hæresi in pluribus casibus qui haberi potest.
- 31 Inquisitionis officium directè, vel indirectè scienter impediens, in vehementem hæresis suspicionem incidit.
- 32 Inquisitoris officium impediens auxilium præstantes sunt vehementer suspecti.
- 33 Instruentes citatos in causa hæresis de celanda veritate, sunt vehementer suspecti.
- 34 Hæreticos scienter receptans, visitans, aut associans, in vehementem suspicionem incidit.
- 35 Sacramento confessionis abutens vehementem suspicionem hæresis incurrit.
- 36 Vxorem secundam ducens scienter, primæ vivente, est de hæresi vehementer suspectus.
- 37 Inquisitionis officialis ministros, aut testes sancti officij offendentes, aut scripturas rapientes, de hæresi sunt vehementer suspecti.
- 38 Suspicio violenta seu maxima pluribus casibus oritur.
- 39 Suspectus violentè est citatus ad respondendum de fide, qui non comparuit, & excommunicationem per annum sustinuit.
- 40 Suspecti violentè sunt, qui relabuntur in hæresim, quam in genere, vel in specie abjurarunt.
- 41 Suspecti violentè sunt, qui post abjuratam hæresim cum hæreticis communicant, & alia faciunt, &c.
- 42 Abjuratio est solemnis hæresum detestatio cum assertione Catholica veritatis.
- 43 Abjuracionis usus quare fuit institutus.
- 44 Abjuratio est quadruplex de levi, de vehementi, de violenta, & de formali.
- 45 Hæretici non relapsi resipiscentes, ad misericordiam, & abjuracionem sunt admittendi.
- 46 Hæreticus ab Episcopo, vel Inquisitore sine speciali facultate absolvi non potest.
- 47 Suspectos de hæresi Episcopus, & ejus Vicarius generalis quando absolvere possunt.
- 48 Hæretici recusantes redire ad agendam condignam pœnitentiam, qua pœna sint plerendū.
- 49 Sacerdotes in hæresim incidentes, qua pœna plerentur.
- 50 Collatio beneficij facta clerico hæretico, est ipso jure nulla.
- 51 Hæresis exceptio obstat clerico beneficio spoliato, ne restituatur.
- 52 Hæreticorum beneficia ipso jure vacant.
- 53 Hæreticus beneficiatus post commissum delictum renunciare non potest.
- 54 Hæretici ad Ecclesiam redeuntes recuperant bona.
- 55 Hæreticorum clericorum bona, quomodo distribuuntur.
- 56 Clericus post abjuracionem, qua pœna sit plerendus.
- 57 Degradatio est duplex, verbalis, & actualis.
- 58 Hæretici relapsi qua pœna puniuntur.
- 59 Hæretici, & schismatici cum diabolo, & angelis ejus aterni ignis incendio participabunt.

- 60 Hereticus, vltra pœnam mortis, alias pœnas incurrit.
 61 Opera auctorum damnatorum nullo modo recipi debent.
 72 Hereticorum mos est bona multa docere,

- ut falsa facilius persuadeant;
 62 Hereticorum libros legentes, habentesque, quam pœnam incurrant.
 74 Hereticorum memoria damnatur, eorumque filij plura patiuntur.

HÆRESIS est infidelitatis species, pertinet ad eos, qui fidem Christi profitentur, sed eius dogmata corrumpunt. S. Th. 2. 2. quest. 11. art. 1. Turrecrera. in summ. de eccles. lib. 4. par. 2. c. 1. quem refert Pegna, qui alias diffinitiones adducit, in 2. p. direct. comment. 26. vers. ac hæresis, & Covar. var. resolut. lib. 3. cap. 1. num. 2. Et, quia sortilegia, de quibus supra, pluries hæresim sapiunt, nunc de crimine hæresis, & hæreticorum pœnis est tractandum.

Hæresis ¶ crimen est merè ecclesiasticum, super quò iudex secularis, nec contra laicum cognoscere potest, nisi in sententiæ executione à iudice ecclesiastico lætæ, *ca. ut inquisitionis, §. prohibemus, de heret. in 6.* & ibi gloss. fin. in *cap. cum secundum leges: Abb. in cap. ad abolendam, num. 7. & 12. eod. tit. & Bursar. conf. 43. & conf. 90 num. 16. ubi de communi restatur, volum. 1.*

¶ Ut autem quis sit hæreticus, est necessarium ut quandoque fidem Catholicam sit professus, & deinde in ijs, quæ sunt fidei, erraverit, vel etiam determinationem Ecclesiæ, in concernentibus fidem, falsam putaverit, *cap. hæc est, 24. quest. 1. & Craff. decis. aur. c. 8. num. 1. par. 1. lib. 2.* Quia factum sine errore nunquam facit hominem hæreticum, ut fornicator aut mœchus, licet agat contra præceptum Dei, non mœchaberis, ex hoc non est hæreticus, nisi credat, vel opinetur mœchari esse licitum.

Primum ¶ imagines baptizare, puerum rebaptizare, dæmonibus thurificare, eosque adorare, & consulere, eorum responsa suscipere, & Corpus CHRISTI in luto conculcare, licet omnia huiusmodi sint horrenda peccata, nisi sit error in intellectu, non faciunt hominem hæreticum, S. Antonin. in 3. par. sum. tit. 12. cap. 4. in princip. & latus, cap. 5. post Petr. de Palud. 4. sent. dist. 13. S. Thom. in 1. sent. dist. 33. art. 5. in corp. Craff. eod. cap. 8 num. 2. & cap. 18. n. 12. eod. par. 1. lib. 4. Ideo sacerdos sortilegus, vel dans pocula amatoria cum invocatione dæmonum, vel celebrans hostiâ non consecratâ, non dicitur hæreticus. Oldrad. in conf. 210. incip. regularis habetur, & Felyn. in rubr. de heret. n. 5. dummodò invocatio auxiliij dæmonis sit ad præterita, vel ad tentandas mulieres, in quo quis utitur ad tentandum, quod est officium suum, licet sit grave peccatum, gravique pœnitentia in foro pœnitentiali, & in foro contentioso gravissima pœna dignum, & non careat suspitione hæresis. Et dummodò invocatio fiat imperativè, secus si deprecativè: quia hoc casu esset hæresis, ut per Oldrad. d. conf. 210. n. 3. Nam, licet Corpus Christi in luto conculcare, dummodò nõ sit error in intellectu, cujus cognitio ad officium sanctæ Inquisitionis spectat, non faciat hominem hæreticum, est tamen crimen capitale, argum. text. in l. vnic. ubi etiam gloss. l. nam lic. sig. salvat. Menoch. de arb. jud. lib. 3. cent. 4. cef. 366. num. 3. & Decian.

cian. in tract. crimin. tom. 2. lib. 6. de pœn. blasphem. num. 5. in fin.

5 Sed invocatio dæmonum ꝛ ad sciendum futura est hæresis vera, quia attribuitur creaturæ, quod est creatoris, juxta illud: dicite mihi futura: & dicam, quia dii estis, *Esaiæ cap. 42. Felyn. eod. num. 5. & Abb. in cap. 1. nu. 4. de sortileg.*

6 Ut autem ꝛ quis sit hæreticus, non sufficit solum error in intellectu, sed oportet, ut sit pertinax. Adeo quod non omnis error est hæresis, sed, qui cum errore habet adjunctam pertinaciam, quoniam, ut inquit, August. qui in Ecclesia Dei morbidum aliquod, pravumque sapiunt, si correpti, ut sanum rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defendere pertinaciter persistunt, hæretici sunt, *c. dixit, c. qui in Ecclesia, 24. qu. 3. clem. unic. §. porro, de sum. Trinit. gloss. in c. inter nonnullos, in vers. pertinaciter, de verb. signif. in extravag. 10. 22. & S. Thom. 2. 2. qu. 11. art. 2.*

7 Pertinax est, ꝛ qui contra prohibitionem superioris quasi ex contemptu scienter, vel studiosè, alia affirmat, vel defendit, *cap. excellentissimus, 11. quæst. 3. cap. fin. extr. de pœn. cap. 2. & cap. fin. in fin. de cler. excom. ministr.*

8 ꝛ Et hæreticus est primò, qui animositate, vel ausu incorrigibili sententiam suam, quamvis fallam, atque perversam contra fidem asserit, & defendit, *cap. dixit Apostolus, junct. gl. in vers. & secundum, 24. quæst. 3.*

Secundò, qui falsas opiniones contra Christi fidem gignit, vel sequitur. S. August. relat. in cap. hæreticus, eadem quæst. 3. & Direct. Inquisit. super cap. firmissimè,

ver. item qui confingit. de heret. par. 2.

Tertiò, qui errat in Eucharistiæ pretiosissimo sacramento, videlicet, in transubstantiatione per quod anima Christiani unitur Deo, seu aliis substantialibus, ut *cap. ad abolendam, ext. de heret. Concil. Trid. decr. de transubstant. cap. 4. sess. 13. & can. 2. cum alijs pluribus de Sacr. Eucharist. ead. sess. 13.*

Quartò, errant tam in fide quam circa sacramenta Ecclesiæ d. cap. ad abolendam, & ibi Abb. num. 2. & Felyn. num. 1. de heret. & Conc. Trid. in decret. de sacer. sess. 7. & de sac. matr. sess. 24. & Grass. decis. aur. cap. 18. num. 15. par. 1. lib. 4.

Quintò, ꝛ qui animo superbo dispositionem Sedis Apostolicæ servare, & ei obedire contemnit; quia peccatum ariolandi est non obedire; & scelus idololatriæ, non acquiescere; vitium paganitatis, Sedi Apostolicæ parere nolle, *cap. si qui sum, 81. dist. cap. sciendum, 8. quæst. 1. & Host. in sum. de heret. num. 1.*

10 ꝛ Qui autem jocosè verba hæreticalia profert, hæreticus non est judicandus; cum deficiat error in intellectu, & pertinacia in voluntate, quæ faciunt hæreticum; & factum jocosum pœnam non meretur, *cap. 1. de sentent. excom. l. 1. §. deus ff. de sic ar. l. obligationum substantia, §. fin. ff. de actio & obligat. & l. sicut. semel C. de liber. cau. Quæ conclusio, licet regulariter sit vera, fallit tamen in crimine hæresis, in quo licet verba hæreticalia jocosè proferens, non sit dicendus hæreticus, puniri tamen potest Episcopi, aut Inquisitoris arbitrio, ad quos etiam spectat, an jocosè, vel seriò sint dicta, determinare. Card. in clem. 1. §. nos igitur, in fin. de sum. Trinit. & fid. cath. & Grass. eod. cap. 8. num. 6.*

Episc

- 11 Episcopus ¶ pari modo quo inquisitor causas ad officium inquisitionis spectantes cognoscere potest, quia ipse est inquisitor ordinarius, *cap. per hoc, & cap. ut inquisitionis, de heret. in 6.* Simanca *de cath. instit. tit. 25. num. 2.* Pegna *comm. 50. quest. 1. in 3. par. direct.* & *Cast. de just. heret. punir. lib. 1. cap. 5.* Possuntque communiter, vel divisim procedere, & est inter ipsos locus præventioni in processu formando, ita quod eorum quilibet potest citare, arrestare, capi facere, ac tutò custodire, mancipare, ponendo etiam in compedibus, vel manicis ferreis, si ei visum fuerit expedire. *clém. 1. §. propter quod, & ibi gloss. in ver. contra eos, de heret.* Potest etiam Ordinarius eodem modo, quo Inquisitor, publicare edicta contra hæreticos, & super libris prohibitis, super quibus ab Inquisitore impediri non potest, quò minus illa publicare valeat. Catalogos quoque librorum, ac libros prohibitos recipere potest, quia sacrum concilium Tridentinum de Episcopis multum confidit, *ut in decret. de edit. & usu sacr. librorum, sess. 4. & in Ind. lib. prohib. in reg. 4. 9 & 10.* Collectos autem libros prohibitos Ordinarius Inquisitori consignari facere tenetur, & ita in generali congreg. Sanctæ Romanæ, & universalis Inquisitionis sub die 13. Martii anni 1602. fuit Romæ decisum.
- 12 In processu ¶ formando contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, & contra infamatos de hæresi, vel suspectos Ordinarius, vel Inquisitor habita denunciatione, vel ex officio statim debet capere informationes, testes examinando, cū interventu duarum personarum, quæ sint personæ religiosæ; vel clerici, & in eorum defectu duo viri laici

gravesadè quod quinque personæ intervenire debent, videlicet Ordinarius, seu Inquisitor, sancti officii secretarius, seu notarius, reus, & aliæ prædictæ duæ personæ, *cap. ut officium. §. 1. & §. verum, de heret. in 6.* Archid. *in cap. accusatus §. saned. tit. & lib.* Direct. *inquis. 3. par. cap. de form. exa. test. & cap. quot. persona, &c. & ibi Pegna. commen. 17. & commen. 20.* Et in hoc crimine cessat omnis quæstio, an in causa criminali testes ad perhibendum testimonium veritatis sint cogendi, quia omnes cogi possunt, Archid. *in cap. ut officium, §. verum quia, n. 8. & 9. de heret. & post alios Pegna super Direct. Inquis. schol. 139 §. quantum ad primam par. 3. lib. 3.* Ubi autem Episcopus, vel Inquisitor non possint commodè illas duas personas in toto examine testis, vel deici habere, erit in fine examinis coram duobus testibus depositio reo legenda; & si perstiterit in depositione, sufficere scribere in actis, quomodo, in præsentia talium fuit sibi depositio lecta, & perseveravit; & quòd deinde testes se subscribant, ut per eundem Pegnam *comm. 19 sub rubr. quot. per. es. debe. in fin.* Sumptis informationibus, regulariter debet reus ad comparandum coram iudice informato ad certam diem citari mandari. Simanca *de cath. instit. tit. 44. num. 12.* Pegna *comment 33. 3. par. direct. nu. 131.* Si verò latitat, & non comparet, tunc expressa causa in citatione, est citandus. Pegna *ubi supra comment. 33.* Si verò est contumax, vel abest, per afflictionem copiarum valvis ecclesiarum cathedralis, vel parochialis illius terræ, vel loci, in quibus communiter degebat, Pegna *ead. 3. part. direct. commen. 34. & 35.* Sed, si reus est de gravi crimine hæresis, &

de fuga suspectus, tunc omnibus citationibus omiſſis debet prius personaliter capi, & carceri, Simanc. tit. 44. num. 12. & Pegna. comment. 17. in 3. par. direct. num. 73. & ibidem, comment. 3. num. 131.

13 Gravitas criminis hæresis consideratur secundum qualitatem informationum, & errorem in intellectu, ac pertinaciam inquisiti: & proprie hæresis est circa ea, quæ sunt fidei, vel directe, & principaliter, ut sunt articuli: vel secundario, ut sunt dogmata quæ opponuntur dogmatibus fidei, S. Tho. post. August. in 2. 2. quæst. 11. art. 2. & 24. quæst. 1. cap. 1. & negantes articulos fidei, vel dogmata contraria tenentes, sunt suspecti de violenta.

14 Suspicionum autem species hoc casu sunt tres: aut quis est suspectus de levi, aut de vehementi, vel de maxima, seu violenta, Direct. Inquisit. par. 2. quæst. 55. num. 8. Levis suspicio ea est, quæ provenit ex signis exterioribus operum, aut verborum, ex quibus capitur conjectura, qua concludi potest, non quidem frequenter, sed raro, seu casu, quod talia faciens, vel dicens hæreticus sit: quod deducitur levi consequentia contra frequenter pejerantem, vel blasphemantem, quasi non bene credat. arg. text. in cap. accusatus, in princip. de hæret. in 6. & Pegna. Direct. Inquisit. com. 80.

15 In levi suspicione maxime attendenda est qualitas personarum, quoniam ex levibus suspicionibus probabilibus adversus viles, & improbos procedi potest, ut intelligatur, quid sentiant de fide: sed contra probos, & honestos non ita, de facili procedi debet, ut admonet Simanc. de cath. institut. tit. 50. numer. 28. & seq. quem sequitur Pegna. in Direct. Inquisit.

part. 2. dict. comment. 80. ver. & ubi quis. Casu autem, quo videatur contra probos, honestos, & nobiles procedendum, & sint de levi suspecti, ad abjurandum de levi non sunt condemnandi: sed purgatio canonica illis est injungenda, ut cap. inter sollicitudines. cap. cum dilectus c. de testibus. & tot. tit. de purg. can. & Eymmer. in Direct. Inquisit. quæst. 46. num. 9.

16 Quam purgationem etiam ab ignobilibus, honestis tamen personis, & personis vicinis, & honestas offerentibus puto esse recipiendam: cum hoc remedio purgationis nocens infamia, innocentia canonicè detecta, deleatur. Host. in sum. de purgat. canon. numer. 1 & Diaz. in pract. crimin. cap. mihi, 150. incipien. in priscis, num. 7. Pro levi tamen suspicione contra personas graves non ita de facili est procedendum, ut post Simanc. de cath. institut. tit. 50. numer. 28. & seq. admonet. Pegna. super Direct. Inquisit. par. 2. comment. 80. ver. quantum ad hunc.

17 Dicitur autem canonica purgatio, quæ regulis ecclesiastici juris est contentanea, & est ostensio innocentiae de crimine objecto. Pegna in comment. 14. super Direct. Inquisit. par. 2. quæ est duplex. una per iurandum, & altera per venerabilis sacramenti Eucharistiæ assumptionem, ut per Mart. del Rio. de mal. par. 1. lib. 4. c. 4. q. 3. in princip. quæ per iurandum fit pluribus de causis, etiam circa crimen hæresis, aut illius suspensionem.

18 Primum, pro purgatione suspensionis hæresis comparet personaliter ipse purgandus, cum suis computgatoribus, & ponens manus super librum Evangeliorum genibus flexis sic dicit. Ego juro super ista

ooo qua

quatuor Dei Evangelia ſacroſancta, quod talem hæreſim, exprimendo eam, de qua ſum diffamatus, nunquam tenui, nec credidi, nec docui, nec teneo, nec credo, negabitque cum juramento illud, de quo eſt diffamatus. Quo facto, omnes compurgatores ponent manum ſuper illum librum Evangeliorum, & quilibet ita dicet, ego juro ſuper iſta quatuor Dei Evangelia, quod credo ipſum verum juraſſe ut per Pegnam in *comm. 421. num. 182: par. 3. direct.*

19 Secundo ꝑ Episcopos canonica purgatione purgantur, ſi ſunt diffamati de quocunque crimine, & non convicti, præſtito juramento ſuper corpus alicujus ſancti, ut *cap. habet, cap. mennam, & cap. quanto, 2. quest. 4.* vel ſupra ſancta Dei Evangelia, adhibitis etiam expurgatoribus, de quibus in *capit. quoties frater, ead. quest. 4.* Hodie tamen Episcopos, licet convicti pro gravibus delictis ad comparandum perſonaliter citantur, proceſſantur, & puniuntur, ex diſpoſitione Sacr. Conc. Trident. *cap. 6. de reformat. ſeſſ. 13.*

20 Tertio ꝑ ſacerdotes cum ſeptem ſociis, & diaconi cum tribus ejuſdem ordinis, juramento in ſacroſancto Evangelio coram poſito præſtito, purgantur, *cap. ſi legitima. & cap. presbyter, ead. quest. 4.* & ad præſcriptam formam, de qua in *cap. omnibus vobis, circ. ſin. ead. quest. 4.*

21 Leo ꝑ enim Papa, de quibusdam criminibus diffamatus, ſe expurgando, ita inquit, Audirum, eſt fratres chariſſimi, qualiter mali homines in me gravia crimina confixerunt, quamobrem ego Leo Pontifex Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, purifico me in conſpectu veſtro coram Deo, & Angelis ejus: quia iſtas criminofas, & ſcleratas

res, quas illi mihi obijciunt, nec perpetravi nec perpetrare juſſi; hoc autem faciens non legem præſcribo cæteris, qua id facere cogantur: Et, licet ſe purgaverit, non tamen tenebatur; nec alijs Pontificibus id faciendi legem impoſuit, *c. auditum. & c. mandasti ead. q. 4.* Non enim tenetur Pontifex ſe purgare, quia à nemine, nec etiam ab univariſali concilio poteſt judicari, præterquam in hæreſi, *gloſſ. penult. eod. cap. mandasti, & cap. ſi Episcopo, in ſin. ead. quest. 4.*

22 Regina ꝑ etiam Sophia fertur ſe purgaſe de ſupro ſuo, & ſeptem honeſtarum, ac nobilium fœminarum præſtito juramento, teſtatur *Crome. lib. 9. hiſtor. Polon. 1.*

23 Purgatio, ꝑ quæ per venerabilis ſacramenti Eucharistiæ ſumptionem in eaſu fuerit, in monaſterio commiſſi fuerat permiſſa, ut fratres ſe ita expurgarent, quod Miſſa ab Abbate vel ab aliquo ex fratribus in aliorum præſentia celebrata, omnes in hæc verba communicarentur, Corpus Domini ſit tibi hodie ad probationem, per text. in *cap. ſape contigit, ead. quest. 4.* eſt reprobata, & *diſt. cap. ſape,* fuit derogatum, quia ſuſpectis non eſt danda Eucharistiæ, *gloſſ. in eodem cap. ſape. ubi etiam Archid. 2. quest. 4.*

24 Hanc autem ꝑ purgationem exegit Adrianus Papa, cum enim Lotharius Rex pactis cum Nicolao Pontifice initis non ſteriffet, ſed adulteram iterum in thalami partem reduxiffet, Romam profectus petiit à Papa Adriano abſolui, dicens, ſepromiſſis Nicolao factis ſteriffet. Pontifex autem pro comprobatione innocentie ad examinationem Corporis, & Sanguinis Domini, tam Regem, quam optimates Regni invitavit, qui nihil Deu veriti, Cor-
pus

pus Domini nostri temerè, & perperam acceperunt. Nā rex in itinere Placentiæ statim mortuus est: reliqui verò omnes intra annum perierunt, ut testatur Sigisbert *in chronico: ann: 870.* quem refert, & sequitur Mart. del Rio, *d: par. 1. lib. 4. cap. 4. quest. 3.*

25 Gregorius† verò Septimus Pontifex, absoluto Henrico Imperatore ab excommunicatione, Missarum solemniam celebravit, confecta que sacra oblatione Regem cum cœtera, quæ frequens aderat, multitudine, ad altare evocavit, præferensque manu corpus dominicum: Ego, inquit, jam pridem à te, tuisque fautoribus litteras accepi, quibus me insimulabas Sedem Apostolicam per simoniacam hæresim occupasse, & aliis quibusdam, tam antepiscopatum, quam post acceptum Episcopatum, criminibus vitam maculasse: quæ mihi secundum scita canonum omnem ad sacros ordines accessum obstruxerunt. Et licet multorum idoneorum certè testimonium adtulatione crimen refellere queam, eorum, scilicet, qui omnem vitæ meæ, ab ineunte ætate, institutionem integerrime noverunt, & eorum, qui me ad Episcopatum promotionis auctores fuerunt; ego tamen, ne humano potius, quam divino niti videar testimonio, ut satisfactionis compendio omnem omnibus scandali scrupulum de medio auferam; ecce corpus dominicum, quod sumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiam meam: ut omnipotens Deus suo me hodie iudicio, vel absolvat objecti criminis suspitione, si innocens sum: vel subitane ainterimat morte, si reus.

Quæ, & alia verba terribilia præfatus, quibus Deum causæ æquissimum judi-

cem, & innocentiam assertorem adesse præcabatur, partem dominici corporis accepit, & sumpsit. Quæ liberrimè assumpta cum populus in laudem Dei innocentiam ejus congratulatus, aliquandiu acclamasset, tandem impetrato silentio, conversus ad Regem ita fuit affatus.

Fac ergo, fili si placet, quod me facere vidisti. Principes Theutonici Regni suis indies accusationibus aures nostras obtundunt, magnam tibi molem capitalium criminum impingentes, pro quibus non modò ab omni rerum publicarum administratione, sed ab ecclesiastica etiam communicatione, & omnimoda vitæ secularis conversatione, usque ad extremum spiritum te suspendi oportere existimans. Cum ergo tibi bene consultum cupiam, pro eo, quod in calamitatibus tuis supplex Apostolicæ Sedis patrocinium expetisti, fac, quod moneo. Si te innocentem nosti, & existimationem tuam ab æmulis tuis per calumniam falsis criminationibus impeti: libera compendiose, & Ecclesiam Dei scandalo, & te ipsum longè concertationibus ambiguum: & sume hanc residuam partem Dominici corporis, ut comprobata, Deo teste, innocentia tua obstruatur omne os, adversum te iniqua garrentium, & me deinceps causæ tuæ advocato, & innocentiam tuam vehementissimo assertore, Principes tibi reconcilientur, Regnum tibi restituatur, & omnes, quibus jamdiu res publica divexatur, bellorum civilium tempestates in perpetuum sopiantur. Quibus ille inopinata re, attonitus æstare, & tergiversari cœpit, experimentum hoc innocentiam suam facere reculans, ut per Lambert. Schaffnaburg. *histor. ann. 1077.* quem refert, & sequitur Mart. del Rio. *ead. q. 3.*

26 Episcopo, † & Presbytero, alio etiam modo videtur canonica purgatio permiffa, si illi fit aliquod maleficium imputatum, quod pro singulis imputationibus Missam celebrare debeat, & communicare, & de singulis imputatis se innocentem ostendere, quod si non fecerit, quinquennio à liminibus Ecclesiæ extraneus habeatur, ut *cap. si Episcopus, ead. 2. quest. 4.* Aliis etiam exemplis comprobatur dicta purgatio per eundem Mart. del Rio. *eadem. 28 quest. 3.*

Sed hodie non est in usu, quia juxta qualitatem, & gravitatem criminum, servatis de jure servandis, diversis pœnis plectuntur, de quibus supra *cap. 35. à num. 1. fere per tot.*

27 Alia est etiam † purgatio vulgaris, ut, quæ per duella proponuntur, quæ de jure communi est prohibita. Curt. Iun. *conf. 173. num. 1. par. 1.* nec unquam fuerunt permiffa, *cap. monomachiam, 2. quest. 4.* Sed sub gravibus pœnis fuerunt etiam duella à sacro Conc. Trident. prohibita, ut in *cap. 19. de reform. sess. 25.* post à Gregorio XIII. ut in *Bull. Rom. cap. 82.* ac postremo à Clem. Papa VIII. ut in *suis litteris de mense Septembris anni 1552. expeditis, & impressis.* Per ferri candentis indicium, ut, si ex eodem candenti ferro aliqua sequatur adustio, se expurgans, civilem pœnam subire teneatur, ut *cap. fin. de purgat. vulg.* & *gloss. in cap. ex tuorum, de purgat. canon.* Per subelectionem gladii percussione, ut factum fuit de scœmina septies icta, de qua in epist. D. Hieronymi. Quæ omnia sunt prohibita, ut *tot. tit. de purgat. vulg.* quia aliis peccatis præpedientibus quandoque condemnatur, qui de illo, de quo quæritur, esset absolvendus, ut

cap. 2. eod. tit. de purg. vulg. His enim temporibus ob malitiam humanam purgatio canonica periculosissimum est remedium, & ideo præsertim casibus supra expressis non est in usu, & quocumque casu illa ratio est utendum, & cum magna cautela, ut per Ignat. Lop. in *annot. ad Diaz præll. crim. 150. in fin.* & Pegn. in *Direct. Inquisit. par. 2. lib. 2. schol. 11. circ. fin.*

Purgatio † autem in causa hæresis, ut plurimum, fit in hunc, qui sequitur, modum: Episcopus, aut Inquisitor, & Vicarius Episcopi, ac assessores, seu consultores periti, in unum conveniunt: & excussis probationibus, reum condemnant ad se purgandum, septem, decem, viginti, vel triginta, plus minusve testibus, & in locis plurimis, vel paucioribus, magis, vel minus insignibus, in quibus fuit diffamatus: qui testes sint suæ conditionis, seu ordinis, ut si diffamatus sit religiosus, & illi sint religiosi: si clericus secularis, & illi clerici seculares: si miles, & illi milites: qui eum à crimine purgant, de quo est diffamatus. Compurgatores enim debent esse homines fidei Catholici, & vita probati, qui, & illius conversationem, & vitam, non tam moderno tempore quam antiquo notam habuerint, *c. inter sollicitudines, extr. de purgat. canon. Spreng. in mal. malef. quest. 21: §. sic autem, par. 3. & Pegna in par. 3. Direct. Inquis. comment. 38. vers. in cause purgationis, alias schol. 11. lib. 2. par. 2. & lib. 3. par. 3. Schol. §. vers. in causa purgationis.*

Vehemens, † seu magna suspicio ea est, quæ provenit ex signis exterioribus operum, vel verborum, ex quibus accipitur argumentum concludens frequenter: &

- ut in pluribus, quod talia agens, vel dicens est hæreticus, ut si quis negat explicitè, palàm, & publicè ea, quæ debet ex officio scire, plusquam alij, quamvis possit etiam talis negatio ex ignorantia provenire, vel animi levitate, non autem ex hæretica pravitate. Ioann. Gerf. *in tractat. de potest. & considerat. 12.* quem sequitur Pegna *dict. comment. 80. vers. quare Ioannes quest. 55. numer. 4. par. 2.* & facit tex. *in cap. accusatus, in princip. de hæret. in 6.* & plures sunt casus quibus quis vehementer de hæresi suspectus est habendus.
- 30 Primus est, † quando quis vocatus ad respondendum de fide, subterfugit contumaciter se absentando, vel occultando, infra terminum sibi assignatum non comparando. *cap. cum contumacia, & ibi gloss. in ver. vehementer, de hæret. in 6.* & est excommunicatus; unde si per annum in illa excommunicatione persistit, vehemens suspicio transit in violentam, qua ut hæreticus, quis est condemnandus, *ut per dict. gloss. & Direct. inquisit. qu. 56. num. 5. in fin. par. 2.*
- 31 Secundus, † cum quis directè, vel indirectè scienter impedit Inquisitoris officium. *Direct. Inquisit. ead. quest. 56. nu. 2. per tex. in c. ut Inquisitionis negotium, §. fin. de hæret. in 6.*
- 32 Tertius, † est eorum, qui scienter auxiliium, consilium, vel favorem præstant, impediendis Inquisitoris officium; quia isti, tanquam iniuri, & principalis iudicis mandati in causa fidei contumaces, sicut, & impediendes, excommunicationis sententiam incurrunt. *dict. c. ut Inquisitionis negotium, §. fin.*
- 33 Quartus, † casus est eorum, qui instrunt citatos in causa hæresis de celanda veritate, vel dicenda falsitate, qui ab Inquisitoribus possunt castigari, *cap. accusatus, §. fin. de hæret. in 6. & Director inquisitor. ead. qu. 56. nu. 4.*
- 34 Quintus, † si quis eos, quos scit hæreticos scienter recepat, deducit, visitat, sive associat, ac dona, seu munera eis dat, seu mittit, seu alias favorem eis impendit, *d. c. accusatus, §. illud quoque.*
- 35 Sextus, † si quis in sacramento confessionis ad venerem, vel ad quæque flagitia, seu peccata provocat confitentem, qui Inquisitorum iudicio subijcitur. Pegna *eod. comment. 81. vers. illa quoque.* Et mihi tunc Vicario generali Episcopatus Vercellen. super eodem casu priusquam scripta per præfatum Pegnam vidissem, sacram congregationem Inquisitionis consulenti, Cardinalis S. Severinæ supremus Inquisitor suis familiaribus litteris datum Romæ, 28. Junij 1597. rescripsit, quod à multo tempore citra similes causæ fuerant in sancto officio Inquisitionis discussæ, & ita observari in sancta universali Inquisitione Urbis, omnibusque aliis Inquisitionibus Italiæ & Hispaniæ, ac ubique: quia similia tentantes malè de sacramento pœnitentiæ sentire videntur, & hoc fuisse institutum ad salutem peccatorum, vigore brevium fel. rec. Pauli Papæ IIII, Pijetiam IIII, & Sixti Quinti.
- 36 Septimò, † eadem ratione est suspectus, qui prima uxore vivente, eo sciente, aliam in uxorem ducit. Albert *in tract. de agnosc. assert. quest. 23.* Simanc. *de cathol. institut. tit. 40.* & Pegna. *eod. comment. 81. vers. de eo qui.*
- 37 Octavus, † casus est eorum, qui quævis ex Inquisitoribus, advocatis, procuratoribus,

toribus, notariis, aliisve ministris officij Inquisitionis, vel Episcoporum, id munus in eorum diocesi, aut provincia obeuntium, seu accusatorem, denunciatores, aut testem in causa fidei, quomodocunque productum, vel evocatum, occiderint, verberaverint, deiecerint, seu perterrere fecerint; quive ecclesias, ædes, aliasve res, sive publicas, sive privatas officij, aut ministrorum expugnaverint, invalerint, incenderint, exspoliaverint; aut libros, litteras, auctoritates, exemplaria, registra, protocolla, exempla, scripturas, aliave instrumenta publica, sive privata, ubicunque posita, combusserint, diripuerint, seu interverterint; seu ex incendio, vel direptione, aut alia quocunque modo illa exportaverint; quive carcerem, aut aliam custodiam publicam, seu privatam effregerint; vinculum extraxerint, seu emisserint; capiendumque prohibuerint, captumve eripuerint, receperint, occultaverint, seu facultatem effugiendi dederint, seu id fieri jussuerint; sive alias auxilium, consilium, vel favorem publicè, vel occultè, in quolibet prædictorum scienter præstiterint; licet nemo occisus, nemo verberatus, nemo extractus, emissus, vel ereptus, nihil expugnatum, nihil effractum, incensum, direptumve, nulloque damnum re ipsa sit sequutum; nihilominus ij anathemate sunt ligati, & læsæ majestatis rei in primo capite sunt damnati, aliasque pœnas incurrunt, de quibus in constitut. p. v. si de protegendis, in Bull. roman. cap. 33. & Pegna in Direct. Inquisit. comment. 79. vers. sic tales, & plures alios casus vehementis suspicionis docet Direct. Inquisit. ead. quest. 56. & ibi Pegna comment. 81.

38 Violenta, ¶ autem, seu maxima suspicio

est multimoda. Et primò, illa, quæ dicitur juris, & de jure, contra quam regulariter, & directè non admittitur probatio, c. si qui fidem, de sponsal. Felyh. in cap. quanto, numer. 3. de presumpt. & Alciat. par. 2. numer. 4 & 5. eodem tit. Nam pluribus casibus oritur violenta suspicio infidelitatis; Primò, contra transeuntes ad ritus Judæorum, se circuncidendo, vel ad ritus Saracænorum, aut aliorum quorumvis infidelium, cap. contra Christianos, de heret. in 6.

39 Secundò ¶ est, cum citatus ad respondendum de fide, uti suspectus in ea, qui non comparuit, & excommunicationem per annum animo sustinuit indurato, quia anno elapso, veluti violenter suspectus, uti hæreticus damnatur, c. cum contumacia, de heret. in 6. Et tunc non admittitur probatio in contrarium, quia pro convicto habetur, arg. text. in cap. rursus, & c. quicumque, 1. 1. qu. & facit gloss. fin. in d. c. cum contumacia.

40 Qui enim ¶ relabitur in hæresim, quam abjuraverat in genere, vel in specie: ex relapsu præsumptione juris, & de jure pertinax hæreticus est judicandus, c. ad abolendam, §. hos quoque extr. de heret. cap. super eodem & cap. accusatus, §. cum verò, eodem tit. in 6.

41 Præterea, ¶ qui post abjuratam hæresim, de qua convictus fuerat, vel postea convincitur, cum hæreticis communicat, eos visitando, receptando, deducendo, associando, dona vel munera eis donando, vel mittendo, dict. cap. accusatus, §. ille quoque, & Pegna in Direct. Inquisit. comment. 24. vers. qui post. par. 3. ubi plures alios casus ponit, per totum. Et generaliter signa, quibus hæretici, aut de fide suspecti detegun-

detegetur, sunt omnia opera, per quæ deviant à communi vita, & conversatione fidelium, aut ab Ecclesiæ probatis ritibus, & consuetudinibus, aut à receptis patrum doctrinis, & præceptis, quæ communes magis, quàm privatos mores respiciunt, aut hæresim inducunt, aut hæresis suspicionem, sicut est circa aras idolorum nefarias preces emittere, sacrificia offerre, dæmones consulere, eorum responsa suscipere: vel associant sibi hæreticos propter sortem exercendas, ut faciant prædicta cum corpore, vel sanguine Christi: vel in sortibus, ut possint habere responsa, puerum rebaptizant, vel his similia, de quibus in cap. igitur, 26. quest. 4. gloss. in cap. accusatus, §. sanè, in verb. saperent. de hæret. in 6. & Pegna in eodem comment. 24. in fin. Et quocunque casu dictarum suspicionum, exceptis his, qui purgatione canonica aboleri possunt, ex supra de ductis, sunt ad abjurandum condemnandi.

42. Abjuratio ¶ enim est sollemnis hæresim detestatio cum assertione catholicæ veritatis, & obligatione, juramento, & poena inuncta permanendi in fide Christiana, cap. ego Berengarius, de consecras. dist. 2. cum alijs allegatis per Pegna in eod. Direct. Inquisit. par. 3. comment. 40. vers. est autem abjuratio.

43. Ufus ¶ abjuratōnis salubriter fuit institutus ob continas frequentesque hæreticorum fraudes, & intercadentias; ut abjuratōnis rubore adacti, & quasi vinculo constructi, & alligati, cogerentur sub vinculo juramenti, & formidine temporalis poenæ, in catholicæ Ecclesiæ unitate permanere; ne liberum eis esset, impunè quoties vellent recedere, ac Ecclesiam delu-

dere; ut constituit Leo I. epist. 48. ut refert Conrad, Brun. lib. 3. de hæret. cap. 6. & Pegna eodem comment. 40. vers. fuit verd olim.

Abjuratio ¶ autem est quadruplex, de levi, quo ad eos, qui nolunt, vel non possunt canonica purgatione levem suspicionem aboleri; de vehementi, quam facere tenentur, qui vehementer sunt suspecti; de violenta, quam violentè suspecti abjurare sunt condemnandi; & de formali, ad quam formales, & verè hæretici admittuntur, Pegna eodem comment. 40. vers. abjuratōnem hanc.

¶ Omnes enim hæretici non relapsi, si resipiscant, & ab errore resiliant, ad misericordiam, & abjuratōnem sunt admittendi, cap. ad abolendam, §. presentis, extr. de hæret. sed diversis poenitentis, & poenis plectuntur.

46. Quoniam, qui, ut hæreticus, errorem suum agnoscit, spontè ad Ecclesiam redeundo, antequam sit accusatus, vel denunciatus, poterit de jure communi ab Episcopo, vel Inquisitore ab excommunicationis sententia, qua fuerat innodatus, absolvi, ut officium, in princip. de hæret. in 6. Direct. Inquisit. 3. par. quest. 92. & Concil. Trid. cap. 6. de reform. sess. 24. Ubi non tamèn Vicariis Episcoporum est permillum, sed, quòd nec Episcopi occultos hæreticos in foro conscientie amplius virtute concilij absolvere possint, nec Inquisit. imò, quòd nullus præter Papam, & ita fuisse Romæ resolutum à Pio V. die 10. Junij 1568. refert congreg. fact. concil. ut in decis. super cap. 6. de reform. sess. 24. sub tit. Valentin. & tenet Navar. in Manual. confess. cap. 27. numer. 275. & clarius Pegna in eodem Direct. Inquisit. par. 3. ubi quòd in supremo Præto-

Prætorio sanctæ, & generalis Romanæ Inquisitionis sæpè pronunciatum est, non posse, nec debere Episcopos amplius virtute concilij absolvere occultos hæreticos in foro conscientiæ, *comm. 141. circ. fin.* Obstat etiam Bulla Cœnæ Domini quotannis legi solita, in qua absolutio hæreticorum soli Papæ est reservata, & eum sit decreto facti concilij posterior, ultima derogant prioribus.

47 Suspectos ¶ autem de hæresi, ut sunt blasphemias hæreticales proferentes, & alia committentes, quæ levem, vel vehementem, aut violentam suspicionem inducunt, poterit Episcopus, & ejus Vicarius generalis legitima facultate suffultus, in foro conscientiæ tantum absolvere, ex dispositione sacri concilij. *dict. cap. 6. de reform. sess. 24.* Quia, cum excipiant tantum hæreticos, ab omnibus aliis casibus occultis absolvere possunt, quoniam exceptio firmat regulam in contrarium, *l. nam, quod liquida, §. final. i. resp. ff. de pen. leg.* & suspectus non dicitur hæreticus, *c. accusatus, in princip. de heret. in 6. & Put. decis. 400. lib. 2.* Cum enim hujusmodi non sint hæretici, non comprehenduntur sub reservatione facta in odium hæreticorum. *Sanct. Antonia. 3. par. tit. 12. c. 15. Silvest. in ver. hæresis, 1. quest. 9. & Tab. in ver. hæreticus, numer. 2.* Qui verò citati, carcerati, & causa cognita, hæretici sunt declarati, non relapsi, ad abjurandum semper admittuntur. Et regulariter pœnitentes ad misericordiam sunt admittendi *jux. cap. ad abolendam, §. present. ext. de heret.*

48 ¶ Si vero noluerint redire ad agendam condignam pœnitentiam, curiæ seculari sunt tradendi, à qua pœnà ultimi supplicij, nisi resipiscant sunt plectendi, *Pegna in 3.*

par. Direct. Inquisit. comment. 146. vers. ceterum in hac.

49 Si vero ¶ aliquis sacerdos in eundem errorem incidit, est à suis ordinibus degradandus: & inde perpetuo carceri tradendus, *cap. quoniam, de heret. in 6. & Direct. Inquisit. par. 3. de decem, mod. term. process. finali* aliasque plures pœnas incurrit.

50 Primò, ¶ clericus est incapax beneficiorum, ita quòd collatio facta clerico hæretico est ipso jure nulla. *Lambert. de jur. patron. par. 1. art. 6. qu. 9. princip. & Pegna 3. par. Direct. Inquisit. comment. 162. vers. ad hoc collatio, & pœnam privationis incidit ipso jure, ut iuconstituit. Pij V. Si de protegendis, in Bull. Rom. cap. 43. §. quod porro.*

51 Secundò, ¶ si labatur in hæresim, & spoliatur beneficio, non restituitur; quia illi obstat exceptio hæresis, *gloss. in, c. quo jure, in ver. nam jure, circ. med. 8. dist. Abb. in c. inter dilectos, numer. 11. de excess. prelat. & Diaz. pract. crimin. c. 106. vers. secundus quod.*

52 Etea est ratio, ¶ quia hæreticorum beneficia vacant ipso jure, licet requiratur vacationis nunciatio, *c. ut commissi, §. privandi, de heret. in 6.* Et expressè, quòd hæreticorum beneficia ipso jure vacant, decrevit Greg. XIII. *ut in Bull. Roman. cap. 68. & à die commissi criminis beneficiis sunt ipso jure privati, Pius V. in litteris incipientibus, cum ex Apostolatus, circa finem Directorij impressu à Pegna relati in eodem Direct. comment. 162. vers. postremò, par. 3.*

53 Ideò ¶ post commissum delictum non poterit hæreticus beneficiatus renunciare, *Diaz. in dict. c. 106. circ. princ. nisi ante sententi-*

sententiam redeat ad fidem, & dummodò non sit relapsus, quia redeundo recuperat beneficium, & bona, secus autem, si post sententiam, quia tunc non sine Apostolica dispensatione, ut post Dom. Imol. tenet Franc. in cap. ut commissi prope fin. de hæret. in 6. quem refert Pegna. 3. par. Direct. comment. 113. vers. sed dominicus.

§4 † Redeuntes autem ad Ecclesiam recuperant bona quasi jure postliminij, arg. tex. in l. si quis forte, & tot. tit. C. de postlim. rever.

§5 Tertia pœna, † quam clericus hæreticus patitur, est quòd bona ejus publicantur, & si habet ecclesiam, eidem ecclesiæ, à qua stipendia receperat, applicantur, si enim clericus in pluribus ecclesiis diversos redditus receperit, pro rata inter easdem sunt dividenda, c. excommunicamus, primò, §. damnati verò, juncta gloss. in ver. stipendia. & ibi Butr. extr. de hæret. & Diaz eod. c. 106. circ. med. Si autem nullam habet ecclesiam, puto quòd in pios usus sint applicanda per Episcopum distribuenda, Abb. in dict. cap. excommunicamus ante num. 1. quem sequitur Anna. colum. 2. de hæret. & Diaz dict. c. 106. ubi supra, & vers. quia ille textus.

§6 Quarta, † quòd post abjuratorem est perpetuò carceri mancipandus, & constitutus in sacris, degradandus, ut c. 1. de hæret. in 6. Et hoc casu solus Episcopus, adhibitis tamen totidem Abbatibus usum mitræ, & baculi, ex privilegio Apostolico habentibus, si in civitate, aut diocesi reperiri, & commode interesse possint, alioquin aliis personis in ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graves, ac juris scientia commendabiles existant, ad degra-

dationem procedere potest, dict. capit. 1. & Concil. Tridentin. cap. 4. de reform. sess. 13.

§7 Degradatio † autem est duplex, verbalis, & actualis, ut c. degradatio, de pœn. in 6. & Pegna eodem Direct. comment. 45. vers. ex his colliges par. 3. Verbalem depositionem facere potest non solum Episcopus, sed etiam Vicarius, qui potest contra clericum sententiam promulgare, illum pluribus gravibus de causis ordinum ministerio, sive executione privando, quæ est verbalis degradatio, aut potius depositio vocatur, ut animadvertit Jul. Clar. in sua pract. crim. quest. 74. & declarat Pegna eodem comm. 45. vers. ex his, & vers. actualis autem, & sentit. Felyn. in cap. at si clerici, circa fin. de jud. Propriè verò actualis degradatio in crimine hæresis locum habet. Clar. in pract. crim. ubi supra, quia ordinatus tunc actualiter, & personaliter privatur, exiit, & spoliatur ordinibus ecclesiasticis, Pegna eodem. vers. actualis autem: Et ex dispositione antiquorum canonum in degradatione Episcopi, duodecim Episcopis; in degradatione presbyteri sex; & in degradatione diaconi tres Episcopi requirebantur: ut in c. si quis tumidus, cum duobus sequ. 15. quest. 7. & gloss. in cap. 1. de hæret. in 6. Qua autem forma fiat degradatio, trad. tex. in dict. cap. degradatio, de pœn. in 6. & melius habetur in Pont. Rom. in quo ad litteram omnia requisita leguntur. Hæc autem degradatio actualis non Vicariis, aut aliis inferioribus, sed ab habentibus dignitatem Episcopalem tantum fieri potest, juribus supra allegatis.

§8 Quintam † pœnam incurrunt hæretici, qua traduntur curiæ seculari, si sunt relapsi aut hæresiarchæ; de quibus Ecclesia

Ppp non

non confidit, etiam post abjuramentum: vel pertinaces, ac pluribus aliis casibus, de quibus in eodem. *Direct. Inquis. par. 2. quest. 58. Pegna ibi quest. 83. per totum.* Et licet parum referre videatur, dummodò poena mortis plectantur, an gladio, igni, vel alio supplicio interficiantur, ut per Alphons. *61* *Cast. de just. haeret. punit. lib. 2. cap. 12.* regulariter tamen haeretici in eorum mala opinione pertinaces, vivi in conspectu hominum sunt comburendi. *Hostenf. in cap. ad abolendam, de haeret. Jul. Clar. in pract. crimin. §. haeresis, in vers. scias tamen, & Covar. lib. 2. var. resolut. cap. 10. numer. 10.*

Si autem poenitentiam egerint, licet post sententiam, & mortis tempore eis ministrantur sacramenta poenitentiae, & Eucharistiae, etiamsi pluries fuerint relapsi, *62* laqueo suspenduntur, deinde mortui igne cremantur. *Covar. dict. nu. 10. vers. tandem in Hispania. & cap. super, de eodem de haeret. in 6.*

54 Firmissimè enim est tenendum, & *63* nullatenus dubitandum, omnem haeticum, vel schismaticum cum diabolo, & angelis ejus aeterni ignis incendio participare: nisi ante finem vitae catholicae fuerit incorporatus, & reintegratus Ecclesiae, Et omni homini, qui Ecclesiae Catholicae non tenet unitatem, neque baptismus, neque eleemosyna, quantumlibet copiosa, neque mors pro nomine CHRISTI suscepta *63* proficere poterit ad salutem. *Augustin. in libr. de fid. ad Petr. Diac. relat. in cap. firmissimè tenet extr. de haeret. & per Aimeric. in eodem Director. Inquisitor. part. 2. cap. 3.*

60 Ultra poenam mortis, & plures alias poenas haeticus incurrit, infamiae, & me-

motiae, quae damnatur, quia damnato auctore, damnantur ejus scripturae, libri, & opera, ut *capitulum fraternitatis, eodem tit. de haeret. & Pegna in eadem 2. par. Director. Inquisitor. comment. 3. vers. primum damnato.*

Ita, & quod opera auctorum damnatorum nullo modo recipi debent, neque uti, auctorizabilia, neque tanquam rationabilia; quoniam indistinctè haeticorum libri sunt damnati, & sub poena excommunicationis prohibiti, in Bulla Cœnæ Domini, ut per *Graff. decis. aur. par. 1. lib. 4. c. 18. num. 40. & in indice, lib. Clem. papa VIII. reg. 10. vers. quod si quis;* Quae procedunt, etiamsi libri haeticorum multa bona contineant, quoniam periculum est non leve, ne inter utilia haereses latitent, cum haeticorum mos & sit bona multa docere, ut falsa facilius persuadeant. *Hofst. in dict. capitulo fraternitatis, num. 1. & Pegna in eodem Director. Inquisitor. dict. comment. 3. vers. rursus idem.*

Scientes & autem, animoque deliberato haeticorum libros, vel cujuslibet auctoris scripta propter haeresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata legentes, habentesve, ipso jure in excommunicationis poenam incidunt; eamque ob causam in eos, tanquam de haeresi suspectos inquiri, & procedi licet, ut in *litteris Pij IV. in Bull. Roman. c. 99. vers. si quis autem.*

Quae suspicio est levis, vehemens, aut violenta, secundum qualitatem personarum, & circumstantiis consideratis, de quibus per *Pegnam d. comment. 2. vers. an hac suspicio,* ubi de qualitatibus librorum, & poena, qua plecti debent libros damnatos retinentes, *per tot. & comment. 1. 2. eadem par. 2.*

64 Damnatur etiam ꝑ memoria hæreticorum, quia eorum filij usque ad secundam lineam paternam, & ad primam maternam sunt ipso jure inhabiles, ad beneficia, & officia obtinenda: nisi sic damnati ante mortem Ecclesiæ fuerint incorporati, cap. statutum, de hæret. in 6. Pegna in dict. Direct. comment. 163, par. 3. vers. rursus sextus. Et filij per paternum crimen hæresis, paterna infamia afficiuntur. Pe-

gna eodem Direct. dict. comment. 163, vers. ob has rationes. An autem justam sit filios ob parentum delicta puniri, tradit Alphons. Castr. de just. hæret. puni. lib. 2, cap. 10.

Quibus autem bona hæreticorum applicentur, tradit Direct. Inquisit. par. 2. c. 10. Pegna in comment. 9. ead. par. 2. ubi habetur, quomodo eorum filijs sit etiam misericorditer providendum.

DE EXCOMMUNICATIONE.

Cap. VII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Excommunicatione nulla major poena in Ecclesia Dei reperitur.
- 2 Excommunicatio pluribus nominibus nuncupatur.
- 3 Anathema, an differat, à majori excommunicatione, & quid significet.
- 4 Excommunicatio est duplex, major, & minor, & quomodo inter se differant.
- 5 Excommunicatio est etiam triplex, justa, nulla, & injusta.
Excommunicatio, quibus casibus sit nulla, ibidem.
- 6 Excommunicatio, ut sit justa, quatuor concurrere debent.
- 7 Excommunicationis sententiam injuste proferens multipliciter punitur.
- 8 Dispensare possunt Episcopi à pluribus irregularitatibus.
- 9 Excommunicatio minor à Deo, à se ipso, à sacerdote, & à canone infertur.
- 10 Excommunicatio in octo casibus à jure infertur.
- 11 Excommunicationis gladius est valde salutaris, & magna circumspeditione exercendus.
- 12 Excommunicatio in causis judicialibus, quomodo, & quando contra reos sit promulganda.
- 13 Magistratus seculares prohibere non possunt, ne quis excommunicetur, aut mandare, ut excommunicatio promulgata revocetur.
- 14 Exequutor deputatus cum potestate excommunicationem nunciandi, quid servare teneatur.
- 15 Executio contra duos in forma Camera Apostolica obligatos, si alter non est solvendo, quomodo fieri possit.
- 16 Excommunicatio contra sumentes tempore paschali sanctissimum Eucharistia

- sacramentum, quando promulgari possit.
- 17 Excommunicationes, qua monitionibus premisis, ad finem revelationis auctoritate ordinaria promulgantur, ab inferioribus fulminari non possunt, excepto capitulo sedo Episcopali vacante.
- 18 Episcopus & Vicarius unum, & idem tribunal representant.
- 19 Excommunicationes ad finem revelationis ab his, qui nullius diocesis existunt, à Sede Apostolica sunt impetranda.
- 20 Episcopi pro palationum vigore litterarum monitorialium sacrarum causas inferiorum iudicum cognoscere non possunt.
- 21 Monitoriales litterae, pro quibus concedi possint.
- 22 Excommunicari nominatim vigore pro palationum nemo potest, sed, forma concilij Trident. servata, procedi debet.
- 23 Monitorialium litterarum cursus in pluribus casibus potest impediri.
- 24 Monitoriales litterae, tam ante, quam post litem, concedi possunt.
- 25 Iuramentum litis decisivum habet vim rei iudicata.
- 26 Transactionis exceptio impedit cursum litterarum monitorialium.
- 27 Praescriptione legitima tutus, non tenetur vigore monitorialium denunciare.
- 28 Exceptio, tua non interest, contra litteras monitoriales est legitima.
- 29 Iudais, seu excommunicatis litterae monitoriales concedi non possunt.
- 30 Excommunicationes graviores in Bulla Cœna Domini continentur.
- 31 Excommunicationis sententiam in Bulla Cœna Domini contentam plura genera personarum incurrunt.
- 32 Credentes dicantur, qui hereticorum erroribus, & haeresibus credunt, & sunt excommunicati.
- 33 Schismatici sunt, qui in animarum suarum periculum se à Romani Pontificis obedientia pertinaciter subtrahunt.
- 34 Schisma ab haeresi distinguitur, quod haeresis opponitur fidei, schisma autem unitati Ecclesiae charitatis. Schismatici, qui dicantur.
- 35 Appellatio, est provocatio à minori ad iudicem maiorem, & non valeret consuetudo, quod à maiori ad minorem appellaretur.
- 36 Pirata, & latrunculi maritimi in Bulla Cœna Domini excommunicantur.
- 37 Navigantes sunt quasi miserabiles personae, & propterea Ecclesia eos defendit.
- 38 Rapientes bona Christianorum naufragantium excommunicationis sententiam in Bulla Cœna Domini contentam incurrunt.
- 39 Excommunicationis sententiam in Bulla Cœna Domini contentam, qui imponentes nova pedagia, & gabellas incurrunt.
- Dux Sabaudia in suo dominio habet iura Imperij, ibidem.
- 40 Falsificantes litteras Apostolicas excommunicationis sententiam in Bulla Cœna Domini incurrunt.
- 41 Falsariorum nomine qui comprehenduntur.
- 42 Arma, & alia usui bellico ad infideles deferentes excommunicationis sententiam incurrunt.
- 43 Victualia, & alia necessaria, ne ad Romanam

- manam curiam adducantur prohibentes, excommunicationis sententiam incurrunt.
- 44 Excommunicationis poenam incurrunt vexantes in curia Romana commorantes, accedentesve ad eam, seu ab ea recedentes.
- 45 Curiales dicuntur, qui ratione curiae Pontificae Romae commorantur.
- 46 Romipetas, seu peregrinos ad Urbem devotionis, vel peregrinationis causa accedentes vexantes, excommunicationis poenam incurrunt.
- 47 Privilegium datum ad eundem, intelligitur datum etiam ad moranum, & redeundam.
- 48 Excommunicationis aliasque graves poenas incurrunt offendentes S. R. E. Cardinales, & alios Praelatos, consiliumque, vel favorem praestantes, &c.
- 49 Excommunicationis poenam incurrunt percutientes personas ad Romanam curiam pro eorum negotijs recurrentes advocatosque, procuratores, & iudices.
- 50 Morantes in Romana curia causa litis, vel negotij, sunt sub protectione Sedis Apostolicae.
- 51 Appellantes à gravamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum, ad iudices seculares, & iudicis executionem impediendo excommunicationis sententiam incurrunt.
- 52 Excommunicationis sententiam incurrunt iudices seculares causas beneficiales & decimarum, aliasque spirituales, & spiritualibus annexas à iudicibus ecclesiasticis advocantes.
- 53 Excommunicationis poenam incurrunt iudices seculares, qui partes attrices compellunt ad revocari faciendum inhibitiones, & ad faciendum à censuris, & poenis absolvi.
- 54 Statuta laicorum, quibus ecclesiasticae personae compelluntur, sunt nulla.
- 55 Statuta, & consuetudines contra ecclesiasticam libertatem introductas servare facientes excommunicationis sententiam incurrunt.
- 56 Statuta contra ecclesiasticam libertatem sunt abolenda, & de volumine statutorum cancellanda.
- 57 Verbum in praemissa, in fine positum est relativum comprehendens omnia supra narrata.
- 58 Carcerantes iudices ecclesiasticos, aut alias sua auctoritate arrestandos excommunicationis sententiam incurrunt.
- 59 Excommunicationis poenam incurrunt, qui laicali potestate in odium clericorum eorum consanguineos ledunt.
- 60 Metus illatus consanguineis clericis, habetur pro illato ipso clerico, & violentas manus in consanguineum odio clericis injiciens sententiam excommunicationis incurrunt.
- 61 Taciti, & expressi eadem est virtus.
- 62 Consilium, & assensum praestantes in praedictum libertatis ecclesiasticae, quando & qui excommunicationis sententiam incurrant.
- 63 Conj. duri non est opus, quando sumus inclaris.
- 64 Excommunicati, donec publice declarentur, regulariter non sunt vitandi.
- 65 Laici non possunt causas ad forum ecclesiasticum spectantes quovis praetextu ad eorum tribunal trahere.
- 66 Potestas Ecclesiastica, & secularis duae potestates supremae sunt ad invi-

- cem quodam modo independentes.
- 67 Iudex ecclesiasticus est major, & potest secularis negligentiam supplere, & illum corrigere.
- 68 Spirituales causa plures sunt.
- 69 Iudex ecclesiasticus potest cognoscere in pluribus casibus de criminibus laicorum.
- 70 Spiritualibus annexa causa, quasint.
- 71 Connexorum idem est iudicium.
- 72 Excommunicatio, an sit legitime promulgata, ad iudicem ecclesiasticum cognitio spectat.
- 73 Iudices seculares qui personas ecclesiasticas ad sua tribunalia trahunt, libertatem ecclesiasticam tollunt, aut deprimunt, in excommunicationis sententiam incurrunt.
- 74 Excommunicationis sententiam incurrunt facientes, ordinantes, & publicantes statuta, & alia directè vel indirectè contra libertatem ecclesiasticam.
- 75 Iudices laici cognoscere possunt causas feudales, de quibus clerici à domino temporali fuerunt investiti.
- 76 Fidelitatis iuramentum Papa prestare tenentur vralati, & alij pro feudis, quae sunt de mensa ecclesiarum.
- 77 Clericus an coram iudice laico possit reconveniri.
- 78 Clericus, qui amisit privilegium clericale, coram iudice seculari conveniri & puniri potest.
- 79 Clericus degradatus de foro seculari efficitur.
- 80 Clericus succedens laico reo defuncto, cum quo lis erat cœpta, an coram iudice laico causam defendere teneatur.
- 81 Libertas ecclesiastica, quae dicatur.
- 82 Clerici privilegium fori habent à Deo.
- 83 Statutum, ut sit contra libertatem Ecclesia, quae requirantur.
- 84 Decreta, ordinationes, seu constitutiones contra libertatem ecclesiasticam edentes excommunicationis poenam incurrunt.
- 85 Excommunicationis sententiam incurrunt impediens iudices ecclesiasticos ordinarios, ne eorum iurisdictione utantur, & auctoritate iudicum secularium sententias eorum eludunt.
- 86 Excommunicationis sententiam incurrunt dantes in prædictis auxilium, consilium, patrocinium, vel favorem.
- 87 Absolutionem à sententia excommunicationis vi, aut metu extorquens, novam excommunicationem incurrit, & absolutio est nulla.
- 88 Clericus quando coram iudice seculari possit reconveniri.
- 89 Clerici habent privilegium fori de jure divino, canonico, & Caesareo.
- 90 Statuta omnia contra ecclesiasticam libertatem facta, sunt cassa, & irrita.
- 91 Recursus in causis ecclesiasticis ad laicos est prohibitus.
- 92 Iudex ecclesiasticus est potestate major seculari.
- 93 Iudex ecclesiasticus iudicis secularis negligentiam supplere potest & non contrà.
- 94 Iudex laicus adiri non potest ad impedienda mandata iudicis ecclesiastici.
- 95 Iudex laicus est incapax iurisdictionis in personas ecclesiasticas, & eorum causas, non obstante immemorabili consuetudine.
- 96 Excommunicatus est incapax beneficiorum.
- 97 Recursus ad iudices seculares praebet causam, ut immunitas ecclesiastica violetur

- 98 Consuetudo e contra immunitatem ecclesiasticam est improbata, & sacris canonibus inimica & non attendenda.
- 99 Inhibitiones à iudicibus secularibus contra iudices ecclesiasticos obtineri non possunt.
- 100 Iudices seculares, nec habitu habent jurisdictionem in clericos, cum illius sine penitus incapaces.
- 101 Interpretatio qualibet sit in odium eorum, qui contra personas ecclesiasticas recurrunt ad iudices seculares.
- 102 Impediens auxilio potestatis secularis, quod minus quis citetur, habetur pro citato.
- 103 Excommunicationis sententiam incurrunr, usurpantes jurisdictiones, fructus, redditus & proventus ad varam, Sedem apostolicam, & quascunque ecclesiasticas personas ratione beneficiorum ecclesiasticorum spectantes.
- 104 Fures, & latrones pro furto ablati non incidunt in sententiam excommunicationis in Bulla Cœna Domini.
- 105 Declaratoria sententia ferri non debet, nisi prævia monitione, vel citatione.
- 106 Monitio canonica, quomodo fieri debeat, ut ad sententiam declaratoriam procedi possit.
- 107 Monitio generalis, quando pro canonica sufficiat.
- 108 Actore non probante, reus absolvitur.
- 109 Confessione partis nulla major probatio haberi potest.
- 110 Declaratoria excommunicationis, pro excessu notorio sine solemnitatibus iuribus, etiam sine citatione ferri potest.
- 111 Spoliatus est usurpator, & antequam de dominio cognoscatur, restituere tenetur.
- 112 Spolium committens in bonis ecclesiasticis in Bullam Cœna Domini, uti usurpator, incidit.
- 113 Libertas ecclesiastica ladicur in impositione onerum directè, vel indirectè personis, aut bonis ecclesiasticis.
- 114 Excommunicationis sententiam incurrunr auxilium, vel favorem onerum personis, & bonis ecclesiasticis impositioni præstantes.
- 115 Bulla Cœna Domini radix, & fundamentum, quod sit.
- 116 Immunitas ecclesiastica est iuri naturali, & divino conformis.
- 117 Clerici operas, & labores rei ecclesiastica impendunt, quapropter à solutione tributorum fuerunt exempti.
- 118 Excommunicationis pœnam incurrunr, qui per se, vel alios directè, vel indirectè à clericis onera exigere præsumunt.
- 119 Excommunicationis pœnam incurrunr onerantes colonos ecclesiasticorum bonorum pro laborerio, seu trafico eorundem bonorum, quia indirectè gravand ecclesiasticos.
- 120 Exemptio competens bonis ecclesiasticis est realis.
- 121 Coloni bonorum ecclesiasticorum habent tantum detentionem.
- 122 Coloni bonorum ecclesiasticorum pro bonis qua proprio nomine possident, onera persolvere tenentur.
- 123 Onera qua respiciunt utilitatem publicam, tam clericorum, quam laicorum, an à clericis persolvi debeant. Necessitas urgens, qua dicatur.
- 124 Limitata causa limitatum producit effectum.
- 125 sectum.
- 126 Clerici, quando ad reparationem fluminum, pontium, & viarum publicarum

- publicarum concurrere teneantur.
- 127 Clerus ad onera concurrere non tenetur, nisi Principis, & subditorum bursa sit exhausta.
- 128 Consensus Episcopi, capituli, & cleri requiritur ad imponendum onera super personis, & bonis ecclesiasticis.
- 129 Clerici à laicis ad solvendum onera cogi non possunt.
- 130 Clericos cogentes ad onerum solutionem excommunicationis poenam incurruunt.
- 131 Iudex secularis defectum iudicis ecclesiastici supplere non potest.
- 132 Excommunicationis poenam Bulla Coena Domini incurruunt auxilium, consilium, vel favorem praestantes, ut clerici oneribus graventur.
- 133 Excommunicationis poenam Bulla Coena Domini incurruunt magistratus, iudices, notarii, & scribae se interponentes in causis capitalibus contra personas ecclesiasticas.
- 134 Ostracismus est genus relegationis.
- 135 Discolatus ab Ostracismo nomen accepit.
- 136 Consuetudo antiqua legitime praescripta potest addere, diminueri, & distinguere privilegium.
- 137 Bulla Coena Domini est fundata super jure divino, canonico, & Caesareo.
- 138 Immunitas ecclesiastica, an sit de jure divino vel canonico.
- 139 Stylus Romanae curiae facit jus & pro jure habetur.
- 140 Immunitas ecclesiastica communi opinione est de jure divino.
- 141 Papae interpretatio in concernentibus jus divinum est attendenda.
- Laici nullam habent auctoritatem sacram Scripturam interpretandi.
- 142 Clerici antequam esset Petrus, non erant subiecti potestati laicali.
- 143 Iuramentum ut sit licitum, tres comites habere debet.
- 144 Injustum est, ut laicus clericum judicet.
- 145 Laicis multae actiones sunt prohibita, ne contra clericos illas possint exercere.
- 146 Quomodolibet, dictio est universalis, comprehendens omnes modos excogitabiles.
- 147 Processus sine scriptis fieri potest, & tamen dicitur processus.
- 148 Excommunicationis sententia in atrocioribus incurritur, etiam effectu non sequato.
- 149 Laici vigore consuetudinis nullam possunt habere in clericos auctoritatem.
- 150 Praescriptione immemorabili laici contra clericos non possunt acquirere jurisdictionem.
- 151 Bulla Coena Domini, quae annis singulis solemniter publicatur, interruptis, & impedit praescriptionem.
- 152 Clerici in duobus casibus pro criminibus per executores laicos capi, & carcerari possunt.
- 153 Bona, & jurisdictionem Ecclesiae Romanae occupantes, in Bullam Coena Domini incidunt.
- 154 Bulla Coena Domini, an ubique sit usu recepta.
- 155 Bulla Coena Domini publicatio facta Roma sufficit, & ligat ubique, & 157.
- 156 Committentes, consulentes, & exequentes mandata contra personas ecclesiasticas, aut fructus illorum beneficiorum, in Bullam Coena Domini incidunt.

- 158 Papa scientia, & tolerantia, an inducat dispensationem.
- 159 Excommunicationes à iure, vel ab homine latae inter se differunt.
- 160 Excommunicationes Bullae Cæne Domini sunt à iure latae.
- 161 Excommunicationes à iure latae incurrentes in notarijs, nulla monitione premissa, illas incurrisse declarari possunt.
- 162 Excommunicationes in Bulla Cæne Domini contentae, sunt Papa reservatae.
- 163 Absolutio à censuris contentis in Bulla Cæne Domini in mortis articulo, quomodo concedenda.
- 164 Absolvendi à casibus in Bulla Cæne Domini Papa pluribus modis tribuit facultatem.
- 165 Excommunicatus in Bulla Cæne Domini, & processatus, nisi iudici, & parti satisfaciatur, absolvi non potest.
- 166 Absolutio non praesumitur, nisi probetur.
- 167 Creditur poenitenti in foro conscientiae, sed in foro contentioso secundum acta, & probata est iudicandum.
- 168 Excommunicationis sententiam incurrun absolventes ab excommunicatione in Bulla Cæne Domini sine facultate.
- 169 Excommunicatio incurse propter absolutionem cenceffam sine facultate absolventi ab excommunicatione, hodie est Papa reservata.
- 170 Absolvens à casibus Papa & ordinarijs locorum reservatis excommunicationis sententiam, & alias poenas incurrit, absolutione, & habilitatione Papa reservata.
- 171 Casus reservati qui, & d. creti moderatio.
- 172 Clausula, motu proprio, quid operetur.
- 173 Clausula, quorum tenores effectus.
- 174 Absolutiones à casibus reservatis sine auctoritate sunt nulla.
- 175 Absolutus à casibus reservatis, qui habent annexam excommunicationem, in mortis articulo, si incolumis evadat, superiorem adire tenetur alias &c.
- 176 Confessarij, quomodo eorum conscientia consulere debeant.
- 177 Episcopi contra personas excommunicatas, & interdictas quomodo procedere debeant.
- 178 Attestatio Navarrae de impetratis absolutionibus à censuris restitutione promissa parata, vel facta.
- 179 Forum secularis à foro poenitentiali quomodo differat.

OMNES hæreses, de quibus proxime diximus, excommunicationem annexam habent, & quia inter alias † poenas nulla est major in Ecclesia Dei, quam excommunicatio, scilicet in spiritualibus, ut c. corripuntur, 24. c. 9. & Abb. in c. cum dilectus, num. 6. de his, quæ vi meæ, n. cau. fin. de ea mihi verba facturo, tradendum primo loco videtur de nomi-

nibus, quibus regulariter appellatur. Quandoque enim dicitur censura ecclesiastica, ut in c. irrefragabili, de offic. ord. c. quarent, de verb. signif. extravag. Ioan. 27. cap. Sanctæ Romanæ. in fi. de Relig. Dom. & in clem. 3. de setent. excommunicat.

² Præter † nomen censurae, & excommunicationis, vocatur etiam anathema, de qua per conc. Trid. pluribus in locis, præ-

serim in quibus tractat de sacramentis, in
sess. 7. de Euchar Sacr, sessio. 13. de poenit. Sa-
er. sess. 14. de comm: sub utraque spec. sess. 21.
& sac. Miss. sess. 12. & etiam anathema
maranatha, & pluribus alijs nominibus ab-
pellatur, ut mors, medicina, mucro, seu
gladius, virga ferra, & neruus ecclesiasticæ
disciplinæ, de quibus nominibus, per Sayr. 5
in Thes. Cas. Consc. cap. 3. lib. 1.

3 Anathema, † prout capitur de jure, ni-
hil differt à majore excommunicatione,
nisi in forma, ut per Graff. in decis. aur. c. 1.
num. mibi 39. par. 1. lib. 4. sed majori cum
solemnitate anathematizatur, ut in cap. de-
bent, cum seq. 11. quest. 2. Et duo signifi-
cat; Unum, quod est actus separandi Chri-
stianum à Christianorum comunione,
ut in c. nemo, 11. q. 3. Nihil enim aliud sig-
nificat anathema, quam à Deo separatio-
nem, c. certum. 24. quest. 3. & cap. Engel. tru-
dam. 3. quest. 4. Alterum significat ipsum
Christianum sic separatum, ut in dist. 30.
ferè per tot. Et dicitur ab Ana, quod est tur-
tum, & thema quædam figura quasi ro-
tunda, quæ consuevit poni in frontibus
damnatorum, ut per gloss. in extravag. com.
c. 1. in ver. anathematizatus, de senten. ex-
communic. & Graff. dicta decis. num. 38. &
39. Anathema autem maranatha est Ver-
bum latæ sententiæ, & Verbum mara-
natha importat, usque ad Adventum Do-
mini sit excommunicatus, supple, nisi pœ-
niteat: gloss. in c. Guilisarius, in ver. mara-
natha, 23. quest. 4. & Felyn. in cap. Rodul-
phus, num. 33. de rescript.

4 Excommunicatio † est duplex, major,
& minor. Major excommunicatio est cen-
tura privans participatione, tam activa,
quàm passiva sacramentorum, & hominū
Abb. in rubr. de sentent. excommunicat. &

Navar. in cap. 27. num. 1. tom. 3. & prop-
terea eundem operatur effectum, quem
anathematizatio. Minor privat participa-
tione passiva sacramentorum tantum, cap.
si celebrat. de cler. excommunic. ministr. &
Graff. decis. aur. cap. 1. numer. mibi, 2. par.
1. lib. 4.

Triplex † est etiam excommunicatio
scilicet, nulla, injusta, & justa. Nulla est,
quæ ipso jure non tenet, ut lata post legi-
timam interpositam appellationem. Felyn.
in cap. Rodolphus, numer. 43. de sentent.
excommunic. Paris. conf. 28. numer.
19. vol. 4. Put. decis. 177. num. 2. lib. 2. &
Navar. in cap. cum contingat: 6. caus. nullit.
num. 1. tom. 2. de script.

Secundò, est nulla, quando deest le-
gitima potestas excommunicandi in ex-
communicante, quia excommunicans
caret jurisdictione, Graff. decis. aur. cap.
3. num. 5. par. 1. lib. 4.

Tertiò, si feratur à de legato contra de-
legantis intentionem, ut per gloss. in co-
presenti, in ver. ad cautelam, vers. sex-
to cum, de sentent. excommunicat. in 6.
& duodecim casus nullitatis excom-
municationis ponit dicta gloss. in cap.
presenti, & Abb. in cap. ab excommunica-
to, numer. 5. de rescript. Et quando
sententia excommunicationis est nulla
non requiritur absolutio, c. cui est, 11. q. 3.
Navar. in c. 27. n. 11. tom. 3. & Graff. c. 3.
num. 13. eod. lib. 4.

Injusta † tribus modis dicitur, ex causa
ex animo, & ex ordine, gloss. in dicto cap.
sacro, in ver. justa; Et injustè excom-
municatus non est privatus commu-
nionibus, & generalibus suffragijs Ec-
clesiæ Catholicæ, cap. illud planè, 11. quest.
3. & Cov. prior. par. relec. §. septimus,
num.

numer. 5. vers. secunda conclusio.

Iusta ¶ excommunicatio ut sit, quatuor concurrere debent.

Primum, ut proferens habeat jurisdictionem excommunicandi, ut per Graff. supra allegatum.

Secundum, quod causa subsit vera, & rationalis, c. 1. de sent. excom. in 6.

Tertium, quod monitio competens precedat ad formam d. c. sacro. in 6.

Quartum, quod proferatur causa expressa & in scriptis d. c. 1. de sent. excom. eo. lib. 6.

7 Injustam ¶ sententiam excommunicationis proferens multipliciter punitur.

Primo, quia tenetur excommunicato actione injuriarum, cap. temerarium, & c. illud. junct. gloss. 11. q. 3.

Secundo, tanquam sacrilegus est puniendus, c. si quis, & c. non in perpetuum, 24. q. 3.

Tertio, carere debet communione hominum, & interdici ab ingressu ecclesie, quantum superiori videbitur expedire, c. de illicita, eadem q. 3. & Inno. in cap. sacro. n. 2. de sentent. excom.

Quarto, ob non servatam formam, c. 1. de sentent. excommun. in 6. Pœnam interdicti ab ingressu ecclesie per mensem incurrit ipso jure, & suspensionis à divinis, aded quod celebrando, irregularitatem incurrit, à qua non nisi à solo Papa potest dispensari, ut in d. cap. 1.

8 Sed ¶ ex sacri conc. Trid. dispositione à dicta irregularitate, si erit occulta, poterit dispensari ab Episcopis, qui per seipsos, aut per Vicarios ad id specialiter deputatos in foro conscientie, in omnibus irregularitatibus ex deicto occulto provenientes, excepta ea, quæ oritur ex

homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, cum suis subditis dispensare possunt, cap. 6. de refor. sess. 24.

Quinto, si sententia excommunicationis injusta appareat, ad interesse excommunicationi est condemnandus, ut per Host. & Io. And. in d. cap. 1. Excusat tamen proferentem sententiam ab his pœnis causa probabilis, si laudabilis opinionis existat, ut in d. cap. sacro. §. cumque adversus, de sentent. excommun.

9 Minor ¶ excommunicatio quatuor modis infertur, à Deo, à seipso, à sacerdote, & à canone, gloss. in cap. si inimicus, 11. q. 3.

Et est censura ecclesiastica privans participatione passiva omnium sacramentorum, cap. si celebrat. de cler. excommunic. ministr. & celebrans in minori excommunicatione mortaliter peccat, Sylvestr. in ver. excommunicatio. 4. & Cajet. in verb. excommunicatio minor. Divina officia, Missamque audire, & cum aliis ejusdem interesse, ac choro recitare, & pacem, quæ in ea offertur, minori excommunicatione excommunicatus sumere potest, Navar. in cap. 27, numer. 24. tom. 3.

10 ¶ Et minor excommunicatio per jus in octo casibus fertur de quibus per Innoc. in c. 1. de sentent. excommunicat. & Graff. d. c. 10. par. 1. lib. 4. ubi latè de excommunicatione minori per tot.

Quamvis ¶ enim excommunicationis gladius nervus sit ecclesiasticæ disciplinae, ac ad continendos in officio populos valde salutaris; sobriè tamen, magnaque circumspectione est exercendus: cum experientia doceat, si temerè, aut

levibus ex rebus incutiatur, magis eum contemni, quam formidari, & perniciem potius parere, quam salutem. conc. Trid. cap. 3. in princ. de reform. sess. 25. cap. multi, in princ. 2. quest. 1. capit. corripiantur, & ibi gloss. in ver. major. 24. quest. 3. cap. dilecto, §. & quoniam, de sent. 14. excom. in 6.

12 Ideo ¶ in causis judicialibus quotiescunque executio realis, vel personalis in qualibet parte iudicii propria auctoritate fieri potest, abstinendum est à censuris ecclesiasticis, & procedi debet, primò ad executionem realem; si fieri potest, & deinde ad personalem. Quando verò realis, nec personalis fieri valet, tunc etiam ad excommunicationis pœnam procedi potest. Quod procedit quoque in causis criminalibus, ut dicto c. 3. in causis verò, & non sufficit, quòd extrajudicialiter constet iudici executionem realem, vel personalem fieri non posse, sed necessarium est, quòd constet in actis per relationem nunciij, ut in deci. Congregat. eiusdem sac. conc. super eod. cap. 3. §. an si iudex. Et quamvis excommunicatio lata à iudice ecclesiastico antequàm legitimè constet de impedimentis, vel perturbationibus, quibus prohibetur facere executionem realem, vel personalem, sustineatur, & secundum communem opinionem excommunicationis sententia sit valida, & excommunicatus egeat absolutione; iudex tamen malè facit: & debet servare formam à concilio super hoc traditam, ut fait ab eadem sacra congregatione declaratum, in §. an excommunicatio, super eod. cap. 3.

13 Nefas autem ¶ est sæculari cuilibet magistratui prohibere ecclesiastico iudici, ne quem excommunicet; aut mandare

ut latam excommunicationem revocet sub prætextu, quòd supradicta servata non sint, cum non ad sæculares, sed ad ecclesiasticos hæc cognitio pertineat, conc. Triden. eod. cap. 3. §. nefas. de reform. sess. 25.

14 Executor verò ¶ in partibus deputatus cum potestate excommunicationem nunciandi, postquam sibi constiterit obligatum excommunicationis sententiam incurrisse, non tenetur servare formam in dicto decreto concilij traditam, quia ante fulminationem sententiæ excommunicationis in curia Romana præsupponuntur huiusmodi diligentia facta, & tunc huiusmodi excommunicatio non intelligitur sub conditione in subsidium executionis realis, vel personalis, congreg. concil. super eodem cap. 3. §. executor in partibus.

15 Si autem duo ¶ sint in forma camerae Apostolicæ in solidum obligati pro eodem debito, si contra unum tantum possit deveniri ad executionem realem, vel personalem, contra ipsum in solidum est executio facienda: quia contra alium, contra quem non potest fieri executio realis, vel personalis ad instantiam creditoris, censura relaxari non potest, ut per eandem sacram congregat. super eodem cap. 3. §. supposito quod.

Nisi facta executione personali, carceratus non esset solvendo, quia in subsidium contra alium ad censuratum relaxationem procedi posset.

16 Adversus ¶ eos, qui temporibus ab Ecclesia statutis ad confessiones, & Ecclesiæ sacramenta accedere negligunt, & pœnas cap. omnis utriusque sexus, de pœnit. contemnunt, licet Episcopis ad excommunic-

nicationem procedere, nisi fortè de proprijs sacerdotis consilio, & rationabili causa hujusmodi perceptio ad tempus dilata sit: & pro satisfactioe eleemolynas pio loco assignandas, pro hujusmodi excommunicatorum emendatione, injungere potest, congreg. concil. *super dict. c. 3. §. an adversus.*

17 Excommunicationes ¶ autem, quæ in monitionibus præmissis, ad finem revelationis ut ajunt pro deperditis, seu subtractis rebus fulminari solent, *de quibus per Barr. in const. ad reprimendum in vers. denunciatio, & Neviz. in sylvest. nupt. in vers. 19 monitoria*, auctoritate ordinaria à nemine, præterquam ab Episcopis, decerni, & promulgari possunt, & non aliàs, quàm ex re non vulgari, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ ejus animum moveat, *ut in eod. c. 3. §. quæ propter, sess. 25.*

Appellatione autem Episcopi hoc casu 20 venit etiam Vicarius generalis, qui potest concedere litteras monitoriales, *de quibus in eadem cap. 3. ut fuit decisum ab eadem sacra coongreg. sub tit. Senen. & sub titulo Elboren.*

Nec Vicarius generalis indiget speciali mandato Episcopi, ut possit decernere hujusmodi litteras, dummodò ipsemet Vicarius causæ cognitionem adhibeat, *ut ibidem per eandem sacram congregationem, §. ab episcopo.* Et est ratio, quia ¶ inter Episcopum, & Vicarium repræsentatur unum, & idem tribunal, & consistorium, *c. 2. de consuetud. in 6 c. Romana, de appell. eodem lib. & Rot. decis. 9. de offic. Vicariatus in antiqu.* Eademque potestas competit capitulo sede Episcopali vacante, ut ibi per eandem congreg. §. *an eadem potestas*, quia

capitulum sede vacante in jurisdictionibus jure communi spectantibus Episcopo succedit, *Abb. in cap. verum numer. 9. de form. comp. & Felyn. in cap. eum olim, numer. 3. de major. & obed.*

Cæteri autem Prælati, etiam nullius diœcesis Episcopis inferiores, qui ante concilium Tridentinum monitoria, & illarum vigore excommunicationes concedebant, jure proprio, aut ex privilegio, vel ex immemorabili consuetudine litteras monitoriales post concilium concedere non possunt.

Idèd, qui sunt nullius diœcesis, nec alicui Episcopo, sed immediatè sedi Apostolicæ subiecti sunt, ipsam Sedem pro his excommunicationibus in forma significavit, obtinendis, adire oportet, congreg. concil. *in decis. super eodem cap. 3. sub tit. Aquilan. Theatin. & in §. decernentur etiam.*

Et, ¶ quando hoc casu litteræ in forma significavit, Episcopis vicinioribus committuntur. causæ, quæ earum litterarum, & propalationum desuper factarum occasione oriuntur, sunt à proprijs iudicibus, etiam inferioribus, terminandæ, ut ab eadem congregat. fuit *super eod. c. 3. decisum, ut in decis. sub tit. Squillacen. & in §. sed facta relatione.*

Et ex his infertur, quòd Episcopi, eorumque Vicarij vigore propalationum in exonus conscientia à quibusvis prævia litterarum monitorialium publicatione factarum, non possunt causas illas cognoscere, nisi inter subditos suæ ordinariæ jurisdictioni, quòd verò ad alios subditos jurisdictioni inferiorum, aut laicali, suis iudicibus ordinariis sunt cum propalationibus remittendi, ut contra ipsos via ordinaria,

& servatis servandis ad executionem realem, vel personalem, prout juris fuerit, procedi possit, ex supra allegatis: quia aliàs omnis causa, per hanc viam posset deferri ad forum ecclesiasticum, ut post Io. Andr. in c. novit. de jud. animadvertit. Bart. in const. ad reprimendum, in vers. denunciationem, nu. 9. & Neviz. Sylvest. nupt. in ver. monitoria, lib. 3, num. 51.

21 Concedi tamen autem possunt litteræ monitoriales pro deperditis, seu subtractis bonis, & juribus occultis tantum, non autem pro vulgaribus: quia contra personam certam, quæ rem deperditam invenit, aut aliàs jura detinet, in foro judiciali via ordinaria est procedendum, ut per Neviz. eadem Syl. nupt. in ver. monitoria, lib. 3, num. 48. Nec concedi possunt monitoriæ super capitibus criminosis, aut infamatoris, ut per eundem Neviz. ibi num. 50. & ita servat curia Romana, quicquid contrarium asserant aliqui, quinimò apponitur clausula, quod si ex pro palationibus aliquid probari contingeret favore fisci, quod pro palationes nullam fidem faciant, & Pius V. in ordinatione super modo expediendi litteras in forma: significavit, ordinavit, ut concedantur ad eorum dumtaxat instantiam, quorum civiliter interest, ut in litteris Romæ in Cancellaria Apostolica die 27. Junij 1570. publicatis de quibus in Bull. Rom. cap. 183.

22 Quæritur, tamen an pro palationum vigore possit quis nominatim excommunicari; Et si pro palantibus repetitis in forma judiciaria plenè probetur, aliquem rem pro qua monitoriales fuerunt concessæ, detinere, videtur in contumaciam non resipiscens, ut exeat de peccato, & quæ indebitè retinet, restituat, quod possit no-

minatim excommunicari, ex traditis per eundem Neviz. in eodem ver. monitoria, numer. 61. Sed hodie ex dispositione sacri concilii Tridentini non debet quis nominatim excommunicari, nisi prævia diligentia de exequendo realiter, vel personaliter, servata forma ejusdem concilii, eodem cap. 3. §. in causis verò.

Quæ procedunt in causis ad forum ecclesiasticum tantum pertinentibus, ut ibidem in causis civilibus ad forum ecclesiasticum, &c. Ideò in causis spectantibus ad forum seculare, non potest quisquam vigore litterarum monitorialium nominatim excommunicari, sed pars actrix iudicem secularem cum pro palationibus adire debet, qui prout juris fuerit, ad executionem realem, vel personalem, procedat, & non illis ommissis, procedere ad excommunicationis sententiam, cujus nulla major pœna reperitur in spiritualibus, ut per Abb. in cap. cum dilectus, numer. 6. de his, quæ vi. met. ve. casu. cum alijs supra, in princ. allegatis: Ad excommunicationem enim non nisi in subsidium procedi potest, ut in eodem cap. 3. §. quod si executio, sess. 25.

23 Impeditur tamen etiam cursus dictarum monitorialium pluribus modis.

Primo, quando quis comparet coram Episcopo, vel ejus Vicario, allegans se partem formalem: tunc enim contra partem comparentem procedi non debet: quia si actor habet personam certam, via ordinaria procedere tenetur, & cessat remedium extraordinarium censurarum ex supra allegatis. Ratio enim est, quia actor non debet sumere informationes de domo rei, l. qui accusare, C. de eden, & gloss. in cap. G. perpetuus, in verb. instrumentorum, ver. sed si instru-

instrumenta, de fid. instrumen. tunc enim excepta parte, & ejus consilio ordinatur monitorium currere debere, quoad reliquas personas incertas.

24 Secundò, † licet monitoriales concedi possint, tam antelitem cœptam, quam post, extrad. per Naviz *sub eodem verb. monitoria, colum. 7. & Abb. consil. 15 numer. 2.* potest tamen opponi exceptio rei judicata: quia post sententiam latam, quæ transitum fecit in rem judicatam, non sunt concedendæ, ut *l. si quis eorum, §. planè, & §. ancillam, ff. de except. rei judicatae, l. post. rem ff. de rei judic. & Bart. in consil. ad reprimendum, in ver. denunciationem, numer. 15.*

25 Tertio † obstat exceptio juramenti litis decisivi, quo oblato, & præstito, habet vim rei judicatae, & litis finitæ, *capit. & si Christus, de jurejurand. l. 2. l. admonendi; & l. i. jurandum, ff. eodem tit. & Bart. in ead. consil. ad reprim. in ver. denunciationem n. 16.* qua stante, litteræ monitoriales publicari non debent.

26 Quarto † potest opponi exceptio transactionis juratæ, ex qua oritur exceptio, prout ex jurejurando, & ex sententia gloss. *in ead. l. 2. ff. de jurejurand.* quam sequitur Bart. *ibi nu. 2. & in casibus, in quibus transigere licet, transactio impedit processum, Bart. post gloss. in l. accusationis, num. 3. C. quod met. cau.*

27 Quintò † legitima præscriptione quilibet est tutus in foro conscientie, ne teneatur denunciare, etiam, si ea legitimè completa, mala fides superveniat, ut post gloss. & alios, Abb. *in cap. vigilantium, num. 8. & ibi Felyn. post plures alios, quos citat, num. 11. de prescrip.* Nam forum conscientie à foro contentioso, non differt, ubi canon

disponit super certo, secus, ubi lex, vel canon procedit, præsumendo in materia, quæ verè scire non potest; quia, si veritas aliter se habet, illa sequenda est in foro conscientie, ut ibi per Felyn. *ver. & intellige.*

28 Sextò, † potest opponi exceptio tua interest, si quis enim obtineret litteras monitoriales cum capitulis concernentibus bona, in quibus de interesse capitulantis non ageretur, non essent publicandæ, sicut nec in beneficialibus, si alter colligantium litteras monitoriales obtineret, & non haberet canonicum titulum, quia tunc pars non tenetur propalare, sed posset comparere, & cursum monitorialium impedire, Navar. *in consil. mihi 7. numer. 1. de sentent. excomm. par. 2.* Et quòd solùm concedantur ad eorum instantiam, quorum interest, statuit Pius Papa V. *in litteris supra num. 21. citatis.*

29 Monitoriales † hæc excommunicatis concedi non possunt, Abb. *in cap. novit, nam. 32. in ver. additio. de jud. & Neviz. in syl. nupt. ubi supra nu. 47. vers. limita primò.* Eademque ratione Judæis non sunt concedendæ, quia cum in spiritualibus non ligentur lege canonica, & de eorum anima non cæretur, *cap. gaudemus, de divort. & Felyn. in cap. ludæi, il. 2. de lud.* frustra auxilium legis canonicè implorat, qui in eam committit, *l. auxilium, & ibi Bart. nu. 1. ff. de minor.*

30 Excommunicationes † graviores continentur in Bulla quorundam die Cœnæ Domini solemniter legi, & publicari solita, quarum unam, & viginti enumerat Navar. *in Manual. cap. 27. à num. 55. usque ad numer. 74. viginti autem Card. Tote. in inst. sacer. lib. 1. c. 19. usque ad cap. 20. &*

Gre 3.

Greg. Sayr. in Thes. cas. conscien. lib. 3. à cap. 4. usque ad cap. 25. tom. 1. qui in eodem Thes. super Bull. Clem. Pap. VIII. optimè scripsit super qua, & ego de his, quæ frequentius in foro contentioso deducuntur, sum scripturus.

31 Primò ¶ enim dictam excommunicationis sententiam incurrunt plura genera personarum, nempe omnes calvinistæ, hugonotti, anabaptistæ, lutherani, hussitæ, zwingliani, pomerani, carolostadiani, ac alij omnes, & singuli hæretici, quibuscunque nominibus nuncupentur, & cujuscunque sectæ existant, & de quibus in l. Arriani, & in aush. gazaros, C. de hæret. & manich. cap. fin. 24. quest. 3. illisque credentes, ac eorum fautores, & receptatores, ac schismatici, ut in eadem Bull. Clem. Pap. VIII. num. 1. per Navar. eodem manual. cap. 27. num. 55. Graff. decis. aur. par. 1. lib. 4. cap. 18. nu. 10. Card. Tolet. in construct. sacer. lib. 1. cap. 19. vers. tertium genus, & Sayr. in Thes. cas. consc. c. 5. lib. 3. tom. 1.

32 Credentes ¶ autem dicuntur, qui erunt hæreticorum erroribus, & hæresibus, qui sunt etiam de jure communi excommunicati, ut cap. excommunicamus, l. §. credentes, de hæret. & alij de quibus per Graff. in decis. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 28. Fautores dicuntur, non quicumque illis favent, eos pecunia sublevant, aut eos recipiunt quocunque modo, sed qui hæc illis præstant, prout hæretici, aut schismatici sunt, ut cap. accusatus, §. sacerdotes, de hæret. in 6. Sunt autem fautores in duplici differentia, Archid. in cap. quicumque, de hæret. in 6. & Palud. in 4. sent. distinct. 13. quest. 3. Quidam omissione, ut, qui cum ex officio teneantur, non tamen illos persequuntur, incarcerant, aut puniunt, ut cap.

ad absolvendam de hæret. Quidam verò commissione, ut, qui verbis, literis, aut factis favent, tanquam hæreticis. Receptatores dicuntur, non solum, qui frequenter, sed etiam, qui semel recipiunt hæreticos, sciens eos esse tales, atque occultant, ne ab Inquisitoribus inveniuntur, aut ut è manibus justitiæ evadant, l. 1. & 2. ff. de recept. cap. excommunicamus, & credentes, de hæret. Et occultantes, seu facultatem effugiendi dantes, præter anathematis, aliasque pœnas, etiam lætæ Majestatis rei, dominijs, dignitatibus, honoribus, & feudis sunt privati, alijsque pœnis obnoxij, de quibus per constit. Pij V. de si de protegendis in Bull. Rom. c. 83.

33 Schismatici verò ¶ sunt, qui in animarum suarum periculum se à Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, seu quomolibet recedere præsumunt, ut per eundem Navar. in eodem capite. 27. numer. 56. in fin.

34 Schisma ¶ autem, & hæresis distinguuntur secundum ea, quibus utrumque per se, & directè opponitur; hæresis enim per se opponitur fidei, schisma autem unitati Ecclesiæ charitatis: & idè sicut fides, & charitas sunt diversæ virtutes, (quavis quicumque caret fide, careat charitate,) ita etiam schisma, & hæresis sunt diversa vitia. Sanct. Thom. 2. 2. quest. 39. art. 1. ad 3. & S. Hier. in ep. ad Galatas, relatus in c. inter hæresim, 24. quest. 3. inter hæresim inquit, & schisma, hoc esse arbitror; quod hæresis perversum dogma habeat, schisma propter Episcopalem discessionem ab Ecclesia pariter separat; qui enim ab Episcopo suo discessit, nolens ei obedire in ijs, quæ Dei sunt, imò contra eum contumacia rebellis

- bellis existit, & cum alijs seorsum gregem facit, schismaticus appellatur, Arehid. *in c. inter schisma, numer. 2. 24. quest. 3.* & differunt, quia omnis hæreticus est schismaticus, sed non è contrà, ut per gloss. *in eo. cap. inter hæresim*, & Navar. *eo. capit. 27.* 37
- 37 Navigantes † enim sunt quasi miserabiles personæ, Abb. *in c. excommunicationi, numer. 3. de raptor.* & propterea Ecclesia eos defendit, Graff. *decis. aur. c. 18. num. 64 par. 1. lib. 4.*
- 38 Quartò † contra rapientes bona Christianorum naufragantium, ut in eadem Bull. Cænæ Domini, num. 4. Cajet. *in c. 23. in vers. excommunicatio*, & Navar. *in Manual. cap. 27. numer. 118.* Etiam de jure communi rapientes bona naufragantium incidunt in sententiam excommunicationis ipso facto, *dict. cap. excommunicationi*, & ibi gloss. *in vers. subjacere, de raptor.* & etiam de jure civili bona naufragantium rapientes pœnam incurrunt, ut in *l. 1. & 3. ff. de incendio ruin. & naufr.*
- 39 Quintò † imponentes nova pedagia, & gabellas, vel eas augentes præterquam in casibus sibi à jure, seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia permisis, eandem sententiam excommunicationis incurrunt, ut in eadem Bull. numer. 5. Navar. *dict. cap. 27. num. 71.*
- 40 Sextò † fertur dicta excommunicatio contra falsificantes litteras Apostolicas etiam in forma Brevis, ac supplicationes gratiam, & justitiam concernentes, & falso fabricantes litteras Apostolicas in eadem forma Brevis, falsòque signantes supplicationes sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarij, aut eorum viceregum, ut in eadem Bull. Cænæ Domini, num. 6. Navar. *eodem. capit. 27. numer. 62.* Tolet. *ubi supra, c. 22. circ. princ.* & Sayr. *in*
- bellis existit, & cum alijs seorsum gregem facit, schismaticus appellatur, Arehid. *in c. inter schisma, numer. 2. 24. quest. 3.* & differunt, quia omnis hæreticus est schismaticus, sed non è contrà, ut per gloss. *in eo. cap. inter hæresim*, & Navar. *eo. capit. 27.* 37
- 37 Navigantes † enim sunt quasi miserabiles personæ, Abb. *in c. excommunicationi, numer. 3. de raptor.* & propterea Ecclesia eos defendit, Graff. *decis. aur. c. 18. num. 64 par. 1. lib. 4.*
- 38 Quartò † contra rapientes bona Christianorum naufragantium, ut in eadem Bull. Cænæ Domini, num. 4. Cajet. *in c. 23. in vers. excommunicatio*, & Navar. *in Manual. cap. 27. numer. 118.* Etiam de jure communi rapientes bona naufragantium incidunt in sententiam excommunicationis ipso facto, *dict. cap. excommunicationi*, & ibi gloss. *in vers. subjacere, de raptor.* & etiam de jure civili bona naufragantium rapientes pœnam incurrunt, ut in *l. 1. & 3. ff. de incendio ruin. & naufr.*
- 39 Quintò † imponentes nova pedagia, & gabellas, vel eas augentes præterquam in casibus sibi à jure, seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia permisis, eandem sententiam excommunicationis incurrunt, ut in eadem Bull. numer. 5. Navar. *dict. cap. 27. num. 71.*
- 40 Sextò † fertur dicta excommunicatio contra falsificantes litteras Apostolicas etiam in forma Brevis, ac supplicationes gratiam, & justitiam concernentes, & falso fabricantes litteras Apostolicas in eadem forma Brevis, falsòque signantes supplicationes sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarij, aut eorum viceregum, ut in eadem Bull. Cænæ Domini, num. 6. Navar. *eodem. capit. 27. numer. 62.* Tolet. *ubi supra, c. 22. circ. princ.* & Sayr. *in*
- bellis existit, & cum alijs seorsum gregem facit, schismaticus appellatur, Arehid. *in c. inter schisma, numer. 2. 24. quest. 3.* & differunt, quia omnis hæreticus est schismaticus, sed non è contrà, ut per gloss. *in eo. cap. inter hæresim*, & Navar. *eo. capit. 27.* 37
- 37 Navigantes † enim sunt quasi miserabiles personæ, Abb. *in c. excommunicationi, numer. 3. de raptor.* & propterea Ecclesia eos defendit, Graff. *decis. aur. c. 18. num. 64 par. 1. lib. 4.*
- 38 Quartò † contra rapientes bona Christianorum naufragantium, ut in eadem Bull. Cænæ Domini, num. 4. Cajet. *in c. 23. in vers. excommunicatio*, & Navar. *in Manual. cap. 27. numer. 118.* Etiam de jure communi rapientes bona naufragantium incidunt in sententiam excommunicationis ipso facto, *dict. cap. excommunicationi*, & ibi gloss. *in vers. subjacere, de raptor.* & etiam de jure civili bona naufragantium rapientes pœnam incurrunt, ut in *l. 1. & 3. ff. de incendio ruin. & naufr.*
- 39 Quintò † imponentes nova pedagia, & gabellas, vel eas augentes præterquam in casibus sibi à jure, seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia permisis, eandem sententiam excommunicationis incurrunt, ut in eadem Bull. numer. 5. Navar. *dict. cap. 27. num. 71.*
- 40 Sextò † fertur dicta excommunicatio contra falsificantes litteras Apostolicas etiam in forma Brevis, ac supplicationes gratiam, & justitiam concernentes, & falso fabricantes litteras Apostolicas in eadem forma Brevis, falsòque signantes supplicationes sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarij, aut eorum viceregum, ut in eadem Bull. Cænæ Domini, num. 6. Navar. *eodem. capit. 27. numer. 62.* Tolet. *ubi supra, c. 22. circ. princ.* & Sayr. *in*

Thes. cas. conscient. eodem lib. 3. cap. 10. numer. 1. & 2.

41 † Sub nomine autem falsificationum hoc casu comprehenduntur, qui radunt veterem scripturam. Qui aliquid novi scribunt in litteris prædictis, qui secant, lavant, radunt, aut conglutinant papirum ad falsificationem earum. Qui Bullam plumbeam de veris litteris extrahunt, aut litteris falsis illam affigunt; facientes Bullas sub plumbo falsas; artifices, seu fabri Bullarum, qui 43 illas alicui privato donant, aut vendunt, ad faciendas litteras falsas. Qui falsificant anulum Piscatoris, omnesque similia facientes, aut quorum auctoritate fiunt. Sayr. *eodem c. 10. nu. 10.*

Non tamen incurrunt hanc censuram falsificantes litteras congregationis Cardinalium Legatorum à latere, Nunciorum Apostolicorum, seu litteras Pænitentiarum, aut Episcoporum, Navar. *in eodem cap. 27. nu. 62.* Graff. *diç. c. 18. num. 96.* Tolet. *eodem c. 22. vers. primum est,* & Sayr. *eodem c. 10. nu. 9* quia illa non sunt litteræ Papæ, & ex diversis non fit illatio, l. *Papiuanus exuli*, ff. *de minor.* graves tamen pœnas juris incurrunt.

42 Septimò † dictam excommunicationem incurrunt deferentes arma, & alia usui bellico idonea ad infideles, & hæreticos in dânnum Catholicæ religionis, & certiores illos facientes de rebus ad rempublicam Christianam pertinentibus, ut per eandem Bull. num. 7. Navar. *diç. cap. 27. num. 63.* Quæ enim personæ in hanc censuram incurrant, & quæ ad infideles deferri prohibeantur plene scripsit Card. Tolet. *in eodem lib. instruct. sacerdot. c. 23. lib. 1.* Hæc autem prohibitio est antiqua de jure Cæsareo, quo prædicta committentes gra-

ves pœnas incurrunt, ut l. *cotem*, ff. *de publ. l. 1. C. quæ res export. non deb.* & l. *fin. C. de pœnit.* Jure quoque canonico etiam ab antiquo fuerunt præmissa prohibita, ut in *c. ita quorundam*, c. *quod olim*, c. *ad liberandum*, de *Juda*, & c. *multa mentis*, in *extravagan. com. eod. tit.* Sed hæc excommunicatio antiqui erat juris, non autem Bull. Cœn. ut per Tolet. *ubi supra c. 24. vers. tertio subministrantes.*

43 Octavò † in eandem excommunicationem incurrunt, impediendo eos, qui victualia, & alia necessaria Romam convehunt, vel ne ad Romanam curiam adducantur, seu afferantur, prohibent, impediunt, aut perturbant, ut in eadem Bull. *Cœnæ Domini*, num. 8. Navar. *eodem c. 27. num. 64.* Et hoc est sacrilegium, quo offenditur Sedes Apostolica in suis victualibus, & in aliis ad usum curiæ Romanæ necessariis, ut post Cajet. *ver. excommunicatio*, c. 19. tenet Sayr. *in Thes. cas. consc. lib. 3. cap. 12. num. 2. tom. 1.* Extenditur enim dicta excommunicatio ad omnes etiam, qui Pontificali, vel Regali dignitate, aut aliqua qualicumque ecclesiastica, vel seculari fulgeant, ut inquit, Card. Tolet. *eodem lib. 1. cap. 25. vers. tertio eorum.* Non tamen comprehendit eos, qui actiones supra expressas faciunt, nisi id attentent animo impediendi, ne hæc ad Romanam curiam adducantur. Unde, si Gubernator alicujus civitatis consulens patriæ utilitati, & abundantia prohiberet, ne quis extraheret de civitate, aut Provincia fruges, quanvis inde sequeretur, quòd ad curiam Romanam deferri non possent, vel tempore, quo pestis in curia grassaretur, inhiberet suis, ne quis iret ad curiam hujusmodi periculo durante, domum reversurus; exspoliantes aliquos

assuoc pecuniis tantum, aut assassini officio utentes, vel ob particularem inimitiam impetentes aliquem deferentem virtualia, merces, & similia alicui particulari personæ ad vendendum, vel donandum, non incidunt in Bullam Cœnæ Domini, ut per Sayr. *eodem capit. 12. numer. 4.*

44 Nonò † incurrunt vexantes in curia Romana morantes, aut venientes ad eam, vel ab ea recedentes, seu eos aliorum opera interficientes, mutilantes, spoliantes, capientes, detinentes, ut per eandem Bull. num. 9. & de quibus per Navar. *eodem cap. 21. num. 65.* & nomine curiæ non intelligitur Roma, seu cives Romani, sed Sedes, & curia Apostolica; adeò ut oporteat, quòd personæ offensæ vadant ad Sedem Apostolicam, aut ab illa recedant, seu in curia morentur, ratione, & intuitu negotiorum in curia agendorum, ut per Cajet. *in verb. excommunicatio, c. 14.* Navar. *eodem nu. 65.* & Card. Toler. *in expositione ejusdem Bul. § 7. dub. 1.* Ad incurrendum autem dictam pœnam requiritur, quòd offensæ sequatur in personam accedentem, vel commorantem in curia, seu ab ea recedentem negotiorum, & non alia de causa: nec incurrit, qui in rixa aliquem occidit, vel offendit, ut per Navar. *ubi supra* & Sayr. *eodem lib. 3. c. 13. num. 3.*

45 Appellatione enim morantium in curia, dicuntur curiales, qui ratione curiæ Pontificiæ Romæ sunt, vel alibi cum ipsa curia aliò migrante, sive mediatè, sive im-

46 *municatio, & Tol. eodem lib. 1. cap. 25. vers. aliud dubium.*

46 Decimò eandem † pœnam incurrunt vexantes Romipetas, seu peregrinos ad Urbem devotionis, seu peregrinationis causa accedentes, & in ea morantes, vel ab ipsa recedentes, & in his dantes auxilium, consilium, vel favorem, ut in ead. Bull. Cœn. Domini nu. 9. Tolet. *eod. c. 25. ver. excommunicatio decima, & Sayr. d. lib. 3. cap. 14. nu. 1. & 2.* Et ad dictam excommunicationem incurrendam, requiritur, ut offensus sit Romipeta, vel peregrinus, & accedat ad Urbem Romam, ad visitandam limina Apostolorum, non autem causa curiositatis, licet postea incidenter Apostolorum limina visitet: & quòd offendens probabiliter sciat, offensum tendere Romam causa devotionis, ut per Navar. *eod. cap. 27. n. 66.* & Grass. *decis. aur. cap. 18. nu. 114. par. 1. lib. 4.* eandemque pœnam incurrunt offendentes stantes, vel redeantes.

47 Quia † privilegium datum ad eundem, intelligitur datum etiam ad morandum, & redeundum. *cap. quia diversitatem in si. ext. de concess. prab. cap. statutum. §. profereudo. de rescrip. in. 6. & Grass. eod. n. 114.* Fuerunt enim etiam ab antiquo Romipetæ privilegiati, ita quòd illos offendentes excommunicationis sententia innovabantur, ut *cap. si quis Romipetas. 24. quest. 3.*

48 Undecimò, † offendentes sanctæ R. E. Cardinales, Sedis Apostolicæ legatos, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Nuncios, aut eos à suis dicecesibus, territorijs, terris, seu dominij, ejicientes, eaque mandantes, vel rata haben-

res, seu praestantes eis auxilium, consilium, vel favorem, ut per d. Bull. *Cæna Domini* n. 11. Navarr. eod. cap. 17. nu. 67. & Sayr. d. lib. 3. cap. 15. num. 1. offendentes autem Cardinales graves etiam poenas incurrunt, de quibus in c. *felicitæ*. de poen. in 6. Quas Pius V. innovavit, statuens, ut quis etiam à nudo consilio, aut à simplici favore, quempiam, aut horum administratorum, vel confessorum conjurationis, sive conspirationis, aut commissi, committendive criminis in personam Cardinalis illorumve fautorum, receptatorum, vel occultatorum non excusetur, sed excommunicationis laqueo innodatus crimine læsæ majestatis reus, infamiamque ac omnes poenas, de quibus in dicto c. *felicitæ* eo ipso incurrat, ut in constit. *Pij V.* in Bull. Rom. cap. 93. offendentes quoque Episcopos graves etiam poenas incurrunt; de quibus in clem. *si quis suadente* de poen. & qui dictas poenas incurrant tradit Sayr. eo cap. 15. per tot.

49 Duodecimò ¶ eandem excommunicationis sententiam incurrunt qui per se, vel per alias personas ecclesiasticas, vel seculares quascunque ad Romanam curiam pro eorum negotijs, & causis recurrentes, ac illa in eadem curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumve gestores, advocatos, procuratores, & gentes, seu etiam auditores, vel iudices super dictis causis, vel negotijs deputati percipiunt, bonis spoliant, seu, qui per se, vel per alios, directè, vel indirectè, delicta hujusmodi committere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem præstare non verentur; cujuscumque præminentia, & dignitatis fuerint, ut in

ead. Bull. nu. 2. & per Nav. d. c. 27. n. 68.

Qui ¶ enim ex causa litis, vel negotij in curia Romana morantur, sunt sub protectione Sedis Apostolicæ, ut per Cajet. in ver. *excommunicatio* cap. 15. Sed ad incurrendam dictam excommunicationem, hoc casu requiritur, ut læsio fiat intuitu negotiorum, aut causarum in curia Romana pendentium; alioquin, si ex ira, aut voluntate furandi, vel contracta aliunde inimicitia, dictæ injuriæ litigantibus, & alijs personis præfatis inferantur, in eandem excommunicationem non incurrunt. Cajet. in ver. *excommunicatio* d. c. 19. Arnil. in ver. *excommunicatio* 6. & Grass. *decis. aur.* c. 18. n. 118. par. 1. lib. 3. qui autem dictam excommunicationem incurrant, tradit Sayr. in d. lib. 3. c. 18. num. 2. Et limitantur generaliter omnes actiones, propter quas dicta excommunicatio fertur, quando occasione, vel intuitu causarum, vel negotiorum fiunt, ut per Card. Tolet. d. lib. 1. c. 26. *vers. limitatur tamen.*

Decimotertiò ¶ appellantes à gravamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum ad iudices seculares, quivè iudices executionem earundem litterarum impediunt, & prohibent; ac statuunt, ne habeatur recursus ad Sedem Apostolicam pro litteris impetrandis, vel impetrata retinent, eandem excommunicationis poenam incurrunt, ut in ead. Bull. nu. 13. Navar. eod. cap. 27. num. 68. & Grass. d. cap. 18. num. 119. Quæ autem personæ in dictam excommunicationis sententiam incurrant, & quando, diffusè ponit Sayr. in eodem lib. 3. cap. 17. Et nihil refert an dicta impedimenta fiant auctoritate publica vel privata, sive ec-

clesiasticæ.

eclesiastica, sive seculari, ut per Navar. 55. *dicto num. 68. vers. declaratio prima, & Sayr. d. cap. 17. in fin.*

52 Decimoquarto ¶ omnes, qui per se, vel per alios auctoritate propria, ac de facto quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & litterarum Apostolicarum prætextu beneficiales, & decimarum, ac alias causas spirituales, & spiritualibus annexas ab auditoribus, & commissarijs Apostolicis, alijsque iudicibus ecclesiasticis avocant, illarumque cursum impediunt; ac se ad illarum cognitionem, tanquam iudices interponunt.

53 ¶ Quive partes actrices, quæ illas committi fecerunt, ac faciunt ad revocandum, ac revocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas, & ad faciendum, vel consentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à censuris, & pœnis in illis contentis absolvi per statutum, vel alias compelluntur, &c. Et quia Navar. hanc clausulam difficilem, & obscuram intactam absque aliqua expositione reliquit, ut inquit Vivald. in *Candel. Aur. super explanatione, ejusdem Bull. Cœn. Domini cas. 14. nu. 99.* Animadvertendum est, quod pluribus modis iudices ecclesiastici à laicis ad revocandas inhibitiones sententiasque, censuras, & pœnas compelli dicuntur.

54 Primò ¶ per statuta, edicta, vel decreta laicalia, ut in *Bull. Cœn. Domini nu. 14.* ibi per statuta vel alias compellunt. Et statuta hujusmodi sunt nulla de jure etiam Casateo *auth. cassa,* & ibi Bart. *C. de sacrosanct. Eccles. & de jure canonico* ut per Abb. in *cap. adversus num. 2. 7. & 11. de immunitat. Eccles.*

Facientes autem ¶ servare statuta, & consuetudines introductas contra Ecclesiæ libertatem, nisi ea infra duos menses fecerint amoveri, sententiam excommunicationis incurrunt, ut *ca. noverint, de sentent. excom.* & non sufficit eorum cassatio, sed debent aboleri, & cancellari de volumine, ut per Bart. in *d. auth. cassa, in fin.* Felin. post alios in *cap. Ecclesia 3. Maria num. 109.* quem refert, & sequitur Card. Tolet. in *lib. 1. instr. sacerdot. cap. 37. vers. adverte autem,* & Bull. Cœn. Domini per se patet sub *num. 20. vers. declarantes,* ¶ ibi, ac quoad eos, qui contra eccles. libertatem, ut præmittitur, statuta fecerint, nisi prius statuta, ordinationes, constitutiones, prærogativas, & decreta hujusmodi publice revocaverint, & ex archivjs seu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri & cassari; ac nos de revocatione hujusmodi etiam certiores fecerint: absolutiones eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari, quin etiam per hujusmodi absolutionem, aut quoscunque alios actus contrarios tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostram, vel successorum nostrorum quantocunque tempore continuata, in præmissis omnibus, & singulis quibuscunque juribus Sedis Apostolicæ, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ undecumque, & quandocunque quaesitis, & quaerendis, nullatenus præjudicare posse, ac debere.

57 ¶ Et illa verba, in præmissis omnibus, & singulis in fine Bullæ posita, sunt relativa, quæ comprehendunt omnia in Bulla narrata, quibus quovis modo præjudicari non potest, *l. esse toto,* & ibi

R r r 3. Bart.

Bart. ff. de hered. inst. Ruin. conf. 131. num. 1. vol. 2. & G. br. conf. 75. nu. 8. vol. 1.

58 Secundò, † iudices ecclesiasticos carcerando, vel quocumque quæsito colore arrestando, unde libertas ecclesiastica læditur, & deprimitur, cum hoc timore perterriti non audeant, quandoque iudices ecclesiasticam jurisdictionem liberè exercere, sed ipsa jurisdictione restringatur contra verba expressa Bullæ, ut num. 15.

59 Tertiò, † qui non tantùm iudices, seu Prælatos Ecclesiasticos carcerant, arrestant, vel alijs pœnis afficiunt, sed etiam, qui eadem de causa fratres, nepotes, aut alios consanguineos, vel affines Prælatorum, & iudicum ecclesiasticorum, eisdem, vel similibus pœnis etiam privationis honorum, dignitatum, & officiorum, aut exilij afficiunt. Quemadmodum Henricus Angliæ Rex, & Magistratus illius Sancti Thomæ Cantuariensis propinquos affecit, ut scripsit Ioannes Carnot. Episc. in marty. ejusdem Sancti Thomæ. Metus enim illatus consanguineis clericis, habetur pro illato ipsi clerico quo ad intimidandum clericum, cap. sciant cuncti de elect. in 6. Felyn. in cap. Ecclesia Sancta Maria, num. 99. vers. nemo unquam de constit. & meliù. in cap. litteras, nu. 20. vers. ex quo insert de præsumpt. & Bald. in quest. de schismat. num. 13. Quoniam injuria facta consanguineo, mihi facta videtur, gloss. in clem. 2. in verb. quomodolibet, de sentent. excommunic. Felyn. in cap. Petrus in princip. de homicidio, & Bart. in l. de pupillo, §. si quis ipsi num. 18. ff. de nou. op. nunc. prout injuria facta fratri alijs fratribus facta videtur, Decian. respons. 34.

num. 60. volu. 4. & injuria facta uni de agnatione censetur facta omnibus l. lex Cornelia, & ibi Bart. in princip. ff. de injur. & Alexan. conf. 24. num. 19. lib. 2.

Nam † videmus, etiam animalia irrationalia timere percussiones, quæ ipsorum causa alijs inferuntur, siquidem in civitate Florentiæ præter alias extraneas feras, leones custodiuntur, qui licet omnium ferarum sint atrociores, mansuescunt tamen, ac domantur, dum coram se vident canem aliquem verberari, ut experientia docet. Idèd, qui in odium Prælatorum, seu iudicum Ecclesiasticorum, consanguineos, vel affines eorundem, aut aliorum clericorum carcerant, percutiunt, eorum bonis, gradibus, & dignitatibus spoliant, seu alias injustè persequantur & gravant, sunt ipso facto sententia excommunicationis innodati, dicto capit. sciant cuncti, & ibi gloss. in verb. consanguineos, de elect. in 6. clem. 2. juncta gloss. in verb. quomodolibet, ubi etiam Abb. nu. 8. de sentent. excommunicat. cap. quoniam juncta gloss. in verb. propinquorum, de immunit. Eccles. in 6. & cap. quicumque, ubi etiam gloss. quæ vertitur quoque familiares in verb. suorum consanguineorum, & familiarium, & ibi Dom. & Fran. de sentent. excomm. cod. lib. & Barb. in cap. licet, colum. 15. de probat. Talia enim committentes, & committi mandantes tacitè, & indirectè lædunt, & deprimunt, ac restringunt libertatem ecclesiasticam, quia non omnes, quemadmodum Sanctus Thomas Cantuariensis, qui non respexit carnem, & sanguinem, pericula propinquorum non curant; sed quamplures, ut temporalia consanguineorum, seu affinium

damna hac de causa imminuentia evitent, ecclesiasticam immunitatem non sustinent.

61 Unde, ¶ qui sunt causa, in eandem excommunicationem incidunt, ut in eadem Bulla Cœna Domini n. 15. & Navar. 64 in manual. cap. 27. num. 70.

Taciti enim & expressi eadem est virtus, l. cum quid & ibi Bar. num. 4. & Ias. num. 5. ff. si cert. per. Aut qui executionem litterarum Apostolicarum, seu executorialium processum, & decretorum prædictorum quomodolibet impediant, ¶ vel suum ad id consilium, aut assensum præstant, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliarum præventionum, seu etiam donec ipsi ad Papam informandum, ut aiunt, supplicaverint, aut supplicari fecerint; nisi supplicationes huiusmodi coram Sede Apostolica legitime prosequantur, etiam si talia 65 committentes fuerint Præsidentes, cancelliarum, consiliorum, Parliamentorum, cancellarij, Vicecancellarij, Consiliiarij, Ordinarij vel extraordinarij quorumcumque principium sæcularium, etiam si Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacumque fulgeant dignitate, aut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Commendatarij, seu Vicarij fuerint, ut in eadem Bulla Cœna Domini, nu. 14. & ibi Navar. num. 69. Sayr. in Thef. cas. conf. eodem lib. 3. cap. 18. num. 1. & Grassi. etiam. cap. 18. eod. lib. 4. num. 124.

62 Causas ¶ in quibus iudices laici se ingerere non debent, & personæ speciales, quæ hoc capite continentur, plene scripsit Sayr. eodem cap. 18. num. 2. Et cum verb. Bullæ Clemen. Papæ VIII. num. 14. satis sint clara, quænam personæ

comprehendantur, non est opus recurrere ad argumenta, quia in claris non est opus conjecturis, l. continuus, §. cum quis, ff. de verb. obl. & Ias. in l. plane, §. si eadem, nu. 4. ff. de leg. 1.

Nec ¶ obstat, si dicatur, quod huiusmodi insequentes quandoque sint tolerati, & non evitentur; quia inde non sequitur eos non esse excommunicatos, ut per Navar. in dicto cap. 27. num. 35. vers. nota primò, & in conf. 15. numer. 2. de heret. par. 2. lib. 5. sed sunt excommunicati ex supra deductis.

Ad dictam tamen pœnam incurrendam requiritur, ut à iudicibus, & magistratibus prædicta auctoritate fiant, Navar. eodem c. 27. n. 71. vers. declaratio prima, & eandem incurrit Prælati ecclesiastici avocantes causas à delegatis Apostolicis, ut per Sayr. dict. c. 18. nu. 5.

63 Et ¶ nullo casu possunt laici causas ad forum ecclesiasticum spectantes, ad eorum tribunal trahere, cum nec sub prætextu violentiæ prohibendæ, cui per supplicationem potest provideri; ut per eundem Sayr. ubi supra numer. 6 & 9. Opinione, quod laici clericos ad forum seculare trahere, & in causis ecclesiasticis se intromittere possint, quàm in pluribus Covar. lib. practic. quæstion. quæst. 35. & alij quos refert Azor. in 1. par. instit. moral. lib. 15. cap. 12. vers. queri solet, sustinere conantur; intrepidè tenet idem Azor. subsistere non posse.

64 Spiritualis enim in pertinentibus ¶ ad fidem, & ad salutem animæ, ac in rebus, quæ ad bonum universale Ecclesiæ pertinent, de potestate seculari iudicare potest: cui consequens est, in huiusmodi personis, & causis ecclesiasticis potestatem

ali-

laicam se nulla ratione interponere debere, aut posse, ut fuit à R. r. *decisum infra sub numer. 91. 92. & 95. Farinac. in prax. crimin. cap. 8. numer. 18. & u. 28.* Ac propterea contraficientes à Papa excommunicationis vinculo meritiò, ac justè feriuntur, ut per Sayr. *ibidem, numer. 8. vers. primo quidem & num. 9.* Et quòd, neque in casu neglectæ, vel denegatæ justitiæ, nec timore violentiæ licitum sit clericos ad judicium seculare vocare, probat text. *in c. qualiter, & quando, infm & ibi gloss. final. Host. num. 3. Abb. antiq. & lo. Andr. n. 1. Abb. Panor. num. 8. & num. 3. & alii communiter, de jud. colligentes differentiam inter judicem secularem, & ecclesiasticum, & † quòd, cum judex ecclesiasticus sit major, & superior, possit secularis judicis negligentiam supplere, & illum corrigere, ut c. extranmissa, c. licet, & cap. ex tenore, de for. comp. post plures alios quos*

78 Spirituales † causæ sunt: beneficiales, & decimarum, de quibus supra; matrimoniales, *cap. accedentibus, de excess. pralat. & concil. Trident. can. 12. de sacr. mat. sess. 24. hæreticorum, & de hæresi suspectorum, cap. ut inquisitionis, §. prohibemus. de hæret. in 6. sortilegorum, superstitionum, usurarum, astrologorum, & aliorum, de quibus in constit. Sixti Papæ V. in 2. par. Bull. cap. 21. §. ac perpetuo, censurarum ecclesiasticarum, conc. Trident. cap. 3. §. nefas autem, sess. 25. de reform. causæ clericorum dict: cap. si diligenti, de for. comp. & 71* Abb. in cap. 1. numer. 1. eod. tit. simoniacorum, ut per gloss. si in c. cum sit generale,

de for. comp. legitimitatis, an quis sit ex legitimo matrimonio natus; jus sepulturæ, & aliæ, ut c. tuam, de ord. cogn. cap. lator, cap. causam, qui sil. sing. leg. & Azor in lib. 1. inst. moral. cap. 14. in princ. par. 1. & aliæ de quibus per Sigism. Scac. in tract. de jud. caus. civil. crimin. lib. 1. cap. 11. num. 50 & 51. & Farinac. in prax. crim. quest. 8. num. 20.

† Et regulariter judex ecclesiasticus potest cognoscere de criminibus laicorum, quando crimina sunt adinuenta de jure canonico, seu habent originariam prohibitionem à canonibus non à legibus: vel, ubi reperitur à canonibus imposta pœna etiã laicis, ut in cap. contra idolorum, 26. quest. 10, & Abb. in d. cap. cum sit generale infm. Et spiritualibus annexæ, sub præfenti excommunicatione comprehenduntur.

79 Sunt enim spiritualibus † annexæ causæ juris patronatus, Graff. *decis. aur. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 125.* & quæ à judicio censurarum dependent, ut sacrilegii, quod est crimen mixti fori. Felyn, in cap. cum sit generale, num. 1. & 17. de for. comp. Si pro eodem crimine judex ecclesiasticus promulgavit censuras, & laicus præterit de eodem cognoscere: Aut si redditus, & proventus ecclesiasticos laicus usurpaverit, & propterea fuerit declaratus sententiam excommunicationis incurrisse; judex verò secularis præterdat causæ cognitionem ad ipsum spectare, per cap. si clericus laicum, de for. comp. nihilominus causæ cognitio ad ecclesiasticum spectat.

† Quia de connexis idem est judicium, cap. translato, de constit. quodque judex ecclesiasticus debeat etiam cognoscere de

de connexis excommunicationi, in terminis Neviz. in sylu. nupt. de lit. monit. libr. 3. num. 59. facit text. in l. quæ religiosis, ff. de rei vendi. Graff. d. cap. 18. num. 125. & Azor. ubi sub. vers. causa quasi.

73 † An autem excommunicatio legitime, vel nè sit promulgata, aut publicata, ad iudicem ecclesiasticum cognitio spectat. Conc. Trid. cap. 3. §. nefas autem, sess. 25. de reform.

73 Decimoquintò † in eadem excommunicationem incidunt iudices seculares, qui personas ecclesiasticas ad sua tribunalia, præter juris canonici dispositionem, trahunt, vel quomodolibet faciunt, unde libertas ecclesiastica tollatur, seu in aliquo lædatur, vel deprimatur, aut aliàs quovis modo restringatur; sive Sedis Apostolicæ, sive quarumcunque ecclesiarum iuribus, quomodolibet, directè, vel indirectè, tacitè vel expressè præjudicetur. Sayr. eod. lib. 3. c. 19. n. 1. † in hanc autè excommunicationem incidunt facientes, ordinantes, publicantes statuta, ordinationes, constitutiones pragmaticas, & alia quævis decreta in genere, vel in specie, quibus libertas ecclesiastica tollitur, aut in aliquo læditur, vel deprimatur, aut restringitur; vel Apostolicæ Sedis, aut quarumcunque ecclesiarum directè, vel indirectè, iuribus præjudicatur. Et, qui dictis statutis, & decretis factis, & ordinatis contra prædictam libertatem ecclesiasticam utuntur, ut per Sayr. ubi supra num. 3. Et non solum iudices seculares dicta excommunicatione ligantur, sed etiam Prælati ecclesiastici, qui

ecclesiasticas trahunt, ut in ead. Bull. Cæno. Domini, n. 14. & idem Sayr. ubi supra. nu. 4. Quinimò, animadvertere debent quoque Episcopi, aliique ecclesiarum Prælati, & sacerdotes, qui Regibus, & aliis Principibus in violanda ecclesiastica libertate consentiunt, sibi imminere etiam alias accerrimas pœnas, ut inquit. Maiol. de admir. natu. reb. colloq. 1. pag. 54. post. med. & concil. Trident. cap. 11. de reform. sess. 22.

Excluduntur † tamen per illa verba, præter juris canonici dispositionem, ab hac censura, qui laica potestate personas ecclesiasticas in casibus à jure permissis, ad sua tribunalia trahunt, & plures sunt casus à jure permissi.

Primò enim in causa feudali, quando persona ecclesiastica fuit investita de feudo à domino seculari; quia tunc in causa feudi potest clericus per laicum trahi ad forum seculare, cap. ex transmissa, & cap. verum, & ibi Abb. num. 17. de for. comp. ecclesiasticæ enim personæ pro feudo, quod tenent à secularibus, illis iuramentum fidelitatis præstare tenentur, ut c. vnic. §. verum, de stat. reg. in 6.

Sed pro † feudis, quæ sunt de mensa ecclesiarum Episcopi, & alii Prælati, Papæ fidelitatis iuramentum, de non alienando præstare debent, ut in cap. 2. de feud. cum supra in cap. 10. deductis; & alii inferiores in manibus Episcoporum, aut aliorum Prælatorum, & coram illis causas agere, ut in eod. c. vnic. §. Episcopi autem.

Secundò † in causa reconventionis, quia clericus agens contra laicum coram iudice seculari, potest ibi reconveniri, in causis tamen civilibus tantùm, licet, & hæc opinio apud nos non careat difficultate ex-

allegatis per Abb. in cap. at si clerici, à nu. 79
20. usque ad nu. 26. de jud. & hanc dicit Fe-
lin. videri communem opinionem, quam
tamen non firmat, in eod. c. at si clerici, n.
10. & communem, ac ab ipsa consuetudi-
ne approbatam testatur Card. Tol. in in-
struct. sacer. c. 27. vers. tertius est. Quam o-
pinionem puto veram pro compensatione
facienda vique ad summam petitam, secus
autem, si clericus petat decem, & laicus 80
reconveniat pro centum: & dicta opinio
recipit etiam quatuor notabiles fallentias.
Quarum prima est, si laicus procurasset
in fraudem à clerico conveniri, Secundò,
quando reconventio tangeret causam spi-
ritualem, vel illi annexam, Tertio in cau-
sa criminali. Quarto respectu distri-
ctionis personæ, quia laicus in personam
clerici manum apponere non potest. Et ita
distinguit Felin. in eod. cap. num. 10. Quæ
reconventio in causis civilibus procedit, &
habet locum quando clericus agit nomine
proprio; secus si ageret nomine ecclesiæ, &
reconveniretur nomine proprio, quia,
cùm illa reconventio sit super diverso
facto, fieri non potest, ut post alios
tenet idem Felin. eod. numer. 10. vers. &
primo limita.

78 Tertio † si clericus amisit privilegium
fori; ut, quando sacris minimè est initiatus
& nullum obtinet beneficium, aut cleri-
calem habitum, & tonsuram non defert,
nec alicui ecclesiæ ex mandato Episcopi
intervit, seu in Seminario clericorum, aut
in aliqua schola, vel Universitate de licen-
tia Episcopi, quasi in via ad majores ordi-
nes suscipiendos non versatur; quo
casu privilegio fori non gaudet, con-
cil. Trident. in cap. 6. de reform.
sess. 23.

Quarto † quando clericus propter ali-
quod flagitium grave degradatur, & tra-
ditur curiæ seculari, quia, tanquam ex-
tus privilegio clericali, foro seculari per
consequentiam applicatur, cùm ab ecclesi-
astico fuerit projectus, ut in cap. cum non
ab homine, de jud. cap. novimus, de
verb. signif. & Tolet. eod. c. 27. vers. se-
cundus quando. 1

80 Quinto † si lis erat cœpta cum defun-
cto laico, cui succedit clericus, quia tunc
tenebitur clericus se defendere coram
iudice seculari, secundum Barb. cap. quia
unica, num. 45. de jud. & Paul. de Cast. in
l. hæres absens, num. 4. eod. tit. quavis
hanc opinionem falsam teneat gloss. in cap.
clericum nullus, 11. quest. 1. quam gloss.
opinionem puto veriozem: eandem eti-
am tenet Bart. in l. hæres absens, n. 1. ff. de
jud. quem post Anton. de Burr. per ipsum
citatum sequitur Abb. in cap. quia 5. num.
12. eodem titulo. quoniam hoc casu non pro-
cedit regula, l. ubi cœptum, ff. de iudicis,
quia cum clerico non fuit cœptum, &
semper obstat, quòd clericus iudicio
laici se submittere non potest, ut cap.
si diligenti; cum aliis supra allegati.
Et in quibus clericus coram iudice secu-
lari possit conveniri, trad. gloss. 11. quest.
1: in sum.

Libertas † autem ecclesiastica, quam
violantes in dictam excommunicationem
incurrunt, ea est, quam habet Ecclesia
universalis in se, suisque membris, in spiri-
tualibus, & temporalibus concessam à
Deo, de qua per Innoc. in cap. noverit,
num. 1. & 2. & ibi Abb. num. 2. de sentent.
excommun. Bald. in l. privilegia, n. 1. C. de
sacr. sanct. eccles. Io. Lup. in tract. de libert.
eccl. par. 2. quest. 11. numer. 2. Dec

in aul. casu. num. 20. eod. tit. de sac. sanct. Eccles. & ibi Bar. num. 3. & 5. Bos. de princip. & privileg. num. 220. Silvestr. in ver. immunitas §. 2. num. 1. Lap. alleg. 92. numer. 1. & seq. Navar. in cap. 27. numer. 119. vers. quinta quod. S. Ant. in 3. par. tit. 25. cap. 17. Card. Tol. post alios in lib. 1. instrukt. sacerdot. cap. 17. vers. libertas autem, sub num. 12. & Sayr. dict. cap. 15. num. 9. vers. sic etiam.

82 † Clerici autem, ut superius dictum fuit, privilegium fori habent à Deo, ut cap. 86 si Imperator. 96. dist. & Innoc. in cap. 2. num. 1. de major. & obed. Statuta igitur, quæ cadunt in derogationem dictorum privilegiorum contra libertatem ecclesiasticam esse dicuntur, idque locum habet: etiam si indirectè sint contra dicta privilegia, cap. quanto, & ibi Abb. num. 2. de privileg. cap. fin. de immun. eccles. in 6. & Tolet. loco proxime citato,

83 Statutum ad hoc, ut sit † contra libertatem ecclesiæ, non requiritur, ut sit contra omnes ecclesias mundi, sed sufficit, quod tendat in præjudicium particularis ecclesiæ, circa id, quod competit omnibus, quemadmodum lædere Episcopum est facere contra libertatem ecclesiæ, licet non lædat omnes, cap. significasti, de elect. cap. olim, de injur. Lap. alleg. 92. num. 6. & Tol. eod. cap. 37. vers. adverte etiam: & quæ dicuntur de statuto

84 † procedunt, & habent etiam locum in ordinationibus, constitutionibus, seu quibusvis decretis, ut in Bull. Cæna Domini, num. 15. & Sayr. in Thes. cas. consc. lib. 3. cap. 19. tom. 1.

Decimosexto † in eandem excommunicationis sententiam incurrunt impediens Archiepiscopos, Episcopos, & alios Præ-

latos, & Ecclesiasticos iudices ordinarios, ne jurisdictione sua contra quoscunque utantur, & recurrentes ad curias seculares, vel aliàs elidentes, sententias iudicum ecclesiasticorum, tam ordinariorum, quam delegatorum procurantesque à curiis secularibus prohibitiones, aut mandata etiam pœnalia contra sententias Ordinariorum aut delegatorum, decernentesque hujusmodi mandata, aut prohibitiones, & ea exequentes.

Ac † præterea dantes auxilium, consilium, patrocinium, & favorem in prædictis. ut per eadem Bull. Cæn. Domini, n. 6. Sayr. eod. lib. 3. cap. 20. & Concil. Trident. sacros canones, concilia generalia, aliasque Apostolicas sanctiones in favorem ecclesiasticarum personarum, & libertatis ecclesiasticæ, ac contra violatores editas innovavit, & ab omnibus exactè observari mandavit, ut in eod. cap. 20. §. decernit itaque, de reform. sess. 25.

85 Absolutionem † autem, vel revocationem sententiæ excommunicationis, suspensionis, & interdicti, vi, aut metu consequentes, absolutio est ipso jure nulla & novam excommunicationem incurrunt, ut cap. ult. de his quæ vi. met. vet. caus. in 6. Navar. in cap. 27. num. 125. & Sayr. in Thes. cas. consc. eod. lib. 3. cap. 34. num. 11. & 12.

86 Si verò † aliquis ecclesiasticus ad tribunal seculare contra secularem recurreret, tunc reo illam coram eodem tribunali reconvenire, & jura sua tueri liceret, argum. cap. prudentiam, de mut. peti. & Sayr. eod. cap. 20. numer. 4. vers. secundum est, & hoc casu procedere possunt deducta per Covar. in libr. practic. quest. cap. 35. per totum.

89 Quia ꝑ aliàs allegata per ipsam in pluribus repugnant, cum jure divino, à quo sacerdotes habent privilegium fori, c. si imperator, 36. distinct. quod etiam habent de jure canonico, c. at si clerici, de jud. c. si deligenti de for. comp. & Covar. dict. c. 35. nu. 1. vers. primum etenim, & de jure civili, ut in authen. cassi, & ibi Bar. C. de sacr. sanct. Eccles. & Card. Baron. referens legem Honorij Imperat. in lib. Ann. Eccles. tom. 5. anna. 412 pag. 341.

90 Præcipue ꝑ enim in pluribus pugnant allegata per Covar. in dict. c. 35. cum conc. Tridentin. cap. 20. de reform. sess. 25. & cum Bull. Cœna Domini, in quam contravenientes incidunt, ex supra deductis, absolute Papæ duntaxat reservata, ut per Navar. dict. cap. 27. numer. 73. ver. ceterum. Leges regię nempè, 5. tit. 1. ordinat. & lib. 2. regulium Francia, & aliæ per Covar. allegatæ in eodem c. 35. ultra quod sunt leges particulares dictorum Regnorum, quæ non constituunt jus commune, sunt expressè contra dictam authen. cassi; quæ non solum habet locum per Italianam, ut videtur annuere textus, sed est generalis in toto mundo, ut post gloss. ibi in verb. per totum Bar. num. 2. & sic sunt nullæ, & contra verba concilii Trident. & dict. Bullæ in Cœna Domini, ut optime scripsit Azor. in 1. par. instit. moral. c. 12. vers. sed dubitari, lib. 5. Et licet verba textus Bull. de quibus supra, num. 83 & numer. 84. sint satis clara, etiam tamen comprobantur, & declarantur decisionibus Rotæ in Candelabro aureo nuper impressis, super explanatione ejusdem Bull. cas. 16. nu. 249. & num. 250. tenoris sequentis:

91 Anno 1595 Lunæ 10. Aprilis, ꝑ Oâcen. Pœnitentiariæ coram R. Blanchetto, nune:

S. R. E. Cardinali Domini dixerunt, sententiam absolutoriam ultimo loco latam in tribunali criminali ad favorem Pauli sustineri non posse.

Nam de jure communi, & ex Bulla in Cœna Domini recursus in causis ecclesiasticis ad iudices laicos est prohibitus, cap. noverit, & cap. grave, de sentent. excommuni. & dicta Bulla, §. 16. & committitur sacrilegium. Cajet. in sum. in vers. excommunicati, cap. 30. & sequi. nec excusari potest, ex traditis per Covar. pract. quest. cap. 35. numer. 3.

92 Nam, ꝑ etsi iudex ecclesiasticus male procedat, non potest iudex secularis, cujus est minor potestas, supplere negligentiam ecclesiastici, qui tum potestate, tum auctoritate ipso est major, ut declarant omnes doctores in cap. qualiter, & quando, de jud. videlicet. Ioann. Andreas, & Abb. antiqu. num. 1. Collect. in fin. Card. in fin. Anchar. num. 5. Butt. num. 8, Abb. nu. 7, Imol. n. 7, Barb. num. 23.

93 Sed ꝑ illius negligentiam ecclesiasticus supplet, & ex transmissa, c. licet, cum sequi. de for. comp. Superioritatem autem jurisdictionis probant, cap. solite, de major. & obedient. c. denique, 96. distinct. & clem. Romani, de jure jur.

94 Quæ, licet ꝑ de plano procedant, multo magis applicantur proposito casui, in quo Paulus habuit recursum ad iudices laicos non solum semel, sed pluries, ad effectum impediendi mandatum de mandato tenendo ad favorem Hierosymi ritè, & rectè decretum, scilicet 19. Octobris 1587. & 18. Novembris, & 11. Decembris, eodem anno, de Mense Februarij 1589. etiam, postquam se obrulerat paratum obedire mandatis Cæsaraugust. Archiepiscopi.

seopi. Nec excusari potest Paulus à tali recurſu, ex eo quòd poſtea voluerit proſequi gravaminis cauſam coram eccleſiaſtico, quia talis excuſatio non habet locum, quando recurri poteſt ad eccleſiaſticum, qui tale gravamen impediatur, prout poterat Paulus, adeundo Metropolitanum, vel Nuncium Apoſtolicum: & illum, ad iſtum effectum non recurſiſſe eventus docuit, quia neutrum adivit, & proviſiones regie multò magis hoc declarant, quia non ſolum inhibetur iudici eccleſiaſtico, ne ad ulteriora procedat, ſed illi mandat, ut quæ decreverat, revocet, & coram ipſo iudice ſeculari compareat ad allegandas cauſas, ex quibus parere non teneatur.

27 Ex quibus ꝑ nihil aliud inferri poteſt, niſi, quòd ipſi iudices volunt de cauſa eccleſiaſtica cognoſcere, quòd eſt admodum abſurdum, cum iudex laicus ſit incapax iuriſdictionis in perſonas eccleſiaſticas, & eorum cauſas. Nec immorabilis hoc caſu ſibi ſuffragatur, Doct. in capit. cauſam, de preſcript. Felyn. in capit. 1. de major. & obedient. Rot. deciſ. 10. de conſuet. in antiq. & Biſign. 2. eodem titul. præcipue cum in dicta Bulla Cœnæ Domini, derogetur conſuetudinibus etiam immemorabilibus.

Non obſtant quæ allegantur defectu iuriſdictionis, & quòd Rota non cognoſcit de iuſtitia ſententiarum, quæ ſunt extra Rotam latæ, quando de illarum executione non agitur, quia in caſu propoſito Hieronymus Pinus habet intentionem fundatam ſuper recurſibus, & claram iuris diſpoſitionem, per quàm Paulus ꝑ propter excommunicationis incurſum redditur incapax beneficiorum, & cum ipſe Pau-

lus excipiat de abſolutoria, quam tranſiſſe in rem iudicatam præſendit, licitum eſt Hieronymo replicare de illius notoria iniuſtitia præterita; & ultra teſtes productos coram Locumtenente Criminali Auditoris Camere, adſunt alij producti coram me reg. fol. 126 & 335. ex quibus ipſum incidiſſe in pœnas in Bulla Cœnæ Domini contentas negari non poteſt.

Die Veneris prima Decembris, coram R. Penia, Oſcen. canonicatus. Utraque parte informante ſuper dubio dato, an Paulus Sezanus ꝑ fuiſſet excommunicatus ob recurſum ad tribunal ſeculare iuſtitie Aragonum, à quo illius procurator obtinuerat firmam iuris ad inhibendum iudici eccleſiaſtico, ne appellatione pendente, aliquid innovaret, & Paulus dicta inhibitione fuerat uſus, ſub prætextu, quòd id ſibi licebat juxta diſpoſitionem ſacrorum canonum, uno tantum ex dominis, Paulum excuſari poſſe dicente, cœteri affirmativè reſponderunt, illum ipſo iure incidiſſe in ſententiam excommunicationis, quia recurringendo ad iudices ſeculares cauſam præbuit, ut immunitas eccleſiaſtica violaretur, *cap. noverit, & cap. grave, de ſentent. excommun. & § 10, in Bull. Cœn. Domini.* Ubi excommunicationis vinculo innodantur, qui ad cancellarias, & curias ſeculares recurrunt, pro obtinendis prohibitionibus, & mandatis contra Prælatos, & iudices eccleſiaſticos.

98 Nec ꝑ Paulum tuebantur copioſa verba doctorum aſſerentium licitos eſſe quibusdam caſibus iſtos recurſus ad iudices ſeculares, quando ſacrorum canonum auctoritas illis omnibus præponderabat.

§§. 3. per

per quam etiam excluderetur præterita antiquissima consuetudo nonnullarum, Provinciarum, de qua attestabantur. Covar. in pract. quest. c. 35 nu. 3. Navar. in Manual. c. 27 nu. 70. Men. tract. de rer. in possess. rem. 3. nu. 355. & sequ. & Petrus de Avendano tract. de execu. mand. reg. lib. 1. c. 1. nu. 32. Dicebatur enim, talem consuetudinem, tanquam improbam, & sacrison canonibus inimicam, quæ clericos jurisdictioni laicorum quandoque supponit, non fuisse attendendam, cap. qualiter, & quando ubi communiter, doct. & Abb. nu. 7. de jud. Mar. Socin. in cap. si quis clericus, numer. 28. & in cap. Janè, numer. 10. de for. comp. Rot. decis. 10. de consuet. in antiq.

99 Neque decis. Rotales. † Achil. 30. de appell. in impressis, & R. D. Decani in illa Tarracenen. villa de Rem, die 4. Decembris 1562. & R. Blanchetti in Salamantina canonicatus, die 24. Maij proximè præteriti suffragantur Paulo, quia, licet per illas decisiones concederetur facultas quandoque recurrenti ad iudices laicos, & invocandi eorum nudum auxilium ad defendendam propriam possessionem, qua quis defacto spoliatur, & quam quis propria auctoritate defendere potest; nunquam tamen dicitur in eis, quod talis recursus fieri possit ad effectum obtinendi inhibitiones, & mandata contra Prælatos, & iudices ecclesiasticos, hoc enim nunquam docuit

100 Rota, † quæ optimè novit iudices laicos, nec habitu habere jurisdictionem in clericos; imò illius penitus incapaces, arg. cap. causam, de rescript. & cap. sacerdotibus, 11. quest. 1. & propterea, cum sint inferiores iudicibus ecclesiasticis, cap. deni-

que 95. distinct. & clem. Romani, de iure iur. Nec posse, nec habere ecclesiasticos corrigere, aut eis inhibere, aut alia præcepta facere Abb. in dict. cap. quomodo, & quando, nu. 7. unde Domini non recesserunt à decisione in hac causa coram R. D. meo Blanchetto, die 10. Aprilis proximè præteriti facta.

101 Anno 1594. † 4. Novembris, coram R. D. Decano Cartaginen. Portionis Domini recesserunt à resolutione facta, & censuerunt, satis constare de citatione validè executâ: primò ex scripturis productis, quæ habentur in summario numer. 1. constat de ablatione processus tam originalis, quam compulsati; & ejus transportatione ad consilium, quæ præsumitur facta ad instantiam partis interessè habentis, ad not. per Bart. in l. fin. de quest. quare in odium eorum, qui simili recursum utuntur, sit omnis interpretatio ad favorem alterius partis, ita ut etiam copia simplici soleat fides adhiberi. Bald. in l. publicata, quest. 8. in fin. de testament. Jal. in auth. si quis in aliquo, in 7. sal. C. de edendo. Dec. conf. 36. colum. 2. ver. non obstat. & extat Pereg. decis. 159. lib. 2.

102 Et facit, † quod impediens, quo minus citetur auxilio Consilij Regij, vel aliter, habeatur pro citato, cap. quoniam frequenter, §. porro, ubi gloss. in verbo, impedit, ut lit. contest. Card. in clem. causam, quest. 13. de elect. cum alijs, per Tiraquel. de retract. Lign. §. 1. gloss. 10. n. 102, & §. 2. gloss. 1. numer. 9.

Non obstat, quod in summario processus; quod exhibitum fuit, ubi adest executio citationis, non reperiantur testes adhibiti, ut requiritur, cap. quoniam, de prob. Specul. in tit. de citat. §. sequitur, num. 19.

num. 9. Put. *decif. 1. lib. 3.* quia ex exhibitio-
ne processus ultimo loco facta apparet,
quod, qui confecit summarium, solitus
fuit omittere testes, qui nihilominus in di-
cto processu in pluribus actibus interfuis-
se leguntur.

103 Decimoseptimò, † qui iurisdictiones,
seu fructus, redditus, & proventus,
ad Papam, & Sedem Apostolicam,
& quascunque ecclesiasticas personas
ratione Ecclesiarum, monasteriorum, &
aliorum beneficiorum ecclesiasticorum
pertinentes usurpant, vel etiam quavis
occasione, vel causa, sive Romani Pon-
tificis, vel aliorum ad id legitimam fa-
cultatem habentium expressa licentia se-
questrant, ut dicit. *Bull. Cœn. Domini, num.*

17. Appellatione enim iurisdictionum,
fructuumque, reddituum, & proven-
tuum, ad ecclesias & beneficia pertinen-
tium comprehenduntur bona quacun-
que ecclesiastica, quæ eo ipso, quod ec-
clesiæ sunt tradita, & oblata, sancta, &

106 religiosa censentur, *cap. prædia, cap. nul-
li 12. quæst. 2. cum alijs de quibus infra.*

Personæ autem principales primò sunt u-
surpantes, secundò sequestrantes. Et ad
dictam excommunicationem incurren-
dam, requiritur, ut bona usurpentur,
aut sequestrantur, non qualitercunque,
sed ut res, proventus, seu redditus ec-
clesiæ: quia † fures, & latrones, qui hu-
iusmodi furantur, non incidunt in dictam
excommunicationis sententiam. *Navar.
in eodem cap. 27. num. 71. vers. sexta quod
Grass. decif. aur. cap. 18. num. 144. par. 1.
lib. 4. & Sayr. eod. lib. 3. cap. 21. num. 1.
2. & 4.*

Quæ opinio, quoad fures, & latrones
indistinctè procedit, sed quoad alias per-

sonas, iurisdictiones, bona, fructus,
redditus, & proventus ecclesiasticos usur-
pantes, habent locum in foro conscien-
tiæ tantum, in quo statur dicto peniten-
tiæ tantum, in quo statur dicto peniten-
tiæ; secus autem in foro contentioso, in
quo, secundum acta & probata, est judi-
candum. *Felyn. in cap. pastoralis. num. 23.
de off. deleg. & Gomez. in reg. de ann. pos-
ses. quæst. 4. nu. 5.* Ideò allegando, bona
non esse ecclesiæ, aut ignorasse fuisse ec-
clesiastica, ab excommunicatione non
excusantur, si de contrario constat, nisi
essent bona de recenti empta, vel eccl-
esiæ donata, de quibus probabiliter igno-
rari posset. Contra usurpantes iurisdictiones,
fructus, redditus, & proventus ec-
clesiarum, seu beneficiorum ecclesiasti-
corum, † proceditur ad sententiam de-
claratoriam, non tamen de facto, quia
debet præcedere monitorium, seu cita-
tio, quæ requirantur, ut per *Put. in
decif. 271. num. 4. lib. 3.*

106 Monitorio enim canonica † trina præ-
cedere debet, aut tribus monitionibus
distinctis, vel unica pro trina, præfixo
in monitorio termino trium, vel plurium
dierum, aut etiam plurium horarum in
in tribus terminis distinctarum, ut fit,
quando, una dies pro primo, una pro
secundo, & ultima pro tertio, vel si ne-
gotium hoc requirat, octo horæ pro pri-
mo, octo pro secundo, & reliquæ octo
pro tertio & peremptorio termino, ac
monitione canonica; hoc enim casu uni-
ca pro trino monitione sufficit, *gloss. in
cap. statuimus, in vers. monitionem, & cap.
constitutionem. §. statuimus, de sentent. ex-
communic. in 6.*

107 Debetque fieri contra certas † perso-
nas, si personarum certitudo haberi po-
test,

test, alioquin sufficit monitio generalis contra incertas personas, qui talem usurpationem fecerunt, ut per gloss. in eod. c. constitutionem in ver. nominatim, c. fin. de vocationem, & ibi Franc. de elect. in 6.

Constare etiam debet iudici de usurpatione testium depositione, aut alias legitime. Cū enim actor non probante reus absolvatur, l. qui accusare, C. de eden. nisi constito de allegatis, declaratio promulgari non potest: si verò reus compareat; allegando, se bona, quæ possidebat ecclesia, in suos usus convertisse, uti de jure sibi competentia, de quibus juribus se paratum edocere proponat, cū res efficiatur dubia, a verò laico de jure pertineat, & de possessione ecclesiæ constet illius confessione, qua nulla major est probatio, ut inquit Ias. post alios in l. Titia num. 28 ff. de verb. oblig. Craver. cons. 6. num. 3. & Menoch. cons. 21. num. 14, ea ratione, quod probatio per confessionem dicatur notorium, ut tradit Bart. in l. scriptus, num. 2, ver. idem dicitur quod ff. de relig. & sumpt. fun. Innoc. in cap. ex parte, il. 1, num. 5, de verb. signif. & Abb. in cap. cum speciali §. porro, num. 7. vers. concludit, de appell. cū enim zgatur de sententia excommunicationis à jure lata contra usurpantes bona ecclesiastica, de qua per concil. Trident. cap. 11, de reform. sess. 22, & Bull. Cœn. Domini de qua supra §. pro excessu notorio in declaratione ferenda nulla solemnitas est adhibenda: sed etiam sine citatione potest quis excommunicatus declarari, Innoc. in d. cap. ex parte, num. 5, Abb. in cap. pervenit il. 1, num. 7, de appell. & Fezn. in cap. Rodolphus num. 41, vers. intellige secundo de rescrip. prout etiam quan-

de sententia excommunicationis incurritur ipso facto per text. & gloss. in cap. reprehensibilis, in ver. ipso suo genere, de appell. & ibi Abb. num. 6, & 7.

III Spoliatus §. quovis modo jura usurpat: & idem contra spoliantes omnia jura insurgunt, ita quod spoliatus, antequam cognoscatur de domino, in primis, & ante omnia est restituendus, Bart. in l. si quis ad se fundum, num. 2, C. ad l. l. de vj. pub. & Menoch. cons. 2, num. 185, lib. 1, & restitutio datur ad jura, quibus quis fuit spoliatus, & sic ad ecclesiastica jura usurpata, sive sint corporalia, sive incorporalia: possessio enim acquisita est jus, l. peregrè ff. de acquir. possess. Et quod appellatione juris possessio includatur, probat Gomez. post alios per ipsum allegatos, in reg. de non toll. jur. quas. quest. 5, num. 5, 6, & seq.

IV Quapropter §. spoliator incidit in Bullam Cœn. Domini, à qua quis excusari non potest, excipiendo de juribus sibi competentibus: quia cū presumptio sit contra spoliantem, etiam quod confiteatur qualitatè, potest illa confessio pro parte acceptari & pro parte impugnari Bart. in l. Aurelius §. idem quasi §. num. 2, ff. de liber. leg. & Craver. consil. 150, num. 5, longè enim commodius est possidere, & adversarium ad onera petitorij compellere, quàm alio possidente, petere, l. is qui destinavit ff. de rei vend. trina monitio, de qua supra num. 106, regulariter requiritur ad sententiæ excommunicationis validitatem, cui tamen Papa non ligatur, quia Paulus quando Hymeneum, & Alexandrum tradidit Satanæ, non præmisit trinam monitionem, nec formam, quod una sufficeret

ficeret pro tribus, quemadmodum nec illam præmisit, cum fornicatorem Corinthium excommunicandum scriberet, unde ait, ego quidem abiens corpore, præfens autem Spiritu jam judicavi, ut præfens, eum, qui sic operatus est, in nomini Domini Nostri Jesu Christi tradere hujusmodi hominem Satanæ in interitum carnis. *1. Corinth. cap. 5.* in quo formam excommunicationis; ostendit, *cap. audivimus post med. vers. unde Apostolus, 24. qu. 1. & cap. audi, denique, 11. quæst. 3.* Hoc enim gladio utuntur potissimum Summi Pontifices, cum nonnulli iniquitatis filij inobedientiæ contumacia perseverant, & tanti parentis jussa præstare recusant; Papa autem est loco Petri, qui in administratione fuit major auctoritate Paulo, *21. dist. in sum. vers. Petrum verò,* unde & Papa, qui est loco Petri, est etiam major Paulo, & alijs Apostolis, *cap. in novo, eadem 21. distinct. c. puto, 2. qu. 7. & Jo. à Capistr. in tract. de auctor. Pap. 3. par. princip. numer. 12.*

113 Decimo octavo ¶ eandem excommunicationis sententiam incurrunt imponentes decimas, collectas, & alia onera personis ecclesiasticis, & offenditur libertas ecclesiastica in impositione onerum, directe, vel indirecte, à quibus, tam personarum clericorum, quam eorum bona sunt immunita, ut per Cajetan. *in ver. excommunicatione, cap. 40 & Azor. lib. 5. institut. moral. cap. 12. §. ego sanè, sub littera D. Abb. in cap. non minus, num. 3. de immunit. eccl. & cap. quanquam, de cens. in 6.* Personarum enim principales, quæ in eandem censuram incurrunt, sunt imponentes decimas, collectas, tales, præstantias & alia onera similia exigentes, recipientes, et-

iam à sponte dantibus, & solventibus. 114 Accessoriarum ¶ verò personarum sunt, quæ prædicta facere, exequi, procurare, quæve auxilium, consilium, vel favorem præstare in prædictis non verentur, per se, vel per alios, directe, vel indirecte, cujuscunque ordinis, gradus, vel conditionis fuerint, *ut in dict. Bullæ Cænæ Domini, num. 18.* Personarum autem, & res, quibus dicta onera imponi prohibentur, *de quibus eodem n. 18.* sunt clerici, Prælati, & aliæ personæ ecclesiasticæ; ac eorum, & ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum bona etiam patrimonialia, necnon fructus, redditus, & proventus eorundem, ut per Navar. *in c. 27. num. 71. vers. & qui collectas. Sayr. in eodem lib. 3. cap. 22. num. 1. & Card. Tolet in tract. sacerdot. cap. 29. §. adverte non solum, lib. 1.*

115 Bullæ Cænæ ¶ Domini radix, & fundamentum hoc casu est, quòd, cum in omni republica, ad sublevandas communes necessitates, necessaria sint aliqua onera, tam realia, quam personalia, in quorum distributione servanda est ratio justitiæ, tam commutative, quam distributive. Commutative quidem, ut non, nisi ex causa urgenti, imponantur. Distributive verò, ut inter cives prò uniuscujusque viribus, & facultate distribuantur.

116 Admodum rationale, ¶ & etiam valde conforme juri naturali, & divino fuit, ut ab hujusmodi oneribus personarum ecclesiasticarum, tam in seipsis, quam eorum bonis immunes essent, ut post Sor. *4. distinct. 25. quæst. 2. artic. 2.* tenet Sayr. *dict. cap. 22. num. 4 & 5.* In seipsis enim; quia sicut jure divino Ecclesiæ ministri sunt

constituti; ita etiam eidem juri conforme est, ut iudicibus secularibus non sint subjecti. In bonis autem, quia, cum tributa, & vectigalia Regibus, & alijs Principibus ad suam ipsorum, & reipublicæ sustentationem exsolvantur, ¶ & clerici non minores operas, & labores rei ecclesiasticæ impendant; æquum, & juri naturali, ac divino consonum fuit, ut à solutione tributorum exempti essent, ut legitur *Genes. cap. 47. & cap. tributum, 23. quest. 8.*

Ideo Constantinus, & Constanti Imperatores, ecclesiasticas personas privilegio immunitatis gaudere voluerunt; scientes magis religionibus, quàm officiis, & labore corporis, vel subbre imperialem rempublicam contineri, *cap. in qualibet, 23. quest. 8. Sayr. eodem capit. 22. numer. 5. cum allegatis supra in cap. 14. num. 9. par. 1.*

118. Hæc enim exemptione, & immunitate ad eò plenè personæ ecclesiasticæ, & eorum, ac ecclesiarum bona fructus, & redditus, & proventus gaudere debent; ut, qui per se, vel alios directè, vel indirectè, ab eisdem onera imposita exigere præsumunt, eandem excommunicationis poenam incurrant, *ut in Bull. Cæn. Domini, dicto numer. 18. vers. nec non qui per se.*

119. ¶ Indirectè enim exigitur, colonos, seu massarios occasione culturæ bonorum ecclesiasticorum, hospitatione militum, vel aliorum gravaminum onerando, aut ab ipsis exigendo: quia quæ à colonis pro labore, seu trafico bonorum ecclesiasticorum in totum, vel pro octava, aut alia parte exiguntur, in præjudicium ecclesiasticarum personarum percipiun-

tur, quia ratione oneris res minoris estimationis efficitur, *gloss. final. in l. generalis, § final. ff. de usufruct. leg. & Olalch. decis. 83. num. 9.* Unde ecclesiastici non ita de facili inveniunt rusticos, qui sua prædia colere velint, ut animadvertit Peder, de Sen. *conf. 111. num. 10. in fin.* quidquid contrarium teneat ibi in principio, ut validioribus rationibus, & auctoritatibus infra demonstrabitur: quia, si coloni ad onerum solutionem, seu militum hospitationem, qua non parvum onus infertur, gravarentur; laici per indirectum exigent collectas ex bonis ecclesiasticis, quæ sunt hoc casu etiam ex persona colonorum exempta, *ut l. 1. & 2. C. de Episc. & cler. cap. Ecclesiarum, & ibi gloss. in verb. clericorum, 12. quest. 2. cum alijs supra, in cap. 14. nu. 6. 32. 33. & 35. par. 1. allegatis* Exigentes autem, excommunicationis sententiam in Bullam Cænæ Domini contentam incurrun-
120. *ut in eadem Bull. eodem nu. 18. vers. nec non, dicto c. 14. num. 35.*

Exemptio ¶ enim competens bonis ecclesiasticis est realis; & ideo comprehendit quoscunque colonos, ut declarat *gloss. in clem. 1. in ver. excolendas, circa finem* quam sequuntur Jac. & Imol. ubi etiam Abb. *num. 10* Qui illam dicit esse notandam ad similia, de decim. idem Abb. *in c. ex parte, numer. 4. eodem tit. & in conf. 8. numer. 3. Rot. decis. 4. numer. 1. de privileg. in antiqu. & in una Caurien. coram Cantuccio, decis. 23. num. 6. par. 2. Grat. conf. 130. cui subscripserunt Alciat. Salutiol., Bero, August. & Ianet. nu. 4.* ubi pluribus fundamentis hæc conclusio comprobatur, & latè *Surd. conf. 301. numer. 62. 63. & 78. volum. 3.* & inquit Bald. quòd, si coloni isti gravarentur, de facto gravarentur, &

non de jure, in l. cum duobus, §. si in coeunda, ff. pro soc. & in l. 2. 3. not. C. de episc. & cler.

121 † Coloni enim ecclesiarum eorundem bonorum, nec possessionem habent, nec dominium; sed tantum detentionem, aub. item nulla communitas, & l. de his, C. de episc. & cleric. Alexand. conf. 35. viso processu, numer. 12. lib. 4. & Card. Tusch. pract. conel. jur. conel. lib. 2. numer. 1. & 2. Ideo, si gravarentur ratione fructuum, quos ex prædiis percipiunt; possent perfoluta à dominis prædiorum repetere, ut

122 Si enim † coloni ultra bona ecclesiastica, quæ colunt, habent etiam bona propria eorum nomine allibrata, pro illis à solutione onerum non excusantur, uti coloni ecclesiasticarum personarum: sed pro rata eorum, quæ proprio nomine possident, onera persolvere tenentur; & ita distinguit Rebuff. in l. 2. penes quos, nu. 2. & 3. & Bart. nu. 1. C. de agris. & cens. lib. 17.

123 Quid autem, † si imponatur onus quod publicam utilitatem respiciat, tam clericorum, quam laicorum; ut ad reparationem murorum, fluminum, restaurationem viarum, pontium, vel populum à peste custodiendum? videtur quod ratione naturali, quæ limitat legem, clerici non sint exempti; sed concurrere teneantur, non tamen cogendi, nisi à Papa, Duen. reg. 100. numer. 17. Did. Perez. l. 1. tit. 4. lib. 4. ord.

Navar. cap. 27. numer. 115. ver. tertia quod. Et ita se habere communem usum Hispaniæ, ex l. 11. & 12. tit. 3. lib. 1. nova recopil. testatur Covar. loco supra citato, & alij sustinentes dictam opinionem. Attamen etiam tributa ad reparationem mœnium, & fluminum, ac ad restaurationem viarum, & pontium, vel custodiendum populum tempore belli, aut pestis, à laicis impunè exigì possunt: dummodo ad hoc fuerint plures causæ sufficientes necessariæ, & non aliæ: quarum

124 Prima est, † quod immineat maxima, & urgens necessitas, ut quando hostis cum exercitu stat in agro, obsidendo civitatem, quo tempore, nec ecclesiastici à murorum, seu civitatis custodia possunt excusari: ut cunctis vigilantibus melius valeat civitas custodiri, cap. pervenit, & ibi gloss. in ver. modo, & Abb. numer. 1. 4. & 6. de immun. eccles. & in his terminis procedere possunt allegata per Olase. in decis. seu potius, consil. 68. alias 181. numer. 24. & 25. Sed, cessante hac urgente flamma belli

125 causa, clerici non tenentur: † quia limitata causa limitatum producit effectum l. cancellaverat, ff. de his que in testam. delent. & Tiraq. in tract. cessant. cau. par. 1. numer. 142.

126 Secunda, † pro reparatione fluminum, pontium, & viarum, quoties communis laicorum, & ecclesiasticorum urget necessitas, & concurrat utilitas, ut per Abb. in cap. non minus, num. 18. & Bald. in l. ad instructiones, n. 2. C. de sacrosanct. eccles. Dummodo laici non habeant particulares redditus Universitatis, ut pedagia, gabellas molendina, furnos, pascua, portus, piscationes, & similia, quæ ad particulare Universitatis commodum, & utilitatem percipiant,

- cipiant, ad hujusmodi onera, & impensas
 sustinendas, de quibus optime per Car-
 din. Tolet. *in instruct. sacerdot. c. 21. sub n. 2.*
 Quia tunc, cum pedagia, gabel las, & pas-
 sagia sub quocunque nomine, & titulo exi-
 gant ab advenis, mulionibus, rectoribus,
 equitibus bobus cum plaustris, & aliis
 animalibus transeuntibus, pontes, portus,
 & vias, ut plurimum devastantibus, perci-
 piant; sumptibus communitatum ad hu-
 jusmodi refectiones, & reparationes tenentur.
 Cepol. *de serv. viar. num. 47.* &
 Azor *in d. lib. 5. institut. moral. cap. 13.*
vers octavo queritur. Contrafacientes verò
 sententiam excommunicationis incur-
 runt; donec integrè satisfecerint, ut *cap.*
non minus. & *cap. adversus, de immunit.*
eccles. quæ per Bull. Cæn. Domini fuerunt
innovata, ut per Cardin. Tolet. in ead.
instruct. sacerdot. lib. 1. c. 29. vers. adverte præ-
tereas in fin. & Sayr. in d. c. 22. n. 11.
- 127 Tertia, † ut Clerus teneatur concur-
 rere ad onera, in quocunque casu requi-
 ritur, quòd bursa principis, & subditorum
 laicorum fit ad eò exhausta, ut Episcopus,
 & clerus, tantam necessitatem, & utilita-
 tem videntes, existiment ad sublevandas
 communes necessitates, & utilitates, ubi
 laicorum facultates non suppetunt, subsi-
 dia per Ecclesias esse conferenda arbitrio,
 & jussu Pontificis Maximi, *cap. non mi-*
nus, §. quo circa, cap. adversus, ver. verum si,
de immunit. eccles. cap. 1. extravag. comm.
eod. tit. Bero. cons. 31. num. 13. volum. 1. Ce-
phal. cons. 154. num. 22. vol. 2. & Burlat. 130
cons. 10 num. 66. volum. 1.
- 128 Et quòd, † Episcopi, capituli, ac toti-
 us cleri consensus accedit, Innoc. *in c.*
2. de loc. & conduc. & Abb. in d. cap. non
minus, n. 5. de immunit. eccles. nec eorum
- consensus sufficit, quia requiritur etià
 Sedis Apostolicæ auctoritas, sicut in su-
 perioribus omnibus, *c. clericos, laicos §. nos*
igitur, de immunit. eccles. in 7. cap. adversus,
vers. propter imprudentiam & ibi Abb.
numer. 1. & in extravag. comm. & cap. 1.
§. cæterum, eod. tit. Bull. Cæn. Domini
sub num. 18.
- 129 Ideo † non subsistit opinio Olaf. h. *in*
suo cons. incipien. cum anno 1554. impres-
so, in decis. Podemont. post decis. 67. vel se-
cundum ult. impress. post decis. 180. num.
21. 23. 24. 25. & 30. & Balb. in cons. sequen-
ti, sub. numer. 29. 30. & seq. Quibus in
 locis conantur sustinere, clericos à laicis
 cogi posse ad concurrendum in solutione
 onerum auctoritate laicali impositorum.
 Nam dicta opinio est expressè contra
 text. ejusdem Bull. Cæn. Domini, *dict. num.*
18. Sayr. lib. 3. cap. 23. num. 1. & 2. & ita
 procedit text. *in auth. statuimus?* quæ re-
 format jura antiqua, *c. de Episc. & cler.*
 Bald. *in l. ad instructiones, num. 2. & 3. eod.*
tit. & cap. si diligenti, de for. comp. nisi
 tanta fuerit subita necessitas, quod ad Ro-
 manum Pontif. commodè aditus non
 pateat: quia tunc sufficeret Episcopi, &
 cleri consensus, ita ut, & Papæ
 quam priatum ianotescat, confirmandus
cap. generaliter, §. placet, junct. gloss.
in verb. necessitatis, 16. quest. 1. gloss. 1. in
cap. tributum, 23. quest. 8. cap. non minus,
de immunit. eccles. & Azor. eod. cap. 13.
vers octavo queritur.
- 130 Vnde prædictis † non concurrenti-
 bus, cogentes clericos ad onerum solutio-
 nem, eisdem contra sacrorum canonum
 dispositionem libertatem ecclesiasticam
 gravant. Quapropter in eandem excom-
 municationis sententiam Bull. Cæn. Do-
 mini

mini incurrunt, ut in ead. Bull. eod. n. 18. ibi,
 innovantes decreta super his per sacros ca-
 nones, &c. Card. Tolet. loco supra citato,
 & Sayr. ubi supra. Nec subsistunt deducta
 per Balb. eod. cons. num. 33 & seq. quem
 etiam sequitur Olalc. eod. num. 21: & 23.
 & post alios Lopez. in annot. ad pract. crim.
 Diaz. c. 103. ubi fere per tot. plura dedu-
 cit, quia, cap. principes seculi, 23. quest. 5.
 & cap. filii. 16. quest. 7. per ipsos allega-
 ta non probant assumptum, quod deficien-
 te superiore ecclesiastico, vel recusante
 efficere, ut pro bonis ecclesie fiat con-
 tributio, possit laicus negligentiam super-
 ioris ecclesiastici supplere. Quia ille text.
 tantum probat, quod Principes seculares
 ad hoc sunt instituti, ut Ecclesiam defen-
 dant, & reos criminum vivere non per-
 mittant; ut inquit gloss. *ibi in verb. Prin-*
cipes; qui text. est aded clarus, ut in du-
 bium revocari non possit, *in ver. ceterum,*
ibi, quod intra Ecclesiam potestates neces-
 sariae non essent; nisi, ut quod non pra-
 v. I. ut sacerdotes efficere per doctrinae ser-
 monem; potestas hoc imperet per discipli-
 nae terrorem, ut bene declarat Archid.
 nempe, per disciplinam cruentarum ultio-
 num, quas Ecclesia non exercet, *ut in*
eod. cap. Principes, & text. *in cap. in Archie-*
piscopatu, in fin. de raptor proceditque, ubi
 potestas Ecclesie non potest idem facere
 propter facti resistantiam tunc potest im-
 plorari brachium seculare, ut not. Ausfrer.
in addit. decis. capel. Tolos. quest. 149. per.
text. in cap. 1. de offic. ord. & ibi gloss. & dd.
 & Campeg. *in tract. de com. cap. 9. num. 85.*
 tom. 13. Secularium enim dignitatum ad-
 ministratoribus defendendarum ecclesia-
 rum necessitas incumbit; quod, si facere
 contempserint, a communione sunt repel-

lendi, per text. *in c. dicat aliquis,* *Infin-*
23. quest. 5. Vnde, quod necessarium favo-
 re sacerdotum facere tenentur, in odium
 retorqueri non potest. Hisque, ac similibus
 de causis magistratus seculares eccle-
 siasticis invocantibus, brachium seculare
 prestare tenentur; ex alibi supra allegatis.
 Nec quidquam facit, gloss. 2. *in eod. cap.*
Principes in contrarium citata; quia iura
 per eandem gloss. allegata, & *cap. filius*
cum gloss. 16. quest. 7. in argumentum ad-
 ducta, in diversis terminis loquuntur, ut
 legenti patet ad sensum, ut post Io. And.
 quem citat, optime respondet Abb. *in c.*
qualiter, & quando, sub. num. 7. de iud.
 & ex diversis non fit illatio, *l. apinianus ex-*
uli, ff. de minor. Sed bona ecclesiastica
 sunt immunita de jure divino, ac privilegio
 etiam Constantini, Constantis, Valenti-
 niani, & Iustiniani Imperatorum, quibus
 tamen opus non habebat Ecclesia jure di-
 vino suffulta, *ut in cap. in qualibet, 23.*
quest. 8. tributum autem Ecclesia non,
 nisi spirituale, Imperatoribus dare tene-
 rur, ut per gloss. *in cap. tributum, subvers.*
defensare, quam sequitur Archid. *eod. q. 8.*
 131 Quod tamen autem iudex secularis non
 possit supplere defectum iudicis ecclesi-
 astici, quo est longe minor, post commu-
 nem aliorum doctorum ibi citatorum
 opinionem, tenuit Rot. *ut sup. num. 92.*
 quinimodò iudices laicos, nec habitu habe-
 re iurisdictionem in clericos; imò illius ef-
 se omnino incapaces, fuit decisum in ea-
 dem Rota, *coram Pegna, ut in decis. de qua*
supra n. 99. Ided, nec subsistunt deducta
 per Fatnac ubi, inquit, quod iudice eccle-
 siastico negligente, possit Iudex, & Prin-
 cepts laicus, illius negligentiam supplere, *ut*
in sua praxi crimin. cap. 8. n. 23. vers. limi. a

tertio hinc nonam : quia ejus opinio est contra text: in cap. soluta, §. praterea, ubi etiam gloss. de major. & obed. & reprobata à Rota in locis suprà allegatis, præcipue numer. 92. 93. & 100. & alijs per me suprà deductis.

132 Incurrunt ꝑ etiam dictæ excommunicationis sententiam, qui prædicta ab ñque Romani Pontificis speciali, & expressa licentia imponunt, & diversis etiam, exquisitisque modis exigunt; & præmissa facere, vel procurare, aut in eisdem consilium, auxilium, vel favorem præstare non verentur; cujusunque sint dignitatis, præminentia, ordinis, conditionis, aut status, etiam si imperiali, aut regali fulgeant dignitate; seu Principes, Duces, Comites, Barones & alij Potentatus, quicumque etiam Regnis, Provincijs, civitatibus, & terris quoquomodo præsidentes, & consiliarij, senatores, aut quavis etiam Pontificali dignitate insigniti ut in eadem Bull. eodem numer. 18 & Sayr. eodem cap. 22. numer. 1. & 2. Hoc enim casu agentes, consulentes, & favorem præstantes pari pœna puniuntur, & hæc æquiparantur atrocissimis delictis, in quibus consulentes pari pœna plectuntur, ut c. felicis, de pœna. in 6. clem. si quis suadente, eodem tit. & Felyn. in cap. sicut dignum, num. 2. de homicid. consilium autem præstatur rogando, impellendo, instruendo, vel securam utilitatem ostendendo, Sanct. Antonin. in 3. par. tit. 25. capit. 2. & 3. & Sayr. eodem lib. 3. s. 15. num. 12.

133 Decimonono, eadem excommunicationis sententia fertur contra omnes, & quoscumque magistratus & judices, notarios, scribas, executores, & subexecutores, quomodolibet se interponentes

in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas procoffando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illos proferendo, vel exequendo, sine speciali specifica, & expressa sanctæ Sedis Apostolicæ licentia, etiam si talia committentes fuerint consiliarij, senatores, præsidentes, cancellarij, vicecancellarij, aut alio quovis nomine nuncupati, ut in eadem Bulla Coena Domini num. 19. & Sayr. dict. lib. 3. cap. 23. num. 1. & 2.

134 Antiquitus ꝑ civitates, quæ populari statu regebantur ostracismo, qui genus relegationis existerat, in consilio per calcula utebantur; & qui quodam suffragiorum numero damnabantur, ad decennium in Argivam relegabantur; & eos qui excellere videbantur, propter divitias, vel amicos, aliamve potentiam, extra civitatem ad dictum tempus tyrannico more relegare solebant; non ad criminis improbitatem castigandam, sed ad potentiam moderandam, Arist. lib. 3. politic. lect. 12. §. quapropter à civitatibus, & Plutarc. in vita Aristidæ.

135 Hic ꝑ ostracismus, mutato nomine, & discolatus dictus, etiam hodie in quadam civitate est usu receptus, quæ diuturna temporis consuetudine eo abusa est; cum enim non complectatur, nec complecti possit alienos subditos in alienam messem falcem imponendo, magistratus ejusdem civitatis, penes quem totius imperij residet auctoritas, ecclesiasticas personas eodem discolatu judicare conatur, eosque suffragijs cribrando, & ventilando factiosos nominat, ac exules etiam publico edicto renunciat, & fuit à me quæsitum, an magistratus ille sententiam

sententia excommunicationis in Bulla Coenæ Domini contentam incurrat: & 138 quid si procedatur ad vota, tamen non sufficient ad condemnationem, ac propterea condemnatio non sequatur.

Pro parte negativa deducitur, hunc magistratum discolatus ab antiquissimo tempore fuisse usum receptum, & habere naturalem æquitatem pro bono regimine reipublicæ: ne illius quietas ab Ecclesiasticis viris discolis, & incorrigibilibus, privilegio fori fretis, turbetur.

136 † Et quod antiqua consuetudo legitime præscripta concernens bonum regimen reipublicæ, & publicam utilitatem ratione naturali potest addere, diminuisse, & distinguere privilegium; propter quod clerici exemptione gaudere non possint, ut cap. ultimo, & ibi Innocent. & Abb. de consuet. Et cum hoc institutum sit antiquissimum habet vim legis, & pro lege servari debet. Bart. in l. 1. §. denique num. 1. ff. de acqu. plu. arc.

Contrarium tamen, quod dictæ excommunicationis sententiam magistratus incurrat, probat expressè textus Bull. ibi, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo.

137 Et dicta † Bulla est consona non solum juri canonico, ut cap. si diligenti & cap. at si clerici, de jud. sed etiam juri Cæsareo, ut habetur in constitut. Feder. Imper. in tit. de stat. & consuet. cont. liber. Eccles. §. item statuimus, in us. feud. quæ est repetita, in auth. statuimus C. de Episc. & cler. Et jure divino quo clerici legibus civilibus Prin-

cipum sunt soluti, arg. Genes. 6. 47. Esd. 1. 6. 7. † Licet enim plures theologi, alijque doctores teneant, clericos exemptos esse à civili laicorum potestate jure canonico, non autem divino; & primò inter Canonistas pro hac opinione allegatur Innoc. in cap. 2. nu. 1. de major. & obed. ubi, sed quæres, quis exemit clericos de jure Imperatoris, cum prius ei subessent? responde, quod Papa, consentiente Imperatore, juribus per ipsum ibi allegatis, Alciat. in cap. cum non ab homine colum. 2. de jud. Covar. pract. quest. cap. 31. num. 2. vers. contraria opinio, & lib. 2. var. resolut. cap. 20. num. 2. Quam opinionem secuti fuerunt & tenuerunt plures juniores Theologi nempe Medin. dereb. resit. q. 19. Vict. relect. 1. de potestate Eccles. qu. 6. propos. 2. Sot. in 4. dist. 25. q. 2. artic. 2. conclus. 3. 4. & 5. Ledel. 4. par. 2. q. 20. art. 4. vers. hesitantibus, conclus. 2. & 3. Palac. in 4. dist. 25. conclus. 3. Salon. 2. 2. q. 67. art. 1. conclus. 23. Ban. 2. 2. quæst. art. 1. & novissimè Hier. de Caval. pract. quest. com. cont. com. quæst. 50. in fin. doctores supra citati præcipuè fundant eorum opinionem in dict. Innoc. eam. qui tamen loco supra allegato magis contrariam opinionem firmat, ibi, unde dicimus, quod exempti à Deo, allegando cap. si Imperator 96. dist. ubi junct. gloss. in verb. discuti, probatur clericos à Deo exemptos esse à laicorum jurisdictione, & sic jure divino à legibus Principum secularium foro solutos, & Innoc. sequitur Abb. nu. 1. & 2. & in cap. at si clerici nu. 23. vers. considero, de jud. cap. dylvest. ibi contra leges divinas 11. quest. 1. gloss. in cap. quamquam in ver. divino de cens. in 6. Fely. in cap. Ecclesia §. Marianum. C. de constit. Oldrad. consi. 833.

nu. 1. vers. & de vita, & nu. 4. facit Rom. sing. 404. incip. sed an potest Papa Didac. Perez. in l. 2. tit. 1. lib. 3. ordin. vers. quæro utrum Papa, Azave in l. 5. tit. 3. num. 6. lib. 2. recompil. Anto. Scap. de jur. non scrip. lib. 1. cap. 2. num. 1. & Huma. in l. 65. tit. 5. par. 1. gloss. 8. num. 6. Et hanc opinionem sequitur, & tenet Rot. in decis. 10. num. 4. de consuet. in antiq. quæ auctoritas canonistarum comprobata & firmata à Rota Romana facit communem
 139 opinionem † cum stilus Romanæ curiæ, propter dubitationem doctorum, facit etiam jus, & pro jure habetur, ut per eandem Rot. in decis. 1. de fil. presb. decis. 2. de appell. in nov. & decis. 16. de consuet. in antiq. Abb. in cap. ex litteris, num. 6. & ibi Felyn. num. 4. de constit. Quorum auctoritas prævalet auctoritati prælatorum modernorum Theologorum, & aliorum doctorum, ultra quod dicta auctoritas Canonistarum antiquorum est fundata super auctoritate Pontificum, & conciliorum generalium.

140 Quod † autem hæc exemptio competit illis de jure divino, probatur etiam per Concil. generale Lateranen. sub Innoc. III. ut in cap. nimis, & ibi Abb. in fin. de jurejur. Io. Ech. Enchir. de immunit. Eccles. §. in vet. test. & §. immunitatem sacerdotum. Ita etiam tenuit Concil. Lateranen. ultimum sub Leone X. celebratum, sess. 9. in Bull. reform. cur. vers. & cum à jure, ubi, & cum à jure, tam divino, quam humano, laicis potestas nulla in ecclesiasticas personas attributa sit, conc. Colonien. par. 9. cap. 20. & conc. Tridenten. in quo quamplures S. R. E. Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & Theologi in Spiritu

sancto legitimè congregati, interfuerunt, sancivit, personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus esse constitutam, ut in cap. 20. ante med. sess. 25. Auctoritas autem conciliorum generalium, longè prævalet opinioni prædictorum Theologorum, & aliorum doctorum, qui pro contraria opinione scripserunt. Et hanc opinionem esse communem, tenet Alciat. in cap. cum non ab homine eod. n. 2. & 47. de jud. quam esse communem testatur etiam Navar. in cap. novis, nu. 6. & 32. eod. tit. Flam. Parisi, qui etiam de communi testatur, de resign. benef. lib. 3. quest. 9. num. 5. Eandem opinionem uti communem sequitur Clar. lib. 5. recept. sent. §. fin. quest. 36. n. 1. & Roland. à Val. qui etiam de communi testatur, in cons. 4. num. 3. volum. 1. eamque pluribus auctoritatibus, tam sacræ scripturæ, quam conciliorum generalium, sacrorum Patrum decretis & sacrorum canonum dispositione, probat Card. Bellar. theologus, de exempt. cler. cap. 1. §. hincigitur, usque in fin. & etiam pluribus auctoritatibus magis communem esse testatur. Burs. in cons. 42. n. 1. & 2. l. 1. Grass. in decis. aut par. 1. l. 2. c. 49. num. 3. Et uti veriorum, & communi consensu canonici juris interpretum receptam, tenet, & sequitur Azor. qui ad contraria responder. n. lib. 5. inffit. moral. par. 1. c. 12. vers. ego professo.

Comprobatur dicta opinio ratione, quia clerici sunt Deo dicati, & divinis uilibus deputati, & propterea eo ipso sunt à civili laicorum potestate exempti, cum semel Deo dicatum, non sit ad usus humanos ulterius transferendum c. nulli, c. prædica, 12. quest. 2. cap. in legibus, 12. quest. 3.

cap. que semel, 19. quest. 3. cap. semel, de reg. jur. in c. Oldrad. dist. conf. 83. num. 4. & 5. l. i. ff. de rer. divis. & §. nullius, in sit. eodem tit. Accedit, quod vasa, altaria, templa, vestes, calices, & alia Deo sacrata prædia divinis usibus tradita, castra, villæ, agri, decimæ, primitiæ, homines, animalia, & bona quæcunque ecclesiastica, quia sunt Deo dicata, oblata, tradita, ac divinis usibus destinata, eo ipso sancta, & religiosa censentur, eodem cap. prædia, & cap. in legibus, 12. quest. 2. l. summa. de rer. divis. §. nullius, in sit. eodem tit. & Azor. d. cap. 12. ver. ego sanè, & à profano, ac civili usu separantur, & pari modo clerici eo ipso, quod Deo sacratæ existunt, ab omni civili usu, & laicali jurisdictione sunt exempti Oldrad. eod. conf. num. 5. & plenè Azor. eodem c. 12. ver. & in dictis capitibus. Et hæc est communis opinio fundata, & approbata auctoritate Pontificum à conciliis generalibus, à sacra Rota Romana, & gravioribus auctoritatibus, à qua recedere, non est tutum; quia in interpretatione legis divinæ, super decisionibus dubiorum, potiùs debemus stare diffinitionibus Summorum Pontificum, quàm dictis Theologorum, etiam quod sint sancti,

141 Potestas enim interpretandi data est non sanctis, sed Summis Pontificibus, cap. 1, & ibi glos. 1, 20, dist. cap. per venerabilem, qui fil. sint leg. & Ioan. à Capistr. de auctorit. pap. par. 3, 2, par. princip. num. 93, tract. 10, 13. Imò peccant Theologi tenentes contra constitutiones, & decisiones Pontificum, ut post Ant. de Butt. tenet Abb. in cap. tua, il. 1, num. 5, de decim. Et multò magis laici legum doctores, qui audeant eas interpretari Genes. cap. 47, & Esdræ cap. 7, lib. 1, contra sensum commu-

mem Theologorum, & Canonistarum imò contra decisionem concilii Lateranen. de qua in cap. non minus cap. adversus de immunit. eccles. & cap. tributum §. quamvis etiam, 23. quest. 8. cum legum civilium doctores careant auctoritate sacram scripturam interpretandi.

142 ¶ Etenim, antequam esset Petrus, clerici non erant subiecti potestati laicali, ut Psalm. 104. ubi, nolite tangere Christos meos, hoc est unctos meos, ut sunt clerici, qui, Deo sacrantur, gloss. penult. in cap. si Imperator. 96. distinct. Rom. sing. 404. incipien. sed an potest. Alexand. in conf. 8. num. 1. lib. 1. & Azor. ubi supra. ver. primò ex divinis.

143 Nec ¶ excusantur personæ illius magistratus juramento, quo sunt obstricti, de eorum voto secreto, contra vel in favorem illius, quem factiosum, turbulentumque in civitate existimant, explanando: quia juramentum, ut sit licitum, tres comites habere debet, nempe, iudicium, justitiam, & veritatem, c. jurabunt, 22. qu. 1. S. Raymond. in sum. lib. 1. de transgr. vot. §. tria. exiguntur, & Navar. in c. 12. num. 3. tom. 3.

144 Est ¶ enim contra justitiam, quod laicus iudicet clericum, cap. si diligenti. de foro comp. cum alijs supra allegatis; & uti contra justitiam præstitum servari non debet, cap. est etiam cum duob. seqq. 22. quest. 4. & dicto c. si diligenti, in fin. de foro comp. quinimo illud servantes mortaliter peccant, pro quo peccato incidunt in dictam excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, contra illam contravenientes promulgatam: in eamque incidunt, quicunque magistratus, iudices, notarij, scribæ, executores, subexecutores, consiliarij,

senatores, praesidentes, cancellarij, vice-cancellarij, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus, contra personas ecclesiasticas, iudicè, vel auctoritative, ut per Sayr. in *Theaur. cas. consc. cap. 23. numer. 2.* Clericum enim esse incorrigibilem declarari debet per iudicem ecclesiasticum, non autem per secularem. *Capyc. decis. 112 num. 6.*

145 Multae enim actiones † contra clericos hoc loco magistratibus secularibus sunt prohibitae.

Prima est eorum, qui quomodolibet se interponunt in causis capitalibus, seu criminalibus; & illa vox; quomodolibet, intelligenda est iudicè vel auctoritative.

Secunda actio est illos processare ut per eundem Sayr. in *Thef. cas. consc. tom. 1. lib. 3. c. 23 num. 2.* & *Graff. in decis. par. 2. lib. 4. c. 18 nu. 149.*

146 Illa enim dictio, † quomodolibet, est universalis, quae comprehendit processum quocumque modo factum, ut per gloss. in *clement. 2. in verb. quomodolibet, de sent. excommunic.* Albert. de Ros. in *dictionary, & verb. quomodolibet. Paris. conf. 58. numer. 10. volum. 1.* Et comprehendit omnes modos excogitabiles, nempe realem, personalem, directum, & indirectum, ut per gloss. in *dict. clement. 2.* & *Hypol. de Marfil. in conf. 80 num. 38.* Illa enim secreta datio votorum habet vim sententiae, quae praesupponat processum factum, eo modo, quo in similibus fieri solet.

147 Et, quamvis fiat sine scriptura, † etiam sine scriptis processus fieri potest, & tamen dicitur processus, *auth. nisi breviores,*

& ibi Bart. & Bald. *C. de sentent. ex brev. recit.* Unde, quando magistratus discolatus unitur, & sedet pro suffragiis ventilandis; processus est iuxta consuetudinem formatus, & uti processantes omnes in censuris contentis in Bulla Cœnae Domini incidunt, etiam, quod non consequatur condemnatio, & qui votum favorabile clericis, quod non sit factiosus, & pœna discolatus multandus, dederunt; nisi se declaraverint, nolle contra clericum aliquo modo procedere.

148 Quia cum aliis quilibet particeps in processu facto, omnes eandem pœnam incurrit; cum enim per ipsos non steterit, quominus clericum condemnaverint, suffragiis ipsum cribando; hoc casu ex solo processu ad calculum condemnatione non secuta, pœna dictae excommunicationis incurritur, prout in atrocioribus, *l. si quis non dicam rapere,* & ibi Bart. & Bald. *C. de episc. & cler. c. 1.* & ibi gloss. & Abb. *primo not. de praesumpt.* & *Felyn. in tract. quan. cont. puniat. nu. 1.* & est casus in Bulla Cœnae Domini expresse comprehensus, ut in eadem Bull. nu. 19 ibi processando, & cum auctoritative fiat processus, magistratus ipse facto excommunicationis sententiam incurrit, *Navar. in c. 27. n. 71. vers. declaratio prima.*

149 Nee se † tueri valent longa consuetudine: quia laici vi consuetudinis nullam possunt habere in clericos potestatem, ut post Joana. Andr. & Dom. tenet *Felyn. in cap. 2. num. 3. de major. & obed. Card. in conf. 68. Rot. dict. decis. 10. num. 4. de consuet. in antiq. cap. clerici,* & ibi Abb. *numer. 5. & 6. & Dec. num. 35. de iud. & plenè, ac bene Azor eodem lib. 5. institut. moral. c. 12. sub. vers. sed dubitari posse. Quae conclu-*

conclusio procedit, & habet locum, tam in causis criminalibus, super quibus dictum tribunal disciolatus fuit erectum, quam in civilibus, ut cap. *qualiter*, & quando, eodem titul. de jud. Abb. post alios dict. num. 6. & Azor. loco proxime citato, sub littera B.

150. Dicta autem § de consuetudine, quod d. laicis contra clericos nullam possit tribuere jurisdictionem, procedant etiam in prescriptione, quamvis tanti temporis cursu fuerit continuata, ut in contrarium initij memoria non existat: quia laicus est incapax juris, & potestatis spiritualis, quam nullo tempore prescribere potest, cum illam civiliter non valeat possidere, cap. *causamque*, & ibi gloss. final. & Abb. num. 2. de prescript. Joann. Andr. & alij in cap. 2. de prob. in 6. & Azor. eodem cap. 12. sub vers. quod verò.

151. Et § cum Bull. Coen. Domini annis singulis die Jovis majoris hebdomadae, omnes eidem Bullae contravenientes excommunicentur solemniter per Papam, anathemate horrendo, ut per S. Antonin. in 2. par. 3. par. tit. 27. § 77. per ipsam in 153. terrumpuntur, & impediuntur omnes praescriptiones contra ecclesiasticam jurisdictionem, ut inquit Felyn. in c. cum non liceat, nu. 12. vers. quinto considera. & Azor. qui ad contraria respondet sub dict. vers. quod verò, & vers. quae ad muniendam, colum. 7. & pro hac sententia optime faciunt plura allegata per Olasch. in disputat. an princ. christ. fas sit, nu. 11.

152. Excipiuntur § tamen duo casus, in quibus clerici pro criminibus, per executores laicos capi, & carcerari possunt. Primus est, quando cunque, & quacunque de causa clericus fori privilegio non gaudet,

quod tamen est ab Ordinario declarandum, quo casu potest etiam processari, & puniri, ut qui non incedunt in habitu, & tonsura, nec sunt in factis ordinibus constituti, aut beneficiati, concil. Trident. 6. de reform. § 23. Talis enim quis praesumitur, qualis in habitu reperitur, c. si iudex laicus, de sentent. excomm. in 6. Secus tamen, si habent ordines sacros, aut beneficia ecclesiastica: quia tunc ob non delationem habitus privilegium clericale non amittunt, sed ab Ordinariis poenis juris sunt plectendi. Secundus, si in fragranti delicto capitali comprehendantur. Tunc enim à ministris justitiae saecularis, absque tamen injuria, violentaque manus injectione, & clericali ordinis dedecore, capi poterit; non quidem (si gaudet privilegio clericali,) ut per eos causa cognoscatur, sed, ut si captus, cum prima opportuna fieri poterit; ecclesiastico Judici tradatur ut pro ratione delicti ab eodem puniatur, ut per Abb. in c. cum non ab homine, nu. 5. de jud. Navar. c. 27. nu. 83. & Sayr. eodem lib. 3. c. 23. nu. 4.

153. Vigesimo, § in eandem excommunicationis sententiam incidunt occupantes bona, aut terras Ecclesiae Romanae, vel supremam jurisdictionem, quae ad ecclesiam Romanam in illis spectat. Terrae verò, loca, & civitates, quae sub dicto capite comprehenduntur, subalma Urbis, regnum Siciliae, insula Sardiniae, insula Corsicae, terrae citra Phatum; patrimonium Beati Petri in Thuseta, Ducatus Spoletanus, Comitatus Venusinus, Comitatus Sabinensis, Marchia Anconitana, Massa Trebaria, Romandiola, Campania, maritimae Provinciae, illarumque terrae, & loca; terrae specialis commissionis Annulphorum:

phorum : civitates , Bononia , Cesena ,
 Atimium , Beneventum , Perusium , Ave-
 nio , civitas Castelli , Tudertum , Ferrar-
 iæ , Comaclam , ac aliæ terræ , civitates , &
 loca Romanæ Ecclesiæ , mediatè , vel im-
 mediatè subjecta ; ac jura , & supremam
 jurisdictionem Romanæ Ecclesiæ in præ-
 dictis civitatibus , terris , ac locis specta-
 tem offeantur , *ut in ead. Bull. Cœn. Domini* ,
nu. 20. Sayr. lib. 3. c. 24 per totum ; & de qua
 excommunicatione habetur apud S. An-
 tonin. *par. 3. tit. 25. c. 73. Cajet. in verb. ex-*
communicatis c. 17. & Tolet. in instruct. Sa-
cerd lib. 1 c. 30.

154 *Quæritur* , † an dicta Bulla Cœnæ Do-
 mini sic ubique ulu recepta , cum alicubi
 contrarium præcedatur , & inquit Azor.
eodem libro quinto , capitulo duodecimo , co-
lum. 8 & 9 sub. vers. quæri solet. primùm fal-
sum omnino esse , quòd auctores contra-
rium tenentes asserunt , seculares magistra-
us , & judices multas clericorum , & eccle-
siarum causas jure cognoscere , & tractare ,
tacito Romanorum Pontificum consen-
su , & tolerantia ; & quòd nullus judex ec-
clesiasticus habet pro excommunicatis ,
qui talia faciunt ; imò nec ipse Papa , nec ul-
lus illos devitat.

Imò Summi Pontifices , ut notissimum
 est , quotidie reclamant , conqueruntur ,
 prohibent , pœnas constituunt , & senten-
 tias ferunt in laicos , talia facientes , ut patet
 manifestè ex actis judicialibus Auditorum
 Cameræ ; ubi quotidie expediuntur
 litteræ pro habendis indicijs ; & dein-
 de monitoriales , ut personaliter compare-
 ant ij , qui ita conveniunt , atque consen-
 tiunt ; contra quos pronunciantur senten-
 tiæ condemnatoriæ , lata etiam , & publica-
 ta sententia declaratoria excommunica-

tionis . Id etiam constat ex pluribus deci-
 sionibus , & sententiis Auditorum Rotæ ,
 in quibus omnino improbantur , & dam-
 nantur tales recursus ; & ij , qui recurrunt ,
 declarantur excommunicati , *ut supra de-*
duxi , sub verb. decimosexto , numer. 87.
cum pluribus seqq. quod semper servatur
 apud Sedem Apostolicam , quando de
 hac re notitia cum legitimis informa-
 tionibus habetur . Imò quotannis in die
 Cœnæ Domini Romani Pontifices
 publicam , & solemnem excommuni-
 cationem ferunt contra magistratus , ju-
 dices , & Principes seculares , qui in
 suis tribunalibus causas clericorum , vel
 ecclesiarum tractant , & judicant , vel
 ad sua Prætoria revocant : vel apud se di-
 plomata Pontificia , vel litteras Apostoli-
 cas detinent , ne ad effectum deducantur :
 & in eos , qui ad laicos in prædictis causis
 cõfugiunt , & recurrunt . Quæ omnia aper-
 tè ostendunt , & indicant longè abesse ab
 his omnibus tacitum Romanorum Pon-
 tificum consensum , & præsumptam , quam
 vocant , patientiam , contra deducta per
 Ignat. Lop. virum alioquin doctissimum ,
in annot. ad prax. crim. Diaz post. cap. 103,
fere per tot.

155 Nec † valet , quòd quidam opponunt ,
 non satis esse , si Romæ publicentur ex-
 communicationes contentæ in Bulla Cœ-
 næ Domini , quoniam verissima est senten-
 tia communi consensu theologorum , &
 juris canonici doctorum , & summistarum
 recepta , sufficere promulgationem Romæ
 factam , nec requiri , ut in singulis Provin-
 ciis hujusmodi excommunicationes pro-
 nuncientur , & hæc Azor. *ubi supra* Et Na-
 var. loquens de excommunicatione , 14-
 Bull. Cœn. Domini , sic ait

Video

Video etiam, pro re indubitata haberi ab aliquibus, posse regulariter Reges defendere possidentes colorato titulo beneficia ecclesiastica, ne absque iusta causae cognitione deturbentur, vel spolientur, quod jure munire conantur. An verò satis muniant, nec ne, Sanctissimi Domini Nostri definitioni remitto, sic ille, in *Man. cap. 27. num. 70. vers. secunda quod.* Cui sequentibus verbis respondet Azor. Sed profectò, cum sacri canones, & summi Pontifices semper consuetudinem, quæ est contra libertatem ecclesiasticam, & corruptelam, improbent, ac damnent; non est, cur dubitemus, sit, nec ne eorum improbanda, & rejicienda sententia, quæ est summo Pontificum decretis, & sacris canonibus contraria, nostrum est parere, & imperata facere, non contra canones docere, aut docentes tueri, in *eod. lib. 3. cap. 12. sub eod. vers. quæri solet, in fin.* Quoddamque iudices laici in dictis causis non sint competentes, probat *Pot. decis. 361. in fin. lib. 1.* post plures Rot. decisiones. *Gomel. in reg. de anna. poss. ff. quæst. 46. num. 2.* & nuper Rota, coram Decano Blanchetto; & Pegna, ut in *decis. de quibus supra sub num. 91. & seqq.* ex quibus reprobantur in contrarium ab aliquibus deducta de manifesta tolerantia Papæ, & universalis ecclesiæ, quod officiales laici faciant executiones contra personas ecclesiasticas super fructibus beneficiorum occasione onerum ordinariorum, seu extraordinariorum.

156 Quia illæ ꝑ executiones erunt semper in offensam ecclesiasticæ libertatis, & illas committentes, consultantes, exequentes. aut exequi mandantes, excommunicationis sententiam, in Bulla Cœnæ Domini,

non evadunt; ex deductis supra, *num. 130. 131. & 132.* Et est excommunicatio ab antiquo Sedi Apostolicæ reservata, ut in *extravag. comment. Paul. 2. c. si dominici de pœn. & remis.*

157 Quòd ꝑ autem publicatio facta Romæ sufficiat post Ioan. Mo. Ioan. Andr. Innoe. & Paul. de Leaz. fuit decisum à Capel. Tolos. in *decis. 445.* quam sequitur *Gomel. in præm. regul. cancell.* quia Roma est caput omnium ecclesiarum orbis, *n. 13. & Azor. eod. lib. 5. vers. secunda opinio.* Et ultra rationes per Azor allegatas, quòd non excusentur magistratus, licet tollerentur, & videantur non haberi pro excommunicatis; ꝑ multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta forent in iudicium, exigente iustitia, non debent tolerari: nec per talem patientiam sequitur dispensatio, *cap. cum jam dudum. junct. gloss. fin. & ibi Abb. numer. 10. de prob.* Et licet Papa sciat, non voluntariè tolerat; & hoc casu illius scientia non excusat, ut; post Ioan. de Lig. & alios per eum citatos, tenet *Abb. in cap. clericus in fin. de jud.*

159 Utùm ꝑ autem excommunicationes in Bull. Cœnæ Domini contentæ dicantur ab homine, vel à jure latæ, cum inter se differant; quia regulariter ab homine sententiæ excommunicationis latæ non subsistunt, nisi trina monitio canonica, vel una pro tribus præcedat, ut *cap. constitutionem, §. statumus; & gloss. in verb. monitionem; de sentent. excommunicat. in 6.*

A jure autem nulla monitione præmissa, valent, & tenent, & in pluribus aliis differunt, de quibus per *Graft. decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 2. num. 7. & seq.*

- 160 † Aliis omissis, sunt excommunicationes à jure: quia semper durant, de vna publicatione ad aliam, donec, & quousque alia fiat, & publicetur, ut in eadem Bull. sub num. 20. vers. volentes, Sayc. eodem lib. 3. cap. 25. num. 1. & 2. & in jure continentur, ut in extravag. com. 3. & 5. vers. & generaliter, de poenit. & remiss. Et quod hodie sit excommunicatio à jure lata, correctæ antiqua contraria ejus opinione, tenet Navar, in cap. 27. num. 73. ver. tertia quod.
- 161 † Qui autem in excommunicationes à jure latis incidunt, possunt etiam in notoriis, nulla monitione præmissa, in eadem excommunicationem incidisse, de clarari, Innoc. in cap. ex parte, il. 1. num. 3. de verb. oblig. Felyn. in cap. Rodulphus, num. 41. vers. intellige secundo, de rescript. & Put. decis. 332. num. 6. lib. 1. & Papæ processus in notoriis absque citatione valet, ut inquit Butr. in cap. cum olim, de sentent. excommunic. & Abb. in cap. causam, qua, de rescript. nec ordinem in procedendo servare tenetur, quia non ligatur suis, nec Antecessorum suorum constitutionibus, l. Princeps, & ibi gloss. ff. de legi. cap. ided, §. his ita, 25. quest. 1. c. ad petitionem, & ibi gloss. de accus. Abb. in c. Magna num. 7. de vot. Felyn. in cap. 2. num. 1. de major. & obed. & idem Abb. in cap. 1. n. 1. ubi etiam Bald. nu. 3. de const.
- 162 Sunt † enim prædictæ excommunicationes Papæ reservatæ: ita quod nemo ab illis, præterquam à Papa, aut ab eo potestatem habentibus, etiam virtute cujusvis decreti, concilij, aut indultorum, vel privilegiorum quorumcunque absolvi potest, ut in eadem Bulla eodem numer. 20. ver. cæterum à prædictis, Navar cap. 27. numer. 37. eodem vers. & num. 71. in fin. & Sayc. dist. lib. 3. capit. 25. numer. 3 & 4.
- 163 † Nisi in mortis articulo constituti, neque etiam tunc, nisi facta satisfactione, aut de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstita; quæ cautio debet esse sufficiens cum pignore, vel fidejussore, si eam dare potest, sin minus, dare debet eam, quam potest, saltem juratori- am clement. 1. §. verum, & ibi gl. fin. & Abb. nu. 25. de hæret. Felyn. in c. pastorals, nu. 12. de off. ord. Navar. eod. c. 27. nu. 48. & Card. Tol. eodem lib. 1. c. 30. vers. primo quidem, & vers. tertio protestatur.
- 164 Papa † enim pluribus modis tribuit potestatem à casibus in Bulla Cœnæ Domini contentis absolvendi; aut enim tribuit facultatem specialem ad supplicationem, ut quando tacito nomine facultates absolvendi per Pœnitentiarium sub sigillo expediuntur, aut vigore privilegiorum generalium, vel jubilæi in genere. Et quocumque casu regulariter satisfactio, vel cautio, modo quo supra, præstari debet.
- 165 Et † procedit pro casibus occultis, si vero casus in Bull. Cœnæ Domini comprehensus fuerit deductus ad forum contentiosum; tunc enim ne vigore jubilæi, aut aliorum privilegiorum, potest excommunicatus absolvi; nisi primò judici, & partì satisfecerit, quia dictæ facultates sonant in foro conscientie duntaxat, quo casu in foro fori deducta sub dicta facultate non comprehenduntur; sed requiritur specialis ad absolvendum in utroque foro, quæ fieri debet coram notario, & testibus, vel saltem coram testibus † ut absolutus possit probare suam absolucio-
nem

nem, quæ non præsumitur, nisi probetur, cap. proposuit in fin. & ibi gloss. penult. de cler. excommunicat. minist. cap. sicut nobis, & ibi gloss. fin. & Abb. num. 1. & 2. de sentent. excommunic. & Navar. in cap. 167 27. nu. 278. vers. septimo quod ¶ In foro enim conscientie creditur penitenti coram confessario propria peccata confitenti; quia ibi tractatur de suo solo præjudicio, & de nemine catholico & timorato homine præsumendum est, quod sit immemor suæ salutis, cap. sancimus §. & licet 1. quæst. 7. gloss. 1. in dict. cap. sicut nobis, & ibi Abb. num. 4. de sentent. excommunicat. Secus autem in foro fori, in quo secundum acta, & probata est judicandum, l. illicitas, §. veritas ff. de off. præfecti: Felyn. in cap. pastoralis, num. 23 de off. deleg. & Gomez. in reg. de anna pess. ff. 170 quæst. 4: num. 5.

168 Absolventes ¶ autem ab excommunicatione, & anathemate contra tenorem ejusdem Bullæ, excommunicationis sententiam incurunt, ut in ead. Bull. dict. num. 20. vers. quod si forte. Sed dubitatur, an dicta excommunicatio sit Papæ reservata.

169 Et sublata opinionum varietate, ¶ quibus relatis, quod dicta absolutio non sit Papæ reservata, sed Ordinarij, sic excommunicatos absolvere possint, tenet Navar. eodem c. 27 num. 74. quem sequitur Tolet. eodem cap. 30. vers. sexto fulminat, & Sayr. in eodem Thes. cas. consil. lib. 3. cap. 25. nu. 6. & 7. Hodie tamen dicta quæstio per universam Italiam est sublata à sacra congregatione Cardinalium, quæ de Clementis Papæ VIII. speciali mandato, sacerdotibus omnibus, tam secularibus, quam regularibus, per universam Italiam extra

libem degentibus, ad confessiones audiendas approbatis, quorumcunque Ordinum, Congregationum, aut Societatum etiam Jesuitarum, jubet, & præcipit, ne sub prætextu privilegiorum, indultorum, aut facultatum generaliter, vel specificè, scripto, aut vivæ vocis oraculo, vel per communicationem à Sede Apostolica, vel ejus auctoritate eorum Ordinibus, Congregationibus, Collegijs, vel Societatibus, aut Archiconfraternitatibus secularium, aut singularibus personis, aut aliis quomocunque, sub quibusvis tenoribus, formis, & clausulis, etiam derogatoriis derogatoriis, ad cujusvis etiam Imperatoris, Regum aut aliorum Principum instantiam concessarum, seu confirmatarum, audeat, vel præsumat de cætero, & in perpetuum, ¶ alium cujusvis status, gradus, & conditionis, aut dignitatis, tam ecclesiasticæ quam secularis, etiam si Regiæ, vel Imperialis existat, ab ullo ex casibus clarè, vel dubiè in Bulla die Cœnæ Domini legi solita, contentis, Sedi Apostolicæ reservatis, aut in futurum per Sanctitatem suam, ejusvè successores pro tempore in eadem Bulla, vel aliter reservandis; Nec etiam à casibus quos Ordinarij locorum hætenus reservarunt, vel in posterum sibi reservabunt, nullo casu, etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo, seu cum nova, & speciali Sanctitatis suæ, aut successorum suorum, vel Ordinariorum, quò ad casus ab ipsis tantum reservatos respectivè habita scripta licentia, Ordinarijs locorum exhibenda, absolutionis beneficium impedire, sed, cum opus fuerit, penitentes ad superiores legitimos iudices suos accedere consulant, sub pœna contrafacientibus, tam regularibus, quam

secularibus

secularibus, excommunicationis, privationis officiorum, & dignitatum, aut beneficiorum; inhabilitatis item audiendi confessiones, & ad quaecunque officia, Prælaturas, beneficia in posterum obtinenda, ipso facto absque ulla alia declaratione incurrenda, super quibus à nemine, nisi à Romano Pontifice, habitatio, dispensatio, aut absolutio, præterquam in mortis articulo, possit impartiri, *ut in decreto sub dat. die 13. Novembris 1600. per universam Italiam publicato.*

Decretum præfatum fuit postea interpretatum, declaratum, & moderatum, nempe, quod sub dicta prohibitione
 177 † septem tantum casus comprehendantur, videlicet eorum, qui in Bulla Cœnæ Domini lege consueta continentur; Ac præterea violationis immunitatis ecclesiasticæ, in terminis constit. Greg. Papæ XIV. quæ incipit, cum aliis nonnulli; Violationis clausuræ monialium ad malum finem Provocantium, & pugnantium duello juxta decretum sacri concilij Trident, & constitutionem Gregorij Papæ XIII. incipientem, ad tollendum, Injicientium violentas manus in clericos juxta *can. si quis suadente & c. 15. qu. 4.* ac juris dispositionem; Simonie realis scienter contractæ; Confidentie beneficalis; Item omnes casus, quos Ordinarij locorum sibi reservarunt, aut in posterum reservabunt, in quibus omnibus sic enumeratis casibus duntaxat, & sublata etiam pœna inhabilitatis audiendi confessiones, eadem sacra congregatio de speciali mandato Clementis Papæ VIII. vivæ vocis oraculo sibi facto mandavit præfatum decretum in sua firmitate, & pristino robore permanere.

Declarando insuper, eos quidem sacer-

doles, tam seculares, quam regulares, qui aliquo ex privilegiis indultis, & facultatibus in suprascripto decreto expressis suffulti fuerint, posse juxta eorum privilegia, induka, & facultates usque ante idem decretum receptas, & quæ sub alijs revocationibus non comprehendantur, tantum, & non alias absolvere à casibus in præfenti declaratione non comprehensis, alijs sacerdotibus non privilegiatis nihil penitus concedendo. Facultatem autem, & licentiam absolventi à casibus reservatis, quam in scriptis tantum concedi permittebatur, etiam sola viva voce concedi posse, declaravit. Et ad tollendum omne dubium, an per primò dictum decretum fuerit sufficienter specialibus privilegiis derogatum, idem Papa Clemens constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis omnibus in favorem quorumcumque Ordinum, seu Institutorum regularium, aut sacerdotum, tam secularium, quam regularium, editis; nec non eorundem Ordinum, seu Institutorum, ac etiam ecclesiarum, & monasteriorum, & aliorum secularium, seu regularium locorum quorumcumque, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis etiam muni magno, seu Bulla aurea, aut aliis nuncupatis eisdem Ordinibus, seu Institutis, ac etiam ecclesiis, & monasteriis, & secularibus, seu regularibus locis, aut personis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & aliis decretis etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolica potest.

testatis plenitudine, aut alias quomodolibet, etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, & formis, specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generalis idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma servanda esset; tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata inserti forent pro expressis habens, quò ad ea, quæ præmissis aduersantur, illis aliàs in suo robore permanentibus ea vice duntaxat, specialiter, & expressè derogavit, contrariis quibuscunque non obstantibus, *ut in posteriori decreto Romæ sub die 26. Novembris 1602. edito impresso, & locis publicis affixo. Quo remouetur omnis difficultas, an sufficienter fuerit derogatum, quia motu proprio, & ex certa scientia, de Apostolica potestatis plenitudine fuit derogatum, & clausula, motu proprio, hoc casu tollit subreptionem, cap. si motu proprio, de præben. in 6. clem. si Romanus Pontifex, & ibi gloss. final. & Abb. num. 2. eod. tit. Felyn. in cap. ceterum, n. 9. de rescrip. Lap. alleg. 7. in fin. & Gabr. com. concil. de claus. lib. 6. concl. 2. num. 1.*

Derogatur enim omnibus privilegiis, & litteris in contrarium quomodolibet facientibus, cum clausula, quorum tenores pro expressis habent, quæ clausula præcipuè in litteris, motu proprio concessis appositata operatur, ut totus tenor eorundem privilegiorum, & litterarum, quæ pro expressis habita fuerunt, censea-

tur expressus, & specificatus, Buttr. communiter receptus, in *conf. 2. col. 1. ver. his tamen non obstantibus* Gomel. *super regul. Cancell. decis. 10. num. 2. & Gabriel. de claus. eodem, lib. 6. conclus. 5. num. 1.*

174 Absolutiones tamen verò contra formam Bullæ Cœnæ Domini; & dicti decreti factæ sunt etiam nullæ, nulliusque roboris, vel momenti, *ut in eodem decreto, §. præterea, quia excommunicatus absolvi non potest, nisi à potestate habente, & est communis opinio, de qua per Tabien. in verb. excommunicatio, 7. num. 13. excepto mortis articulo, de quo in eadem Bulla Cœnæ Domini, & decreto proximè citato.*

175 t Sed tunc, si casus reservati habent annexam excommunicationem, vel absoluitur quis ab eadem excommunicatione, & efficiatur incolumis, tenetur pro absolutione superiorem adire, aliàs in eadem excommunicationem reincidit, *cap. eos qui, de sentent. excommunic. in 6. & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 1. cap. 13. num. 90. & per se ipsum, vel procuratorem ad Papam accedereteneretur. Navar. in cap. 27. n. 113. & Graff. eadem par. 1. lib. 4. cap. 230 num. 1. & 2.*

176 Consulere tamen propterea eorum conscientia debent confessarii, qui parùm curant, pro posse in præmissis animarum salutis consulendo providere; & videant Navar. qui inquit, quartò demerari me, quòd cum tot has censuras incurrant, tàm pauci tamen confessarii locorum, ubi hæc aguntur, eas pro dignitate extiment, & eas incurrentibus absolutionem denegent, & tamen pauci Episcopi, qui excommunicatas, & interdictas personas & terras

ubi hæc fiunt, fieri videntur, & permittuntur, denuncient; cum præceptum eis sit à consilio Viennensi, ut sub pœna peccati mortalis id faciant, postquam de eo ipsis constiterit, quòd tamen facile constare potest, quamvis parte vocata, & judicialiter id fieri debeat.

178 Quamquam, ¶ etiam testor, multos populos Italiae, & Governatores, ac exactores eorum annis, quibus ego Sacrae Pœnitentiariæ servio, à Summo Pœnitentiarario S. D. N. petiisse absolutionem à censuris ob hæc incurfis, restitutione promissa parata, vel facta, quos utinam aliorum Regnorum populi, & Rectores imitarentur, Amen, ut in Manual. c. 17. num. 202. vers. quarto de mirari.

179 ¶ Quòd autem parte vacata, & judicialiter de censurarum incurfu constare debeat, procedit ad effectum judiciali-

ter declarandi aliquem in sententiam excommunicationis in Bulla Cœnæ Domini contentam incidisse, & incurrisse. Et in his terminis procedit prima opinio Navarri, sed in foro poli, coram confessorio. Governatores, magistratus, populi, exactores, & alij contravenientes, contentis in Bulla Cœnæ Domini pro verè excommunicatis sunt habendi, & non absolvendi, ex proximè per eundem Navarrum dictis, & supra n. 136. & 144. allegatis, & de his, quæ frequentius in foro contentioso quaeri solent. Hæc pauca mihi de excommunicationis sententia dixisse sufficiat: cum in concernentibus forum conscientiae, & Bull. Cœnæ Domini ferè omnes Theologi, & ex recentioribus, Navar. Cardinal. Toletan. Grassi & Sayr. copisè differuerint, ad quos remissè sufficiat.

DE SUSPENSIONE, ET INTERDICTO.

Cap. VIII.

S U M M A R I U M.

1 Censura ecclesiastica sunt tres. Suspensionis, & interdicti sententiam Episcopi, Archiepiscopi, & alij Superiores non incurrunt, nisi de ipsis in constitutionibus expressa mentio habeatur, ibidem. 2 Suspendio, quid sit. 3 Suspensionis pœnam incurrit Episcopus aliquem aliena diœcesis ordinans sine litteris dimissorias.	4 Episcopus infantem, aut illitteratum ad primam tonsuram promovens, per annum à clericali tonsura collatione est suspensus. 5 Insans, quis dicatur. 6 Illitteratus, qui dicatur. 7 Episcopus sacerdotem indignum, & inhabilem ordinans, à collatione ordinis sacerdotalis est suspensus. 8 Episcopus solemniter pœnitentem, aut bigamum

- gamum ordinans per annum à celebratione est suspensus.
- 9 Episcopus ordinans religiosos, secularesve in communi viventes, non professos sine legitimo patrimonij, aut beneficij titulo, per annum à collatione talium ordinum ipso jure est suspensus.
- 10 Episcopus non denunciatus intra sex menses, quae in concilio provinciali facta fuerint, per duos menses est ab officio suspensus.
- 11 Episcopus conferens duos sacros ordines uno die, vel duobus diebus continuato jejuniis, suspensionis poenam incurrit.
- 12 Ordinans in aliena diocesi sine expressa Ordinarij licentia, ab exercitio pontificalium per annum est suspensus.
- 13 Episcopus in aliena diocesi de Ordinarij licentia ordinans, si alienos sine litteris dimissorijs promoverit, suspensionis poena innodatur.
- 14 Pralatus inferior licet exemptus, litteras dimissorias concedere non potest.
- 15 Suspensionis poenam incurrit Episcopus consecrans in aliena diocesi calices, & corporalia sine Ordinarij licentia.
- 16 Episcopi, qui titulares vocantur, si quem ad ordines promoveant sine sui Ordinarij licentia, sunt per annum suspensi.
- 17 Suffraganei quibus ecclesiam dandi.
- 18 Suffraganeus nullibi pontificalia exercere potest, nisi in ecclesia, cui est adscriptus.
- 19 Clemens Papa VIII. constitutionem Sixti V. ad terminos sacrorum canonum reduxit.
- 20 Minorem legitima aetate, vel extra tempora, vel ad duos sacros ordines, eadem die ordinans, suspensionis poenam incurrit.
- 21 Episcopi promoventes ad sacros ordines, patrimonium, aut beneficium non habentes, eisdem vita necessaria, donec illis de beneficio provisum fuerit, supeditare tenentur.
- 22 Episcopus, quando non habentem patrimonium, nec beneficium, ad duos primos ordines promovere possit.
- 23 Suspensionis poenam incurrit, qui ante legitimam aetatem sacros ordines suscepit.
- 24 Minor promotus ad sacros ordines, si est doli capax, ad continentiam votum obligatur.
- 25 Suspensionis poenam incidit, qui ab alieno Episcopo sine sui Ordinarij licentia ordinatur, & nu. 12. in textu.
- 26 Episcopi titulares, quando & quibus ordines conferre possint.
- 27 Clerici minus idonei absque praevio examine promoti, ab Episcopo ad tempus suspendi, & interdicti possunt.
- 28 Suspensus, quando irregularis efficiatur.
- 29 Ordines surtim suscipiens, excommunicationis poenam incurrit.
- 30 Ordinatus praepostere, in sacris ordinibus suspensionis poenam incidit.
- 31 Ordinatus praepostere, ordinum administratione quandiu sit interdicendus.
- 32 Ordinatus à simoniacis, vel simoniaco, non recipit ordinis executionem.
- 33 Ordinatus sub ficto patrimonij titulo, est ipso jure suspensus.
- 34 Ordinatus non potest patrimonij, beneficij, pensionisve titulum, ad quem fuit ordinatus, renunciare.

- 35 Ordinari nemo poteſt ſine titulo.
- 36 Patrimonium alienari, extingui, vel remitti non poteſt, niſi poſt ſufficientis beneficii adeptionem.
- 37 Ordinatus ab excommunicato, ſchiſmatico, heretico, depoſito, ſuſpenſo, vel interdicto, ab ordinum ſuſceptorum executione eſt ſuſpenſus.
- 38 Ordinatus ſcienter ab huiusmodi ordinantibus, non poteſt, niſi à ſolo Papa diſpenſari.
- 39 Ordinatus ab eo, qui Episcopatum renunciavit, eſt ſuſpenſus, & ſi ſcienter acciſit, ab alio, quam à Papa diſpenſari nequit.
- 40 Illegitimus ordinibus ſacris initiatus, ſuſpenſionis poena innodatur.
- 41 Bigamus ordines ſine diſpenſatione ſuſcipiens, ipſo iure eſt ſuſpenſus.
- 42 Illitteratus ad ordines promotus, eſt omnino ſuſpenſus.
- 43 Illitteratus eſt dignitatis incapax, & infanti, & furioſo equiparatur.
- 44 Litteratura eſt de iure divino.
- 45 Excommunicatus ordines ſuſcipiens, eſt deponendus.
- 46 Ordinatus extra tempora, eſt ipſo iure ſuſpenſus.
- 47 Ordinatus ſede Episcopali vacante, cum litteris dimiſſoriis Vicarij, ſeu capituli, ſunt ad futuri Praſulis beneplacitum ſuſpendendi.
- 48 Capitulum litteras dimiſſorias concedens, interdicti poenam incurrit.
- 49 Vicarius ſede vacante, dimiſſorias litteras concedens, per annum eſt ab officio ſuſpenſus.
- 50 Vicarius, & capitulum, quando litteras dimiſſorias, & ordinandi facultatem concedere poſſunt.
- 51 Beneficia in confidentiam obtinentes ſunt ipſo iure ſuſpenſi.
- 52 Episcopi, beneficia curata praſertim indignis aut alijs inhabilibus conferentes, à collatione beneficiorum ea vice ſunt ſuſpenſi.
- 53 Episcopi, & alij superiores dignitatis res, & bona eccleſiarum vacantium ſibi vindicantes, ſuſpenſionis poenam incurrun.
- 54 Prelati beneficiorum reſignationes, aut permutationes contra conſtitutiones Pij V. formam fieri permittentes, ſuſpenſionis ſententiam incurrun.
- 55 Prelati bona eccleſiarum Rom Pontifici inconſulto alienantes, ſuſpenſionis, aliasque poenas incidunt.
- 56 Episcopi, & alij superioris dignitatis Prelati, limina Apoſtolorum ſtatim temporibus ad formam conſtit. Sixti V. non viſitantes, ipſo iure ſunt ſuſpenſi.
- 57 Conſervatores Sedis Apoſtolicæ, quando ſuſpenſionis poenam incidunt.
- 58 Conſervatoria Univerſitatum, collegiorum regularium, & ſimilium non ſunt ſublata.
- 59 Iudices eccleſiaſtici excommunicationis ſententiam non præmiſſa iurisdictione ferentes, ſunt ipſo iure ſuſpenſi.
- 60 Iudices eccleſiaſtici ſententiam excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſine ſcriptis, & ſine cauſa expreſſione ferentes, vel copiam ſcripturae non tradentes, ſunt ſuſpenſi.
- 61 Viſitatores, qui in viſitatione aliquid præter victualia accipiunt, ſuſpenſionis poena ligantur.

- 62 Clericus homicida sacerdotij munus nullo pacto exercere potest.
- 63 Interdictum Papa violans, est ipso jure suspensus.
- 64 Celebrans ac dimittens Missam imperfectam, suspensionis poenam incurrit.
- 65 Oculum alteri eruens, ac seipsum castrans, ut caste vivat, suspensionis poenam incurrit.
- 66 Fornicatores publici, ab officio sunt suspensi.
- 67 Ecclesia cujusque canonibus obedire recusantes, sunt suspendendi.
- 68 Princeps prohibens synodi celebrationem, à communione est suspendendus.
- 69 Clericus ludis, & ebrietati indefinenter inserviens, suspensionis poena puniendus.
- 70 Clerici, & alij, cum suspectis mulieribus impudenter habitantes, & hujusmodi incorrigibiles, omni ecclesiastico honore sunt privandi.
- 71 Litteras falso scribens sub nomine majoris partis capituli, ab officio, & beneficio suspendendus.
- 72 Infamatus publice de simonia, donec veritas excutiatur, suspensionis poena est subijciendus.
- 73 Clericus infamatus, quod mulierem in ecclesia cognoverit, suspensione est puniendus.
- 74 Instrumenta proprietatis ecclesiae, quibus ecclesia sua pura tueri potest, subtrahentes, suspensionis poena mulentur.
- 75 Ecclesia bona occupantes intuitu potentiae secularis, suspensionis sententiam incurrun.
- 76 Sacerdotes male Eucharistiam custodientes, tribus mensibus ab officio suspendendi.
- 77 Dignitatem, vel electionem de manu laici suscipiens, suspensionis poenam incurrit.
- 78 Ecclesiastica persona sermones in choro cum secularibus, dum divina officia recitantur, protrahentes, suspensione puniendi.
- 79 Interdictum, quid sit.
- 80 Regnum, civitas, & qualibet loca, ubi Legati, vel Nuncij Apostolici officium impediatur, interdicto sunt subiecta.
- 81 Civitas, locusve, & qui Episcopum offenderint, hocque fieri mandantes, interdicti poena puniuntur.
- 82 Civitas & locus, ubi Romani Pontificis electio est facienda, quando interdicti poenam incurrant.
- 83 Excommunicari nemo potest pro alieno delicto.
- 84 Interdicto punitur patria ob delictum principis.
- 85 Interdictis ecclesis, capella, oratoria, & cœmeteria interdicta intelliguntur.
- 86 Excommunicatio non civitatibus, sed certis personis tantum infligitur, idem ejus loco ponitur interdictum.
- 87 Interdicti tempore, qua fieri à jure permittantur.
- 88 Interdicti tempore, solemnibus tantum diebus festis solemnibus benedictio fieri potest.
- 89 Interdicti tempore solemnibus Missarum celebratio quando fieri possit.
- 90 Interdicti tempore, defunctorum cadavera in cœmeterijs sepelientes, excommunicantur.

- municationis sententiam incurrunt.
- 91 Clerici, & regulares interdicti tempore (cum silentio tamen) possunt sepe-
liri.
- 92 Interdictum pro pecuniario debito mini-
mè laxandum.
- 93 Pecunia appellatione, quidquid pecunia
estimatur, intelligendum.
- 94 Interdictum in Romana curia pro pecu-
niario debito, ab Auditore Camera A-
postolica laxari solet.
- 95 Obligantes se in forma Camera Aposto-
lica ad solvendum summam aliquam
Romæ, vel alibi, omnibus censuris se
submitunt.
- 96 Consuetudine, aut legitima prescrip-
tione, aut papa approbatione excommu-
nicandi, & interdicendi, jurisd. suo
acquirunt.
- 97 Pecuniarj debiti causa, ut interdictum
relaxetur, qua requirantur.
- 98 Interdictum pro ulla pecunia quanti-
tate laxari posse expressè prohibe-
tur.
- 99 Iudices ecclesiastici interdictum pro de-
bito pecuniario laxare non possunt.
- 100 Animas debiti suffragijs defraudantes,
ad restitutionem tenentur.
- 101 Acta, qua contra leges fiunt, sunt
nulla.
- 102 Auditor Camera Apostolica non habet
facultatem pro debito pecuniario in-
terdictum promulgandi, nisi ei speciali-
ter demandetur.

CENSURÆ † Ecclesiasticæ sunt
tres, nempe, excommunicatio, su-
pensio & interdictum. Et quia pro-
ximo cap. de excommunicatione egimus,
restat, ut de suspensione, & interdicto
nonnulla differamus.

Periculosum quidem est Episcopis, &
aliis superioribus, Archiepiscopis scilicet,
Patriarchis, & Primatibus propter ex-
ecutionem pontificalis officij, quod fre-
quenter incumbit, ut in aliquo casu
interdicti, vel suspensionis sententiam ipso
facto incurrant. Idem Innocentius IV.
in concilio Lugdunensi provida delibe-
ratione duxit statuendum, quod Epi-
scopi, & alij superiores prædicti nullius
constitutionis occasione, sententiæ, sive
mandati prædictam incurrant sententiam,
nullatenus ipso jure, nisi in ipsis de Epi-
scopis expressa mentio habeatur, *c. quia pe-
riculosum, juncta gl. in verb. superioribus, de
sent. excō. in 6.* & idem est de Cardinalibus

non Episcopis, ut tenent ibi Dō, & Francj.
Suspensio † est censura, qua alicui per-
sonæ ecclesiasticæ prohibetur exercitium
sui officij, vel beneficij ecclesiastici in to-
tum, vel in parte à judice, vel à lege in-
flicta. Navar. de suspens. c. 27. n. 151. tom. 3.
& Graff. in decis. par. 1. lib. 4. c. 25. num. 1.
quam Card. Tolet. breviter definit, in-
quit enim, quod suspensio est ecclesiastica
censura, privans usum ecclesiastici officij,
aut beneficij, ut in instruct. sacerdot. lib. c. 42.
in princ. quod præcipue cavere debent E-
piscopi in ordinum collatione, quorum
causa in pluribus casibus contra ipsos su-
spensionis pœna est imposta.

Primò enim, † quantum ad ordi-
nes, Episcopi ordinantes clericos alicui
probitas ac mores Ordinariorum suorum
testimonio commendentur, à collatione
ordinum per annum, & ordinati, à susce-
ptorum executione, quamdiu propriis
Epi-

- Episcopis videbitur expedire, sunt suspensi; conc. Trident. cap. 8. de reform. sess. 23. cap. 1. cum plur. seq. 9. quast. 2. cap. 121. quast. 2. cap. 1. & tot. tit. de temp. ord. in 6.
- 4 Secundò infanti, ¶ seu illiterato clericalem tonsuram Episcopus conferre non potest, & contrafaciens in eo, in quo deliquit, punitur, quia à collatione clericalis tonsuræ duntaxat per annum est ipso jure suspensus, ut c. fin. eod. tit. in 6. Infans verò dicitur, ¶ qui primum septennium nondum explevit, ut tenet Greg. Sayr. in Thef. cas. conse. lib. 4. c. 12. num. 18. tom. 1. per glo. 12. in d. cap. fin. in ver. infanti.
- 6 Et ¶ illiteratus ad effectum suscipiendi primam tonsuram est, qui legere, & scribere nescit, concil. Trident. cap. 4. de reform. sess. 23.
- 7 Tertio, ¶ Episcopus sacerdotem indignum, & inhabilem ordinans, à collatione illius ordinis sacerdotalis est suspensus, cap. si quis Episcopi, & ibi gloss. in ver. illi, 1. quast. 1.
- 8 Quarto, solemniter pœnitentem, vel bigamum ordinans, est per annum à celebratione suspensus, cap. nullus; § 5. dist.
- 9 Quintò ¶ ordinans clericos, religiosos, sive seculares, more religiosorum viventes in communi, non profectos, sine legitimo titulo patrimonij, vel beneficij, juxta dispositionem conc. Trid. cap. 2. sess. 22. de de reform. per annum à collatione talium ordinum ipso jure est suspensus, ut in constit. Pij V. in Bull. cap. 74. §. nos igitur, & §. statuentes, ne taliter promoti ante professionem, sine titulo patrimonij, religionem exeuntes, cogantur mendicare, contra mentem sacri concilii Trident. cap. 2. de reform. sess. 21.
- 10 Sextò, Episcopus ¶ qui intra sex menses non denunciavit subditis, quæ in concilio provinciali facta fuerint, ab officio per duos menses est suspensus, cap. ult. ubi glo. fin. 18. dist.
- 11 Septimò, ¶ conferens duos ordines sacros uno die, vel duobus diebus continuato jejunio, à collatione eorundem ordinum est suspensus, donec à Sede Apostolica gratiam meruerit obtinere, cap. litteras, & cap. dilectus, de temp. ordin.
- 12 Octavò in aliena diœcesi ordinans ¶ sine expressa Ordinarij loci licentia, ab executione pontificalium per annum, & ordinatus ab executione ordinum sic susceptorum arbitrio sui Prælati est suspensus, concil. Trident. cap. 5. sess. 6. de reform.
- 13 ¶ Et si de licentia Ordinarij in aliena diœcesi ordinat, non potest personas eidem Ordinario non subiectas ordinare, aliàs eandem suspensionis pœnam incurrit, ut cap. 2. de reform. sess. 14. nisi clerici aliarum diœcesum suas litteras dimissorias habeant, quia tunc non excluduntur, quominus possint ab Episcopis in extraneis in aliena diœcesi de licentia Ordinarij Pontificalia exercentibus, ordinari; ut fuit à sacr. Congr. Concil. decisum, ut in decis. super eod. cap. 5. sub tit. Bisignanen. Quam licentiam non potest ¶ Prælati inferior concedere, etiam si sit exemptus, sed Ordinarius loci, videlicet, Episcopus, in cujus diœcesi locus est situs, ut ibidem super eod. cap. sub. tit. Lucan.
- 14 Nono ¶ Episcopus in aliena diœcesi sine illius, Episcopi licentia calices, vel

corporalia consecrans aut benedicens, etiam bona fide, eandem suspensionis poenam ipso facto incurrit ut, per Navar. *de senten. excom. conf. 69. numer. 1. par. 2.*

16 Decimo, † Episcopi ecclesiarum, quæ in partibus infidelium consistunt, qui titulares vocantur, in quocunque loco, etiam quantumcunque exempto, & nullius diæcesis, si quem promoveant ad quemcunque ordinem, etiam ad primam tonituram, cujusvis privilegii, etiam familiaritatis prætextu, sine licentia ipsius proprii Ordinarij, sunt ab exercitio pontificalium per annum suspensi, concil. Trident. *cap. 2. de reformat. sess. 14.*

17 Et † Pius V. post publicationem concil. Trid. decreto suo consistoriali sancivit, hujusmodi Episcopos non esse creandos, neque Suffraganeos dandos, nisi ecclesiis Cardinalium, & illis, quæ solent habere, & cum certo stipendio perpetuo ad minus ducentorum aureorum de Camera super fructibus illius ecclesiæ, qui propria auctoritate ab ipso percipi possint,

18 † Et quod nullibi possit pontificalia exercere, sine expressa licentia Sedis Apostolicæ, nisi in illa diæcesi, cui datus est in Suffraganeum, congr. conc. *super d. cap. 2. sess. 14.* Et Sixtus V. *sua constitutione, quæ incipit; Sanctum, & salutare, in 2. part. Bull. Rom c. 29.* diversas alias poenas, & censuras ecclesiasticas contra Episcopos, & alios Prælatos in ordinum collatione peccantes, & similiter contra clericos, tam seculares, quàm regulares, malè promotos constituit, absolutionem, & dispensationem Sedi Apostolicæ † reser-

vando, quam Clem VIII. ad termines sacrorum canon. ac constit. Pij Papæ II, & dispositionem decretorum sac. conc. in omnibus, exceptis contra simoniacè ordinantes, & ordinatos, per eundem Six. V. inflictis restrinxit, atque reduxit, ut in constitutione & reductione, de qua per Greg. Sayr. in *Thes. cas. consc. lib. 4. c. 17. in fi.* ubi etiam tenet, quod, qui in poenas prædictæ Bull. Six. V. antequam hæc Clementis VIII. constitutio edita, & promulgata fuit, insiderunt, à prædictis poenis virtute posterioris Clem. VIII. constitutionis non liberantur, sed earum absolutionem, & dispensationem à summo Pontifice petere, & obtinere tenentur, ac si dicta constitutio Clem. VIII. edita non fuisset, *ubi post finem constit. vers. primum est.*

20 Minores † legitima ætate, vel extra tempora, aut ad duos sacros ordines eadem die ordinantes, ab ordinandi potestate sunt suspensi, donec à Sede Apostolica absolutionis beneficium obtineant, *cap. litteras, cap. vel non, & c. dilectus, de rem. ord. & c. si qui Episcopi, 1. quest. 1 conc. Trid. in c. 13. de reformat. sess. 13.*

21 Ordinibus † autem sacris clericos patrimonium, aut beneficium, vel pensionem non habentes promoventes, illis vitæ necessaria ministrare tenentur, donec eisdem de beneficiis competenter fuerit provitum *c. Episcopus, c. tuus, de prob. & dign. c. si Episcopus, eod. tit. in 6. & conc. Trid. 22 cap. 2. de reformat. sess. 21.* † Potes tamen Episcopus ordinare subditos suos ad ordines subdiaconatus, ac diaconatus, ad titulum, & portionem ecclesiarum matricum, non obstant. quod non participant de fructibus illarum, nisi post susceptum ^{pres.}

presbyteratus ordinem, ut per sacram congregat. fuit decisum sub dict. cap. 2. sub titul. Aceruen. S. potest Episcopus.

23 Susceptione ¶ ordinum pluribus modis huiusmodi incurritur pœna.

24 Primò, cum ante legitimam ætatem sacris ordinibus quis promovetur, & licet sit minor, ¶ tamen recipit ordines, & dummodò sit doli capax, obligatur voto continentiæ ordini annexo, cap. pueri, & ibi gloss. 1. & 2. 1. quest. 1. & cap. unio, & ibi gloss. in ver. discretionis, de cler. per salt. promot. sed suspenditur ordinum executio, cap. vel non est compos, & ibi Abb. numer. 3. de temp. ord. irò est ipso jure suspensa, & si huiusmodi suspensione durante, in eisdem ordinibus quis ministrare præsumpserit, eo ipso irregularitatis pœnam incurrit, de qua in constit. Pij II. in Bull. Rom. c. 6.

25 Secundò, ¶ quando sine sui Præsulis licentia ab alieno Episcopo quis ordinatur, cap. quod translationem, eodem tit. cap. 1. & 2. 9. quest. 2. cap. 1. & 2. 21. qu. 2. cap. 1. & 2. de temp. ordin. in 1. Et tunc ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo Prælato visum fuerit, taliter promoti sunt ipso jure suspensi, ex disposi-

26 tione sac. concil. Trident. ubi inquit, ¶ Et quoniam nonnulli Episcopi ecclesiarum, quæ in partibus infidelium consistunt, clero carentes, & populo Christiano, cum ferè vagabundi sint, & permanentem sedem non habeant, non quæ Jesu Christi, sed alienas oves in seio proprio pastore quærentes, dum per hanc Sanctam Synodum se pontificalia officia in alterius diocesi, nisi de loci Ordinarij expressa licentia, & in personas eidem Ordinario subje-

ctas tantùm, exercere, prohibitos vident, in legis fraudem, & contemptum quasi Episcopalem cathedram in loco nullius diocesis sua temeritate eligunt, & quoscunque ad se venientes etiam si suorum Episcoporum, seu Prælatorum litteras commendatitias non habeant, clericali characterè insignire, & ad sacros etiam presbyteratus ordines promovere præsumunt: quo plerumque fit, ut minus idonei, & rudes, ac ignari, & qui à suo Episcopo, tanquam inhabiles, & indigni rejecti fuerunt, ordinati, nec divina officia peragere, nec ecclesiastica sacramenta rectè valeant ministrare; nemo Episcoporum, qui titulares vocantur, etiam si in loco nullius diocesis etiam exempto, aut aliquo monasterio cujusvis ordinis residere, aut moram traxerint, vigore cujusvis privilegii sibi de promovendo quoscunque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum etiam prætextu familiaritatis continuæ cõmensalitatissuæ, absq; sui proprij Prælati expresso consensu, aut litteris dimissoriis ad aliquos sacros, aut minores ordines, vel primam tonsuram promoverè, seu ordinare valeat, contrafaciens ab exercitio pontificalium per annum, taliter verò promoti ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo Prælato visum fuerit, ipso jure sint suspensi, cap. 2. de re for. sess. 14. & in suspensione celebrando irregularitatis pœnam incurrit, Pius II. ead. constit. 6.

27 Tertiò, ¶ minus idonei absque præcedenti examine, & commendatitiis litteris promoti, à susceptorum ordinum exercitio ad tempus, de quo Episcopo ordinario videbitur, suspendi, & ne in altari, aut aliquo ordine ministrent,

Yyy inter

- interdici possunt, *capit. 3. eadem sessione.*
- 28 † Quando autem suspensio ipso iure incurritur, ministrans in ordine, aut celebrans efficitur irregularis, *cap. 1. in de sentent. excommunic. in 6. Abb. in cap. si celebrat, num. 4. vers. suspensus majori, de cler. excommunic. ministr. Felyn. in cap. Apostolic. num. 16. in fin. vers. & scias, de except. & Tolet. in instr. Sacerd. cap. 45. sub numer. 2.*
- 29 Quarto, † qui se ingerit in multitudine ordinandorum, ut ab Episcopo pluribus præoccupato sine examine ordinetur, ordines furtivè suscipiendo, ut per gloss. in *cap. 1. in verb. furtivè, de eo qui surt. ord. suscip. & ibi Abb. in rubr. & in cap. 1. numer. 1. & cap. Lugdunen. 9. question. 2. pœnam excommunicationis, quæ regulariter auctoritate ordinaria ante ordinationem intimatur, & promulgatur, incurrit, de qua in eodem capit. 1. & Abb. numer. 4.*
- 30 Quinto, † cum præposterè quis ordinatur puta ad diaconatum, priusquam esset subdiaconus, quia, licet character imprimaatur, *cap. un. & ibi gloss. in ver. ministrare, de cleric. per salt. promot. † tamen est ei interdicens administratio, donec ad priorem ordinem, quem non suscepit, promoveatur, cap. sollicitudo, 76. distinct. Et taliter promotus in præposterato ordine ministrans scienter, incidit in pœnam tituli de cler. non ordin. ministr. & non potest cum eo, nisi per Sedem Apostolicam, dispensari, Hostien. in summ. de cler. per salt. prom. s. ult. in fin. & Navar. in cap. 27. nu. 342. tom. 3.*
- 32 Sexto, † per promotionem à simoniacò, quo casu promotus, licet recipiat ordinem, non recipit tamen illius executionem, Hostien. in summ. de temp. ord. s. & à quo, numer. 6. & 7. vers. quid si signorem. Eandemque pœnam incurrit, qui simoniacè ordinatur, ut est text. in c. 2. s. 1. in fin. in extravag. com. de simo. & Grass. decis. aur. cap. 98. num. 5. par. 1. lib. 2. ubi per illam extravag. post Navar. cap. 23. num. 111. vers. quarto, & quinto, lib. 3. tenent, quod simoniacè promotus est excommunicatus.
- 33 Septimò, † qui, cum patrimonium non haberet: fictè, non autem realiter, à parente, vel amico, patrimonium sibi obtinuit assignari, ut ad subdiaconatus ordinem posset promoveri, & est ipso iure suspensus, nec ad superiores ascendere potest, nisi secum fuerit dispensatum, *cap. perpetuas, num. 5. Nemo enim potest ad ordines sacros promoveri, nisi beneficium ecclesiasticum, aut patrimonium, vel pensionem habeat redditus competentis, eorum ex quibus fructibus commodè vivere possit, c. Episcopus, c. suis de prob. & dign. c. sanctorum, 70. dist. c. si Episcopus de prob. in 6. & concil. Tridentin. in cap. 2. de resortu. sess. 12. titulus autem huius patrimonij debet esse verus, cum non deceat eos, qui divino ministerio adscripti sunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere: competuntque sit, complures plerisque in locis ad sacros ordines nullo ferè delectu admitti, qui variis artibus, ac fallaciis constringunt, se beneficium ecclesiasticum, aut etiam idoneas facultates obtinere, Unde statuit sancta synodus, † ne quis deinceps clericus secularis, quamvis aliàs sit idoneus moribus, & scientia, & ætate, ad sacros ordines promoveatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod*

quod sibi ad victum honestè sufficiat, pacificè possidere: id verò beneficium resignare non possit, non expresso, quòd ad illius beneficii titulum sit promotus, neque ea resignatio admittatur, nisi confitito, quòd aliunde commodè vivere possit; & aliter facta resignatio nulla sit, patrimonium verò, vel pensiones obtinentes ordinari non possint, nisi illi, quos Episcopus iudicaverit assumendos prò necessitate, vel commoditate ecclesiarum suarum: eo quoque prius perspecto, ¶ patrimonium illud, vel pensionem aut beneficium verè ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint, atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus possint, donec beneficium ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere possint, antiquorum canonum pœnas in his innovando, conc. Trid. c. 2. de reform. sess. 21.

37 Octavo, ¶ promotus ab excommunicato, schismatico, hæretico, deposito, suspensio, vel interdicto, recipit ordinem; quia tales conferunt sacramenta, & verum corpus conficiunt, dummodò in forma Ecclesiæ agant, quod agunt, cap. secundum, 19. distinct. c. Dominus declaravit, §. 41

38 ¶ Et si scieat à simoniaco, schismatico, hæretico, vel suspensio sit promotus, solus Papa potest dispensare, si verò igno-

ranter, poterit Episcopus; dummodo ipse non sit prædictis censuris illaqueatus; cum super proprio defectu dispensare non possit. Angel. in sum in verb. irregularitas, vers. 3. incipien. septimò queritur.

39 Nonò, ¶ qui fuit promotus ab eo, qui renunciaverat Episcopatum, qui executionem ordinis non habebat, cap. 1. de ord. ab Episc. qui resign. Episc. Et si scienter suscepit ordines ab eo, qui cum Episcopatus dignitatem renunciavit, est suspensus, nec potest ab alio, quàm à Papa, securè dispensari, si verò ignoranter, poterit Ordinarius suus cum ipso dispensare, ut in dict. cap. & ibi Abb. num. 6. Burg. de irreg. in rubr. de ord. ab Episc. qui renunt. Episc. par. 6. nu. 6. & 7.

40 Decimò, ¶ illegitimus, qui sacris ordinibus ordinari prohibetur, cap. 1. & 2. 56. distinct. cap. 1. de fil. presb. & ibi Abb. num. 1. & concil. Tridentin. capit. 5. sess. 23. de reform. quia est irregularis, Navar. de irreg. capit. 27. num. 201. tom. 3. Ordinarius enim, licet recipiat characterem, non tamen habet ordinis executionem, ut cap. fin. 56. distinct. Diaz. in pract. crimin. cap. 14. in fin.

41 Undecimò, ¶ bigamus, qui ad ordines promoveri non potest, cap. curandum, & c. si quis viduam, il. 1. cum seq. 34. distinct. & c. 1. 2. & 3. de big. quia bigamia inducit irregularitatem, Graff. decis. aur. 6. 27. n. 58. par. 1. lib. 4.

42 Duodecimò, ¶ illitteratus, cap. precipimus, 32. distinct. cap. 1. & cap. penitentes, 55. distinct. c. illitteratos, 36. distinct. c. fin. de empr. ord. in 6. & conc. Trid. c. 4. 11. & c. 17. ead. sess. 23. Et illitteratura adeò reddit promotum indignum, ne possit beneficium

- obtinere, quòd, si Papa, quod absit, etiam ex certa scientia, alicui prorsus idiotæ pro-
videret, committendo Ordinario, aut alteri executionem litterarum, non esset ei parendum, si esset illitteratus Abb. in cap. si quando, nu. 3. de rescr. & ibi Felyn. n. 4. & in c. inquisitioni, nu. 4. de sentent. excommu-
43 nic. † quia illitteratus est incapax dignitatis ipso jure, Navar. relect. cap. si quando except. 12. numer. 1. & except. 13. num. 2. tom. 2.
44 de rescript. † Quia litteratura est de jure 50 divino, cap. nisi, cum pridem, §. pro defectu, de renunc. & Felyn in dict. cap. Inquisitioni, eodem num. 4.
45 Decimotertio, † excommunicatus ordinari non potest: & excommunicationis sententia innodatus ordinem suscipiens, ab illo ordine est deponendus, & à solo Papa potest dispensari, cap. cum illorum, & ibi Abb. num. 2. de sent. excommunic.
46 Decimoquarto, † ordinatus extra tempora, qui de jure communi erat suspendendus, donec secum foret dispensatum, cap. cum quidam, & cap. litteras, in fin. de temp. ord. Sed hodie est ipso jure suspensus, & celebrando, efficitur irregularis, per dictam const. Pij II. in Bull. eodem c. 6.
47 Decimoquinto, † ordinati, sede Episcopali vacante intra annum vacationis, cum litteris dimissorijs capituli, seu Vicarij ejusdem capituli; si in minoribus ordinibus fuerint constituti, nullo privilegio clericali, præsertim in criminalibus, gaudere possunt; si verò in majoribus, ab executione ordinum, ad beneplacitum futuri Prælati, sunt ipso jure 52 suspensi.
48 † Et capitulum litteras dimissorias concedens, interdicti pœnam incurrit. Vicarius verò, † ab officio, & beneficio per annum est ipso jure suspensus, conc. Trident. in c. 10. de reform. sess. 7. & c. 10. de reform. sess. 23. Post annum sedis vacantis, poterit capitulum, seu Vicarius litteras dimissorias, & facultatem ordinandi concedere, etiam sede Episcopali vacante, sac. congregat. concil. super eodem cap. 41. sess. 7. in decis. sub tit. V. §. llen.
50 Decimosexto, † duos sacros ordines eadem die nemo suscipere potest, privilegijs, ac indultis quibusvis concessis, non obstantibus quibuscunque, concil. Trident. cap. 13. de reform. sess. 23. Aliàs sic promoti sunt suspensi, donec fuerit illis suspensio relaxata, cap. litteras, in fin. de temp. ord. Et ratione executionis ordinis, etiam plures pœnæ incurruntur de quibus supra, cap. 35.
51 Beneficiorum † occasione insuper quamplurimi suspensionis pœnam incurrunr. Et plenè obtinentes beneficia in confidentiam; quo ab ingressu ecclesiæ sunt ipso jure suspensi etiam Episcopi, ac S. R. E. Cardinalis, per Bull. Pij VIII. de confid. in Bull. cap. 109. & plures alias pœnas incurrunr, ut ibi, & in constitut. Pij V. in eodem Bull. cap. 87.
52 Secundò, † Episcopi, & alij collatores beneficia, præsertim curata, personis indignis, & quæ in loco residere, ac per se ipsos curam ipsam exercere non valent, contentes, à collatione beneficiorum ea vice sunt suspensi, & collatio est irritanda, cap. grave nimis, de preb. & concil. Trident. c. 3. de reform. sess. 7.
53 Tertio, † Episcopi, Archiepiscopi, vel Patriarchæ, Abbates, alijve regulares, vel seculares Prælati, aut quæcunque eccle-

ecclesiasticæ personæ, quæ vacantibus dignitatibus, personatibus, prioratibus, vel ecclesiis quibuscunque sibi subjectis, vel ad collationem, ordinationem, aut præsentationem pertinentibus, eorundem bona, morientibus eorum rectoribus, vel ministris, in ipsis inventa, sive vacationis ipsorum tempore obvenientia, quæ in utilitatem eorundem expendi, vel futuris debent successoribus fideliter reservari, occupare, aut in ulus suos convertere, quoquomodo præsumunt: Episcopi, ab ingressu Ecclesiæ; & cæteri, ab officio, & beneficio, tandiu sunt suspensi, donec competentem fecerint restitutionem, *c. fin. de off. ord. in 6. & Navar. in Manual. c. 27. n. 57. in princ.*

54 Quartò, resignationes, & permutationes beneficiorum fieri debent ex causis, ac modo, & formâ, *de quibus in constitutione vij. quæ incipit. Quanta Ecclesiæ, & de qua in Bull. c. 48.* & qui contrafecerint, ut in eo, in quo deliquerint, puniantur, à beneficiorum, & officiorum collatione, nec non electione, præsentatione, confirmatione, & institutione, prout cuique competierit, tandiu suspensi debent remanere, donec remissionem à Romano Pontifice meruerint obtinere, & qui talia beneficia recipiunt, eisdem pœnis subjacent, & alias pœnas incurrunt, *de quibus in ead. constitutione §. qui verò.*

55 Quintò, † Prælati alienantes bona ecclesiarum, inconsulto Romano Pontifice suspensionis, aliasque censure, & pœnas incurrunt, *de quibus in extravag. ambitiose de reb. Eccles. non alien.*

56 Sextò, † Patriarchæ, Primate, Archiepiscopi & Episcopi, Itali videlicet, vel

ex Italicis insulis, unde in Italiam commodius trajici potest, veluti Siculi, Sardi, Corsi, & alii adiacentium provinciarum Italiæ, ac etiam Dalmatiæ, & Græcarum, quæ è regione ipsas Italiæ, & Sicilia oris sunt, tertio quoque anno; Germani verò, Hispani, Galli, Belgæ, Bohemi, Ungari, Poloni, Angli, Scoti, Hiberni, & cæteri omnes, qui in Europa sunt citra mare Germanicum, & Balticum, ac omnium insularum Maris Mediterranei, quarto anno; & qui intra Europæ fines sunt, his Provinciis remotiores, ac etiam Africani littoribus nostris aduersi, ac Insularum Maris Oceani, Septentrionalis, & Occidentalis, Europæ, & Africa citra continentem novi orbis, quinto anno: Asiatici verò, & qui ultra Asiam, & aliis novis terris Orientalibus, Meridionalibus, Occidentalibus, & Septentrionalibus, tam in Insulis, quàm in continentibus, & deniq; in quibuslibet mundi partibus, decimò quolibet anno à tempore suscepti muneris consecrationis, vel pallii traditionis, Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli limina visitate tenentur, alioquin ab ingressu ecclesiæ, ac etiam ab administratione, tam spiritualium, quàm temporalium, necnon à perceptione fructuum suarum ecclesiarum, à capitulis eorum omni exceptione, & mora cessante, interim exigendorum, & in opus fabricæ seu ornamentorum ecclesiæ emptionem, prout major necessitas exegerit, infumendornm, ipso facto tandiu sunt suspensi, donec à contumacia respicientes relaxationem suspensionis hujusmodi à sede Apostolica meruerint obtinere, *ut in constit. Sixti. Papa V. de qua in 2. par. Bull. capit. 17. §. ad hoc autem, & §. jubemus, pag. 47.*

57 Iudices, & quoque ecclesiastici pluribus de causis suspensionis pœnam incurrun.

Primò enim iudices conservatores Sedis Apostolicæ; qui, cum de manifestis injuriis, & molestis tantum possint cognoscere, juxta concil. Trident. *cap. 5. de reformat. sess. 14.* scienter tamen in aliis non manifestis absque Sedis Apostolicæ speciali commissione se intromittunt, per annum ab officio sunt suspensi, *ut in cap. hac constitutione sicut autem de offi. deleg. in 6. & Navar. in Manual. cap. 27. nu. 157. vers. nona.* Et Greg. XIII. omnibus regularibus concessit, ut in civitatibus Italiæ sibi conservatores eligerent, coram quibus convenirentur, semelque electos non mutarent; & eorum nomina intra mensem locorum Episcopis indicarent, alioquin coram ipsis Ordinariis conveniri possint, *ut in decis. concil. super eod. cap. 5. sub. tit. jud. conservat.*

58 † Conservatoriæ autem Universitatum collegiorum regularium, & similitum non sunt sublatae per conc. Trid. *ut in decis. super eod. cap. 5. sub. tit. Mediolanen. Lovaniens.* sed Universitatum prosunt tantum doctoribus, & scholaribus in eisdem Universitatibus operam suam navantibus, *ut ibi, sub. titulo. Ofcen.*

59 Secundò, † iudices ecclesiastici, debita juris monitione non præmissa, sententiam excommunicationis ferentes, ab ingressu ecclesiæ per mensem sunt ipso jure suspensi, *cap. de illicita, 24. quest. 3. cap. sacros. & ibi gloss. in ver. per mensem, de sent. excom. Navar. in Manual. d. 6. 27. n. 156. vers. quinta.* Et hanc pœnam non incurrun Episcopi, cum eorum non sit fa-

cta mentio specialis, *c. quia periculosum, de sen. excom. in 6.*

60 Tertio, † iudices sententiam excommunicationis, suspensionis, aut interdicti sine scriptis, vel sine causæ expressione ferentes, vel requisiti copiam scripturæ intra mensem non tradentes ab ingressu ecclesiæ, & divinis officiis per mensem sunt suspensi, *ut in cap. cum medicinalis de sent. excom. in 6. & Navar. d. n. 256. vers. sexta.*

61 Quarto, † visitatores, qui in visitatione aliquid accipiunt ultra victualia, & quæ ex juris dispositione in visitatione capere possunt, *ut cap. exigite, de cens. in 6. & concil. Trid. cap. 3. de reformat. sess. 24.* Et de pluribus suspensionibus à jure laici habetur per gloss. *in clem. cupientes, in verb. suspensi, de pœnit.*

Pluribus etiam de causis per ordinum susceptionem clericis suspensionis pœnam incurrun, *de quibus supra in c. 1. par. 3.*

62 † Et clericum homicidam mirum est, putare, post perpetratum homicidium posse in sacerdotio ministrare, imò suadere velle, ut tali præbeatur assensus, nemo tam demens, tamque perversi sensus esse debet, ut post quantamcumque pœnitentiam tale quid concedendum præsumat; cum omnino canonicæ disciplinæ sit contrarium; & debeat sacerdotio privatus lachrymarum fonte flagitium tam immane diluere, ut tali saltem remedio curatus, salutis possit invenire suffragium, ut inquit *tex. in cap. miror, 5. dist. etiam si homicidii aut facti, aut præcepti, aut consilio, aut defensione tantum conscius fuerit cap. si quis viduam, ead. 50. dist. & cap. sicut dignum, 8. clericos autem de homicid.*

63 Interdictum † Papæ violans est ipso ju-

- re suspensus, *cap. fin. in fin. de excep. Prælat. conversus de hæresi, & apostata, cap. 2. & 3. i. quæst. 7.*
- 64 † Celebrans, ac dimittens Missam im perfectam, *e. nullus Episc. de consecr. dist. 1.*
- 65 † Et qui se sponte castravit, etiam ut caste viveret, *cap. significavit, de cohabit. cler. & mul. & c. si quis pro aegritudine, § 5. distin. Qui eruit alteri oculum cap. fin. ead. dist.*
- 66 † Ac publici fornicatores, & adulteri sunt etiam ab officio suspensi, *ut in cap. fin. junct. gloss. in verb. proposito, de cohabit. cleric. & mul. Sylvest. in ver. cleric. 2. §. 5. & est communis opinio, de qua testatur Cou. prin. par. relect. §. 1. num. 5. quem sequitur Card. Tolet, in instruct. sacer. d. lib. 1. cap. 47. numer. 9* Et de pluribus suspensionibus à jure latis habetur per gloss. *in clem. cupientes, in verb. suspensi de pæn.*
- 67 Ab homine † sunt suspendendi:
Primò, qui Ecclesiæ, & eius canonibus obedire recusant, *cap. hac consona, 25. quæst. 1. & cap. nulli fas, in fin. 19. dist.*
- 68 Secundò, † Princeps prohibens synodi celebrationem, qui est à sacramentali communione suspendendus, *cap. quoniam quidem §. hunc ergo, & ibi gloss. in verb. 77. communionem, 18. dist.*
- 69 Terriò † clericus non cessans à ludo, & ebrietati deserviens, quia ebrietas est omnium vitiorum fomes, & nutrix, *cap. Episcopus, & cap. fin. 35. dist.*
- 70 Quartò, † cum mulieribus suspectis impudenter habitantes, *cap. Archidiaconum, 81. dist. & incorrigibiles nolentes à mulierum cohabitatione cessare. Quia*
- inconvinentes omni honore ecclesiastico sunt privandi, cap. proposuisti, 82. distin.*
- 71 Quintò, † scribens litteras sub nomine majoris partis capituli, licet major pars non intervenerit, ab officio, & beneficio debet denunciari suspensus; donec mereatur à Papa indulgentiam obtinere; *cap. tam litteris, de test. & c. quanto, de his, quasi à prælatis. fin. cons. c. 6.*
- 72 Sextò, † infamatus de simonia propter scandalum, donec constet de veritate, est à Missarum celebratione suspendendus, *cap. accusatus, & ibi gloss. & cap. seq. de simon.*
- 73 Septimò, † presbyter diffamatus, quòd cognoverit mulierem in ecclesiâ; *c. significasti, in fin. de adult.*
- 74 Octavò, † subtrahentes instrumenta proprietatis ecclesiæ, ex quibus ecclesia sua jura tueri potest, *cap. si quis, 12. quæst. 2.*
- 75 Nondò, † occupantes res ecclesiæ, intuitu secularis potentie, *cap. qui res, de Eccles. non alien.*
- 76 Decimò, † sacerdotes malè custodientes Eucharistiam, si quid inde enorme sequatur: qui tribus mensibus ab officio sunt suspendendi, *cap. 1. de custod. Euch.*
- 77 Undecimò, † dignitatem, vel electionem de manu laici sulcipientes, *cap. si quis deinceps junct. gloss. in verb. interdicimus, & c. seq. 16. q. 7. & c. quisquis, & ibi gloss. in verb. fiat de elect.*
- 78 Duodecimò, † ecclesiasticæ personæ, quæ, dum officia recitantur in choro, silentium fugientes intendunt exterius colloquutionibus laicorum: & dum auditam ad indebitos sermones effundunt, aures inten-

intentas non porrigunt ad divina, *c. dolentes, de celebr. Miss.*

- 79 Interdictum ¶ verò est censura ecclesiastica, qua prohibentur divina officia, sacramenta, & sepulturæ active, & passive, aliquibus exceptis, *cap. non est vobis, de sponsal. cap. quod in te, de pœnitent. & remiss. cap. alma mater de sentent. excommunicat. in 6. Navar. in Manual. cap. 27. numer. 164. in princip. tom. 3. & Graff. decis. aur. cap. 26. num. 1. lib. 4. par. 1.*
Et est duplex locale, & personale; & hoc interdictum locale, sive personale, est etiam duplex; speciale, & generale, de quibus per Graff. *ead. c. 26. n. 2. & 3. & 2*
80 Primò, ¶ quando dominus Regni, civitatis, alicujus loci impedit, ne Legatus, aut Nuntius Apostolicus exequi possit officium suum in suis locis: quia tunc eius Regnum, civitas, & quælibet loca ei subiecta, tamdiu sunt eo ipso ecclesiastico supposita interdicto, quamdiu in hujusmodi contumacia dominus loci perstiterit, *ut in extravag. comm. super gentes de consuet.*
81 Secundò, ¶ qui quemvis Episcopum injuriosè, vel temerè percussit, aut ceperit, seu banniverit, vel hæc mandaverit fieri, aut facta ab aliis ratâ habuerit; vel socius in his fuerit facientis, aut consilium in his dederit, vel favorem, seu scienter defensaverit eundem: propter eius culpam terra ipsius; dum tamen ultra unam diœcesim non contineat, usque ad condignam satisfactionem eiusdem. loculque, aut loca, in quibus captus Episcopus detinebitur, quamdiu detentio ipsa in eisdem duraverit, ecclesiastico subjacere debet

interdicto, *clemen. 1. de pœn. & ipsius filii per masculinam lineam descendentes, usque ad secundam generationem ipso facto inhabiles ad ecclesiastica beneficia in civitate, & diœcesi, in quibus idem Episcopus præsidet, obtinenda redduntur, ut in ea. clē. à feudis.* Injuria enim, quæ Episcopis fit, Christo fit, cujus legatione funguntur, *c. accusatio quoque in fin. 2. q. 7.* Dominumque crucifigunt, qui suos sacerdotes persequuntur, *cap. nulli, in fin. 3. q. 1.* & etiam in excommunicationis sententiam in Bull. Cæn. Dom. contentam ipso facto incidunt, *ut in eadem Bull. sub. num. 11.*

82 Tertiò, ¶ quando aliquis dominus, rector, vel officialis civitatis, in qua moriatur summus Pontifex; & in qua facienda sit electio Romani Pontificis, *ut in c. ubi periculum, de elect. in 6.* non faciunt ea inviolabiliter observari, absq; ulla fraude, & dolo, quæ *in d. c. ubi*, sunt statuta, quia tunc civitas, & locus ipso facto est interdictus, *ut in eo. c. ubi periculū, §. præterea vers. civitas.* Et de his, ac pluribus aliis casibus quib⁹ incurritur, & fertur interdictū plenè, ac benè trad. Greg. Sayr. *in Ehes. cas. cons. c. 12. lib. 5. par. 1.* Et licet non debeat aliquis alterius culpa gravari, *cap. nam debet, de reg. jur. in 6.* ¶ Nec filius excommunicetur pro peccato patris, aut pro mariti peccato uxor, nec servus pro domino, *cap. si habes, 24. q. 3. cap. quæsit in fin. de his, quæ s. à mayo. par. c. & Felyn. in cap. sanè, 2. numer. 2. de off. deleg.* Non tamen procedit dicta ¶ regula in interdicto: quia pro delicto Principis potest patria subijci interdicto, *d. cap. non est vobis, & ibi glo. ver. Provinciarum, & Abb. numer. 4. de spons. d. cap. sanè, & ibi gloss. in ver.*

ver. specialiter gloss. in sum. 1. q. 4. & Ab. 85 in d. c. sanè nu. 6. & 7. Et ¶ interdictis ecclésijs, sunt etiam interdicta oratoria, cappellæ, & cœmeteria; prout interdictis civitatibus, suburbia etiam interdicta censentur, c. si civitat. de sent. excom. in 6.

86 Civitates ¶ autem, universitates, terræ, collegia, capitula excommunicari non possunt: quia excommunicatio non nisi contra personas certas fieri potest, sed hoc casu propter delictum domini, & alijs quibusdam casibus, ejus loco apponitur interdictum, cap. quamquam §. qui verò, & ibi gl. de cens. c. Romana, in fin. de sent. excom. ubique in 6. & Navar. in cons. 20. nu. 2. par. 2. lib. 5. de sent. excom.

87 Casus ¶ à jure permitti tempore interdicti supra in definitione excepti sunt octo.

Primo, baptisma parvulorum & adultorum, cap. quoniam & ibi gloss. in ver. interdicti, de sent. excom. in 6.

Secundo, confirmatio, eod. quoniam cum gloss. in ver. qua.

Tertio, confectio chrisimatis, cum concessio baptismate, & confirmatione per consequens sic concessa chrisimatis confectio, cum baptismus sine chrisimate fieri non possit, d. c. quoniam, & Abb. d. c. non est vobis num. 8. de spons.

Quarto, confectio corporis Christi semel in septimana pro infirmis, & tunc submissa voce, januis clausis, non pulsatis campanis, excommunicatis, & interdictis exclusis, pro quo conficiendo Missa celebratur, cap. permittimus, extra de sentent. excommunic.

Quinto, matrimonij celebratio, quod valet, cum teneat etiam contractum ab

excommunicato majori excommunicatione, gloss. in d. c. fin. in verb. Sacramentis de sentent. excomm. in 6. ¶ non tamen potest fieri solemnis benedictio nisi in festivitibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis Virginis gloriosæ, de quibus in eodem c. fin. ut per Franc. & Raven. ibi.

Sexto, Pœnitentiæ Sacramentum, ut d. c. non est vobis.

Septimo, Eucharistiæ Sacramenti administratio pro viatico, quod decedentibus tempore interdicti non denegatur, cap. quod in te jurata gloss. in verb. denegatur de pœnitent. & remiss. gloss. in dict. cap. fin. in verb. sacramentis & Abb. in d. cap. non est vobis, num. 8. de spons.

¶ Octavo, quamvis sit Missarum solemnitas celebratio, & campanarum pulsatio interdicta, nihilominus in festivitibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis Virginis gloriosæ, & in celebratione Festivitatis Sanctissimi Corporis Christi, & diebus illius octavæ, campanæ pulsari, & januis apertis alia voce divina officia solemniter celebrari possunt, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admisis, quibus ob reverentiam dictarum solemnitatum, ut ipsa ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur, præmissis diebus participatio divinatorum est permessa, proviso tamen, quod illis, propter quorum excessum interdictum est prolatum, altari nullatenus appropinquetur, ut dicto cap. fin. §. in festivitibus, de sentent. excommunic. in 6. & gloss. in clem. 1. in verb. à jure de sepult. Mart. V in cons. 6 §. quodq; in Festo in Bull. Rom. p. 64. & Eug. III. in eod. Bul. const. 4. p. 67.

Zzz Nunquam

- 90 Nunquam autem ꝑ interdicti tempore licet defunctorum corpora in cœmeterijs, & multò minus in Ecclesijs sepelire, & contrafacientes ipso facto excommunicationis sententiam incurrunt *d. clement. 1.*
- 91 exceptis tamen clericis, ꝑ qui servaverunt interdictum, quibus cum silentio, & absque campanarum pulsatione, eo tempore est concessa sepultura, *cap. quod in te, s. licet autem de pœnit. & remiss. & regularibus ut in c. & privilegia de privil. & alijs speciali privilegio munitis.*
- 92 Pro ꝑ pecuniario debito, vel pecuniæ quantitate quacumque occasione, vel causa, Provincia, civitas, castrum, villa, locus, territorium, vel districtus auctoritate ordinaria sine Sedis Apostolicæ speciali licentia interdici non potest, *ut in extravag. com. cap. proinde, s. presentis de sentent. exc. Abb. in c. ex rescripto n. 3. de jur. juran. & Felyn. in d. cap. sane 2. nu. 3. de off. & potestate jud. deleg.*
- 93 ꝑ Appellatione autem pecuniæ omnis res continetur, cujus valor numismate mensuretur, *l. pecunia verbum, & ibi Alciat. num. 2. ff. de verb. signif. l. recepticia C. de const. pecu. & gl. in d. c. proinde in verb. pecunie appellatione in extravag. com.*
- 94 Tamen ꝑ in curia Romana, postquam constat quòd executio realis, vel personalis contra debitores fieri non potest, interdictum ab Auditore Camerae Apostolicæ pro debito pecuniario contrahentibus, castra, & loca relaxatur, quia debitum contrahentes ultra bona, etiam personaliter obligant se, suosque hæredes & successores in forma Camerae Apostolicæ, cujus obligationis vigore contrahentes ꝑ obligando se ad solutionem impendendam Romæ, aut alibi; renunciant omnibus, & quibuscumque legibus, & legum auxilijs, exceptionibusque, & quibusvis censuris se submitunt, & ex consuetudine, quæ propter Papæ præsentiam videtur approbata in dicta curia, ad interdictum pro debito pecuniario proceditur, ꝑ quia consuetudine cum legitima præscriptione, aut Papæ approbatione acquiritur jurisdictio excommunicandi, ea scilicet facultate capitibus, *Navar. d. c. 27, num. 7. tom. 3. Sed hoc casu, ut interdictum relaxetur, plura concurrere debent.*
- 97 ꝑ Primò, quòd instrumentum sit rogatum in curia Romana, vel statu ecclesiastico Sedi Apostolicæ subiecto, inter personas eidem sedi in temporalibus subiectas, & quòd mandatum ad obligandum fuerit datum per capita domorum ejusdem loci, quia alias, qui non dederunt mandatum nisi sint hæredes, aut successores, aut propterea vi obligationis comprehensì, non tenentur interdictum promulgatum pro debito pecuniario servare, cum nec filius pro patre, maritus pro uxore, aut servus pro domino censuris ecclesiasticis possit innodari, *ut d. cap. si habes, 24. quest. 3. cum alijs supra allegatis.*
- 98 Post ꝑ proximè, & alia supra in prima parte, *cap. 11. num. 16.* circa obligationem cameralem per me scripta, vidi constitutiones, de quibus infra, ubi Bonif. Papa VIII. Quia tempore, inquit, interdicti divina organa suspenduntur, & laudes Dei, nec ecclesiastica Sacramenta ministrantur, ut solent; tolluntur mortuis, seu minuuntur suffragia; præsertim per oblationem frequentem hostiæ salutaris; adoles-

adolescentes, & parvuli percipientes rarius sacramenta, minus inflamman- tur, consolidantur in fide fidelium, te- pescit devotio, hæreses pullulant, & multipli- catur periculum animarum: præsentis constitutionis providemus edicto; ut Provincia, civitas, castrum, villa, locus, territorium, vel districtus, auctoritate ordinaria, vel delegata, pro pecuniario debito, vel pro cujusvis moneræ, vel pecuniæ quantitate interdicto ecclesiastico supponi minimè possint, & paulò post, si secus, irritum esse, & inane, & revocandum decernimus. Non obstante quibus- cunque contractibus, obligationibus, pactis, conventionibus, compositionibus, submissionibus, fideiussionibus, consensibus, processibus, & sententijs desuper habitis vel habendis, juramen- torum, pœnarum spiritualium, & tem- poralium, seu mulctarum, vel quacun- que alia firmitate vallatis, nisi talis sup- positio fiat de Apostolicæ Sedis licentia speciali, & expressa, per ipsius Sedis pa- tentes litteras apparente, ut in constit. Bonif. VIII. de qua in Bull. Rom. cap. 1. pag. 35. quam Clemens Papa VIII. anno 1593 kal. Iunij innovavit, illamque in- violabiliter observari decrevit, & man- davit, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac obli- gationibus in forma Cameræ, ut in con- stit. ejusdem Clementis in eod. Bull. cap. 35. pag. 339.

99 Ideò ¶ animadvertere debent iudices ecclesiastici, ne cujusvis obligationis, etiam in formæ Cameræ Apostolicæ vi- gore, pro debito pecuniario Provincias, civitates, castra, villas, loca, territo- ria, vel districtus interdicto ecclesiastico

supponant, quia essent causa omnium malorum, quæ Bonifacius VIII. & Cle- mens VIII. Pontifices supra evitari vo- luerunt. Et præsertim, quod quamplura suffragia mortuis tollerentur.

Sunt autem animæ cunctis, & rebus, & corporibus pretiosiores, cap. cum infir- mitas, in fin. de pœnit. & remiss.

Unde, cum eorundem iudicum aucto- ritate fiat, ut interdicti tempore defun- ctorum animæ huiusmodi debitis suffra- gijs careant, ¶ teneantur iudices ipsi ad restitutionem ex deducis per Grass. in decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 45. nu. 19.

101 Nec ¶ dicatur, quod contraria con- suetudine dictæ constitutiones fuerint sublata: quia acta, quæ fiunt contra le- ges, sunt nulla, cap. in nomine Domini, & ibi Felyn. in princip. de testibus, cap. videntes, & ibi gloss. 10. distinct. & Bacc. in l. non dubium, nu. 2. & 3. C. de leg. & quod nullum est non habetur in co- sideratione, cap. non præstat, & ibi gloss. de reg. juris in 6. Licet enim Auditor Cameræ solus, vigore obligationum Camera- lium, facultatem habet censuras Eccle- siasticas promulgandi, ut in facultatibus, de quibus in Bull. Sixti Papæ Quinti, cap. 28 pag. 153. §. præterea.

102 ¶ Nullam tamen habet specialem con- tra Provincias, communicatas, & Uni- versitates interdicta promulgandi, pro- ut requiritur ex forma dictarum constitu- tionum, ibi, nisi talis suppositio fiat de Apostolicæ Sedis licentia speciali, & ex- pressa per ipsius Sedis patentes litteras ap- parente, quæ verba specialem formam important, & dictæ constitutiones ha- bent decretum irritans, ibi &, si secus fiat, irritum, &c. quod decretum omnia

in contrarium gesta annullat ipso jure, ut in capitulo: si eotempore, de elect. in 6. cum alijs pluries alibi allegatis, & non admittit consuetudinem in contrarium.

DE IRREGVLARITATE.

Cap. IX.

S V M M A R I V M.

1 Irregularitas non est censura.	excepta Cardinalatus dignitate, ad omnia habilitantur.
2 Irregularitas quid sit.	
3 Irregularitas in quinque species dividitur.	15 Irregularitatem inducit anima defectus.
4 Irregularitas non incurritur, nisi in casibus in jure expressis,	16 Irregularis est penitus illiteratus, & inhabilis, etiam ad primam tonsuram.
5 Irregulares sunt bigami, ex defectu sacramenti.	17 Irregularitas incurritur, ex defectu perfecta lenitatis.
6 Bigamia est impedimentum ordinum ob quatuor.	18 Ordines omnes referuntur ad Euchari- stia sacramentum.
7 Irregularis pluribus modis quis efficitur.	19 Sacerdos homicida, magis representat interfectores Christi, quam ipsum Christum.
8 Irregularitatem inducit quilibet defectus corporis, quo sine notabili horrore quis celebrare non potest.	20 Irregularitas incurritur, tam ob mem- bri incisionem, quam per homicidium.
9 Irregularitatem non inducit modica de- formitas.	21 Inutile esse, & non esse, paria videntur.
10 Deformitas, & defectus corporis, an inducant irregularitatem, arbitrium Episcopi debet judicare.	22 Similium idem judicium est habendum.
11 Irregularitatem inducit natalium defe- ctus, etiam occultus.	23 Paria sunt ecclesiam Pralatum, uxo- rem virum, & patrem filium non habere, seu illum habere inutilem.
12 Matri adultera, filius in sui præjudi- cium credere non tenetur.	24 Irregularitatem regulariter debilitas membri non inducit.
13 Illegitimi, ut plurimum, paterna in- continentia imitatores, & male mori- gerati esse solent.	25 Interpretatio in penis strictior est faci- enda.
14 Illegitimi per subsequens matrimonium	26 Irregularitas contrahitur per quodcum- que homicidium, & cujuscumque per-

- persona membri mutilationem.
- 27 Irregularitas contrahitur per factus animati occisionem.
- 28 Animari solet masculus intra quadragesimū, & femina intra octogesimū diē.
- 29 Homicidium committens cum moderamine inculpata tutela, an incurrat irregularitatem.
- 30 Prasumitur in dubio contra occisorem.
- 31 Dispensationes, & absolutiones ab homicidio Ordinarijs locorum sunt committenda.
- 32 Irregularitatem incurrit homicida, & mutilans quocunque casu, etiam vim vi repellendo Concilij Trid. decreto.
- 33 Decreta concilij Tridentini commentari non possunt, nec glossari.
- 34 Ecclesia potest semel à se concessa, quandoque in totum, vel in partem commutare.
- 35 Dispensationes à Papa impetrantur ab irregularitate propter quodcunque homicidium.
- 36 Decreta sacri concilij recipiunt interpretationem à stylo Romanae Curia.
- 37 Statutum ecclesiasticum, quomodo interpretetur.
- 38 Irregularem solum scandalum hominem facit.
- 39 Homicidium, quod probari non potest, ad defensionem commissum, ad forum exterius deductum, non facit hominem irregularem.
- 40 Homicidium ad defensionem commissum penitus occultum, non facit hominem irregularem.
- 41 Irregularitatem inducit homicidium injustum, commissum etiam in personam infidelis.
- 42 Homicidium, quo irregularitas contrahitur est duplex, voluntarium, & casuale.
- 43 Irregularitas non incurritur pro homicidio casuali, dando operam rei licita, secus, si illicita.
- 44 Irregularitatem, an incurrant clerici, & monachi chirurgia, vel medica arti operam dantes.
- 45 Chirurgia officium, in sacris constituta est prohibitum.
- 46 Medico, ut non teneatur de morte infirmi, tria sunt necessaria.
- 47 Chirurgus clericus, in minoribus constitutus chirurgia operam dans, decedente infirmo, quando irregularitatem non incurrat.
- 48 Medici officium exercere, quando liceat clericis in sacris constitutis.
- 49 Beneficiatis, artem chirurgiae exercere, est prohibitum.
- 50 Irregularitas tollitur baptismo; ingressu religionis, & dispensatione.
- 51 Bigamia ante baptismum contracta, per baptismum non tollitur.
- 52 Irregularitas proveniens ex defectu natalium, per baptismum non tollitur.
- 53 Irregularitas, per bigamiam contracta, & qua oritur ex homicidio injusto, ingressu Religionis professione secuta, non tollitur.
- 54 Dispensatione Papa, omnis irregularitas tolli potest.
- 55 Irregularitas, solo jure humano est introducta.
- 56 Papa jus humanum declarare, immutare, eiq; derogare potest.
- 57 Episcopi, à quibus irregularitatibus possint dispensare.
- 58 Dispensatio, ab irregularitate, in foro conscientiae, qua forma fieri debeat.

IRREGVLARITAS, ut aliqui tenent, est censura ecclesiastica, quod tamen non est verum; quia censurae tres tantum sunt, ut in *cap. querenti, de verb. signif.* de quibus in precedenti capitulo, cui merito continuando, nunc de irregularitate est tractandum.

1 Irregularitas ideo, est canonicum impedimentum ex facto, vel defectu proveniens, quo quis ad ecclesiasticos ordines promoveri, & jam promotus in iisdem ministrare prohibetur. *Specul. de dispens. si. juxta in princip. Couar. in 3. par. velle. sub tit. de homicid. in princ. Navar. in manual. cap. 27. num. 191. & Greg. Sayr. Thesau. cal. conf. lib. 6. cap. 1. num. 16.*

2 Dividitur irregularitas in quinque species, omissis multis modis doctorum dividendi, quae oriuntur ex quinque defectuum generibus, scilicet, Sacramenti, Corporis, Animae, lenitatis perfectae, & delicti; ut per Navar. *eod. manual. cap. 27. num. 192.*

3 Et non incurritur, nisi in solis casibus in iure expressis, ut *cap. is, qui, de sentent. excommun. in 6. & Grass. decis. aur. par. 1. lib. 4. cap. 27. num. 3.*

4 Primum irregularitas ex defectu Sacramenti sunt irregulares, & ordinari non possunt.

5 Bigamia enim est impedimentum ordinum ob quatuor, de quibus scriptum supra, *cap. 4. num. 40.* Nam bis conjugatus non potest apte significare unionem Iesu Christi cum Ecclesia, unica sua sponsa, *cap. debitum, & ibi gloss. in ver. sacramentum de bigam. id quod excellentia sacramenti ordinis meretur, cap. una, 16. distinct. & est signum incontinentiae, cap.*

proposuisti, 82. distinct. quodque ad persuadendum castitatem auctoritatem adimit, de cap. una & Navar. in manual. cap. 37. num. 195. circ. princip. Et quotuplex sit bigamia, quive ab ea absolvi possit, supra alio loco scripsi.

7 Secundò, defectus corporis pluribus modis efficit quem irregularem, ut abscissio, imbecillitas, vel deformitas cujuslibet membri principalis, etiam occulti: velut si essent pudenda abscissa; sive ipse sua sponte id fecerit, sive alius sua culpa, quia iussit, aut rogavit, aut quia dando operam rei illicitae, id casu contigit; vel in poenam alicujus delicti, aut à suis inimicis fuerit abscissum, *cap. si quis absciderit, cum seqq. 55. distinct. Navar. eod. cap. 57. num. 198. & Grass. cap. 27. par. 1. lib. 4. num. 39.* At si absque sua culpa quid tale evenerit, dummodo non sit factus inhabilis, nec deformis deformitate, quae scandalum pariat in populo, non inducit irregularitatem, *cap. ex parte 1. & 2. cap. signifi.avit, de corp. vitiat, cap. lator, ead. dist. 55.*

8 Quilibet etiam defectus, inhabilitas cujuslibet membri, quae inhabilitas facit ad celebrandum, saltem sine notabili horrore, deformitate, aut scandalo, inducit irregularitatem; sive incurrat culpa pro peccato, sive sine culpa, *eod. cap. penul. & c. ultim. de corp. vitiat, & Navar. eod. cap. 27. nu. 200. vers. sexto dice.* Et quod quilibet deformitas notabilis sufficiat, ne quis debeat promoveri, tenet Abb. in *cap. 2. num. 2. de cler. agrot. vel debil.* Omnesque monstruosi; aut, qui plura capita, plures manus, & plures pedes solito habent, vel, qui excedunt debitum naturae, ut gigantes, vel pygmaei,

mei, minores, à demone obsessi, lymphatici, furiosi, hermaphroditi, servi, infames, & abstemij, sunt irregulares, ut per Navar. eod. cap. 27. num. 202. 203. & 204. & Greg. Sayr. Thesaur. cas. consc. par. 1. lib. 6. cap. 8. num. 1. & 3.

9 Sed modica deformitas, † necessitate exigente, non facit quem irregularem, nec impedit promovendum, d. cap. fin, & ibi gloss. in verb. deformitatem.

10 Quis autem defectus, † aut deformitas talis sit, ut inducet irregularitatem arbitrium Episcopi judicabit. In hoc. in cap. 1. de corp. vitia. Navar. eod. cap. 27. num. 200. vers. quis autem, & Greg. Sayr. cap. 1. nu. 6. infra. eod. lib.

11 Natalium † defectus inducit irregularitatem quocumque modo proveniens, etiam si sit occultus, quales sunt illi, quos conjugati ex adulterijs habuerunt adeo, ut sciant, vel credant, per dictum matris se tales esse, qui legitimatorem secreto modo petere debent, quam de facili obrinebunt.

12 Quamvis matris † adultera, si nolint credere, non teneantur. Navar. eod. cap. 27. num. 201. Et omnes, qui extra legitimum matrimonium procreantur, sunt illegitimi, & tam ad ordines, quam ad beneficia irregulares, cap. cum in cunctis, 5 cap. innotuit, de elect. cap. 1. & cap. fin, de fil. presb. Et est ratio, quia tales, plusquam alij, ut plurimum, † solent esse imitatores paternæ incontinentiæ, & male morigerati, eo, quod à parentibus non ita sollicitè, sicut legitime nati, instruuntur, cap. si gens, 56. dist. & Gregor. Sayr. Thesaur. cas. consc. par. 1. lib. 6. cap. 10.

13 Legitimati † autem per subsequens

matrimonium, eo ipso, absque ulla dispensatione possunt ad omnes ordines promoveri; & beneficia ecclesiastica, ac dignitates quascunque etiam obtinere, gloss. in cap. tanta, in verb. legitimum, & in cap. ex tenore, in verb. legitimum, & ibi Abb. nu. 8. qui fil. fin. leg. excepta tamen Cardinalatus dignitate, ad quam per subsequens matrimonium nullus legitimitur, ut in constit. Sixti Quinti super Cardinalium creandorum numero, ordine, aetate, tempore, qualitate, & officio, de anno 1586. edita, in ultim. par. Bull. ejusdem Sixti capit. 50. & post Henric. lib. 1. de sacramen. matrim. capit. 20. §. 1. tenet Gregor. Sayr. eodem cap. 10. num. 13. & 14. & potest tamen Papa dispensare.

14 Anima † defectus, quo tertia species irregularitatis procedit, consistit in eo, qui non est baptizatus, qui est incapax ordinis, cap. 1. & cap. veniens, de presb. non baptiz. quamvis sit catechumenus. Quia character ordinis præsupponit characterem baptismi: neque hæreticus, aut factor hæreticorum ordinatur, neque saracenus, aut judæus, aut paganus, aut neophytus, sive recenter conversus. Navar. eod. cap. 27. num. 205. vers. tertio dico, & Greg. Sayr. cap. 19. nu. 1. lib. 6.

Illitteratus, † penitusque ignarus litterarum, est irregularis, & inhabilis, etiam ad primam tonsuram, & quatuor minores ordines, concil. Trident. in cap. 4. & cap. 11. de reformat. sess. 23. & faciunt tradita per Navar. in cap. si quando, excep. 13. num. 2. & 3. de rescript.

Irregularitas, † etiam incurritur ex defectu perfectæ leuitatis, quæ oritur ex occasione, vel mutilatione membri hominis in casu licito: ita ut quicumq; justè, &

- Et sine peccato, vel hominem occidit, vel membrum abscindit, aut occidere, vel abscindere facit, est irregularis, adeo, quod, nec ordinari, nec in susceptis ordinibus ministrare permittatur, *cap. clericis, cap. sententiam sanguinis, ne clericus, vel monachus, & Greg. Sayr, in cap. 15, nu. 1, lib. 6,*
- 18 Quia ¶ ordines omnes inferuntur ad 23
Eucharistiae sacramentum, in quo representatur passio CHRISTI, qui fuit mitissimus, & qui sanguinem suum pro hominibus fudit, & cum percutiebatur, non comminabatur, unde ministri altaris CHRISTVM representantes potius parati esse debent proprium sanguinem fundere, quam aliorum,
- 19 Sacerdotes ¶ autem homicidæ magis 24
representant interfectores CHRISTI, quam ipsam CHRISTVM, & propterea quæcunque occisio hominis, aut membri mutilatio, constituit facientem irregularem, ob defectum mansuetudinis, quæ reperiri debet in ministro CHRISTVM representante, S. Thom. 2, 2, *quest. 40, artic. 2, Navar, eod. cap. 27, num. 206, & Gregor. Sayr, d. quest. 15, num. 2,*
- 20 Et regulariter ad irregularitatem ¶ in-
currendam in hac specie requiritur, ut actu fiat hominis occisio, vel membri mutilatio, seu abscisio: quia in hac materia, quoad irregularitatem, æquiparantur homicidium, & membri abscisio, *gloss. in cap. fin. in verb. nota quod de homicid. in 6. & gloss. in clemen. unic. in verb. mutiler. & ibi Abb. num. 4. & Sayr, ubi supra num. 3.*
- 21 An autem ¶ per mutilationem intel-
ligatur debilitatio ita, quod satis sit ad hanc irregularitatem incurrendam mem-
brum alterius debilitari ex vulnere, aut percussione, vel incussione nervorum ita ut reddatur ineptum membrum ad usum ordinis; cum paria ¶ videantur non esse, & inutile esse, & de similibus idem iudicium sit habendum, *cap. 2, §, sicut ergo de translat. Episc,*
- 23 Et ¶ paria sunt ecclesiam non habere Prælatum, & habere inutilem *dist. cap. 2, §, sed neque, Pariaque sit uxori non habere virum, & patri non habere filium, & inutilem habere, ut per gloss. in l. fin. in verb. orbitates, C. ad l. flau. de plag.* Et quod sufficiat ad irregularitatem incurrendam debilitare membrum alterius, tenet Abb. *in capit. cum illorum, num. 8, de sentent. excommunic. & Grass. lib. 2, decis. cap. 61, num. 3, par. 1,*
- 24 Verior tamen opinio, ¶ est, quod ad irregularitatem incurrendam non sufficit debilitatio: quia per mutilationem in jure intelligi debet membri amputatio, cum membrum debilitatum non desinat esse membrum, *capit. sicut urgeri, 1, quest. 1, Et mutilatio proprie, & strictè sumpta sit amputatio membri, ut per gloss. in cap. accusasti, in verb. debilitatus, & ibi Abb. in fin. de accus. idem Abb. in cap. 1, num. 9, qui clericus, vel vov. & Felyn. in cap. inter cæteras, num. 8, de rescript. Quodque per debilitacionem membri irregularitas non incuratur, consultit Austr. ut in addit. ad decis. 8. Capell. Tolosa.*
- Quia, cum non reperiat ¶ jure cautum, quod debilitatio inducat irregularitatem, in pœnis mitior interpretatio, & strictior est facienda, *cap. odia, de reg. jur. in 6. & Abb. in d. cap. 1, num. 9. Navar,*

Navar. in d. cap. 27. num. 107. Et hanc esse communem Theologorum, & aliorum doctorum opinionem, probat Greg. Sayr, in dict. cap. 15. num. 6.

26 Hæc autem irregularitas contrahitur per quodcumque homicidium, & cuiuscunque personæ membri mutilationem, etiam sarraceni, pagani, banniti, vel excommunicati, ut cap. clericum 50, distinct. cap. penult. de homicid. & Navar, d. cap. 27. num. 210.

27 Et sufficit, quod quis occidat foetum animatum in utero matris ad irregularitatem incurrendam, qui, si masculus, est, intra quadragesimum, & si foemina intra octogesimum diem solet animari, gloss. fin. in cap. 1. distinct. 5. Navar. eod. cap. 27. num. 223. & Covar. in 3. par. 2. par. relect. §. tertius qui, incip. undecimo. num. 1. circa med. & Gregor. Sayr. in cap. 1. num. 3. lib. 6. par. 1.

Et in dubio, an occiderit foetum animatum, vel inanimatum, tutior pars est putare foetum fuisse animatum, & dispensationem ad cautelam obtinere, cap. significasti, junct. gloss. in ver. ad cautelam, de homicid.

29 Qui etiam, vim vi repellendo committit homicidium, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ non incurrit irregularitatem; per clem. vnic. de homicid. & ibi Covar. in tertia parte, sub titulo de homicidiis 3. part. relect. §. vnic. num. 2. & num. 3. Navar. in eod. c. 27. num. 211. & Gregor. Sayr. qui hanc dicit communem omnium sententiam, in cap. 17. num. 1. eod. lib. 6. & ita fuit à Sacra Congreg. Conc. decisam super cap. 7. de reform. sess. 14. dummodò non sit in aliqua culpa.

Qui ad sui defensionem homicidium committit, ut non incurrat irregularitatem, requiritur, quod careret omni culpa, non daret operam rei illicitæ, & aliter mortem evitare non potuerit: quia inangulatus erat, vel sic arctatus, quod fugere, nec se juvare clamore, vel aliter poterat.

Et in foro contentioso, si de hoc dubitaretur, ei non crederetur, sed per circumstantias occurrentes hoc esset judicandum capitulo significasti, il. 2. §. quod si discerni, de homicid. licet in foro pœnitentiæ asserenti crederetur, ut per gloss. in eadem clement. vnic. in ver. non valens. In quo procedit communis opinio relata per Sayr. in Thesaur. cas. consc. loco supra citato.

30 Quinimò et præsumitur in dubio contra occisorem, ut per Abb. in eadem clement. vnic. de homicidio. num. 5. & Barr. in l. Aurelius, §. idem quesit, num. 2. ff. de liberat. leg.

Et quia tali casu quando homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, ut, qui se à morte defenderet, narratur fuisse commissum, quam ob causam etiam ad sacrorum ordinum, & altaris ministerium, et beneficia quæcumque, ac dignitates jure quodammodo dispensatio debetur, committenda est Ordinario, aut ex causa metropolitano, seu viciniore Episcopo, qui non, nisi causa cognita, & probatis precibus, ac narratis, nec aliter, possit dispensare; ut per concil. Tridentin. cap. 7. de reform. sess. 14.

Quo concilii decreto jure novo et videtur, etiam vim vi repellendo, homicidam pœnam irregularitatis incurere: quia decreta ejusdem

Aaaa dem

dem sacri concilij fuerunt auctoritate Apostolica confirmata, & observari mandata; ac ¶ universis inhiberetur, ne commentarios, glossas, ullumve omnino interpretationis genus super ipsius concilij decretis quocunque modo sub censuris, & pœnis edere præsumant, ut in Bulla confirmationis ejusdem concilij dat. Roma anno 1563. in fine concilij impressa, & dictis decretis, & legibus novis abrogantur antiqua contrarium disponen-

34 Quia ¶ Ecclesia semel à se concessa potest, vel pietatis, vel necessitatis intuitu in totum, vel in partem commutare, c. postea, quàm s. h. i. a. 25. qu. 2.

Quòdque dispositio sacri concilij procedat in quocunque homicidio, etiam vim vi repellendo, commisso contra clement. unic. de homicid. tenuit Simon. Mayol. Asten. qui fuit Episcopus Vulturariensis, & decessit in Urbe Secretarius Apostolicus de anno 1601. vir eminentis doctrinæ, ut plura ejus opera testantur, pius, & timorata conscientia adco, quòd cum posset consanguineos ditare, noluit, sed opulentum spolum camerae Apostolicæ reliquit. in suo tractatu de irregularitate, lib. 1. c. 2. nu. 10. & vigesima, & lib. 5. c. 48. num. 10. & num. 11.

35 Comprobatu ¶ dicta opinio validissimo argumento, nempe, quia, ubicunque agitur de homicidio, seu mutilatione etiam ad necessariam defensionem, clerici, aliæque ecclesiasticæ personæ timoratae conscientia à Sede Apostolica obtinent dispensationes, quæ ad formam dicti c. 7. de reformat. Ordinariis locorum committuntur.

Et est ratio, quia, ut quis cesset à divinis,

potius debet judicari irregularis, quàm non: quia ubi majus periculum, ibi cautius est consulendum, cap. ubi periculum, de elect. in 6. & in terminis Lambert. de jur. patr. par. 1. lib. 2. art. 4. quasi. 4. princip. num. 8.

36 ¶ Et stylus curiæ Romanæ facit jus, c. ex litteris, & ibi Felyn. nu. 4. de const. Rot. decis. 1. post. med. de s. presby. in nov. & Lap. alleg. 33. nu. 4.

37 Pro ¶ interpretatione autem statuti ecclesiastici recurritur, primò ad jus canonicum, secundò ad stylum curiæ, Abbi. in eodem, cap. ex litteris, & Felyn. in eodem numer. 4.

Et pro opinionibus reconciliandis tres casus sunt considerandi.

Primus, si homicidium commissum sit publicum, ita quòd homicida se celare non possit, & cum scandalo fuit commissum: eo casu opinio Majoli est vera, quòd propter scandalum publicum, in foro exteriori teneantur necesse sit obtinere dispensationem ab homicidio, & irregularitate à Papa, quæ committi solet ad formam ejusdem c. 7. sess. 14.

38 ¶ Quia solùm scandalum reddit homicidium irregulare, ut in c. ex litteris, il. i. ubi etiam gloss. in verb. scandalum, & ibi Felyn. numer. 2. & melius in c. sicut dignum, s. illi etiam, numer. 2. vers. tertio solùm de homicid.

Si verò ad necessariam defensionem cum moderamine inculpatae tutelæ, omnibus illicitis cessantibus; tunc non incurritur irregularitas ex allegatis supra num. 29. quia cessat etiam scandalum.

39 Secundus, ¶ si homicidium ad defensionem fuit commissum nocturno, aut alio tempore, nullis præsentibus, vel taliter,

licet, quod probari non possit, & homicida stat in negativa; tunc Ordinarius, si causa in iudicium deducatur, poterit ipsam diffinitivè absolvere: quia in foro fori secundum acta, & probata est iudicandum gl. in cap. 1. in ver. secundum, de officio. ord. sed in foro conscientie di-

40 Tertius casus est quando quis commisit homicidium ad sui defensionem, & homicidium est penitus occultum, ita quod ad forum poenitentiale recurrit tantum pro absolutione in foro interiori, & tunc creditur poenitenti, & non est irregularis; ut distinguit etiam gloss. in dicto. clem. unic. in verb. non valens, de homicid. & Gregor. Sayr. in dict. cap. 17. numer. 10 lib. 6.

41 Homicidium ¶ voluntarium injustum irregularitatem inducit: quod procedit, sive committatur in personam Christiani, sive cuiuscunque hominis pagani, judæi, excommunicati, sive banniti, ut de pagano est text. in capitulo clericum, & capitulo de hi clericis, 50. dist. & de excommunicato, in capitulo excommunicatorum, 23. qu. 5. & Gregor. Sayr. in eodem Thesaur. cas. consc. lib. 7. c. 1. nu. 4. par. 1. cum alijs supra, nu. 26. allegatis.

42 Injustum ¶ homicidium, ex quo irregularitas contrahitur, est duplex, voluntarium, aut casuale, ut in diffinitione, de qua per Navar. dict. c. 27. numer. 219. eandemque irregularitatem inducit homicidium casuale, dando operam rei illicitæ

perpetratum, Navar. in eodem capitulo numer. 222. vers. quinto insertur, per text. in cap. dilectu, & cap. ex litteris, 1. de homicid. à contrario sensu inductum, & Gregor. Sayr. eodem lib. 7. cap. 5. numer. 30 in fin.

43 Secus ¶ tamen pro homicidio casuali, rem necessariam, & utilem agendo, commisso, ut in c. ex litteris, 2. §. quo circa, eod. titul. tunc enim sequitur homicidium sine peccato mortali.

Et irregularitas non incurritur, quæ primò casu incurritur pro peccato mortali, ut per Navar. dict. c. 27. numer. 252. vers. octavo, & Greg. Sayr. dict. lib. 7. c. 5. numer. 5 ubi testatur hanc esse veriolem, & communio-rem opinionem.

44 Irregularitatem ¶ incurrit etiam clerici, & monachi chirurgiæ, vel medicinæ operam dantes, si inde sequatur homicidium.

45 Quia ¶ clericis in sacris ordinibus constitutis prohibitum est officium chirurgiæ cum adustione, vel incisione, cap. sententiam sanguinis, ne cler. vel mon. quæ poena extenditur etiam ad constitutos in minoribus ordinibus, si sunt beneficiati, & monachi, Abb. in eodem cap. sententiam, numer. 21.

47 Ut medicus ¶ non teneatur de morte infirmi, tria præcipue sunt necessaria; unum, ut sit peritus in arte; alterum, ut adhibeat omnem diligentiam secundum artis præscripta; tertium, quod admoneat infirmum, ut præcaveat ab ijs, quæ sibi sunt nocumento futura, cap. tuanos, & ibi Abb. numer. 3. de homicid. Covarr. in clem. unic. par. 2. §. 4. numer. 2. & Greg. Sayr. Thesaur. cas. consc. lib. 7. c. 6. numer. 8.

47 Et ex his si laicus, aut clericus in ¶ minoribus constitutus chirurgus esset, & iuxta artis peritiam chirurgiæ operam daret, atque ex aliqua incisione absque ejus culpa ægrotus periret, non esset irregularis censendus, Card. in cap. tua nos. Marian. Socin. in c. ad audientiam, num. 13. de homicid. & Covar. in dict. §. 4. num. 3. vers. hinc infertur.

48 Clericis ¶ enim, etiam in sacris constitutis, ac monachis artis medicinæ peritis, ¶ est licitum medicare per modum consulendi: dummodò, nec incisio, nec adustio, nec etiam probabile periculum mortis, aut pharmaci dispensatio intercedat; & maxime erga miserabiles, & conjunctas personas, quibus pro hujusmodi personis est facultas postulandi, seu advocandi permiffa, ut c. 1. & 2. de postul.

Unde, si monachus, vel clericus exerceat medici artem, in qua sit peritus, & absque ejus culpa casu infirmus, & ægrotus moriatur, non efficitur irregularis, ut tenet Cardin. in dict. c. tua nos, col. 1. de homicid. quem sequitur Greg. Sayr. dict. cap. 6. numer. 11.

Sed, ubi requiritur adustio, ¶ vel incisio, in sacris constitutis, & clericis beneficiatis, artis chirurgiæ officium exercere est prohibitum: & si chirurgiæ operam dant, & quis moriatur absque eorum culpa, quia artem sibi interdictam exercent, si ex causa alicujus adustionis, vel incisionis, à chirurgo illata decedat, efficiuntur irregulares. Abb. in cap. sententiam sanguinis, numer. 23. ne cler. vel mon. Patil. conf. 96. col. ultim. lib. 4. & Covar. eodem §. 4. numer. 3.

Tollitur ¶ irregularitas tribus modis, videlicet baptismo, ingressu religionis, &

dispensatione, ut per Graff. decis. aur. par. 1. lib. 4. c. 27. nu. 72.

Baptismo autem deletur omnis macula, omne peccatum, & omnis irregularitas, gloss. in capitulo denique, in ver. inter peccata, dist. 26. cap. si quis viduam, in ver. post baptismum, distinct. 50. Innoc. in c. presbyterum, de homicid. Abb. in c. gaudemus, nu. 17. de divort. & Navar. in manual. c. 27. num. 219 vers. 3.

¶ Excepta tamen bigamia, quæ contracta ante baptismum, perseverat post baptismum, ita quòd bigamus ante, vel post baptismum, non potest promoveri, nec corrupta velari, c. acuius, 26. distinct.

¶ Nec tollitur irregularitas proveniens ex defectu natalium, licet tollatur procedens ex peccato, qualitercunque proveniat, c. si quis viduam, 50. dist. 9. ecce, 51. dist. Graff. dict. c. 27. m. 22.

Religionis ¶ ingressu professione secuta, tollitur omnis irregularitas, excepta illa bigamiæ, & ea, quæ oritur ex homicidio voluntario injusto, ut cap. scriptura, de vot. capit. 1. de fil. presbyter. & post Sor. & Cajetan. tenet Graff. eodem cap. 27. numer. 37.

Dispensatione ¶ Papæ tollitur omnis irregularitas, quia ab omni irregularitate ex bigamia, aut alio quocunque defectu casu, vel delicto proveniente, papa dispensare potest, c. lector. & ibi gloss. 34. distinct. gloss. in c. proposuit, in verb. supra jus, de concess. praben. & Graff. eodem cap. 27. num. 81.

¶ Quoniam irregularitas solo jure humano est introducta, Navar. eodem capit. 27. numer. 197. sed tamen etiam jure divino prohibentur multi à sacris tractandis,

56 Et Papa est supra jus humanum, quod etiam declarare, immutare, ac illi derogare potest, *clement. ne Romani, in princip. de elect. & Innocent. in cap. 2. in fin. de bigam.*

57 Episcopi † ab omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientius, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, possunt dispensare, concil. Trident. cap. 6. de reform. § 24.

Et de iure communi, ante concil. Tridentin. pluribus aliis casibus, Episcopi dispensare non possunt, de quibus per gloss. 1. in cap. miror. 50. distinct.

In quibus autem possit, vel non possit Episcopus dispensare, tradit Gregor. Sayr. in Thef. cas. cense. cap. 7. eod. lib. 7. & dispensatio ab irregularitate, auctoritate ordinaria hoc modo fieri debet.

58 † Auctoritate. N. in hac parte tibi concessa, & mihi commissa.

Ego dispenso tecum super irregularitate, vel irregularitatibus, quam, vel quas contraxisti, vel (si res esset dubia) si contraxisti, ex tali casu (quam confessarius

exprimere debet,) & restituo te ad legitimos actus. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.

Eidem Trinitati laus sit sempiterna, & Domino Nostro Iesu Christo salutis nostræ auctori gloria, cujus gratia, ac benignitate, Beatissimæque ejus Genetricis auxilio ab operis hujus initio, usque in finem adjutus, & illuminatus me reduxi.

Aternus honor sit Quadraginta Laureatis Martyribus, in quorum laudem hæc quadraginta rerum capita (quod numerus, qui honori semper fuit habitus, eidem numero responderet) illorum favore, ac patrocinio, quod apud Deum assidue imploro, favente numine, tandem compilata, & absoluta fuere.

Quæ tamen omnia cuique fideli melius sentienti, ac præcipue censuræ, & correctioni Sacrosanctæ Romanæ, & Universalis Ecclesiæ, in omnibus, & per omnia supposita, ac subiecta esse volo: in cuius gremio, ac unione, dum vivam, permanere, ac pro ea, si opus esset, sanguinem ipsum fundere constituo, ac testor; cujus auctoritati, atque iudicio inconcusso, animo semper adhæreo, eique me ipsum toto corde committo Laus iterata Deo.

PARS QUARTA.

DE EMPHITEVSI ECCLESIASTICA.

Cap. I.

SUMMARIUM.

1 Transactio cum emphyteuta ecclesiastica, quam ipse possidet, non va-

detur alienatio: potest fieri de bonis eccles. nondum incorporatis, ibidem.

AAAA 3

Secus